

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές):

Πολιτικές και Πρακτικές

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Απόψεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά
προσχολικής ηλικίας στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο**

Μάλλιαρη Βασιλική

Επιβλέπων Καθηγητής: Τζιμογιάννης Αθανάσιος

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2020

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Τζιμογιάννης Αθανάσιος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (Επιβλέπων Καθηγητής)

Τσακίρη Δέσποινα, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δρ Τσιωτάκης Παναγιώτης, ΕΔΥΠ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Copyright © Μάλλιαρη Βασιλική, 2020.

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Κοινωνικής & Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί μία ενδιαφέρουσα και ταυτόχρονα κοπιαστική διαδρομή και θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι συνέβαλλαν να φτάσω στο τέλος της.

Πρώτα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Αθανάσιο Τζιμογιάννη για την καθοδήγηση και υποστήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια της παρούσας εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν εθελοντικά στη ερευνητική διαδικασία. Θα ήθελα να τους ευχαριστήσω ιδιαίτερα, που παρά τις πρωτόγνωρες συνθήκες του εγκλεισμού και της κοινωνικής αποστασιοποίησης που βίωναν τη περίοδο που διεξήχθη η παρούσα έρευνα λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού και χωρίς να με γνωρίζουν, δέχθηκαν να λάβουν μέρος στη διαδικασία των συνεντεύξεων, δείχνοντας αμείωτο ενδιαφέρον και ενθουσιασμό για το θέμα της μελέτης.

Τέλος, ευχαριστώ πολύ το σύντροφο μου, την οικογένεια μου και όλους «τους δικούς μου» για την αμέριστη συμπαράσταση, υποστήριξη και κατανόηση που επέδειξαν σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διείσδυση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη καθημερινή οικογενειακή ζωή και η ένταξη και ενσωμάτωσή τους στην προσχολική εκπαίδευση έχει σαν αποτέλεσμα την αυξανόμενη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Οι απόψεις των γονέων για τις Ψηφιακές Τεχνολογίες επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα και την ποσότητα της χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο, προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα ο τρόπος χρήσης και η επίδραση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και οι τρόποι διαμεσολάβησης των γονέων στην εν λόγω χρήση. Για το σκοπό αυτό διεξήχθη ποιοτική έρευνα μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων σε δέκα (10) γονείς παιδιών προσχολική ηλικίας (4-6 ετών). Τα παιδιά τους φοιτούσαν σε 6 (έξι) διαφορετικά Νηπιαγωγεία της πόλης της Κορίνθου. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι γονείς αποδέχονται την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Συσκευών και τη συμβολή τους στη γνωστική, κοινωνικό-συναισθηματική και σωματική τους ανάπτυξη, αλλά η χρήση των συσκευών από τα παιδιά γίνεται κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό και για να κρατούν τα παιδιά απασχολημένα και ήσυχα. Οι στρατηγικές διαμεσολάβησης που εφαρμόζουν είναι κυρίως η επίβλεψη και η περιοριστική διαμεσολάβηση, αλλά και η κοινή χρήση των Συσκευών από γονέα-παιδί. Αναγνωρίζουν τις Ψηφιακές Τεχνολογίες ως μέσα ενίσχυσης της διδασκαλίας και της μάθησης στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Προσδοκούν τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας με σκοπό την ενημέρωσή τους για κατάλληλες αναπτυξιακά εκπαιδευτικές εφαρμογές για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και για την ορθολογική χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να αποτελέσουν χρήσιμα στοιχεία για τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας και τους γονείς.

Λέξεις κλειδιά : απόψεις γονέων, ψηφιακές τεχνολογίες, μαθητές Νηπιαγωγείου, γονεϊκή διαμεσολάβηση

ABSTRACT

The penetration of Digital Technologies in everyday family life and their integration into pre-school education results in the increasing use of Digital Technologies by preschool children. Parents' views on Digital Technologies directly affect the quality and quantity of the use of Digital Technologies by preschool children. The purpose of this study is to investigate the views of parents of preschool children (4-6 years) on the use of Digital Technologies by children at home and in Kindergarten, in order to better understand the use and impact of Digital Technologies in the learning and development process of children and the ways in which parents mediate in such use. For this purpose, qualitative research was conducted through semi-structured interviews with ten (10) parents of preschool children (4-6 years old). Their children attended 6 (six) different Kindergartens in the city of Corinth. The results of the research show that parents accept the educational value of Digital Devices and their contribution to their cognitive, socio-emotional and physical development, but the use of the devices by children is mainly for entertainment purposes and to keep children busy and quietly. The strategies of mediation they apply are mainly supervision and restrictive mediation, but also apply co-use of the devices by a parent-child. They acknowledge Digital Technologies as a means of enhancing teaching and learning in the Kindergarten program. They look forward to school-family collaboration and information on appropriate developmental educational applications for preschoolers and the rational use of Digital Technologies by children at home. The results of the research are expected to be useful data for educational policy makers, preschool teachers and parents.

Keywords: parental views, digital technologies, Kindergarten students, parental mediation

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	10
1.1 Οριοθέτηση του προβλήματος	10
1.2 Σκοπός, σχεδίαση και συνοπτική παρουσίαση ευρημάτων της έρευνας	13
1.3 Σημασία και πρωτοτυπία της εργασίας	14
1.4 Δομή της εργασίας	15
Κεφάλαιο 2: Θεωρητικό πλαίσιο	17
2.1 Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση	17
2.2 ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση.....	18
2.3 Ο ρόλος των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας	23
2.4 Εκπαιδευτικό λογισμικό για παιδιά προσχολικής ηλικίας	27
2.4.1 Ορισμός και είδη εκπαιδευτικού λογισμικού	27
2.4.2 Χαρακτηριστικά καταλληλότητας εκπαιδευτικού λογισμικού	30
2.6 Ο ρόλος της οικογένειας στο πλαίσιο χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από παιδιά προσχολικής ηλικίας.	36
2.7 Τύποι γονέων στο πλαίσιο της χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών.....	38
2.8 Γονεϊκή Διαμεσολάβηση και χρήση Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά	41
2.9 Συνεργασία σχολείου – οικογένειας για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών	43
Κεφάλαιο 3: Βιβλιογραφική Επισκόπηση	47
3.1 Απόψεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και η επίδραση των χαρακτηριστικών των γονέων στην εν λόγω χρήση.	47
3.2 Πρακτικές διαμεσολάβησης των γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι.	55
3.3 Απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο.....	56
3.4 Κριτική σύνθεση της Βιβλιογραφικής Επισκόπησης.....	57
3.5 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	71
Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία Έρευνας	72

4.1. Σχεδιασμός της έρευνας	72
4.2. Διαδικασία έρευνας	73
4.3. Το Δείγμα	74
4.5. Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας	76
4.6. Θεματική ανάλυση δεδομένων	76
Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα	78
5.1 Χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά	78
5.2 Λόγοι χρησιμοποίησης Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά	81
5.2.1 Ψυχαγωγικοί λόγοι	81
5.2.2 Εκπαιδευτικοί λόγοι	82
5.2.3 Απασχόληση παιδιών	84
5.2.4 Οικογενειακές καθημερινές ρουτίνες	85
5.2.5 Μέσο ανταμοιβής	85
5.3 Συμβολή της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών	86
5.3.1 Αρχικές αντιλήψεις	87
5.3.2 Γνωστικός Τομέας	88
5.3.3 Συναισθηματικός Τομέας	90
5.3.4 Ψυχοκινητικός Τομέας	91
5.4 Αρνητικές επιδράσεις ψηφιακών συσκευών στα παιδιά και στην οικογενειακή ζωή	93
5.4.1. Αρνητικές επιπτώσεις	93
5.4.2. Φόβοι και ανησυχίες γονέων	95
5.4.3 Οικογενειακές συγκρούσεις	99
5.5 Τρόποι εμπλοκής γονέων στη χρήση των Ψ. Σ. από τα παιδιά	102
5.5.1 Βοήθεια γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών	102
5.5.2 Κοινή χρήση Ψηφιακών Συσκευών	103
5.5.3 Γονεϊκός έλεγχος	106
5.6 Ενημέρωση γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά	109
5.6.1 Προβληματισμοί γονέων	110
5.6.2 Πηγές ενημέρωσης	111
5.6.3 Ζητήματα για περαιτέρω ενημέρωση	112

5.7 Η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο Νηπιαγωγείο και η συνεργασία σχολείου - οικογένειας	114
5.7.1 Χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο Νηπιαγωγείο.....	115
5.7.2 Συνεργασία σχολείου - οικογένειας και προσδοκίες γονέων	123
5.8 Ιδέες και προτάσεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά	128
5.9 Σύνοψη Αποτελεσμάτων	131
Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα	137
6.1 Απόψεις γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι και η επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών.	137
6.2 Τρόποι συμμετοχής των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά. ...	139
6.3 Απόψεις γονέων σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και προσδοκίες γονέων από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής.....	140
6.4 Ιδέες και Προτάσεις γονέων σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά.....	144
6.4 Περιορισμοί της έρευνας.....	144
6.5 Προτάσεις για εκπαιδευτική πρακτική.....	145
6.6 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	146
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	148
Παράρτημα Α. Πρωτόκολλο συνέντευξης	158
Παράρτημα Β. Μετεγγραφή συνεντεύξεων	161

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Οριοθέτηση του προβλήματος

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η ένταξη των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική ζωή και η διείσδυσή τους σε όλες της καθημερινές δραστηριότητες του σύγχρονου ανθρώπου δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο τον τομέα της εκπαίδευσης. Σήμερα αποτελεί παραδοχή ότι οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχουν συμβάλλει σημαντικά στην καλλιέργεια μιας νέας παιδαγωγικής αντίληψης, βασιζόμενη στον ενεργητικό και βιωματικό τρόπο μάθησης και στην ανάπτυξη νέων ικανοτήτων και δεξιοτήτων, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής (ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, 2012).

Σύμφωνα με τον Τζιμογιάννη (2019) στη βιβλιογραφία υπάρχουν διάφοροι όροι που αναφέρονται στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην εκπαίδευση, όπως εκπαιδευτική τεχνολογία, εκπαιδευτική πληροφορική, τεχνολογικά ενισχυμένη μάθηση, ΤΠΕ (Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών) στην εκπαίδευση και ηλεκτρονική μάθηση με τον τελευταίο όρο να κυριαρχεί τα τελευταία χρόνια. Σχετικά με την χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην προσχολική εκπαίδευση, στη βιβλιογραφία κυριαρχεί ο όρος «ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση», ο οποίος θα χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία. Αρκετοί ερευνητές αναφέρονται στις ΤΠΕ στην εκπαίδευση εννοώντας τον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και την Πληροφορική. Για την πλειονότητα όμως των ερευνητών, οι ΤΠΕ αναφέρονται στις Ψηφιακές Τεχνολογίες, όπως υπολογιστές, κινητά τηλέφωνα, φορητούς υπολογιστές, εκτυπωτές και σαρωτές, τηλεοράσεις, κάμερες, ηλεκτρονικά παιχνίδια, ψηφιακά κασετόφωνα, προϊόντα λογισμικού και υπηρεσίες Διαδικτύου, προσέγγιση που υιοθετείται και στην παρούσα έρευνα (Aldhafeeri & Palaiologou, 2016 · Διδάχου, Ντίνας, Οικονομίδης, Ρήγα, Χρυσσαφίδης, 2011).

Η ένταξη των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση στη χώρα μας θεσμοθετήθηκε με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), το έτος 2003 και με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του νηπιαγωγείου το έτος 2011. Ο μεγάλος όγκος των ερευνών σχετικά με την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των παιδιών, έχει συμβάλλει καθοριστικά στο σχεδιασμό προγραμμάτων για τη χρήση της τεχνολογίας από τα μικρά παιδιά, με απώτερο στόχο τα μαθησιακά και αναπτυξιακά οφέλη για τα παιδιά (NAEYC, 2009). Στις μέρες μας, ερευνητικά

ευρήματα συντείνουν στο ότι η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση επιτυγχάνεται όταν χρησιμοποιούνται κατάλληλα εκπαιδευτικά λογισμικά, εφαρμογές και εργαλεία που μπορούν να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν τη μάθηση των παιδιών, συμβάλλοντας στη γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική και προσωπική τους ανάπτυξη (Kalas, 2010 · Νικολοπούλου, 2014).

Η διάχυση των Ψηφιακών Τεχνολογιών σε όλους τομείς δραστηριότητας του σύγχρονου ανθρώπου έχει ως αποτέλεσμα τη διείσδυσή τους στην καθημερινή οικογενειακή ζωή και την διαρκώς αυξανόμενη χρήση τους από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι (Biber, Kayis, Koruk, & Dagdeviren, 2019). Ερευνητές επισημαίνουν ότι οι αντιλήψεις και οι απόψεις των γονέων για τις Ψηφιακές Τεχνολογίες μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο που οι γονείς υποστηρίζουν τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας (Παπαδάκης & Καλογιαννάκης, 2019).

Αναδεικνύεται η σημαντικότητα του ρόλου των γονέων στο πλαίσιο χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά καθώς ερευνητικά ευρήματα έχουν δείξει ότι η καθοδήγηση και η διαμεσολάβηση των γονέων μπορεί να ενισχύσει τη μαθησιακή διαδικασία στο οικογενειακό περιβάλλον, ειδικά όταν τα παιδιά αλληλεπιδρούν με εκπαιδευτικές εφαρμογές υψηλής ποιότητας και να υποστηρίζει την εμπλοκή των παιδιών σε ψηφιακές δραστηριότητες (Chiong & Shuler, 2010).

Η εξέλιξη των φορητών τεχνολογιών τις τελευταίες δεκαετίες και η δημοφιλία τους στα μικρά παιδιά έχει επηρεάσει τη διαδικασία μάθησης των μικρών παιδιών, συνεισφέροντας σημαντικά οφέλη στη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία και δημιουργεί νέες τάσεις στην εκπαιδευτική πρακτική παγκοσμίως, όπως να φέρνουν τα παιδιά τη δική τους φορητή συσκευή στο σχολείο (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης 2014α · Xie κ.α., 2018 · Ζαράνης & Αλεξανδράκη, 2019). Οι στάσεις των γονέων για τη φορητή μάθηση επηρεάζεται σημαντικά από την έλλειψη γνώσεων των γονέων για την ορθολογική χρήση των συσκευών και την επιλογή κατάλληλων εκπαιδευτικών εφαρμογών για παιδιά προσχολικής ηλικίας (Papadakis, Zaranis, & Kalogiannakis, 2019).

Ο Φεσάκης (2008) τονίζει την ανάγκη των γονέων για πληροφόρηση και συνεργασία με το σχολείο, εξαιτίας της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης των μικρών παιδιών στις Ψηφιακές Τεχνολογίες και της εμπορευματοποίησης των παιδικών λογισμικών και εφαρμογών από τις βιομηχανίες.

Δεδομένου της αύξησης της χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο, της σημαντικής επίδρασης που ασκούν στη διαδικασία της μάθησης και της ανάπτυξης των μικρών παιδιών και του καθοριστικού ρόλου των γονέων στην εν λόγω χρήση, δημιουργείται εκπαιδευτικό και ερευνητικό ενδιαφέρον για την ποιότητα και την ποσότητα της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας το ερευνητικό ενδιαφέρον που αναδύεται στρέφεται στις απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι, η επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών και η επίδραση των χαρακτηριστικών των γονέων στην εν λόγω χρήση (Φεσάκης, 2009 · Lauricella, Wartella, & Rideout, 2015 · Aldhafeeri & Palaiologou, 2016 · Preradovic, Lesin & Sagud, 2016 · Radesky κ.α., 2016 · Konca & Koksalan, 2017 · Seo & Lee, 2017 · Erdogan, Johnson, Dong & Qiu, 2018 · McCloskey κ.α., 2018 · Palaigeorgiou, Kamarina, Bratitsis, & Xefteris, 2018 · Chen, Teo, & Nguyen, 2019 · Papadakis, Zaranis, Kalogiannakis, 2019 · Konok, Bunford & Miklosi, 2020). Επίσης διερευνώνται οι τρόποι που καθοδηγούν και διαμεσολαβούν οι γονείς τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι (Nikken & Schols, 2015 · Konca & Koksalan, 2017 · Seo & Lee, 2017 · Genç & Fidan, 2017 · Palaigeorgiou κ.α., 2018 · Tena, Gutierrez & Cejudo, 2019 και οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο (Preradovic, Lesin & Sagud, 2016 · Aldhafeeri & Palaiologou, 2016 · Palaigeorgiou κ.α., 2018 · Papadakis, Zaranis, & Kalogiannakis, 2019). Οι άξονες μελέτης που αναδύθηκαν σύμφωνα με τη βιβλιογραφική επισκόπηση είναι οι : α) απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και την επίδραση των χαρακτηριστικών των γονέων στην εν λόγω χρήση β) οι πρακτικές διαμεσολάβησης των γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και γ) οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο. Με βάση τους άξονες αυτούς η παρούσα μελέτη επιχειρεί να διερευνήσει τις απόψεις των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6) ετών στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου παρουσιάζεται ο σκοπός, η σχεδίαση και η συνοπτική παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας, η σημασία και η πρωτοτυπία της και τέλος η δομή της εργασίας.

1.2 Σκοπός, σχεδίαση και συνοπτική παρουσίαση ευρημάτων της έρευνας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο. Στο πλαίσιο αυτό τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να οδηγήσουν σε μία καλύτερη κατανόηση του τρόπου χρήσης και της επίδρασης των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και στους τρόπους συμμετοχής των γονέων στην εν λόγω χρήση.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική επισκόπηση και τη σύγκριση των ερευνητικών ευρημάτων των μελετών που εξετάστηκαν αναδύθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα: 1) Ποιες είναι οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και την επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών; 2) Με ποιους τρόπους συμμετέχουν οι γονείς στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι; 3) Ποιες είναι οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και ποιες είναι οι προσδοκίες τους από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών;

Για τη μελέτη των ερωτημάτων αυτών επιλέχθηκε ως κατάλληλη μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας η ποιοτική προσέγγιση. Στην έρευνα συμμετείχαν γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6) ετών. Η επιλογή της δειγματοληψίας ήταν σκόπιμη και εφαρμόστηκε η στρατηγική της χιονοστιβάδας. Για τη συλλογή των δεδομένων επιλέχθηκε η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης και ως εργαλείο το Πρωτόκολλο Συνέντευξης. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά λόγω των κανόνων της κοινωνικής αποστασιοποίησης εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού. Για την επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων και την ανάδειξη των αποτελεσμάτων της έρευνας εφαρμόστηκε η θεματική ανάλυση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι γονείς αποδέχονται την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Τεχνολογιών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των παιδιών ως προς το γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα αλλά συμφωνούν στο ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό και λιγότερο για εκπαιδευτικό σκοπό. Οι γονείς παρέχουν τις συσκευές στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και ήσυχα, κερδίζοντας έτσι χρόνο για να κάνουν τις οικιακές δουλειές και προσωπικό χρόνο για δικές τους δραστηριότητες. Ανησυχούν ιδιαίτερα για τις αρνητικές

επιπτώσεις στη γνωστική, κοινωνικο-συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών και εκφράζουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους για τη μελλοντική χρήση των παιδιών, αφού σε αυτή την ηλικία θεωρούν ότι η εν λόγω χρήση είναι ελεγχόμενη. Έχουν εντάξει τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στις καθημερινές οικογενειακές ρουτίνες και δηλώνουν ότι η χρήση των συσκευών διαταράσσει την οικογενειακή ζωή.

Οι στρατηγικές διαμεσολάβησης που εφαρμόζουν κυρίως είναι η περιοριστική διαμεσολάβηση, η επίβλεψη και η κοινή χρήση. Η κύρια πηγή ενημέρωσης τους για θέματα σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά είναι το Διαδίκτυο και προσδοκούν και επιθυμούν συνεργασία με το σχολείο σχετικά με σκοπό την ενημέρωσή τους για την ορθολογική χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και για κατάλληλες αναπτυξιακά εκπαιδευτικές εφαρμογές για τα μικρά παιδιά. Οι γονείς διάκεινται θετικά απέναντι στην χρήση και αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία ως εργαλεία ενίσχυσης της διδασκαλίας και της μάθησης, αλλά οι περισσότεροι είναι αρνητικοί και σκεπτικοί στην ιδέα να φέρουν τη δική τους ψηφιακή συσκευή στο σχολείο με σκοπό την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (B.Y.O.D), εμμένοντας σε παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Στην περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού λόγω του εγκλεισμού, αυξήθηκε η εν λόγω χρήση από τα παιδιά στο σπίτι και αρκετοί γονείς συμμετείχαν για πρώτη φορά στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών με τα παιδιά με εκπαιδευτικό σκοπό εξαιτίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που υλοποιήθηκε από τις σχολικές μονάδες.

1.3 Σημασία και πρωτοτυπία της εργασίας

Η διερεύνηση των απόψεων των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι κρίνεται σημαντική επειδή καθορίζουν τον τρόπο αξιοποίησης των Ψηφιακών Τεχνολογιών στο οικογενειακό περιβάλλον και την επίδραση αυτών στη διαδικασία της μάθησης και της ανάπτυξης των παιδιών. Δεδομένου του μικρού αριθμού των ερευνών στη χώρα μας και ιδιαίτερα με τη μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας, σχεδιάστηκε η παρούσα έρευνα με σκοπό τη βαθύτερη διερεύνηση των απόψεων των γονέων για το εν λόγω θέμα.

Επίσης η έρευνα εξετάζει τις απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά και στο Νηπιαγωγείο, θέμα το οποίο έχει εξεταστεί ελάχιστα στον ελληνικό χώρο της προσχολικής αγωγής. Μελετά τις απόψεις των γονέων για την Ψηφιακές Συσκευές στην εκπαιδευτική διαδικασία και αναδεικνύει τις προσδοκίες τους από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής και τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας.

Τα αποτελέσματα αναμένεται να αποτελέσουν χρήσιμα στοιχεία για τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς.

1.4 Δομή της εργασίας

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η δομή της εργασίας ανά κεφάλαιο.

Το **Κεφάλαιο 1** αποτελεί το εισαγωγικό κεφάλαιο της εργασίας. Παρουσιάζεται συνοπτικά το θέμα και η προβληματική της παρούσας μελέτης. Επίσης αναλύεται, η σημασία, ο σκοπός και τα κύρια ευρήματα της έρευνας και παρουσιάζεται η διάρθρωση της διπλωματικής εργασίας.

Στο **Κεφάλαιο 2** παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο, στο οποίο στηρίχθηκε η παρούσα έρευνα που αφορά στην ένταξη και ενσωμάτωση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Αγωγή και στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο οικογενειακό περιβάλλον. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται η ένταξη των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση, ο ρόλος των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην ανάπτυξη των παιδιών, τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού λογισμικού για παιδιά προσχολικής ηλικίας και η αξιοποίηση της φορητής τεχνολογίας στη διαδικασία της μάθησης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο ρόλος των γονέων στο πλαίσιο χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, οι τύποι γονέων που προκύπτουν και οι πρακτικές διαμεσολάβησης των γονέων στην εν λόγω χρήση. Τέλος αναλύεται η συνεργασία σχολείου-οικογένειας στο πλαίσιο χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά.

Στο **Κεφάλαιο 3** παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση διεθνών και εγχώριων ερευνών που αφορούν α) απόψεις γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι, β) τις πρακτικές διαμεσολάβησης των γονέων στην εν λόγω χρήση και γ) απόψεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα

παιδιά στο Νηπιαγωγείο. Ακολουθεί συνοπτικός πίνακας των κυριότερων ευρημάτων των ερευνών. Στο τέλος του κεφαλαίου παρατίθενται ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας, που προέκυψαν από τη μελέτη και σύγκριση των ερευνών.

Στο Κεφάλαιο 4 περιγράφεται το μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας. Αιτιολογείται το είδος της έρευνας (ποιοτική έρευνα) που επιλέχθηκε και παρουσιάζεται ο σχεδιασμός και η διαδικασία της έρευνας. Επίσης περιγράφεται το δείγμα και τα εργαλεία συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας.

Στο Κεφάλαιο 5 αναλύονται εκτενώς τα αποτελέσματα της έρευνας και επιχειρείται σύγκριση με τα ερευνητικά ευρήματα των μελετών που παρουσιάστηκαν στη βιβλιογραφική επισκόπηση.

Στο Κεφάλαιο 6 παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας ανά ερευνητικό άξονα και επιχειρείται σύγκριση με ευρήματα σχετικών ερευνών. Γίνεται αναφορά στους περιορισμούς της έρευνας και τέλος παρουσιάζονται προτάσεις για εκπαιδευτική πρακτική και για μελλοντική έρευνα σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Κεφάλαιο 2: Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση

Η ραγδαία εξέλιξη των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα στην ιστορία της ανθρωπότητας. Στη διεθνή βιβλιογραφία ο ορισμός της έννοιας των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), μετάφραση του αγγλικού όρου «Information and Communications Technologies» (ICT), έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές σε διεθνές επίπεδο. Σύμφωνα με τη UNESCO, για να ορισθεί η έννοια των ΤΠΕ, θεωρείται προαπαιτούμενο να προσδιοριστούν πρώτα οι όροι της επιστήμης της Πληροφορικής και της Τεχνολογίας της Πληροφορικής. *«Η επιστήμη της Πληροφορικής αφορά στο σχεδιασμό, υλοποίηση, αξιολόγηση, χρήση και συντήρηση συστημάτων επεξεργασίας της πληροφορίας, καθώς επίσης και στο υλικό των υπολογιστών και του λογισμικού τους. Η τεχνολογία της Πληροφορικής ορίζεται ως το σύνολο των υπολογιστικών συστημάτων και των τεχνολογικών εφαρμογών της Πληροφορικής στην κοινωνία»* (Μικρόπουλος, 2011, σ. 112). Προσδιορίζοντας αυτούς τους δύο όρους, οι ΤΠΕ αποτελούν ένα συνδυασμό της τεχνολογίας της Πληροφορικής με άλλες τεχνολογίες, με εξέχουσα θέση τις τεχνολογίες των επικοινωνιών, οι οποίες παρέχουν αφενός τη δυνατότητα για επεξεργασία και μετάδοση διαφορετικών μορφών αναπαράστασης της πληροφορίας (σύμβολα, εικόνες, βίντεο, ήχοι) και αφετέρου τα μέσα για τη διάχυση της πληροφορίας (Κόμης, 2004 · Μικρόπουλος, 2011).

Η εισαγωγή, ένταξη και ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες αντικείμενο μελέτης από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Η ένταξη των ΤΠΕ στην κοινωνική και οικονομική ζωή, η συμβολή τους στην αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η βελτίωση της ποιότητας της μάθησης καθιστούν τις ΤΠΕ σε εξέχουσα θέση στις εκπαιδευτικές πολιτικές πολλών χωρών, ανάμεσά τους και η Ελλάδα. Ιστορικά, η ένταξη της Πληροφορικής και γενικότερα των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ενέχει μία χρονολογική εξέλιξη και η προσέγγισή της εξαρτάται από τις οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές συνθήκες της εκάστοτε εποχής και τις ιδεολογικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις για την εκπαίδευση (Κόμης, 2004 · Μικρόπουλος, 2011). Σύμφωνα με τον Τζιμογιάννη (2019) οι τρεις βασικές προσεγγίσεις που καταγράφονται στο διεθνή χώρο για την ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι: α) η τεχνοκρατική προσέγγιση, όπου οι ΤΠΕ

διδάσκονται ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο, β) η πραγματολογική προσέγγιση, όπου οι ΤΠΕ αξιοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς για την υποστήριξη της διδασκαλίας και την οργάνωση του μαθήματος, εμπλέκοντας σε ορισμένες περιπτώσεις τους μαθητές σε δραστηριότητες διερεύνησης της γνώσης με σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου, όπως η κριτική σκέψη, η επίλυση προβλήματος και η λήψη απόφασης και γ) η ολιστική προσέγγιση, η οποία υιοθετείται στα σύγχρονα προγράμματα σπουδών, όπου οι ΤΠΕ αντιμετωπίζονται ως εργαλεία για μάθηση, για έρευνα και για διδασκαλία. Για τον Jonassen οι ΤΠΕ αποτελούν γνωστικά εργαλεία (cognitive tools) για όλα τα γνωστικά αντικείμενα και η μάθηση κατηγοριοποιείται σε *μάθηση για τους υπολογιστές*, οι ΤΠΕ ως γνωστικό αντικείμενο, *μάθηση από τους υπολογιστές*, οι ΤΠΕ ως μέσο διάδοσης της γνώσης και γ) *μάθηση με τους υπολογιστές*, οι ΤΠΕ ως συνεργάτης των εκπαιδευόμενων (Τζιμογιάννης, 2019).

Οι ΤΠΕ έχουν τη δυναμική να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στην εκπαίδευση, δεδομένου της συνεχούς εξέλιξης της τεχνολογίας και των διαφορετικών υπολογιστικών περιβαλλόντων που αναδύονται, σε συνδυασμό με τις νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις (ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, 2012). Σύμφωνα με τον Τζιμογιάννη (2019, σ. 27), *«τα σύγχρονα Προγράμματα Σπουδών θεωρούν τις Ψηφιακές Τεχνολογίες μέσο υποστήριξης και ενίσχυσης της μάθησης, ώστε οι νέοι να μπορούν να σκέφτονται κριτικά, να οικοδομούν νέες γνώσεις, να είναι ενεργοί μαθητές και παγκόσμιοι πολίτες, προκειμένου να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνική και οικονομική ζωή της εποχής»*.

Σήμερα είναι πλέον αποδεκτό, ότι οι ΤΠΕ μπορούν να αξιοποιηθούν ως εκπαιδευτικό μέσο για την ενίσχυση και την υποστήριξη τη μάθησης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Η ένταξη των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση αποτελεί πλέον συναίνεση της διεθνής ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας και της εκπαιδευτικής πρακτικής (ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, 2012).

2.2 ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση έχει αποτελέσει αντικείμενο ερευνών σε παγκόσμιο επίπεδο και πεδίο έντονων αντιπαραθέσεων. Η πλειονότητα των ερευνητικών ευρημάτων δείχνουν θετικά αποτελέσματα σε σχέση με την επίδραση των ΤΠΕ στη μάθηση των παιδιών και υποδεικνύουν την παιδαγωγική αξία της χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην

μαθησιακή ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας, όταν χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά με άλλες δραστηριότητες (ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, 2012 · Ορφανάκης & Παπαδάκης, 2015).

Η θεσμοθέτηση των ΤΠΕ στο Ελληνικό Νηπιαγωγείο έλαβε χώρα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), το έτος 2003 και με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του νηπιαγωγείου το έτος 2011. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ (2003, σ. 590), σκοπός της εισαγωγής του γνωστικού αντικείμενου «Παιδί και Πληροφορική» στο πρόγραμμα σπουδών του Νηπιαγωγείου είναι *«να εξοικειωθούν τα παιδιά με απλές βασικές λειτουργίες του υπολογιστή και να έλθουν σε μία πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις του, ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας καθώς και ως εργαλείου ανακάλυψης, δημιουργίας, και έκφρασης στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων»* με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Μαθησιακή επιδίωξη του ΔΕΠΠΣ (2003) είναι τα παιδιά να γνωρίσουν βασικές έννοιες σχετικά με τον υπολογιστή, να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες ώστε να χειρίζονται λογισμικά γενικής χρήσης και να «παίζουν» με ασφαλή τρόπο.

Πιο συγκεκριμένα, στόχοι του ΔΕΠΠΣ (2003) είναι τα παιδιά να συνδέσουν τον υπολογιστή με μία μηχανή που παρέχει βοήθεια στο άνθρωπο στις εργασίες τους και μέσω αυτού μπορεί να διασκεδάζει και να παίζει, να γνωρίσουν τον υπολογιστή ως σύστημα και τις κυριότερες μονάδες του, να μάθουν να χειρίζονται το ποντίκι και το πληκτρολόγιο χρησιμοποιώντας λογισμικά γενικής χρήσης, να χρησιμοποιούν ένα δίσκο ψηφιακό (CD-ROM) για να ακούσουν τραγούδια, μουσική ή παραμύθια, να χρησιμοποιούν λογισμικό παιχνιδιών για εξερεύνηση και επίλυση προβλημάτων, να μάθουν τη σωστή και ασφαλή χρήση του υπολογιστή αλλά και τη σωστή στάση του σώματός τους κατά τη χρήση και τέλος να μπορούν να συνεργάζονται σε ομάδες, σεβόμενοι την γνώμη του άλλου για τη δημιουργία κάποιου έργου.

Ο υπολογιστής ως εργαλείο έχει τη δυναμική να διευρύνει τις μαθησιακές ευκαιρίες των παιδιών, να ενισχύσει το δημιουργικό και διερευνητικό παιχνίδι τους και να δώσει νέα διάσταση στις δραστηριότητες που υλοποιούνται καθημερινά στη σχολική τάξη. Στόχοι των δραστηριοτήτων με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ως εργαλείο, είναι μέσα από την αναπτυξιακά κατάλληλη χρήση του υπολογιστή στην τάξη, τα παιδιά να αποκομίσουν θετικές εμπειρίες σχετικά με τη μαθησιακή διαδικασία, να αντιληφθούν τη χρησιμότητα των τεχνολογιών στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου και να αποκτήσουν δεξιότητες αξιοποίησης

των τεχνολογιών, έτσι ώστε να τις χρησιμοποιούν ως εργαλεία για τις αναζητήσεις, τις διερευνήσεις και τις παραγωγές τους (Δαφέρμου κ.α., 2006).

Με την εισαγωγή του γνωστικού αντικείμενου «Παιδί και Πληροφορική» στην προσχολική εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργήθηκε στη σχολική τάξη η «Γωνιά του Υπολογιστή», όπου τα παιδιά μπορούν να παίζουν το πρωί στην ώρα των ελεύθερων δραστηριοτήτων ή κατά την υλοποίηση οργανωμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του ημερήσιου προγράμματος (Δαφέρμου κ.α., 2006). Οι Plowman & Stephen (2003) υποστηρίζουν ότι η Γωνιά του Υπολογιστή είναι ο καλύτερος τρόπος τοποθέτησης του υπολογιστή στην τάξη, όπως η γωνιά του κουκλοθεάτρου και η γωνιά της ζωγραφικής, γιατί με αυτό τον τρόπο αποτελεί τμήμα της καθημερινής πρακτικής και τα παιδιά αντιλαμβάνονται τη συμβολή του στη μαθησιακή διαδικασία. Η γωνιά πλαισιώνεται από εκτυπωτές, σαρωτές κ.α. και συνήθως επιλέγεται ένα ήσυχο μέρος στην τάξη και εύκολα προσβάσιμο. Προτείνεται να τοποθετούνται δύο ή τρεις καρέκλες στη γωνιά, για να μπορούν τα παιδιά να δουλεύουν σε μικρές ομάδες (Νικολοπούλου, 2014). Απαιτείται μεγάλη προσοχή ως προς το χρόνο έκθεσης των παιδιών στον υπολογιστή και στη συχνότητα, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων της ακτινοβολίας στην υγεία των παιδιών. Θεωρείται επιβεβλημένο οι εκπαιδευτικοί να ορίζουν από κοινού κανόνες με τα παιδιά για τη χρήση του υπολογιστή, θέτοντας όρια σχετικά με το χρόνο και τη συχνότητα που μπορούν να χρησιμοποιούν τον υπολογιστή (Δαφέρμου κ.α., 2006).

Δέκα χρόνια αργότερα, το 2011, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του νηπιαγωγείου έρχεται να επικαιροποιήσει και να βελτιώσει το υπάρχον πρόγραμμα σπουδών (ΔΕΠΠΣ) ανταποκρινόμενο στις ανάγκες του μαθητή και αυριανού πολίτη του 21^{ου} αιώνα. Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών του νηπιαγωγείου του 2011, (Π.Ι., 2011) το γνωστικό αντικείμενο «Παιδί και Πληροφορική» αντικαθίσταται με τη μαθησιακή περιοχή «Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών». Ο όρος ΤΠΕ αναφέρεται στις Ψηφιακές Τεχνολογίες, όπως υπολογιστές, διαδραστικοί πίνακες, περιφερειακές συσκευές υπολογιστή, συσκευές διαχείρισης εικόνας, ήχου, βίντεο, λογισμικά γενικής χρήσης και εκπαιδευτικά και υπηρεσίες Διαδικτύου. Οι ΤΠΕ εντάσσονται οργανικά στο καθημερινό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου ως εποπτικά μέσα διδασκαλίας, ως εργαλεία πειραματισμού, διερεύνησης, επίλυσης προβλημάτων και διαχείρισης της γνώσης, ως εργαλεία δημιουργίας, έκφρασης, συνεργασίας και επικοινωνίας. Σκοπός του νέου Προγράμματος είναι τα παιδιά, στο πλαίσιο της καθημερινής σχολικής ζωής και με την

υποστήριξη του εκπαιδευτικού, να έρθουν σε επαφή, να γνωρίσουν, να εξοικειωθούν και να κατανοήσουν βασικές λειτουργίες των ΤΠΕ με στόχο: (Π.Ι., 2011, σ. 114).

α) την αναζήτηση, την οργάνωση, τη διαχείρισή και την παραγωγή πληροφορίας σε πολλαπλές μορφές, την ανάπτυξη των ιδεών και την προσωπική έκφραση και δημιουργία, β) την επικοινωνία και τη συνεργασία, γ) τη διερεύνηση, τον πειραματισμό, την ανακάλυψη και την επίλυση προβλημάτων σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και δ) την κατανόηση του ρόλου των ψηφιακών τεχνολογιών στη σύγχρονη κοινωνία και τον πολιτισμό.

Οι διδακτικές προσεγγίσεις για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων βασίζονται στις αρχές, ότι η χρήση των ΤΠΕ δεν αποτελεί αυτοσκοπό του Νηπιαγωγείου και ότι οι ΤΠΕ υποστηρίζουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων που σχετίζονται με τις άλλες μαθησιακές περιοχές, όπως τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, την Προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη, τις Φυσικές Επιστήμες, τις Τέχνες και τη Φυσική Αγωγή. Προσδιορίζεται ο ρόλος της τεχνολογίας μέσα από την καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική, με σκοπό τον εμπλουτισμό των μαθησιακών εμπειριών, την ενίσχυση βασικών ικανοτήτων και την εξυπηρέτηση των καθημερινών αναγκών των παιδιών. Επισημαίνεται ότι η επιλογή της χρήσης των ΤΠΕ από τον εκπαιδευτικό καθορίζεται από την προστιθέμενη αξία των ΤΠΕ και την αποτελεσματικότητά τους σε σχέση με τα άλλα μέσα, κριτήριο το οποίο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και από τα ίδια τα παιδιά (Π.Ι., 2011).

Η μαθησιακή περιοχή των ΤΠΕ δομείται σε τέσσερις άξονες: 1) Γνωρίζω τις ΤΠΕ και δημιουργώ, 2) Επικοινωνώ και συνεργάζομαι με τις ΤΠΕ, 3) Διερευνώ, πειραματίζομαι, ανακαλύπτω και λύνω προβλήματα με τις ΤΠΕ και 4) οι ΤΠΕ στην κοινωνία και τον πολιτισμό. Στον άξονα «Γνωρίζω τις ΤΠΕ και δημιουργώ», τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιδιώκονται είναι οι μαθητές να μάθουν να χειρίζονται ψηφιακές συσκευές, υπολογιστικά περιβάλλοντα και το Διαδίκτυο ώστε να αναζητούν, να διαχειρίζονται πληροφορίες από διαφορετικές ψηφιακές πηγές και να παράγουν πολυτροπικές πληροφορίες, να δημιουργούν, να παίζουν και να εκφράζονται με διαφορετικούς τρόπους. Στον δεύτερο άξονα, επιδιώκεται οι μαθητές χρησιμοποιώντας τις ΤΠΕ εντός και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος, να εκφράζονται, να επικοινωνούν, να αλληλεπιδρούν και να μάθουν να συνεργάζονται. Στον άξονα «Διερευνώ, πειραματίζομαι, ανακαλύπτω και λύνω προβλήματα με τις ΤΠΕ» επιδιώκεται οι μαθητές, μέσω

της χρήσης των ΤΠΕ, να πειραματιστούν, να διερευνήσουν και να ανακαλύψουν τη γνώση, να μάθουν να σκέφτονται κριτικά, να λαμβάνουν αποφάσεις και να επιλύουν προβλήματα μέσα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα που αναφέρονται στο πρόγραμμα σπουδών. Τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιδιώκονται στον άξονα «οι ΤΠΕ στην κοινωνία και τον πολιτισμό» είναι τα παιδιά να μάθουν να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ με ασφαλή τρόπο και να αντιληφθούν το ρόλο και τη σημασία τους στο κοινωνικο-πολιτισμικό γίγνεσθαι, αναπτύσσοντας κατάλληλες στάσεις (ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, 2012).

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών αναφέρεται στο ρόλο του εκπαιδευτικού στο πλαίσιο χρήσης των ΤΠΕ στο Νηπιαγωγείο. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι ο εκπαιδευτικός είναι σημαντικό να οργανώνει τις κατάλληλες ψηφιακές μαθησιακές εμπειρίες για τα παιδιά σύμφωνα με τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες τους, να διαμεσολαβεί, να καθοδηγεί και να υποστηρίζει τα παιδιά, να επιλέγει τα κατάλληλα εργαλεία και μέσα σε σχέση με το θέμα και σύμφωνα με την προστιθέμενη αξία που προσδίδει η τεχνολογία, να οργανώνει κατάλληλες καθημερινές εμπειρίες και καταστάσεις για τη χρήση διαφορετικών Ψηφιακών Τεχνολογιών και να δημιουργεί ευκαιρίες και συνθήκες, έτσι ώστε να εμπλέκονται οι γονείς στη χρήση των ΤΠΕ (Π.Ι., 2011). Απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσουν ο εκπαιδευτικοί να ανταπεξέλθουν σε αυτό το ρόλο είναι η επιμόρφωση των νηπιαγωγών, η απόκτηση γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων, έτσι ώστε να εντάξουν αποτελεσματικά τις ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα (Νικολοπούλου, 2014).

Το Νηπιαγωγείο οφείλει να εισάγει τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική με κατάλληλο αναπτυξιακό τρόπο, με στόχο τη διερεύνηση και αξιοποίηση των ψηφιακών εμπειριών των παιδιών από το άτυπο περιβάλλον μάθησης, όπως το σπίτι, με σκοπό την απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων για τη κατάκτηση του «τεχνολογικού εγγραμματισμού», όρος ο οποίος αντικαταστάθηκε στο νέο Πρόγραμμα σπουδών με το «ψηφιακό γραμματισμό», (Δαφέρμου κ.α., 2006 · Π.Ι., 2011). Είναι πιθανό η πρόσβαση των παιδιών στις ΤΠΕ σε περιβάλλον εκτός Νηπιαγωγείου να χαρακτηρίζεται από ποιοτικά και ποσοτικά κοινωνικές ανισότητες και μερικά παιδιά να μην έχουν τη δυνατότητα να έρχονται σε επαφή με Ψηφιακές Τεχνολογίες στο οικογενειακό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την ανάγκη της ενασχόλησης των παιδιών με τις ΤΠΕ στο σχολικό περιβάλλον δεδομένου ότι κρίνεται απαραίτητος ο τεχνολογικός και ψηφιακός γραμματισμός στη σύγχρονη κοινωνία. Ο ρόλος του σχολείου θα πρέπει να είναι αντισταθμιστικός, αναζητώντας κατάλληλες προσεγγίσεις με σκοπό την

άμβλυνση των ανισοτήτων ως προς τις ψηφιακές εμπειρίες των παιδιών (Δαφέρμου κ.α., 2006 · Φεσάκης, 2009, Π.Ι., 2011).

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο τεχνολογιών της Πληροφορίας στην Εκπαίδευση της UNESCO, η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση επιτυγχάνεται όταν χρησιμοποιούνται κατάλληλα εκπαιδευτικά λογισμικά, εφαρμογές και εργαλεία που στοχεύουν στην ενίσχυση της μάθησης των παιδιών, στην ενθάρρυνση της συνεργασίας και του παιχνιδιού τους, στην αλληλεπίδραση και στη συμβολή στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (Kalas, 2010).

2.3 Ο ρόλος των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας

Ο ρόλος των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας και η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ως εργαλείο για τη μάθηση και την εκπαίδευση των μικρών παιδιών έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονου προβληματισμού και διαφωνιών στην ακαδημαϊκή κοινότητα παγκοσμίως.

Τη δεκαετία του '80 και του '90 οι απόψεις για το αν η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι κατάλληλη αναπτυξιακά για παιδιά προσχολικής ηλικίας ήταν αρνητικές. Μελετητές υποστήριζαν ότι η ενασχόληση των παιδιών με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή επιδρά αρνητικά στις κοινωνικές τους δεξιότητες, οδηγώντας τα στην απομόνωση και πρότειναν την εμπλοκή των παιδιών σε μαθησιακές δραστηριότητες βιωματικού τύπου με πραγματικά αντικείμενα, παρά συμβολικές, μέσω του υπολογιστή (Νικολοπούλου, 2014). Η Healy (όπ. αναφ. στο Φεσάκης, 2009) τάχθηκε ενάντια στην πολύωρη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην προσχολική ηλικία, υποστηρίζοντας την ύπαρξη σοβαρών κινδύνων για τη δημιουργικότητα, τη φαντασία και τη διανοητική ανάπτυξη του παιδιού, τονίζοντας τις βλαβερές συνέπειες στην ικανότητα συγκέντρωσης και στην κατάκτηση της γλώσσας. Στην Αμερική, η συζήτηση έλαβε έντονες διαστάσεις και οδήγησε σε δύο τάσεις. Οι υποστηρικτές της χρήσης του ηλεκτρονικού υπολογιστή από τα παιδιά τόνιζαν τη συμβολή της χρήσης στην γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, σε αντίθεση με τους σκεπτικιστές που υποστήριζαν ότι η εν λόγω χρήση έχει βλαβερές συνέπειες στη μάθηση και στην υγεία των παιδιών (Stephen & Plowman, 2003).

Ο Φεσάκης (2009) τονίζει ότι οι παλαιότερες προσεγγίσεις για τον αφορισμό της χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά, στις μέρες μας έχουν παραγκωνιστεί. Το ερώτημα της Healy «αν πρέπει να γίνεται χρήση των ΤΠΕ από τα παιδιά» έχει ξανατεθεί από τον Papert στο «ποιες χρήσεις έχουν νόημα και είναι κατάλληλες για τα παιδιά και πώς μπορούν γονείς και εκπαιδευτικοί να αξιοποιήσουν τις ΤΠΕ στην ανάπτυξη και τη μάθηση των παιδιών» (Φεσάκης, 2009, σ. 6). Το πλήθος ερευνών σχετικά με την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των παιδιών, έχει συμβάλλει καθοριστικά στο σχεδιασμό προγραμμάτων για τη χρήση της τεχνολογίας από τα μικρά παιδιά, με απώτερο στόχο τα μαθησιακά και αναπτυξιακά οφέλη για τα παιδιά (NAEYC, 2009). Στις μέρες μας τα ερευνητικά ευρήματα συντείνουν στο ότι ο υπολογιστής και κατ' επέκταση οι Ψηφιακές Τεχνολογίες, όταν χρησιμοποιούνται με κατάλληλο τρόπο, αποτελούν εργαλεία που μπορούν να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν τη μάθηση των παιδιών, συμβάλλοντας στη γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική και προσωπική τους ανάπτυξη (Νικολοπούλου, 2014).

Η ενασχόληση των παιδιών με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες συμβάλλει στην ανάπτυξη και εξέλιξη γνώσεων ικανοτήτων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με τις μαθησιακές περιοχές της Γλώσσας, των Μαθηματικών, της Προσωπικής και Κοινωνικής ανάπτυξης, των Φυσικών Επιστημών, των Τεχνών, της Φυσικής Αγωγής και γενικότερα της ολόπλευρης ανάπτυξής τους. Οι Ψηφιακές Τεχνολογίες συμβάλλουν στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, ενισχύοντας τον προφορικό και γραπτό λόγο, τις αναγνωστικές τους ικανότητες και την ακρόαση. Βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν μαθηματικές έννοιες, όπως η αρίθμηση, τα γεωμετρικά σχήματα, οι ταξινομήσεις, μοτίβα και σειροθετήσεις. Μέσα από τη χρήση των Ψηφιακών τεχνολογιών, αναπτύσσουν αυτονομία και ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους, παίρνουν πρωτοβουλίες και λαμβάνουν αποφάσεις, επιλύουν προβλήματα, επικοινωνούν, συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν με άλλους. Ως προς τις Φυσικές Επιστήμες, οι Ψηφιακές Τεχνολογίες εμπλουτίζουν τις βιωματικές νοητικές παραστάσεις των μικρών παιδιών, τα βοηθούν να ξεπεράσουν τα γνωστικά εμπόδια και να μετασχηματίσουν τις πρότερες ιδέες τους, αποτελώντας ταυτόχρονα μια πλούσια πηγή για εποπτικό υλικό. Επίσης, τους δίνουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν διάφορα είδη τέχνης, να πειραματιστούν, να εκφραστούν και να δημιουργήσουν, παράγοντας ένα διαφορετικό καλλιτεχνικό αποτέλεσμα από τα παραδοσιακά. (Δαφέρμου κ.α., 2006 · Π.Ι., 2011).

Μεγάλο μέρος των ερευνών που υπάρχουν στη διεθνή βιβλιογραφία εξετάζουν τη θετική επίδραση της χρήσης των Τεχνολογιών από τα παιδιά, σε σχέση με τις γνωστικές, γλωσσικές και

κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών, με τα ερευνητικά ευρήματα να δείχνουν τη βελτίωση των παραπάνω δεξιοτήτων των παιδιών που χρησιμοποιούν Ψηφιακές Τεχνολογίες συγκριτικά με τα παιδιά που δεν είχαν τέτοιου είδους εμπειρίες και τη σημαντικότητα της επίδρασης της εν λόγω χρήσης τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στο οικογενειακό (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2005 · Pange, 2008).

Η Haugland επισημαίνει ότι τα μικρά παιδιά που συμμετέχουν σε υποστηρικτικές δραστηριότητες με ηλεκτρονικό υπολογιστή δείχνουν υψηλότερα επίπεδα νοημοσύνης, γλωσσικών δεξιοτήτων, αντιληπτικής ικανότητας και επίλυσης προβλήματος, σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν συμμετέχουν σε δραστηριότητες με τον υπολογιστή (Ernest, κ.α., 2014). Η έρευνα της Neuman (2016) σε μικρά παιδιά 3 έως 5 ετών στο σπίτι, έδειξε ότι τα παιδιά που συμμετείχαν σε δραστηριότητες χρησιμοποιώντας φορητούς υπολογιστές, ανέπτυξαν περισσότερο τις δεξιότητες γραμματισμού, σε σχέση με τα παιδιά που δεν χρησιμοποίησαν φορητούς υπολογιστές. Οι Zaranis, Kalogiannakis & Papadakis (2013) αναφέρουν ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας που χρησιμοποίησαν έξυπνες κινητές συσκευές, βελτίωσαν τις επιδόσεις τους στα μαθηματικά, σε τομείς όπως αναγνώριση σχημάτων και αριθμών και ως προς τις πράξεις της πρόσθεσης και της αφαίρεσης. Οι Τσαλαγιώργου και Βαλσαμίδου (2018) επισημαίνουν τη συμβολή των ψηφιακών Τεχνολογιών στη μελέτη του φυσικού κόσμου από τους μαθητές του Νηπιαγωγείου μέσω της αξιοποίησης της Ψηφιακής πλατφόρμας «Αίσωπος». Τα παιδιά διερεύνησαν το φυσικό κόσμο και ανέπτυξαν τη κριτική τους σκέψη προσεγγίζοντας τον επιστημονικό γραμματισμό.

Επίσης, έχει αποδειχθεί, ότι η αλληλεπίδραση των παιδιών με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες συμβάλλει στην ανάπτυξη της λεπτής κινητικότητας και στην ενίσχυση της οπτικής και κινητικής απόκρισης, μέσω του συντονισμού ματιού-χεριού (Τσαλαγιώργου, Βαλσαμίδου, Μέλλιου, 2016), στην ενίσχυση της παρατηρητικότητας και στην κατανόηση αιτίου-αποτελέσματος, μέσω της αλληλεπίδρασής με τα ψηφιακά μέσα (Δαφέρμου κ.α., 2006).

Ωστόσο, οι ανησυχίες και οι συζητήσεις αναφορικά με το περιεχόμενο, το χρόνο και τον είδος των Ψηφιακών Τεχνολογιών που εκτίθενται τα μικρά παιδιά παραμένουν στο προσκήνιο. Έρευνες δείχνουν ότι ο υπερβολικός χρόνος έκθεσης στην οθόνη συνδέεται με την παιδική παχυσαρκία, τις διαταραχές ύπνου, την κακή απόδοση των μαθητών στο σχολείο και την παρεμπόδιση των κοινωνικών σχέσεων των παιδιών με συνομήλικους ή ενήλικες. Επίσης ερευνητικά ευρήματα δείχνουν ότι η υπερβολική ενασχόληση των παιδιών με τις Ψηφιακές

Τεχνολογίες ενέχει τον κίνδυνο έκθεσης των παιδιών στη βία, με αποτέλεσμα την αποδοχή επιθετικών συμπεριφορών και την απευαισθητοποίηση στη βία αλλά και την εκδήλωση εθιστικής συμπεριφοράς (Campaign for a Commercial-Free Childhood & Alliance for Childhood, 2012). Ο Howard-Jones (όπ. αναφ. στο Ernest κ.α., 2014) επισημαίνει ότι ως πιθανοί κίνδυνοι από τη χρήση της τεχνολογίας από τα παιδιά έχουν αναγνωριστεί η εκδήλωση επιθετικότητας που πηγάζει από τα βίαια παιχνίδια, η υπερβολική χρήση που επηρεάζει την ψυχοκοινωνική ευεξία του παιδιού, τα προβλήματα προσοχής και όρασης και ο διαταραγμένος ύπνος των παιδιών, όταν χρησιμοποιούν τα ψηφιακά μέσα τις βραδινές ώρες.

Ο Papert (όπ. αναφ. στο Νικολοπούλου, 2014) τονίζει ότι ο υπολογιστής ως εργαλείο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί από το παιδί με κατάλληλο τρόπο (σοφό) ή ακατάλληλο. Δύο σημαντικοί παράγοντες που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη χρήση των Ψηφιακών μέσων από τα παιδιά είναι το χρόνο και το περιεχόμενο. Η Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής (American Academy of Pediatrics, 2016) συνιστά να μην γίνεται χρήση Ψηφιακών Τεχνολογιών σε παιδιά κάτω των δύο ετών, ενώ για παιδιά 2 έως 5 ετών η έκθεση στην «οθόνη» να μην υπερβαίνει τη μία ώρα καθημερινά, έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν και σε άλλες καθημερινές δραστηριότητες. Για τα μεγαλύτερα παιδιά, ο χρόνος ενασχόλησης με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες δεν θα πρέπει να ξεπερνά τις δύο ώρες ημερησίως. Βαρύνουσα σημασία δίνεται στο περιεχόμενο που εκτίθενται τα παιδιά. Επίσης συνιστάται η αποφυγή χρήσης των μέσων κατά τη διάρκεια των γευμάτων και μία ώρα πριν τον ύπνο και προτείνεται στους γονείς να παρακολουθούν και να συμμετέχουν στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Εκπαίδευση των Μικρών Παιδιών (NAEYC) η αποτελεσματική αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών ως εργαλείο για τη μάθηση και εκπαίδευση των μικρών παιδιών εξαρτάται από τη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, από την επιλογή κατάλληλων εκπαιδευτικών εφαρμογών και λογισμικού και από τη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων (Φεσάκης, 2008).

2.4 Εκπαιδευτικό λογισμικό για παιδιά προσχολικής ηλικίας

2.4.1 Ορισμός και είδη εκπαιδευτικού λογισμικού

Η δημιουργία και η καταλληλότητα του εκπαιδευτικού λογισμικού για παιδιά προσχολικής ηλικίας αποτελεί πεδίο έντονου ενδιαφέροντος για την επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014β). Ως «εκπαιδευτικό λογισμικό» ορίζεται το λογισμικό *«που εμπεριέχει διδακτικούς στόχους, ολοκληρωμένα σενάρια, αλληγορίες με παιδαγωγική σημασία, και κυρίως επιφέρει συγκεκριμένα διδακτικά και μαθησιακά αποτελέσματα»* (Μικρόπουλος, 2000, σ. 41) και χρησιμοποιείται *«για την υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης»* (Κόμης, 2004, σ. 73).

Η υπολογιστική υποστήριξη της διδασκαλίας αναφέρεται κυρίως στη βοήθεια προς το μαθητή, χρησιμοποιώντας εφαρμογές λογισμικού, με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Με τη χρήση των εφαρμογών λογισμικού ενισχύεται και υποστηρίζεται το διδακτικό έργο του εκπαιδευτικού και αποτελούν σύγχρονα εποπτικά μέσα διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων. Η υπολογιστική υποστήριξη της μάθησης αναφέρεται στην ενίσχυση του παιδιού προσχολικής ηλικίας χρησιμοποιώντας εφαρμογές λογισμικού και υλικού, με σκοπό την απόκτηση γνώσεων και την ανάπτυξη υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων (κριτική σκέψη, επίλυση προβλήματος, λήψη αποφάσεων) ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής. Οι εκπαιδευτικές αυτές εφαρμογές σχεδιάζονται με σκοπό να επεκτείνουν και να ενισχύσουν τις δεξιότητες και γνώσεις των μαθητών και ονομάζονται γνωστικά εργαλεία (cognitive tools) ή νοητικά εργαλεία (mind tools) (Κόμης, 2004). Το εκπαιδευτικό λογισμικό περιλαμβάνει συνήθως εφαρμογές εκπαιδευτικού, ψυχαγωγικού και εγκυκλοπαιδικού τύπου στοχεύοντας στην εκπαίδευση (education) και τη διασκέδαση (entertainment), που απαντάται στη βιβλιογραφία με τον όρο edu-trainment (Μικρόπουλος, 2000).

Τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται πάρα πολλά λογισμικά που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας που μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική πράξη και κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τους στόχους που τίθενται, με το είδος τους, το βαθμό αλληλεπίδρασης και τον έλεγχο του παιδιού πάνω σε αυτά, αλλά και με το επιθυμητό μαθησιακό αποτέλεσμα (Σπαή, 2017).

Σύμφωνα με τη Νικολοπούλου (2014) οι διαφορετικοί τύποι λογισμικού που υπάρχουν για παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι τα λογισμικά γενικής χρήσης, τα παιχνίδια περιπέτειας, τα περιβάλλοντα προγραμματισμού, τα περιβάλλοντα ανάπτυξης και δημιουργίας και τα υπερμεσικά περιβάλλοντα. Μερικές φορές τα όρια δεν είναι διακριτά στα διαφορετικού τύπου λογισμικά, με χαρακτηριστικό παράδειγμα ένα πρόγραμμα ζωγραφικής, το οποίο εντάσσεται στα λογισμικά γενικής χρήσης και στα λογισμικά που στοχεύουν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού. Η Νικολοπούλου (2014) κατηγοριοποιεί τα λογισμικά που απευθύνονται στα παιδιά προσχολικής ηλικίας ως εξής: α) λογισμικά εξάσκησης και πρακτικής (drill and practice), β) περιβάλλοντα ζωγραφικής και ανάπτυξης της δημιουργικότητας, όπως Drawing for Children και Tux Paint, γ) λογισμικά γενικής χρήσης, όπως επεξεργασία κειμένου, Power Point, δ) ηλεκτρονικά παιχνίδια περιπέτειας, δράσης, ρόλων και εκπαιδευτικά, ε) περιβάλλοντα προσομοίωσης, στ) περιβάλλοντα προγραμματισμού, όπως η γλώσσα Logo, ζ) υπερμεσικά περιβάλλοντα, όπως εγκυκλοπαίδειες και ηλεκτρονικά βιβλία ή ομιλούντα βιβλία (συνήθως σε μορφή CD-ROM), η) αλληλεπιδραστικά πολυμέσα (interactive multimedia), θ) λογισμικά εννοιολογικής χαρτογράφησης, όπως Kidspiration και MindMapper Junior και ι) εκπαιδευτικά περιβάλλοντα εικονικής πραγματικότητας.

Ο Κόμης (2004) κατηγοριοποιεί τα εκπαιδευτικά λογισμικά (τις εκπαιδευτικές εφαρμογές των ΤΠΕ με βάση τις θεωρίες μάθησης (συμπεριφοριστικές, γνωστικές, εποικοδομιστικές και κοινωνικοπολιτισμικές) και τις διδακτικές προσεγγίσεις (μαθητοκεντρική, δασκαλοκεντρική και αλληλεπιδραστική- συνεργατική) που βασίστηκε ο σχεδιασμός τους. Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, η κατηγοριοποίηση των εκπαιδευτικών λογισμικών αφορά σε συστήματα ή υπολογιστικά περιβάλλοντα όπως (Κόμης, 2004, σ. 117) : α) συστήματα καθοδηγούμενης από τους υπολογιστές διδασκαλίας, εννοώντας τα συστήματα εξάσκησης και πρακτικής (drill and practice) και τα συστήματα καθοδήγησης (tutorials), β) περιβάλλοντα μάθησης μέσω καθοδηγούμενης ανακάλυψης και διερεύνησης (discovery and exploratory learning), γ) περιβάλλοντα έκφρασης και αναζήτησης πληροφορίας, επικοινωνίας και συνεργασίας, κατά κανόνα λογισμικό γενικής χρήσης και εφαρμογές διαδικτύου.

Τα λογισμικά εξάσκησης και πρακτικής και τα λογισμικά καθοδήγησης στηρίζονται στις συμπεριφοριστικές θεωρίες. Τα λογισμικά εξάσκησης και πρακτικής έχουν επικριθεί αρκετά επειδή δε δίνουν ευκαιρία στα παιδιά να αναπτύξουν τη σκέψη τους, να εξερευνήσουν και να αλληλεπιδράσουν και η μαθησιακή διαδικασία ελέγχεται αυστηρά από τον υπολογιστή.

Βασίζονται στις αρχές της προγραμματισμένης διδασκαλίας και έχουν απλή γραμμική μορφή, χωρίς να εκμεταλλεύονται τα λάθη των παιδιών ως ευκαιρίες για μάθηση. Η μάθηση έγκειται στο σχήμα ερέθισμα - αντίδραση (Κόμης, 2004· Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2005). Ωστόσο σύμφωνα με τον Κόμη (2004) ανάλογα με το πλαίσιο χρήσης και τους στόχους που τίθενται μπορούν να επιφέρουν σημαντικά μαθησιακά αποτελέσματα και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων. Τα λογισμικά καθοδήγησης αντικαθιστούν το ρόλο του εκπαιδευτικού διδάσκοντας συγκεκριμένες δεξιότητες στο μαθητή και δεν περιορίζονται μόνο στην εξάσκησή τους. Ανάλογα με τις απαντήσεις του μαθητή, προχωράει και η μαθησιακή διαδικασία. Ωστόσο και αυτά τα προγράμματα έχουν κατηγορηθεί ως αναχρονιστικά εξαιτίας του απόλυτου ελέγχου της μαθησιακής διαδικασίας και την αντιμετώπιση του παιδιού ως παθητικού δέκτη και θεωρούνται κλειστού τύπου λογισμικά (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2005).

Τα λογισμικά που ανήκουν στην δεύτερη και τρίτη ομάδα ονομάζονται ανοικτού τύπου λογισμικά, δεν έχουν γραμμική μορφή και η διδακτική διαδικασία που ακολουθείται δεν είναι προκαθορισμένη, δίνοντας ευκαιρίες στο μαθητή για δημιουργική έκφραση και αλληλεπίδραση. Τα συστήματα και περιβάλλοντα μάθησης μέσω ανακάλυψης, διερεύνησης και οικοδόμησης, βασίζονται σε γνωστικές και οικοδομιστικές θεωρίες υποστηρίζοντας διδακτικές στρατηγικές με επίκεντρο το μαθητή. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι εφαρμογές πολυμέσων, εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας, συστήματα εννοιολογικής χαρτογράφησης, εφαρμογές προσομοίωσης και μοντελοποίησης, συστήματα ρομποτικής τύπου Lego, εκπαιδευτικά λογισμικά γενικής χρήσης και εκπαιδευτικά ή ηλεκτρονικά παιχνίδια. Τα λογισμικά έκφρασης, αναζήτησης και επικοινωνίας της πληροφορίας βασίζονται στις εποικοδομιστικές και κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες μάθησης. Η ανάπτυξη του Διαδικτύου συνέβαλε σε νέες πρακτικές συνεργατικής μάθησης, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι εφαρμογές Διαδικτύου, όπως chat, forums, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, οι εκπαιδευτικές δικτυακές πύλες, εργαλεία διαδικτύου για επικοινωνία και συνεργασία, μηχανές αναζήτησης στο Διαδίκτυο, λογισμικό γενικής χρήσης, ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες και λεξικά, ψηφιακές βιβλιοθήκες. Ορισμένα λογισμικά ανήκουν σε περισσότερες από μία κατηγορίες, αφού μπορούν να χρησιμοποιούνται με διαφορετικούς τρόπους, με αποτέλεσμα να διαφέρουν οι διδακτικοί στόχοι και τα μαθησιακά αποτελέσματα (Κόμης, 2004).

Μία κατηγορία λογισμικών που αφορούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και ανήκουν και στις τρεις προηγούμενες κατηγορίες, είναι τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, Η Νικολοπούλου (2014)

αναφέρεται στους διαφορετικούς τύπους παιχνιδιών, επισημαίνοντας και εδώ ότι τα όρια είναι δυσδιάκριτα σε αρκετές περιπτώσεις. Τα διαφορετικά είδη ηλεκτρονικών παιχνιδιών είναι τα παιχνίδια προσομοίωσης, τα παιχνίδια δράσης, τα παιχνίδια περιπέτειας, τα παιχνίδια στρατηγικής, τα παιχνίδια ρόλων, παιχνίδια διαδικτύου. Παρόλο που όλοι οι τύποι παιχνιδιών, μπορούν να έχουν εκπαιδευτικό χαρακτήρα, τα εκπαιδευτικά παιχνίδια αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και έχουν στόχο την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων και την επαφή των παιδιών με γράμματα και αριθμούς, μέσα από παιγνιώδη τρόπο. Ο Prensky (2007) χαρακτηρίζει την χρήση των ψηφιακών παιχνιδιών που εξυπηρετούν εκπαιδευτικούς στόχους και τα λογισμικά τους έχουν χαρακτηριστικά παιχνιδιού, μάθηση βασισμένη στο παιχνίδι (Game Based Learning).

2.4.2 Χαρακτηριστικά καταλληλότητας εκπαιδευτικού λογισμικού

Ο σχεδιασμός και η δημιουργία εκπαιδευτικού λογισμικού για παιδιά προσχολικής ηλικίας θα πρέπει να βασίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νηπίων και να συμβαδίζει με το γνωστικό και αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών. Για το σχεδιασμό κατάλληλου λογισμικού για την προσχολική ηλικία δίνεται προσοχή στον παιδαγωγικό σχεδιασμό, στο περιεχόμενο και στη διεπιφάνεια του χρήστη (Νικολοπούλου, 2014).

Ο παιδαγωγικός σχεδιασμός των λογισμικών στηρίζεται στις θεωρίες μάθησης. Η επικρατούσα τάση έγκειται στο συνδυασμό των διαφορετικών προσεγγίσεων της μάθησης που ευνοούν την αυτόνομη και διερευνητική μάθηση και επιτρέπουν στο παιδί να ελέγχει τη μαθησιακή εμπειρία συνυπολογίζοντας το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Η επιλογή περιεχομένου θα πρέπει να συμβαδίζει με το αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών και να σκοπεύει στην απόκτηση δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου (Νικολοπούλου, 2014). Η Haugland τονίζει ότι στο εκπαιδευτικό λογισμικό για παιδιά θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στη διαδικασία και όχι στο προϊόν, δηλαδή να παρέχει ευκαιρίες για μάθηση και να κινητοποιεί τα παιδιά (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014β). Εξίσου σημαντικό στοιχείο για τη Haugland αποτελούν η παιδαγωγικά κατάλληλη ανατροφοδότηση, η οποία άσχετα με τις σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις που δίνει το παιδί θα πρέπει να τα ενθαρρύνει να συνεχίσουν. Επιπρόσθετα, η Haugland αναφέρεται και στη σημασία του περιεχομένου ως προς το

πολυγλωσσικό και πολυπολιτισμικό περιβάλλον των λογισμικών αναφορικά με τα πλούσια ερεθίσματα που δίνουν στα παιδιά και την ύπαρξη πλέον πολυπολιτισμικών τάξεων, την ισότητα των φύλων, αλλά και την μετάδοση παγκόσμιων αξιών, όπως η φιλία, η συνεργασία και η επικοινωνία, αποφεύγοντας τις βίαιες πράξεις.

Ως διεπιφάνεια χρήστη (user-interface) εννοούμε την «επιφάνεια-όριο μεταξύ του λογισμικού και του χρήστη μέσω της οποίας ο χρήστης αλληλεπιδρά με το λογισμικό και δίνει τις εντολές του» (Δημητριάδης, 2015, σ. 32), δηλαδή ο τρόπος που επικοινωνεί το παιδί με το λογισμικό και τις εφαρμογές. Ο Lucas (όπ. αναφ. στο Νικολοπούλου, 2014) επισημαίνει ότι η λειτουργική και αισθητική ποιότητα της διεπιφάνειας του χρήστη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις δράσεις του χρήστη και στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων, με κύρια χαρακτηριστικά την πλοήγηση, τα γραφικά, τα εικονίδια, τις εντολές και τα σύμβολα. Η μουσική, η κίνηση και τα στοιχεία έκπληξης έχουν τη δυναμική να διατηρούν το ενδιαφέρον των παιδιών. Ερευνητές υποστηρίζουν ότι ενδείκνυται τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να μπορούν να χειρίζονται το λογισμικό με ευκολία ως προς την είσοδο, την πλοήγηση και την έξοδο και να τους δημιουργεί ευχαρίστηση η διαδικασία. Σημαντικό είναι μετά την καθοδήγηση ενός ενήλικα, να μπορούν να αλληλεπιδρούν με το λογισμικό μόνα τους. Οι εντολές των διαθέσιμων επιλογών θα πρέπει να είναι ευκρινείς, κατανοητές και απλές και να υποστηρίζονται ηχητικά επειδή τα παιδιά σε αυτή την ηλικία δεν μπορούν να διαβάσουν. Η λειτουργία των εικονιδίων και των συμβόλων θα πρέπει να είναι σταθερή σε όλες τις οθόνες του λογισμικού με χαρακτηριστικό το παράδειγμα τα μεγάλα κουμπιά και τη σταθερή θέση του εικονιδίου επιστροφής στο αρχικό μενού. Η ευκολία της χρήσης του λογισμικού, η ρεαλιστική αναπαράσταση του περιβάλλοντος, η ηχητική υποστήριξη και τα ζωντανά χρώματα έχουν τη δυναμική να κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών και να συμβάλλουν στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων (Νικολοπούλου, 2014).

Συνοψίζοντας, ένα αναπτυξιακά κατάλληλο λογισμικό για παιδιά προσχολικής ηλικίας θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα, στο επίπεδο και στην ηλικία των παιδιών, να έχει σαφείς στόχους, να δίνει ευκαιρίες για διερευνητική, ανακαλυπτική και συνεργατική μάθηση με παιγνιώδη τρόπο, να παρέχει ανατροφοδότηση αξιοποιώντας τις λάθος απαντήσεις των παιδιών, να είναι εύκολο στη χρήση, ευχάριστο για τα παιδιά και να προκαλεί και να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον τους, να στοχεύει στην καλλιέργεια και τη φαντασία του παιδιού και να δίνει ευκαιρίες για να επιλύουν προβλήματα.

Στις μέρες μας, εξαιτίας της δημοτικότητας των φορητών τεχνολογιών στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, υπάρχουν δεκάδες χιλιάδες εφαρμογές στα διαδικτυακά ηλεκτρονικά καταστήματα Apple App Store και Google Play που χαρακτηρίζονται ως εκπαιδευτικές (Guernsey, 2014) και η αξιολόγηση ως προς την καταλληλότητα και την εκπαιδευτική τους αξία, καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη για εκπαιδευτικούς και γονείς, όχι μόνο λόγω της έλλειψης γνώσεων για την καταλληλότητα των εφαρμογών αλλά και επειδή οι πληροφορίες που διατίθενται στα καταστήματα αυτά είναι συχνά παραπλανητικές και στοχεύουν στη διαφήμισή τους (Larkin, Kortenkamp, Ladel & Etzold, 2018, όπ. αναφ. στο Παπαδάκης, Καλογιαννάκης, 2019). Η ύπαρξη ενός οδηγού για τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών εφαρμογών και οι διάσπαρτες πληροφορίες σχετικά με την καταλληλότητα των εκπαιδευτικών εφαρμογών δυσχεραίνει ιδιαίτερα εκπαιδευτικούς και γονείς ως προς την επιλογή τους (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014β).

Η Shuler συμβουλεύει εκπαιδευτικούς και γονείς για την επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών εφαρμογών και την αξιολόγησή τους να ακολουθούν τον κανόνα των «Three C's», σύμφωνα με το οποίο ελέγχονται οι εξής τομείς: α) το Περιεχόμενο (Content), αν η εφαρμογή είναι κατάλληλη για την ηλικία των παιδιών και το μαθησιακό αντικείμενο συμβαδίζει με την ανάπτυξή τους, β) Πλαίσιο (Context), αν το παιδί αλληλεπιδρά με την εφαρμογή και μαθαίνει με παιγνιώδη τρόπο και γ) Παιδί (Child), ελέγχοντας τα ερεθίσματα που θα αποκομίσει το παιδί από την ενασχόλησή του με την εφαρμογή (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014β).

Ο εκπαιδευτικός οργανισμός Tablets for Schools (Tablets for Schools, 2014) επισημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί και γονείς μπορούν να επισκέπτονται αξιόπιστους δικτυακούς τόπους εξειδικευμένους στις εκπαιδευτικές εφαρμογές, όπως τον Educational App Store (EAS), όπου μπορούν να βρουν αξιόπιστες πληροφορίες και εφαρμογές αξιολογημένες από εκπαιδευτικούς και κατηγοριοποιημένες ανά ηλικία και θεματικό αντικείμενο. Κριτήρια όπως η δημοφιλία των εφαρμογών και ο αριθμός κατεβασμάτων δεν θα πρέπει να επηρεάζει την επιλογή των εκπαιδευτικών και των γονέων ως προς τις εκπαιδευτικές εφαρμογές. Δυστυχώς στη χώρα μας δεν υπάρχουν αντίστοιχοι ιστότοποι με ελληνικό περιεχόμενο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Παπαδάκης (2017) μελέτησε τις φορητές εφαρμογές ελληνικού περιεχομένου που υποστηρίζονται από το λειτουργικό σύστημα Android και απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, τις «αυτοαποκαλούμενες εκπαιδευτικές», με σκοπό να διαπιστώσει

αν έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με τις κατάλληλες πρακτικές ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των παιδιών, τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι. Η έρευνα έδειξε ότι η πλειονότητα των αυτοαποκαλούμενων εφαρμογών δεν ήταν αναπτυξιακά κατάλληλες για τα παιδιά αυτής της ηλικίας και δεν είχαν σχεδιαστεί με στόχο τη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Επιπρόσθετα, οι περισσότερες εφαρμογές ήταν συμπεριφοριστικού τύπου (πρακτικής και εξάσκησης) ή εφαρμογές παιχνιδιού με ελεύθερο περιεχόμενο, δίχως διδακτικούς στόχους, εύρημα το οποίο συμβαδίζει με διεθνείς έρευνες.

2.5 Φορητή Μάθηση στην Προσχολική Ηλικία

Οι φορητές τεχνολογίες εξελίσσονται με γοργό ρυθμό τις τελευταίες δεκαετίες και ενδεχόμενα να επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό τη διαδικασία της εκπαίδευσης των μικρών παιδιών (Ζαράνης & Αλεξανδράκη, 2019). Η Logan υποστηρίζει ότι *«αν η τεχνολογία από μόνη της δεν αρκεί να αλλάξει την εκπαίδευση, οι έξυπνες κινητές συσκευές φαίνεται να έχουν τη δυναμική να εισάγουν- κυρίως τους μικρούς μαθητές- σ' έναν κόσμο πλούσιο σε πληροφορίες και ερεθίσματα»* (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014α, σ. 87).

Η φορητή μάθηση αποτελεί σύγχρονη έννοια στον εκπαιδευτικό χώρο και ένα νέο πεδίο έρευνας από την επιστημονική κοινότητα. Σύμφωνα με την Unesco, η φορητή μάθηση περιλαμβάνει τη χρήση της φορητής τεχνολογίας για τη διευκόλυνση της μάθησης, χωρίς χρονικούς και χωρικούς περιορισμούς (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης, 2017). Η Quinn επισημαίνει ότι ένας μαθητής εμπλέκεται στη διαδικασία της φορητής μάθησης όταν κάνει χρήση φορητών συσκευών (ταμπλέτες, παιχνιδιομηχανές, κινητά τηλέφωνα κ.α.), με σκοπό την προσπέλαση σε μαθησιακό υλικό, τη δημιουργία περιεχομένου, την αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικές πλατφόρμες ή μαθησιακά συστήματα ή την αλληλεπίδραση με άλλους μαθητές (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014α).

Οι φορητές συσκευές των τελευταίων ετών, χαρακτηρίζονται ως έξυπνες φορητές συσκευές (smart mobile devices), λόγω των εξελιγμένων υπολογιστικών συστημάτων που διαθέτουν, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα της ανάπτυξης εφαρμογών (Ξανθόπουλος, 2013). Ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι φορητές συσκευές, λόγω κάποιων χαρακτηριστικών τους, όπως η ευκολία χρήσης των κινητών συσκευών, η διαισθητικότητα, η πανταχού παρουσία τους και οι

εφαρμογές που περιέχουν δημιουργούν καινούργιες ευκαιρίες για μάθηση στα παιδιά και εμπλουτίζουν σημαντικά τις ψηφιακές εμπειρίες των παιδιών μέσω της διάδρασης (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014β). Ερευνητικά ευρήματα υποδεικνύουν τη δημοφιλία των ταμπλετών στα μικρά παιδιά που κυρίως οφείλεται στα τεχνολογικά χαρακτηριστικά τους όπως *«οι μεγάλες οθόνες, το ελαφρύ βάρος, ο φιλικός και εργονομικός σχεδιασμός τους, το σύντομο χρονικό διάστημα εκκίνησής τους και η δυνατότητα προβολής πολυμεσικών στοιχείων»* (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014β, σ. 1055).

Επιπρόσθετα, οι ταμπλέτες λειτουργούν χωρίς πληκτρολόγιο και ποντίκι, γεγονός που διευκολύνει τη χρήση των ταμπλετών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας καθώς τα παιδιά σε αυτή την ηλικία δυσκολεύονται να αποκτήσουν τις συγκεκριμένες κινητικές δεξιότητες, όπως η χρήση του αριστερού πλήκτρου του ποντικού (Bayles & Knoke-Staggs, 2013· Hourcade, Bederson & Druin 2004). Το λογισμικό των ταμπλετών είναι τόσο «έξυπνο» που ακόμα και τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις συγκεκριμένες συσκευές με ελάχιστες ή καθόλου οδηγίες από ενήλικες (Bennet, όπ. αναφ. στο Ζαράνης & Αλεξανδράκη, 2019). Οι Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης (2014β, σ. 492) επισημαίνουν ότι *«η τεχνολογία αφής και οι συνοδευτικές εφαρμογές προσφέρουν μια προσιτή και πολυμεσική πλατφόρμα για τα μικρά παιδιά, ενώ οι μεγάλες οθόνες των ταμπλετών παρέχουν εύκολη πρόσβαση και ένα ευχάριστο περιβάλλον εργασίας»*. Σε μία ταμπλέτα, ο χρήστης αλληλεπιδρά με τη συσκευή χρησιμοποιώντας τα δάχτυλά του, γεγονός που κάνει τη συσκευή εύχρηστη και προσιτή στα μικρά παιδιά.

Οι μικροί μαθητές επωφελούνται από τη φορητή τεχνολογία με τη μορφή των ταμπλετών, αφού τους παρέχει ευκαιρίες, μέσα από πάμπολες εφαρμογές και παιχνίδια, για διασκέδαση αλλά και για εκπαίδευση (Zaranis, Kalogiannakis & Papadakis, 2013). Ο Kaszubski υποστηρίζει ότι μέσω των φορητών τεχνολογιών *«τα παιδιά μαθαίνουν με τρόπους που είναι φυσικοί (αγγίζοντας, επαναλαμβάνοντας, πειραματιζόμενα μέσω δοκιμής και λάθους), και είναι ιδιαίτερα ενθουσιασμένα με τη χρήση τους»* (Ζαράνης & Αλεξανδράκη, 2019, σ. 88). Σύμφωνα με τον Beeland, με τα νέα μέσα, η απόκτηση γνώσεων επιτυγχάνεται μέσω της οπτικής μάθησης, της ακουστικής και της απτικής μάθησης (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης, Ζαράνης, 2014β). Το παιδί προσχολικής ηλικίας μπορεί μέσω των έξυπνων κινητών συσκευών να χειρίζεται σύμβολα και να μετακινείται από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο. Στην οθόνη των συσκευών, ένα παιδί θα μπορούσε να δει μία εικόνα, όπως ένα άλογο (ένα σύμβολο), στη συνέχεια θα μπορούσε να

ακούσει τη λέξη άλογο και να δει τα γράμματα της λέξης (αφηρημένο σύμβολο), καθώς και να παρακολουθήσει βίντεο με το άλογο στο φυσικό του περιβάλλον. Επιπρόσθετα είναι σημαντικό το γεγονός ότι το παιδί ακολουθεί αυτή τη σύνδεση συμβόλων-εννοιών με την αίσθηση της αφής (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης, Ζαράνης, 2014α).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία υπάρχει σημαντική αύξηση της χρήσης των φορητών συσκευών στην εκπαίδευση και στα σχολεία σε παγκόσμιο επίπεδο. Έρευνες έχουν δείξει ότι η χρήση των φορητών συσκευών μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τη μάθηση των μικρών παιδιών (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης, Ζαράνης, 2014α). Η έρευνα των Sandvik, Smørdal & Østerud (2012) στη Νορβηγία σε παιδιά Νηπιαγωγείου, έδειξε ότι η χρήση των ταμπλετών συμβάλει στη μαθησιακή ανάπτυξη των παιδιών σχετικά με τον αλφαριθμητισμό. Οι Bebell, Dorris & Muir (2012), στην έρευνα που διεξήγαν στις ΗΠΑ σε μαθητές προσχολικής ηλικίας σχετικά με την επίδραση μιας συγκεκριμένης εφαρμογής σε ταμπλέτες στην φωνολογική επίγνωση των παιδιών και στην αντιστοίχιση ήχων με γράμματα, διαπίστωσαν θετικά αποτελέσματα στην ομάδα που χρησιμοποίησε την εφαρμογή στις ταμπλέτες συγκριτικά με την ομάδα ελέγχου. Οι Ζαράνης και Αλεξανδράκη (2019) στην έρευνά τους που διεξήχθη στο Ρέθυμνο σε μαθητές Νηπιαγωγείου σχετικά με την επίδραση των έξυπνων κινητών συσκευών στα μαθησιακά αποτελέσματα σχετικά με τη διδασκαλία του πολλαπλασιασμού, βασιζόμενη στα Ρεαλιστικά Μαθηματικά, έδειξε ότι η πειραματική ομάδα είχε υψηλότερες επιδόσεις σε σχέση με την ομάδα ελέγχου, η οποία διδάχθηκε με την παραδοσιακή διδασκαλία. Έχουν διεξαχθεί διάφορες έρευνες που αφορούν τη χρήση των ταμπλετών και τα μαθησιακά οφέλη στα παιδιά προσχολικής ηλικίας σχετικά με συγκεκριμένες δεξιότητες και περιεχόμενο. Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι οι μαθητές της προσχολικής ηλικίας ωφελούνται περισσότερο μαθησιακά όταν εμπλέκονται με εφαρμογές βασισμένες στη ανοικτού τύπου μάθηση (Cohen Group, 2011).

Οι Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης (2014α, σ. 496) υποστηρίζουν ότι η διδακτική αξιοποίηση των ταμπλετών στο Νηπιαγωγείο *«μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά οφέλη στη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία, καθώς προάγει τον πολυαισθητηριακό χειρισμό δεδομένων, κινητοποιεί το ενδιαφέρον του μαθητή και καθιστά τη μαθησιακή εμπειρία ευχάριστη, ενώ ταυτόχρονα προάγει την ανάπτυξη κοινωνικών και ατομικών δεξιοτήτων»*. Η αποτελεσματικότητα όμως των ταμπλετών ως εργαλείων στη μαθησιακή διαδικασία εξαρτάται από τους χρήστες του, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές (Καλογιαννάκης, Παπαδάκης & Ζαράνης, 2014α). Ερευνητές υποστηρίζουν ότι η χρήση των ταμπλετών στην εκπαιδευτική

διαδικασία μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό εργαλείο, όταν εξυπηρετεί τους σκοπούς του αναλυτικού προγράμματος του Νηπιαγωγείου και βρίσκεται υπό τον έλεγχο των εκπαιδευτικών.

Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι η φορητή τεχνολογία και οι συσκευές με οθόνη αφής έχουν ευρεία αποδοχή στους τομείς της εκπαίδευσης, καθώς πολλά ερευνητικά ευρήματα δείχνουν τη θετική συμβολή των φορητών τεχνολογιών στη μαθησιακή διαδικασία. (Papadakis, Zaranis, Kalogiannakis, 2019). Οι Marsh κ.α. (2015) προτείνουν ότι τα σχολεία θα πρέπει να αναλάβουν την πρωτοβουλία να χρησιμοποιούν φορητές συσκευές, έτσι ώστε να παρέχουν καλύτερες ευκαιρίες μάθησης στα παιδιά. Σήμερα, η διεθνής τάση που επικρατεί και διαδίδεται όλο και περισσότερο, είναι οι μαθητές να φέρνουν στο σχολείο τη δική τους συσκευή B.Y.O.D (Bring Your Own Device) ή το δικό τους tablet (Bring Your Own Tablet) με σκοπό την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, ως καινοτόμο προσέγγιση για την υποστήριξη των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας (Xie κ.α., 2018).

Οι συσκευές όμως που χρησιμοποιούνται στη σχολική μονάδα, χρησιμοποιούνται σε πολλά περιβάλλοντα εκτός σχολείου, όπως το σπίτι (Genc & Fidan, 2017) με την επιλογή των κατάλληλων εφαρμογών και λογισμικών να αποτελεί μείζον θέμα για εκπαιδευτικούς και γονείς. Οι Papadakis κ.α., (2019) υποστηρίζουν ότι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των γονέων σχετικά με τη φορητή μάθηση είναι η έλλειψη γνώσεων όσον αφορά στην επιλογή κατάλληλων εκπαιδευτικών εφαρμογών και στην ορθολογική χρήση των συσκευών στο οικογενειακό περιβάλλον.

2.6 Ο ρόλος της οικογένειας στο πλαίσιο χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Η κοινωνικοποίηση, η ανάπτυξη και η συμπεριφορά του παιδιού επηρεάζονται άμεσα από το μικροσύστημα στο οποίο ζουν, το οποίο αποτελείται από την οικογένεια, τους συνομήλικους και το σχολείο (Bronfenbrenner, όπ. αναφ. στο Cole & Cole, 2001). Η οικογένεια αποτελεί το πλαίσιο, το οποίο ασκεί τη μεγαλύτερη επιρροή στην κοινωνικοποίηση και στην ανάπτυξη των παιδιών (Cole & Cole, 2001). Στην προσχολική ηλικία, που σύμφωνα με τους ερευνητές η ανάπτυξη των παιδιών είναι τάχιστα, οι γονείς συμβάλλουν σημαντικά στην εκπαίδευση και τη μάθηση του παιδιού και ασκούν μεγαλύτερη επίδραση στη συμπεριφορά τους, σε σχέση με τα

μεταγενέστερα στάδια ανάπτυξης του παιδιού, όπως η εφηβεία (Laible, Carlo, & Raffaelli, 2000 · Biber, Kayis, Koruk, & Dagdeviren, 2019).

Η γονεϊκή μέριμνα μπορεί να οριστεί ως οι διαφορετικές συμπεριφορές και πρακτικές των γονέων, που περιλαμβάνουν τους στόχους, τις προσδοκίες, τις στάσεις και τις πεποιθήσεις των γονέων σχετικά με την εκπαίδευση του παιδιού στο σπίτι και σχολείο (Biber κ.α., 2019). Οι γονείς, ως πρώτοι δάσκαλοι των παιδιών λειτουργούν ως πρότυπα και τα χαρακτηριστικά, τα ενδιαφέροντα και οι τάσεις που έχουν, επηρεάζουν τα παιδιά άμεσα ή έμμεσα. Οι αναγνωστικές συνήθειες των γονέων, το ενδιαφέρον τους για τις τέχνες και η τάση τους για τον αθλητισμό επηρεάζουν τις προτιμήσεις και τις επιλογές των παιδιών. Στη σύγχρονη κοινωνία, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η διείσδυσή της στην καθημερινή οικογενειακή ζωή, έχει σαν αποτέλεσμα οι γονείς και τα παιδιά να περνούν περισσότερο χρόνο χρησιμοποιώντας τις Ψηφιακές Τεχνολογίες, όπως tablets, smartphones, υπολογιστές και τηλεόραση (Biber κ.α., 2019).

Σύμφωνα με τους ερευνητές, έχει αποδειχθεί ότι *«οι απόψεις και οι αντιλήψεις των γονέων σχετικά με τις ψηφιακές συσκευές μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο υποστηρίζουν τη συμμετοχή των παιδιών τους στα ψηφιακά μέσα»* (Παπαδάκης & Καλογιαννάκης, 2019, σ. 107). Οι πεποιθήσεις των γονέων αναφορικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά, επηρεάζονται άμεσα από τις ψηφιακές τους εμπειρίες, από το μορφωτικό τους επίπεδο και τα οικογενειακά χαρακτηριστικά (Erdogan κ.α., 2018 · Murphy & Headley, 2018). Οι γονείς που διαθέτουν υψηλού επιπέδου γνώσεις σχετικά με τη χρήση του Διαδικτύου, νιώθουν ικανοί να διαχειριστούν τις εμπειρίες των παιδιών τους με τις ψηφιακές τεχνολογίες (Mascheroni κ.α., 2016). Επιπρόσθετα, ερευνητικά ευρήματα δείχνουν ότι οι γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και κοινωνικής τάξης δεν εμπιστεύονται τα ψηφιακά μέσα, με αποτέλεσμα να λειτουργούν ανασταλτικά στη χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά τους και ενδέχεται να βιώσουν το «χάσμα γενεών» σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών. Οι λιγότερο μορφωμένοι και ηλικιωμένοι γονείς δεν μπορούν να συμβαδίσουν με την τεχνολογική πρόοδο με συνέπεια να αδυνατούν να αντιληφθούν τα οφέλη της άτυπης φορητής μάθησης στο οικογενειακό περιβάλλον (Παπαδάκης & Καλογιαννάκης, 2019).

Οι Chiong & Shuler (2010) τονίζουν ότι ο ρόλος των γονέων στο πλαίσιο χρήσης των ψηφιακών συσκευών είναι καθοριστικής σημασίας, αφού τα ερευνητικά ευρήματα έχουν δείξει ότι η καθοδήγηση των γονέων μπορεί να ενισχύσει τη μαθησιακή διαδικασία μέσω της χρήσης των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά στο οικογενειακό περιβάλλον, ειδικά όταν τα παιδιά

αλληλεπιδρούν με εκπαιδευτικές εφαρμογές υψηλής ποιότητας και να υποστηρίζει την εμπλοκή των παιδιών σε ψηφιακές δραστηριότητες.

Επιπρόσθετα, στάσεις και οι απόψεις των γονέων σχετικά με τις ψηφιακές τεχνολογίες έχουν άμεσο αντίκτυπο στις στρατηγικές που ακολουθούν οι γονείς για τη χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά και την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων (Chaudron, Di Gioia & Gemo, (2018). Οι Valke, Bonte, Wever & Rots (2010), αναφερόμενοι στη χρήση του Διαδικτύου στο οικογενειακό περιβάλλον από παιδιά που φοιτούν στο Δημοτικό Σχολείο, σημειώνουν ότι σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο ρόλος των γονέων είναι διττός και έγκειται στον «υλικό ρόλο» (material role) και στο «συμβολικό ρόλο» (symbolic role). Ο «υλικός ρόλος» συνδέεται με την αγορά ψηφιακών συσκευών και την παροχή πρόσβασης στο Διαδίκτυο στο σπίτι, ενώ ο «συμβολικός ρόλος» αναφέρεται στη συζήτηση μεταξύ γονέων και παιδιών για τη χρήση του Διαδικτύου, στον καθορισμό κανόνων και τον έλεγχο που ασκούν οι γονείς σχετικά με τη χρήση του Διαδικτύου και στην πλοήγηση στο Διαδίκτυο. Ο ρόλος των γονέων στο πλαίσιο χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών έχει βαρύνουσα σημασία και αντανακλά τις στάσεις και τον τρόπο χρήσης των Ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά, συμβάλλοντας καθοριστικά στην εκπαίδευση των παιδιών και στις στάσεις και αξίες που θα αποκτήσουν ως αυριανοί υπεύθυνοι ψηφιακοί πολίτες του σύγχρονου κόσμου.

2.7 Τύποι γονέων στο πλαίσιο της χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών

Η επιρροή της γονεϊκής συμπεριφοράς στην ανάπτυξη του παιδιού έχει απασχολήσει έντονα τους ερευνητές, οι οποίοι μελετώντας τις πεποιθήσεις και τις πρακτικές των γονέων, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι οικογένειες μπορούν να χαρακτηριστούν από διαφορετικούς τύπους γονεϊκής συμπεριφοράς (Cole & Cole, 2001). Η Παππά (2006, σ. 53) αναφέρει ότι ο όρος γονεϊκός τύπος «υποδεικνύει τη μορφή μεθόδου ή πρακτικής που ακολουθούν οι γονείς σε θέματα ανατροφής και διαπαιδαγώγησης του παιδιού τους».

Σύμφωνα με τους Scheafer, Maccoby & Martin (όπ. ανάφ. στο Cole & Cole, 2001) και Baumrid (1991) υπάρχουν δύο διαστάσεις που χαρακτηρίζουν τη συμπεριφορά των γονέων: η διάσταση της στοργής και της ανταπόκρισης και η διάσταση του ελέγχου και της απαιτητικότητας. Η διάσταση της στοργής και της ανταπόκρισης αφορά το βαθμό ανταπόκρισης

του γονέα στις ανάγκες του παιδιού μέσω της αποδοχής και της υποστήριξης και της ενίσχυσης της αυτοεικόνας του παιδιού. Η διάσταση του ελέγχου και της απαιτητικότητας αφορά τις απαιτήσεις των γονέων και τις προσδοκίες που έχουν από το παιδί και επιτυγχάνεται μέσω κανόνων, ελέγχου και τιμωρίας. Στο πλαίσιο των δύο αυτών διαστάσεων προκύπτουν τέσσερις τύποι γονέων: οι δημοκρατικοί, οι αυταρχικοί, οι ανεκτικοί- επιεικείς και οι ανεκτικοί αδιάφοροι (Παππά, 2010).

Οι δημοκρατικοί γονείς χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό στοργής, ανταπόκρισης και συμμετοχής και υψηλό βαθμό απαιτητικότητας. Έχουν υψηλές προσδοκίες και απαιτήσεις από το παιδί και το ελέγχουν με ευέλικτο τρόπο. Η σχέση τους με το παιδί είναι διαλλακτική, εξηγούν τους κανόνες που θέτουν και ενθαρρύνουν την αυτονομία του παιδιού. Αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τόσο για τους ίδιους όσο και για τα παιδιά. Η στοργή, η αγάπη, η στήριξη και το ενδιαφέρον χαρακτηρίζει τη σχέση των δημοκρατικών γονέων με τα παιδιά τους. Οι αυταρχικοί γονείς χαρακτηρίζονται από χαμηλό βαθμό στοργής και ανταπόκρισης και υψηλό βαθμό απαιτητικότητας από τα παιδιά. Ασκούν υψηλό έλεγχο στα παιδιά και απαιτούν υπακοή και πειθαρχία. Δεν είναι καθόλου διαλλακτικοί, θέτουν κανόνες χωρίς να τους εξηγούν και εκφράζουν τις προσδοκίες εξαναγκάζοντας τα παιδιά να επιτύχουν ένα σκοπό (Παππά, 2010). Οι ανεκτικοί- επιεικείς γονείς παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό απαιτήσεων και υψηλό βαθμό ανταπόκρισης και στοργής. Οι συγκεκριμένοι τύποι γονέα έχουν λίγες απαιτήσεις, δεν ασκούν καθόλου έλεγχο στα παιδιά τους, επιτρέποντας έτσι στο παιδί να αποκαλύψει την προσωπικότητα του. Δεν τιμωρούν τα παιδιά, προσφέρουν αγάπη και στοργή, συνδιαλέγονται μαζί τους, αδυνατώντας όμως να θέσουν όρια. Τέλος, οι ανεκτικοί- αδιάφοροι τύποι γονέων παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό στοργής και ανταπόκρισης και χαμηλό βαθμό απαιτήσεων. Δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τα παιδιά τους, εμπλέκονται ελάχιστα στη ζωή τους χωρίς να τα καθοδηγούν και να θέτουν κανόνες. Χαρακτηριστικό της σχέσης των ανεκτικών-αδιάφορων γονέων με τα παιδιά τους είναι η συναισθηματική αποστασιοποίηση (Παππά, 2010).

Όσον αφορά τις συμπεριφορές των γονέων που σχετίζονται με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες, μπορούν να ερμηνευθούν μέσω των δύο διαστάσεων που αναφέρθηκαν (στοργής/ανταπόκρισης και ελέγχου/απαιτητικότητας) και να αναδυθούν οι ψηφιακοί τύποι γονέων (digital parenting styles) (Konok, Bunford & Minloski, 2020). Η διάσταση της στοργής και της ανταπόκρισης αναγνωρίζεται στους γονείς που υποστηρίζουν το παιδί κατά τη χρήση

των Ψηφιακών Τεχνολογιών. Οι γονείς αυτοί επιτρέπουν στο παιδί να παίζει παιχνίδια ή να παρακολουθήσει βίντεο, το βοηθούν και το καθοδηγούν να χρησιμοποιεί τις Ψηφιακές Τεχνολογίες μόνο του. Η διάσταση της απαίτησης και του ελέγχου αναγνωρίζεται στους γονείς που ελέγχουν, εποπτεύουν και θέτουν όρια στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από το παιδί (Κοποκ, κ.α., 2020).

Οι έρευνα των Valcke, Bonte, De Wever & Rots (2010), οι οποίοι μελέτησαν τους τύπους γονέων σχετικά με τη Χρήση του Διαδικτύου από τα παιδιά και η έρευνα των Κοποκ κ.α. (2020), οι οποίοι μελέτησαν τους τύπους γονέων σχετικά με τη χρήση φορητών συσκευών με οθόνη αφής από τα παιδιά συντείνουν στον εντοπισμό συγκρίσιμων τύπων γονέων με αυτούς που προηγήθηκαν και έγκεινται στους «ψηφιακούς τύπους γονέων» που ακολουθούν:

Οι δημοκρατικοί γονείς χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό απαιτητικότητας και στοργής. Επιτρέπουν τη χρήση του Διαδικτύου και των φορητών συσκευών θέτοντας σαφείς κανόνες και προϋποθέσεις, όπως χρονικά όρια και την ολοκλήρωση των υποχρεώσεων του παιδιού για να χρησιμοποιήσει τις Ψηφιακές Τεχνολογίες. Ενθαρρύνουν την αυτονομία του παιδιού, χωρίς να περιορίζουν και να εποπτεύουν αυστηρά τη χρήση (π.χ. δεν κλειδώνουν την οθόνη της συσκευής), αναμένοντας από τα παιδιά υπευθυνότητα.

Οι αυταρχικοί γονείς, απαγορεύουν και περιορίζουν τη χρήση του Διαδικτύου και των φορητών συσκευών, θέτουν κανόνες χωρίς να τους εξηγούν στα παιδιά και αναμένουν υπακοή. Δεν συζητούν με τα παιδιά θέματα που αφορούν το Διαδίκτυο και είναι αρνητικοί στην πρόσβαση των παιδιών σε αυτό. Χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό απαιτητικότητας και χαμηλό βαθμό στοργής.

Οι ανεκτικοί- επιεικείς γονείς επιτρέπουν στα παιδιά να έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο και να χρησιμοποιούν τις φορητές συσκευές, χωρίς να θέτουν σαφή όρια και να έρχονται σε αντιπαράθεση με τα παιδιά τους. Λειτουργούν σύμφωνα με τις επιθυμίες των παιδιών τους ως προς τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών, τους δείχνουν πώς να τις χρησιμοποιούν και απαντούν στις ερωτήσεις τους. Επιδεικνύουν υψηλό βαθμό στοργής και χαμηλό βαθμό απαιτητικότητας στις ψηφιακές δραστηριότητες των παιδιών.

Η τελευταία κατηγορία είναι οι ανεκτικοί- αδιάφοροι γονείς. Χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο ελέγχου και απαιτητικότητας και χαμηλό επίπεδο στοργής και συμμετοχής. Δεν υποστηρίζουν, ούτε περιορίζουν τη χρήση του Διαδικτύου και των φορητών συσκευών από τα παιδιά.

Στην παρούσα ενότητα εξετάστηκε η επίδραση της οικογένειας στην χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά σε σχέση με του τύπους γονέων, ενώ στην επόμενη ενότητα εξετάζονται οι τρόποι που διαμεσολαβούν οι γονείς στην χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά.

2.8 Γονεϊκή Διαμεσολάβηση και χρήση Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά

Οι γονείς όντας *«οι πιο σημαντικοί άνθρωποι στην ανάπτυξη και την κοινωνικοποίηση των παιδιών τους, φέρουν την μεγαλύτερη ευθύνη για την καθοδήγηση της συμπεριφοράς τους στα μέσα ενημέρωσης»* (Sonck κ.α. 2013, σ. 96). Η Lim (2018) χαρακτηρίζει τις οικογένειες της σύγχρονης εποχής ως ψηφιακά συνδεδεμένες οικογένειες (digitally connected families) και υποστηρίζει ότι οι γονείς πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες για τη δημιουργία ενός οικογενειακού περιβάλλοντος, στο οποίο τα παιδιά να μπορούν να χρησιμοποιούν με ασφάλεια τις Ψηφιακές Τεχνολογίες.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η γονεϊκή διαμεσολάβηση μπορεί να οριστεί ως το σύνολο το στρατηγικών που εφαρμόζουν οι γονείς για να διαχειριστούν και να ρυθμίσουν την εμπλοκή των παιδιών τους με τα ψηφιακά μέσα, έτσι ώστε να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη και να μειώσουν τους κινδύνους που ενέχουν τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα (Masheroni, Ponte & Jorge, 2018· Palaigeorgiou, Kamarina, Bratistis & Xefteris, 2018). Ο Warren (2001, σ. 212) ορίζει τη γονεϊκή διαμεσολάβηση ως *«κάθε στρατηγική που χρησιμοποιούν οι γονείς για τον έλεγχο, την εποπτεία και την ερμηνεία του περιεχομένου των μέσων που χρησιμοποιούν τα παιδιά»*.

Σύμφωνα με τους μελετητές, αρχικά, η έρευνα για τη γονεϊκή διαμεσολάβηση επικεντρώθηκε στην παρακολούθηση της τηλεόρασης, προκειμένου να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της στη συμπεριφορά των παιδιών. Με τη εξέλιξη της τεχνολογίας και του Διαδικτύου μετακινήθηκε και σε δικτυακά και κινητά μέσα (Mascheroni κ.α., 2018). Οι Sonck κ.α. (2013) υποστηρίζουν ότι οι περισσότερες μελέτες για τη γονεϊκή διαμεσολάβηση της χρήσης της τηλεόρασης και των βιντεοπαιχνιδιών από τα παιδιά διακρίνουν τρεις στρατηγικές διαμεσολάβησης: την ενεργή διαμεσολάβηση, την περιοριστική διαμεσολάβηση και την κοινή χρήση των μέσων από τους γονείς και τα παιδιά, οι οποίες ισχύουν και για τη χρήση του Διαδικτύου (Nikken, & Jansz, 2013).

Οι γονείς συμμετέχουν στην ενεργή διαμεσολάβηση (active mediation) όταν εξηγούν και συζητούν για τα μέσα ενημέρωσης με τα παιδιά τους. Αυτή η στρατηγική επικεντρώνεται στη διαπραγμάτευση του γονέα και του παιδιού για τα θετικά ή αρνητικά χαρακτηριστικά σχετικά με τη χρήση των μέσων (Martins κ.α., 2015). Η ενεργή διαμεσολάβηση σύμφωνα με τους ερευνητές, συμβάλλει στην κατανόηση των παιδιών για το περιεχόμενο των μέσων, υποστηρίζει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης για τα μέσα ενημέρωσης και παρεμποδίζει την εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς που μπορεί να προκληθεί από τη χρήση των μέσων (Naab, 2018).

Η περιοριστική διαμεσολάβηση (restrictive mediation) περιγράφει μία στρατηγική που ρυθμίζει τη χρήση των μέσων από τα παιδιά μέσω κανόνων. Οι κανόνες συνδέονται συνήθως με το χρονικό διάστημα που επιτρέπεται στα παιδιά να χρησιμοποιούν τα μέσα, με το αν το περιεχόμενο είναι κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί ή και με τα δύο (Naab, 2018). Επίσης οι κανόνες μπορεί να αφορούν και την τοποθεσία που τα παιδιά χρησιμοποιούν τα μέσα (Sonck κ. α., 2013). Η περιοριστική διαμεσολάβηση οδηγεί σε μειωμένη έκθεση στους κινδύνους που ενέχουν τα μέσα (Livingstone & Helsper, 2008) και στη λιγότερη χρήση των μέσων από τα παιδιά (Vittrup, 2009).

Η τρίτη στρατηγική διαμεσολάβησης είναι η κοινή χρήση (co-use) των μέσων από τους γονείς και τα παιδιά, η οποία μπορεί να διαχωριστεί στην κοινή παρακολούθηση (co-viewing) ή στο κοινό παιχνίδι (co-playing). Οι γονείς συμμετέχουν σε κοινές δραστηριότητες βάσει κοινών ενδιαφερόντων, στοχεύοντας στις θετικές εμπειρίες που μπορεί να αποκομίσουν τα παιδιά από τη χρήση των μέσων, μειώνοντας παράλληλα τις αρνητικές συνέπειες, όπως ο εθισμός (Nikken, & Jansz, 2013).

Εκτός από τις τρεις βασικές κατηγορίες της γονεϊκής διαμεσολάβησης που προηγήθηκαν, η έρευνα ορίζει ακόμα τρεις στρατηγικές γονεϊκής διαμεσολάβησης στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά: την επίβλεψη, τη χρήση τεχνικών περιορισμών και την παρακολούθηση. Στην επίβλεψη (supervision) το παιδί μπορεί να χρησιμοποιεί μόνο του το Διαδίκτυο, με την προϋπόθεση ότι ο ένας γονέας το επιβλέπει. Αποτελεί το πιο συνηθισμένο τρόπο διαμεσολάβησης των γονέων στη χρήση των μέσων από τα μικρά παιδιά. Οι γονείς συνδυάζουν τις οικιακές εργασίες με την επίβλεψη της χρήσης των παιδιών. Οι δύο παράγοντες που ευνοούν τη συγκεκριμένη στρατηγική είναι η τοποθέτηση του υπολογιστή στο σαλόνι του σπιτιού και η μη ύπαρξη πολλών Ψηφιακών Συσκευών στο σπίτι. Αυτή η στρατηγική υποδηλώνει την τάση των γονέων να ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις του Διαδικτύου

και το μειωμένο ενδιαφέρον των γονέων για τη χρήση του υπολογιστή ως εκπαιδευτικό εργαλείο (Nikken & Jansz, 2013). Η χρήση των τεχνικών περιορισμών (technical restriction) περιλαμβάνει την εγκατάσταση από τους γονείς φίλτρων και λογισμικού παρακολούθησης της συσκευής που χρησιμοποιούν τα παιδιά, ενώ ο άλλος τύπος στρατηγικής, περιγράφηκε ως παρακολούθηση (monitoring), όπου οι γονείς ελέγχουν τις διαδικτυακές δραστηριότητες των παιδιών μετά τη χρήση των συσκευών (Livingstone & Helsper, 2008; Sonck κ.α., 2013). Οι στρατηγικές αυτές βασίζονται στη μη λεκτική επικοινωνία γονέα παιδιού (Naab, 2018).

θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι δημοκρατικοί γονείς στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά συμμετέχουν σε περιοριστική και ενεργή διαμεσολάβηση, οι αυταρχικοί γονείς εφαρμόζουν τη στρατηγική της περιοριστικής διαμεσολάβησης και της εποπτείας, οι ανεκτικοί- επιεικείς γονείς συμμετέχουν σε ενεργή διαμεσολάβηση, ενώ οι ανεκτικοί- αδιάφοροι γονείς δε συμμετέχουν σε διαμεσολάβηση στη χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά (Nikken & Jansz, όπ. αναφ. στο Konok, κ.α., 2020).

2.9 Συνεργασία σχολείου – οικογένειας για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών

Η συνεργασία σχολείου- οικογένειας και η γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει απασχολήσει έντονα τη διεθνή εκπαιδευτική έρευνα και την εκπαιδευτική πολιτική λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον στις εκπαιδευτικές προοπτικές των μαθητών (Νόβα - Καλτσούνη, 2010), στην ακαδημαϊκή τους εξέλιξη και στη συναισθηματική τους ανάπτυξη (Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Ε.Π., 2014β). Η οικογένεια αποτελεί φορέα άτυπης εκπαίδευσης για τα παιδιά και η σχέση της με το σχολείο θα πρέπει να είναι διαλεκτική, έτσι ώστε οι στάσεις, οι δεξιότητες, οι γνώσεις και οι αξίες των παιδιών να διαμορφώνονται ολοκληρωμένα (Μυλωνάκου - Κεκέ, όπ. αναφ. στο Νικολουδάκη, 2019). Η διαπίστωση της λειτουργίας της οικογένειας, όπως και το σχολείο ως μαθησιακό περιβάλλον *«μετατόπισε το βάρος της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας από την περιστασιακή και συνήθως σύντομη συμμετοχή των γονέων στο πρόγραμμα της τάξης στη συστηματική και οργανωμένη εμπλοκή τους στη μάθηση των παιδιών από το σπίτι»* (Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Ε.Π., 2014β, σ. 111).

Σύμφωνα με το Fullan (όπ. αναφ. στο Νόβα- Καλτσούνη, 2010) πολλοί μελετητές ορίζουν τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας ως τις δραστηριότητες που υλοποιούνται στο

σχολείο και συμμετέχουν οι γονείς με διάφορους τρόπους και τις δραστηριότητες που υλοποιούνται στο σπίτι και σχετίζονται με τη διαδικασία μάθησης και το σχολείο. Στο Νηπιαγωγείο η συνεργασία σχολείου-οικογένειας επιτυγχάνεται με την τακτική επικοινωνία εκπαιδευτικών και γονέων και τη συνεχή και αμφίδρομη πληροφόρηση για τα παιδιά, με τις οδηγίες που δίνονται από τους εκπαιδευτικούς στους γονείς για τη συνέχιση των μαθησιακών διαδικασιών στο σπίτι, με την πρόσκληση και συμμετοχή των γονέων σε δραστηριότητες που υλοποιούνται στο Νηπιαγωγείο, με τη συμμετοχή των γονέων στη λήψη απόφασης για θέματα που αφορούν τα παιδιά και με το συντονισμό των δραστηριοτήτων στο σχολείο και το σπίτι με σκοπό τη μαθησιακή εξέλιξη των παιδιών (Βруниώτη, Κυρίδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου & Χρυσαιδίδη, 2008).

Όσο νωρίτερα εμπλέκονται οι γονείς στην εκπαίδευση του παιδιού, τόσο τα αποτελέσματα θα είναι πιο θετικά (Kreider, 2002) αφού οι γονείς αντιλαμβάνονται και κατανοούν πώς μαθαίνουν τα παιδιά και μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση των ικανοτήτων τους (Powell, Son, File, & San Juan, 2010). Η Straker (όπ. αναφ. στο Siraj-Blatchford & Whitebread, 2003) για τη συνεργασία μεταξύ γονέων, μικρών παιδιών και εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ από τα παιδιά πρότεινε κάποιες στρατηγικές όπως:

- Εργαστήρια για γονείς σε μικρές ομάδες, όπου θα μπορούσαν να συζητήσουν για τη χρήση των ΤΠΕ από τα παιδιά.
- Τη δυνατότητα των γονέων να παρατηρούν τα παιδιά κατά τη διάρκεια χρήσης των ΤΠΕ στην τάξη.
- Οι σχετικές με ΤΠΕ εργασίες των παιδιών να εκτίθενται στην είσοδο του σχολείου, έτσι ώστε να ενημερώνονται οι γονείς και να διεγείρεται το ενδιαφέρον τους.
- Πρόσκληση των γονέων στην τάξη και εργασία σε ομάδες μαζί με τα παιδιά.
- Τα παιδιά να μπορούν να δανείζονται ΤΠΕ από το σχολείο στο σπίτι.
- Να παρέχονται συμβουλές στους γονείς για προγράμματα (software) τα οποία θα μπορούσαν να αγοραστούν για χρήση στο σπίτι.

Στον Οδηγό Νηπιαγωγού αναφέρεται ότι ο/η νηπιαγωγός, στα πλαίσια της συνεργασίας με τους γονείς για τη χρήση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή, είναι σημαντικό να ενημερώνει και να συνεργάζεται με τους γονείς σχετικά με τη χρήση του στο σχολικό περιβάλλον. Προτείνεται η ενημέρωση των γονέων σχετικά με τον τρόπο που δουλεύουν τα παιδιά στη Γωνιά του

Υπολογιστή στην τάξη, αλλά και η πρόσκληση των γονέων με ιδιαίτερες ψηφιακές γνώσεις και η εμπλοκή τους σε δραστηριότητες στην τάξη (όπως σάρωση και αποθήκευση αρχείων, αναζήτηση στο διαδίκτυο κ.α.) (Δαφέρμου κ.α., 2006). Για την αξιοποίηση των ΤΠΕ σε ένα μαθησιακό περιβάλλον όπως το Νηπιαγωγείο, θα πρέπει να παρέχονται κατάλληλες ευκαιρίες μέσα από «τις πληροφορίες που δίνουν τα ίδια τα παιδιά για τη ζωή τους έξω από το σχολείο και τις εμπειρίες τους σε σχέση με την τεχνολογία και τις δράσεις του σχολείου στις οποίες εμπλέκεται η οικογένεια» (Π.Ι., 2011, σ. 117). Η συνεργασία και η επικοινωνία των εκπαιδευτικών, των παιδιών και των γονέων για την διεκπεραίωση ενός κοινού στόχου, βασιζόμενοι στις εμπειρίες των παιδιών από τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στο κοινωνικό περιβάλλον και στο σπίτι, ενισχύει το στόχο της μαθησιακής διαδικασίας ως προς την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (Π.Ι., 2011).

Οι εμπειρίες των νηπίων σε σχέση με την χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο οικογενειακό περιβάλλον είναι διαφορετικές και ο βαθμός πρόσβασης του κάθε παιδιού, καθώς και ο τύπος των μέσων που χρησιμοποιεί, ποικίλλει (Νικολοπούλου, 2014). Μέσω της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τη σχέση των παιδιών με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες στο οικογενειακό περιβάλλον και μπορούν να οργανώσουν ψηφιακές δραστηριότητες βασιζόμενες στις δεξιότητες των παιδιών (Plowman, Stevenson, Stephen & McPake (2012). Ένας από τους ρόλους του εκπαιδευτικού για την ενσωμάτωση των Ψηφιακών Τεχνολογιών σε καθημερινές καταστάσεις που έχουν νόημα για τα παιδιά είναι ο εντοπισμός των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην καθημερινή ζωή των παιδιών μέσα και έξω από το Νηπιαγωγείο, αλλά και η δημιουργία συνθηκών έτσι ώστε να εμπλέκονται οι γονείς στη χρήση των ΤΠΕ (Π.Ι., 2011). Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρείται σημαντικό να ενημερώνονται οι γονείς από τους εκπαιδευτικούς για τις δυνατότητες που έχουν τα παιδιά ως προς τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών.

Οι νηπιαγωγοί μπορούν να συμβουλεύουν τους γονείς για την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο, για επιλογή κατάλληλων εφαρμογών και λογισμικού για τη συγκεκριμένη ηλικία καθώς και για θέματα υγείας που μπορούν να προκύψουν από την αλόγιστη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών (Νικολοπούλου, 2014). Επίσης θεωρείται επιβεβλημένο εξαιτίας των αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να έχει η ακτινοβολία στη υγεία των παιδιών, ο/η εκπαιδευτικός να πραγματοποιεί συζητήσεις σχετικής ευαισθητοποίησης με τα παιδιά στην τάξη, να ενημερώνει τους γονείς για τα όρια που πρέπει να θέτουν στα παιδιά σχετικά με το χρόνο και

τη συχνότητα που χρησιμοποιούν τον υπολογιστή στο σπίτι και να καλεί στο σχολείο ειδικούς επιστήμονες για σχετική με το θέμα ενημέρωση των γονέων (Δαφέρμου κ.α., 2006).

Ο Φεσάκης (2008) τονίζει την ανάγκη των γονέων για πληροφόρηση και συνεργασία με το σχολείο, εξαιτίας της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης των μικρών παιδιών στις Ψηφιακές Τεχνολογίες και της εμπορευματοποίησης των παιδικών λογισμικών και εφαρμογών από τις βιομηχανίες. Αναφέρεται στον Prensky, ο οποίος χαρακτηρίζει τους σημερινούς μαθητές ψηφιακούς ιθαγενείς, αφού μεγαλώνουν σε ένα ψηφιακό κόσμο, σε αντίθεση με τους γονείς τους, όπου η εποχή που γεννήθηκαν ήταν τεχνολογικά φτωχή. Επιβάλλεται λοιπόν, η εκπαιδευτική κοινότητα να συνεργάζεται με τους γονείς σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά και «να διαμορφώσει υπεύθυνη στάση» (Φεσάκης, 2008, σ. 416).

Επιπρόσθετα, οι Ψηφιακές Τεχνολογίες παρέχουν τη δυνατότητα της ενδυνάμωσης και της υποστήριξης της επικοινωνίας και της συνεργασίας σχολείου - οικογένειας. Οι Hertzog & Klein (όπ. αναφ. στο Νικολοπούλου, 2014) σημειώνουν ότι το νηπιαγωγείο μπορεί να επικοινωνεί με το σπίτι μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στέλνοντας τις ζωγραφιές και τις εργασίες των παιδιών στους γονείς. Επίσης οι γονείς των νηπίων μπορούν να ενημερώνονται για τις δράσεις του σχολείου και για εκπαιδευτικά θέματα μέσα από τις ιστοσελίδες των νηπιαγωγείων. Οι Ψηφιακές Τεχνολογίες επιτρέπουν την ασύγχρονη ανταλλαγή πληροφοριών, φωτογραφιών και βίντεο αλλά και την επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο μεταξύ σχολείου και οικογένειας (Goodall, 2016). Αυτές οι μέθοδοι επικοινωνίας δίνουν την ευκαιρία στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να επικοινωνούν στο χρόνο που τους βολεύει (ασύγχρονοι μέθοδοι επικοινωνίας, να αποστέλλουν και να αποθηκεύουν πληροφορίες, δίνοντας έτσι στους γονείς περισσότερες ευκαιρίες να συμμετέχουν στη μάθηση των παιδιών τους (Ho, Hung, & Chen, όπ. αναφ. στο Goodall, 2016).

Ακολουθεί το κεφάλαιο που περιγράφει τη βιβλιογραφική επισκόπηση. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει διεθνείς έρευνες για τις απόψεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και την επίδραση των χαρακτηριστικών των γονέων στην εν λόγω χρήση, διεθνείς έρευνες για τις πρακτικές διαμεσολάβησης των γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και έρευνες για τις απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο.

Κεφάλαιο 3: Βιβλιογραφική Επισκόπηση

3.1 Απόψεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και η επίδραση των χαρακτηριστικών των γονέων στην εν λόγω χρήση.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και η διείσδυσή της στην καθημερινή και οικογενειακή ζωή του σύγχρονου ανθρώπου έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον των ερευνητών σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Η ψηφιακά συνδεδεμένη οικογένεια κατοικεί σε ένα περιβάλλον που κατακλύζεται από πλήθος ψηφιακών φορητών συσκευών, οι οποίες είναι πάντα διαθέσιμες και έτοιμες για χρήση (Lim, 2018). Η έκθεση των παιδιών προσχολικής ηλικίας στις ψηφιακές τεχνολογίες και η χρήση τους από τα παιδιά στο σπίτι καθώς και η εισαγωγή των ΤΠΕ στο τυπικό πρόγραμμα σπουδών του Νηπιαγωγείου, έχει στρέψει το ενδιαφέρον των ερευνητών στη μελέτη των απόψεων των εκπαιδευτικών και των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά και την επίδραση που έχει στην ανάπτυξή τους.

Ο ρόλος της οικογένειας στην ανάπτυξη και τη μάθηση των παιδιών είναι πολύ σημαντικός. Τα μικρά παιδιά περνούν πολύ χρόνο στο σπίτι και οι γονείς είναι αυτοί που ελέγχουν τις δραστηριότητες των παιδιών και τα μέσα που έχουν πρόσβαση τα παιδιά, ασκώντας ταυτόχρονα σημαντική επιρροή (Plowman, Stevenson, Stephen & McPake, 2012). Οι πεποιθήσεις, οι απόψεις και οι στάσεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά, καθώς και η προσωπική χρήση των γονέων των ψηφιακών συσκευών, σχετίζεται άμεσα με τη χρήση φορητών συσκευών από τα παιδιά (Levine, Waite, Bowman, & Kachinsky, 2019).

Ο Φεσάκης (2009) μελέτησε τις απόψεις και τις στάσεις των γονέων σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ από νήπια εκτός σχολείου και τις πιθανές σχέσεις της πρόσβασης των παιδιών στις ψηφιακές συσκευές με κοινωνικούς ή άλλους παράγοντες. Η ποσοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Ρόδου (αστική και ημιαστική περιοχή) και συμμετείχαν οι γονείς 175 νηπίων από 8 Νηπιαγωγεία, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια. Η έρευνα ανέδειξε ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν εκτεταμένα ΤΠΕ στο εξωσχολικό περιβάλλον κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό και η πρόσβαση των παιδιών στους Η/Υ και στο Διαδίκτυο εξαρτάται από το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα (όσο πιο μορφωμένος είναι ο πατέρας τόσο αυξάνεται η πιθανότητα να χρησιμοποιεί το παιδί ΤΠΕ), το επάγγελμα της μητέρας και το φύλο του παιδιού, με τα αγόρια να πρωταγωνιστούν στη χρήση παιχνιδομηχανών. Οι γονείς

επιθυμούν να ενημερωθούν για τη σωστή χρήση των ΤΠΕ από τα παιδιά και σύμφωνα με τις στάσεις τους κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομοιογενείς ομάδες: ενημερωμένοι υπέρμαχοι των ΤΠΕ, υπέρμαχοι των ΤΠΕ ανενημέρωτοι και σκεπτικιστές.

Στην διακρατική μελέτη που διενεργήθηκε από τη Chaudron (2015) σε 6 χώρες της Ευρώπης (Βέλγιο, Τσεχία, Γερμανία, Φινλανδία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο) και τη Ρωσία, διαφάνηκε ότι οι γονείς βλέπουν θετικά τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι αλλά έχουν ελάχιστες γνώσεις σχετικά με τις ψηφιακές δραστηριότητες των παιδιών τους. Στην ποιοτική έρευνα συμμετείχαν 70 οικογένειες με παιδιά ηλικίας 0- 8 ετών από τις παραπάνω χώρες. Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά και οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των συσκευών και των πιθανών πλεονεκτημάτων ή κινδύνων της χρήσης αυτής. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων και παρατηρήσεων 10 οικογενειών από κάθε χώρα και συμμετείχαν και οι γονείς και τα παιδιά ξεχωριστά. Τα παιδιά χρησιμοποιούν πιο πολύ τα tablets και τα smartphones, γιατί είναι πιο εύχρηστα. Τα χρησιμοποιούν κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό, αλλά η χρήση τους αποσκοπεί επίσης στο να παραμένουν τα παιδιά απασχολημένα και να έχουν οι γονείς ελεύθερο χρόνο για τον εαυτό τους. Οι γονείς ανησυχούν για τη ασφάλεια των παιδιών στο Διαδίκτυο, εστιάζοντας περισσότερο στους κινδύνους παρά στα οφέλη που μπορεί να έχουν τα παιδιά από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών.

Οι απόψεις των γονέων για τους κινδύνους και τα οφέλη για τα παιδιά από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών καθώς και ο χρόνος χρήσης και ποιες συσκευές προτιμούν τα παιδιά αποτέλεσε το αντικείμενο μελέτης των Ebbeck, Yim, Chan, & Goh (2015). Η έρευνα ήταν ποσοτική, διενεργήθηκε ηλεκτρονικά και συμμετείχαν 1.058 γονείς κηδεμόνες 1559 παιδιών ηλικίας κάτω 7 ετών που φοιτούσαν σε ένα από τα 34 κέντρα φροντίδας στη Σιγκαπούρη, οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο με ανοιχτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις. Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν διαφόρων μορφών τεχνολογίας με οθόνης αφής καθημερινά, αλλά πιο πολύ χρησιμοποιούν τα smartphones και tablets. Η έρευνα ανέδειξε ότι όσο πιο μικρά είναι τα παιδιά, τόσο πιο πολύ χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες. Οι κίνδυνοι που διακρίνει ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων από την ενασχόληση των παιδιών με τις ψηφιακές συσκευές είναι η αρνητική επιρροή στη νοητική και στη σωματική τους ανάπτυξη και ο εθισμός, ενώ αρκετοί γονείς αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική τους αξία και τη συμβολή τους στη φυσική και νοητική ανάπτυξη των παιδιών.

Τα μικρά παιδιά εκτίθενται διαρκώς σε κινητές ψηφιακές συσκευές και τα περισσότερα παιδιά πριν την ηλικία του ενός έτους. Οι Kabali κ.α. (2015) διερεύνησαν τις απόψεις των γονέων για την έκθεση και χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά στην Φιλαδέλφεια της Πενσυλβάνιας, η οποία χαρακτηρίζεται ως αστική, χαμηλού εισοδήματος μειονοτική κοινότητα. Στην ποσοτική-διατομεακή έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε παιδιατρική κλινική, συμμετείχαν 350 γονείς-επισκέπτες της παιδιατρικής κλινικής, που είχαν παιδιά ηλικίας 6 μηνών έως 4 χρόνων, συμπληρώνοντας ερωτηματολόγια. Η έρευνα ανέδειξε ότι η χρήση των συσκευών σε μικρή ηλικία δεν σχετίζεται με το φύλο του παιδιού και το εισόδημα των γονέων. Επίσης δεν σχετίζεται το μορφωτικό επίπεδο ή η εθνικότητα των γονέων με τη κατοχή μιας συσκευής και την ηλικία πρώτης χρήσης από τα παιδιά. Οι λόγοι που οι γονείς παρέχουν τις ψηφιακές συσκευές στα παιδιά είναι για να έχουν οι ίδιοι χρόνο για τις οικιακές δουλειές, για να τα κρατούν ήρεμα και για να τα κοιμίζουν.

Οι Lauricella, Wartella, & Rideout (2015) σε μια εθνικής εμβέλειας διαδικτυακή ποσοτική έρευνα στις Η.Π.Α., στην οποία συμμετείχαν 2326 γονείς παιδιών ηλικίας 0-8 ετών, μελέτησαν τη συσχέτιση μεταξύ του χρόνου που αφιερώνουν οι γονείς σε μια ψηφιακή συσκευή και των στάσεων των γονέων με το χρόνο που αφιερώνουν τα παιδιά στη συσκευή αυτή και αν ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά στις ψηφιακές συσκευές διαφέρει ανάλογα με την ηλικία τους. Οι ερευνητές σημείωσαν ότι όσο περισσότερο χρησιμοποιούν οι γονείς την τεχνολογία, τόσο περισσότερο την χρησιμοποιούν και τα παιδιά. Ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά στη χρήση ψηφιακών συσκευών είναι ευθέως ανάλογος με την ηλικία τους, ανεξαρτήτως των στάσεων και της χρήσης των γονέων σχετικά με τις ψηφιακές συσκευές. Τα μεγαλύτερα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο τις ψηφιακές συσκευές. Αξιοσημείωτο είναι το εύρημα της μελέτης ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών οδηγεί συχνά σε οικογενειακές συγκρούσεις.

Ο Ekici (2016) μελέτησε αν οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά διαφέρουν ανάλογα με τα γονεϊκά ή τα οικογενειακά χαρακτηριστικά. Στην ποσοτική έρευνα συμμετείχαν 477 γονείς παιδιών που φοιτούσαν σε 9 σχολεία προσχολικής εκπαίδευσης σε επαρχία της Κωνσταντινούπολης, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας διαφέρουν ανάλογα: α) με το φύλο του παιδιού και β) με το φύλο του γονέα, αφού οι γονείς που έχουν κόρη και πατέρες έχουν πιο θετική άποψη για τη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση από τις μητέρες, γ) με το είδος του σχολείου που

φοιτούν τα παιδιά, αφού θεωρούν ότι στα ιδιωτικά σχολεία χρησιμοποιείται περισσότερο η τεχνολογία και δ) με το επίπεδο εισοδήματος των γονέων. Οι γονείς με υψηλό εισόδημα ανησυχούν περισσότερο για τις βλαβερές συνέπειες της τεχνολογίας, επειδή ασχολούνται περισσότερο με τις ψηφιακές συσκευές. Επιπροσθέτως Οι απόψεις των γονέων δεν διαφέρουν σημαντικά ως προς την εργασιακή κατάσταση της μητέρας, την ηλικία των παιδιών και τον αριθμό των παιδιών σε μία οικογένεια.

Οι Aldhafeeri & Palaiologou (2016) μελέτησαν τις απόψεις των γονέων και των παιδιών σχετικά με τον ψηφιακό εξοπλισμό των οικογενειών και τη χρήση τους από τα παιδιά καθώς και τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται στην οικογένεια κατά τη χρήση ψηφιακών συσκευών. Η ποσοτική έρευνα υλοποιήθηκε σε 6 κύριες περιοχές του Κουβέϊτ, δεδομένου του διαφορετικού κοινωνικοπολιτικού, οικονομικού και πολιτιστικού πλαισίου από το δυτικό κόσμο και συμμετείχαν 300 οικογένειες με παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών. Διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια για γονείς και εικονογραφημένα ερωτηματολόγια για παιδιά που συμπληρώθηκαν με τη βοήθεια των γονέων. Οι ψηφιακές συσκευές αποτελούν μέρος της καθημερινής ζωής των οικογενειών στο Κουβέϊτ και οι γονείς πιστεύουν ότι συμβάλλουν σε όλους του τομείς ανάπτυξης των παιδιών. Οι γονείς αντιμετωπίζουν τις ψηφιακές συσκευές ως μέρος των καθημερινών συνηθειών των παιδιών, αποσκοπώντας στα εκπαιδευτικά τους οφέλη και δεν θεωρούν ότι διαταράσσεται η οικογενειακή ζωή.

Οι Preradovic, Lesin & Sagud (2016) στην ποσοτική έρευνα που διεξήγαγαν σε ένα μεγάλο Νηπιαγωγείο στην πρωτεύουσα της Κροατίας, εντόπισαν ότι οι περισσότεροι γονείς πιστεύουν ότι η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών συμβάλλει στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών, παρόλο που τις χρησιμοποιούν κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό. Ωστόσο, οι γονείς ανησυχούν για την αρνητική επίδραση στην κοινωνική ζωή των παιδιών και στην υγεία τους, με την παραγκώνιση των άλλων δραστηριοτήτων και την τάση για παχυσαρκία. Στην έρευνα συμμετείχαν 152 γονείς παιδιών ηλικίας 3 έως 7 ετών και τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων.

Τις απόψεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά ηλικίας 0 έως 8 ετών σχετικά με τα οφέλη, τις ανησυχίες και τις επιπτώσεις στην οικογενειακή ζωή, με στόχο την ενημέρωση των παιδιατρικών κατευθυντήριων γραμμών, μελέτησαν οι Radesky κ.α. (2016) στην Αμερική. Στην ποιοτική έρευνα συμμετείχαν 35 Αγγλόφωνοι κηδεμόνες παιδιών (22 μητέρες, 9 πατέρες και 4 γιαγιάδες) από διαφορετικό εθνοτικό υπόβαθρο, επίπεδο μόρφωσης

και καθεστώς απασχόλησης και τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ημιδομημένων ομαδικών και ατομικών συνεντεύξεων. Οι κηδεμόνες των παιδιών αισθάνονται μεγάλη αβεβαιότητα για το αν η χρήση της τεχνολογίας είναι επιβλαβής ή επωφελής για την ανάπτυξη των παιδιών και για το πώς να χρησιμοποιούν την τεχνολογία αποτελεσματικά στην οικογενειακή ζωή, με το φόβο για τις αρνητικές επιπτώσεις στην κριτική σκέψη, τη φαντασία και τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών να αντιπαραβάλλονται με την ευκαιρία για μάθηση. Οι γονείς τείνουν να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές ως εργαλείο για ησυχία και αποφυγή συγκρούσεων στην οικογενειακή ζωή και ως μέσο ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης, αλλά επιθυμούν την ενημέρωση από γιατρούς για τη σωστή χρήση της τεχνολογίας.

Οι Konca & Koksalan (2017) διερεύνησαν τις απόψεις των γονέων σχετικά με τον τύπο των ψηφιακών συσκευών που χρησιμοποιούν τα παιδιά, τις ψηφιακές δεξιότητες των παιδιών και τον χρόνο που διαθέτουν καθημερινά στη χρήση των ΤΠΕ. Η έρευνα ήταν ποσοτική και συμμετείχαν οι γονείς 703 παιδιών ηλικίας 4 έως 6 ετών από επτά δημόσια Νηπιαγωγεία στην Τουρκία, τα οποία επιλέχθηκαν με τυχαία δειγματοληψία. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων. Τα κύρια ευρήματα ανέδειξαν ότι τα παιδιά έχουν πολλές δεξιότητες για να χρησιμοποιούν ΤΠΕ, πιο πολύ χρησιμοποιούν τηλεόραση (σχεδόν δύο ώρες ημερησίως), αλλά ξοδεύουν το χρόνο τους χρησιμοποιώντας υπολογιστές και συσκευές αναπαραγωγής μουσικής. Τα δημογραφικά στοιχεία των γονέων παίζουν ρόλο στην αλληλεπίδραση των παιδιών με τις ΤΠΕ, ειδικά με τους υπολογιστές. Το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα των γονέων δημιουργούν ανισότητες στις δεξιότητες των παιδιών σχετικά με τις ΤΠΕ. Οι ερευνητές σημείωσαν επίσης ότι η τεχνολογία δεν αποτελεί εμπόδιο στην επικοινωνία των παιδιών με άλλους ανθρώπους.

Οι Κορεάτες γονείς έχουν περισσότερο αρνητικές αντιλήψεις για τις ψηφιακές συσκευές και ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις της τεχνολογίας, για τις ψυχολογικές και φυσικές επιδράσεις της, όπως η εθιστική χρήση και οι επιπτώσεις στην όραση. Ωστόσο, τις παρέχουν στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και τις χρησιμοποιούν ως μέσα ανταμοιβών η τιμωριών (Seo & Lee, 2017). Στην ποιοτική έρευνα των Seo & Lee (2017) συμμετείχαν 20 Κορεάτες γονείς με παιδιά ηλικίας 2 έως 6 ετών, που ζούσαν στο Τέξας. Συγκεκριμένα, το δείγμα αποτελούταν από 10 Κορεάτικες οικογένειες: 10 πατέρες, 10 μητέρες και 10 παιδιά (5 αγόρια και 5 κορίτσια). Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν μέσω εθνογραφικών ημιδομημένων συνεντεύξεων και παρατηρήσεων.

Οι Genç & Fidan (2017) μελετώντας τη χρήση των tablets από τα παιδιά και τις απόψεις των γονέων για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της χρήσης αυτής διαπίστωσαν ότι οι γονείς δέχονται τα tablets ως εκπαιδευτικά εργαλεία και θεωρούν ότι η χρήση τους συμβάλλει στο συντονισμό χεριού-ματιού, στην εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας και στην γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Ωστόσο, οι γονείς ανησυχούν μήπως τα παιδιά, μέσα από τη χρήση των tablets, αποκτήσουν αντικοινωνική συμπεριφορά, εθιστούν και καλλιεργήσουν μη ρεαλιστικές προσδοκίες. Στην ποιοτική αυτή έρευνα, η οποία χαρακτηρίζεται ως μελέτη περίπτωσης, συμμετείχαν 5 γονείς των οποίων τα παιδιά βρίσκονταν στην προσχολική ηλικία. Επιλέχθηκαν με σκόπιμη δειγματοληψία και βασικό κριτήριο επιλογής ήταν τα παιδιά να έχουν το δικό τους tablet και να το χρησιμοποιούν καθημερινά. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω α) παρατηρήσεων των αλληλεπιδράσεων των παιδιών με τα tablets, της εξέτασης των εφαρμογών των tablets ως ψηφιακών εγγράφων και των ημιδομημένων συνεντεύξεων με τους γονείς. Επίσης η έρευνα ανέδειξε ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τα tablets κυρίως για παιχνίδια και οι γνώσεις των γονέων περιορίζονται σε εφαρμογές παιχνιδιών. Στη χρήση των συσκευών από τα παιδιά συμβάλλει κυρίως η έλλειψη υπαίθριων δραστηριοτήτων.

Οι Erdogan, Johnson, Dong & Qiu (2018) σε μία διεθνή έρευνα σε τέσσερις χώρες (Η.Π.Α., Τουρκία, Κίνα και Νότια Κορέα), μελέτησαν το είδος του παιχνιδιού που προτιμούν οι γονείς για τα παιδιά τους και πώς οι προτιμήσεις αυτές σχετίζονται με γονεϊκές και οικογενειακές μεταβλητές καθώς και τις πεποιθήσεις των γονέων για το ψηφιακό παιχνίδι των παιδιών τους. Συμμετείχαν 500 γονείς που είχαν παιδί ηλικίας 4 έως 6 ετών. Η μεθοδολογία της έρευνας ήταν ποσοτική και ποιοτική. Όλοι οι γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο, ενώ 10 εθελοντές γονείς από κάθε χώρα συμμετείχαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις. Και στις τέσσερις χώρες που έγινε η έρευνα, παρατηρήθηκε ότι οι γονείς προτιμούν το παραδοσιακό παιχνίδι παρά το ψηφιακό παιχνίδι. Οι γονείς αναγνωρίζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα στο ψηφιακό παιχνίδι και δεν είναι ούτε αρνητικοί ούτε θετικοί σε σχέση με αυτό. Το θεωρούν ως ένα εργαλείο μάθησης, ως μέσο ψυχαγωγίας και ως ένα τρόπο να διαχειρίζονται τα παιδιά. Ο σωστός τρόπος χρήσης του ψηφιακού παιχνιδιού στο σπίτι αποτελεί απαίτηση των γονέων. Οι γονείς που έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο έχουν υψηλότερα ποσοστά προτίμησης στο ψηφιακό παιχνίδι.

Όσο περισσότερο χρησιμοποιούν οι γονείς τις φορητές συσκευές και τις χειρίζονται με άνεση, τόσο περισσότερο τις χρησιμοποιούν και τα παιδιά (McCloskey κ.α., 2018). Οι ερευνητές

διεξήγαν μία ποσοτική έρευνα στη χαμηλού εισοδήματος μειονοτική κοινότητα στην αγροτική περιοχή του Κολοράντο, με σκοπό τη μελέτη των απόψεων των γονέων για τη χρήση των smartphones, των tablets και των εφαρμογών από τα παιδιά. Στην έρευνα συμμετείχαν 192 γονείς με παιδιά προσχολικής ηλικίας, τα οποία φοιτούσαν σε 5 διαφορετικά κέντρα προσχολικής αγωγής, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι υψηλή σε αυτόν τον πληθυσμό. Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν smartphones ή tablets και οι περισσότεροι γονείς έχουν κατεβάσει εφαρμογές αποκλειστικά για τα παιδιά τους. Επιπλέον, οι αντιλήψεις των γονέων διαφοροποιούνται ανάλογα με την εθνικότητα και το επίπεδο μόρφωσης. Οι Ισπανοί γονείς δεν αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των συσκευών.

Αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την εκπαιδευτική χρήση των tablets εκφράζουν οι γονείς στην έρευνα των Palaigeorgiou, Kamarina, Bratitsis, & Xefteris (2018). Οι ερευνητές μελέτησαν τις στάσεις των γονέων για την εκπαιδευτική αξιοποίηση των tablets για τα παιδιά στο σπίτι. Η μεθοδολογία της έρευνας ήταν ποιοτική και ποσοτική και συμμετείχαν 54 γονείς από 3 πόλεις της Βόρειας Ελλάδας, οι οποίοι επιλέχθηκαν τυχαία. Μοναδικό κριτήριο επιλογής ήταν η κατοχή tablet και να έχουν παιδί σε μία τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Οι γονείς προσεγγίστηκαν από τους ερευνητές ενώ περίμεναν τα παιδιά τους σε χώρους με εξωσχολικές δραστηριότητες, συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια και συμμετείχαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις. Οι γονείς έχουν παραπληροφόρηση ή καθόλου πληροφόρηση για τη χρήση των tablets (είτε από άγνοια είτε ακούσια) και ανησυχούν για την υπερβολική χρήση, την πρόσβαση σε περιεχόμενο χωρίς την παρουσία ενήλικα και τη μείωση της σωματικής άσκησης.

Οι γονείς παρατήρησαν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών με πλούσιο και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των ευκαιριών για μάθηση και στην ανάπτυξη των παιδιών (Chen, Teo, & Nguyen, 2019). Οι Chen, Teo, & Nguyen (2019) διερεύνησαν τα κίνητρα και τις αντιλήψεις που επηρεάζουν τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τους γονείς μαζί με τα παιδιά τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 11 γονείς με παιδί ηλικίας 1 έως 5 ετών στη Σιγκαπούρη, οι οποίοι επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της βολικής δειγματοληψίας. Η μεθοδολογία της έρευνας ήταν ποιοτική και τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων, που πραγματοποιήθηκαν μέσω Skype. Οι γονείς τείνουν να χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές μαζί με τα παιδιά τους για να ικανοποιήσουν την ανάγκη για μάθηση, για ψυχαγωγία και για σύσφιξη σχέσεων μεταξύ τους. Οι παραπάνω ανάγκες, σε συνδυασμό με

τους κινδύνους που αναγνωρίζουν οι γονείς στη χρήση των συσκευών, επηρεάζουν τις αποφάσεις τους για τη χρήση των συσκευών.

Η έρευνα των Tena, Gutierrez & Cejudo (2019) ανέδειξε ότι οι περισσότεροι γονείς χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές ως ανταμοιβές για τα παιδιά και ως κίνητρο για καλή συμπεριφορά, ενώ μερικοί αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των συσκευών αυτών. Η μεθοδολογία της έρευνας χαρακτηρίζεται ποσοτική και ποιοτική και συμμετείχαν 512 γονείς από αστικές και ημιαστικές περιοχές στη Σεβίλλη και από 50 παιδιά που φοιτούσαν σε Νηπιαγωγείο. Οι γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια και 10 από αυτούς συμμετείχαν σε συνεντεύξεις. Τα παιδιά συμμετείχαν σε ομαδικές συνεντεύξεις με το δάσκαλο της τάξης. Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν την τεχνολογία από την ηλικία των δύο ετών και χρησιμοποιούν περισσότερο την τηλεόραση από τα tablet και τα κινητά τηλέφωνα.

Οι Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis (2019) διερεύνησαν τις απόψεις των γονέων για τη χρήση των κινητών συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι. Στην ποσοτική έρευνα που υλοποίησαν συμμετείχαν 293 γονείς με παιδιά ηλικίας 4 έως 6, οι οποίοι επιλέχθηκαν τυχαία από τα 30 Νηπιαγωγεία της πόλης του Ηρακλείου και κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν στους γονείς μέσω των εκπαιδευτικών των Νηπιαγωγείων. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι οι περισσότεροι γονείς είναι θετικοί απέναντι στη χρήση των φορητών τεχνολογιών και θεωρούν τις κινητές συσκευές ως μέσα μαθησιακών εμπειριών και ψυχαγωγίας στο σπίτι, αλλά δεν γνωρίζουν τον καλύτερο δυνατό τρόπο αξιοποίησής τους και επιθυμούν να ενημερωθούν για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές. Οι μεγαλύτεροι και οι λιγότερο μορφωμένοι γονείς φαίνεται ότι δεν μπορούν να προσαρμοστούν στην τεχνολογική πρόοδο και έτσι δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν στα παιδιά οι κινητές τεχνολογίες. Αντίθετα, οι νεότεροι γονείς ή οι γονείς με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανταποκρίνονται στις νέες συνθήκες και προσπαθούν να αναπτύξουν ένα καλύτερο περιβάλλον μάθησης στο σπίτι.

Οι Konok, Bunford & Miklosi (2020) μελέτησαν πώς οι απόψεις και τα χαρακτηριστικά των γονέων σχετίζονται με τη ψηφιακή δραστηριότητα των παιδιών. Η έρευνα ήταν ποσοτική και συμμετείχαν 1270 γονείς παιδιών 0-7 ετών από την Ουγγαρία, που προσκλήθηκαν μέσω Facebook και δικτυακού τόπου ενός ηλεκτρονικού περιοδικού. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων. Οι ερευνητές επεσήμαναν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο τα tablets, εάν οι γονείς είναι πιο υποστηρικτικοί, περισσότερο προστατευτικοί παρά αυταρχικοί, αν

έχουν χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο, αν παρουσιάζουν μεγαλύτερη προσκόλληση στα κινητά τους τηλέφωνα, αν έχουν πιο θετική στάση απέναντι στην πρώιμη χρήση των κινητών συσκευών και αν αποδίδουν σε αυτή περισσότερα οφέλη αντί αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά.

3.2 Πρακτικές διαμεσολάβησης των γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι.

Ο Φεσάκης (2009) στην έρευνά του διαπιστώνει ότι τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν τον Η/Υ και το Διαδίκτυο μαζί με τους γονείς ή τα μεγαλύτερα αδέρφια, ενώ χρησιμοποιούν μόνο τους τις παιχνιδομηχανές. Οι Kabali κ.α. (2015) ερευνώντας τη χρήση των φορητών συσκευών από τα μικρά παιδιά, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι σχεδόν τα μισά παιδιά στην ηλικία των 4 χρόνων έχουν τη δική τους τηλεόραση ή κινητή συσκευή και τα περισσότερα χρησιμοποιούν τις συσκευές μόνο τους.

Η έρευνα των Nikken & Schols (2015) ανέδειξε ότι από την ηλικία των 4 χρόνων που τα παιδιά χειρίζονται καλύτερα τις ψηφιακές συσκευές, η εξάσκηση των ψηφιακών ικανοτήτων τους γίνεται είτε με κοινή χρήση των συσκευών από γονέα - παιδί, είτε με τη επίβλεψη του γονέα. Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν και αυτονομούνται οι στρατηγικές διαμεσολάβησης των γονέων γίνονται περιοριστικές.

Το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της οικογένειας επηρεάζει τον έλεγχο των γονέων στη χρήση των κινητών συσκευών από τα παιδιά, με τους γονείς χαμηλού εισοδήματος να μη ξέρουν να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους του Διαδικτύου έναντι των γονιών που θέτουν κανόνες στη χρήση του (Radesky κ.α., 2016).

Οι Konca & Koksalan (2017) υποστηρίζουν ότι τα παιδιά έχουν πολλές δεξιότητες για να χρησιμοποιούν ΤΠΕ και σχεδόν πάντα τις χρησιμοποιούν παρουσία ενός μέλους από την οικογένεια τους.

Τα συναισθήματα των γονέων σχετίζονται με τις αντιλήψεις και τη διαμεσολάβησή τους ως προς τη χρήση ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά. Οι γονείς αισθάνονται ένοχοι όταν εκθέτουν τα παιδιά τους στις ψηφιακές συσκευές, παρόλο που θέτουν κανόνες στη χρήση τους. Οι γονείς ελέγχουν τη χρήση των συσκευών από τα παιδιά μέσω της περιοριστικής

διαμεσολάβησης περισσότερο, ενώ παρατηρείται ότι σπάνια χρησιμοποιούν τις συσκευές μαζί με τα παιδιά (Seo & Lee, 2017).

Οι Genç & Fidan (2017) υποστηρίζουν ότι οι γονείς δεν κάνουν κοινή χρήση των tablets με τα παιδιά και επεμβαίνουν μόνο όταν τα παιδιά χρειάζονται τη βοήθειά τους, αλλά παρακολουθούν τη χρήση, ελέγχουν το περιεχόμενο και θέτουν χρονικούς περιορισμούς.

Οι McCloskey κ.α. (2018) στην έρευνα που διεξήγαν στη χαμηλού εισοδήματος μειονοτική κοινότητα στην αγροτική περιοχή του Κολοράντο, σημειώνουν ότι οι αντιλήψεις των γονέων διαφοροποιούνται ανάλογα με την εθνικότητα και το επίπεδο μόρφωσης. Οι περισσότεροι γονείς χρησιμοποιούν τις κινητές συσκευές μαζί με τα παιδιά τους, ενώ οι μη Ισπανοί γονείς και οι γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου υποστηρίζουν ότι είναι καλύτερα τα παιδιά να χρησιμοποιούν τις συσκευές μόνα τους.

Οι γονείς εφαρμόζουν την περιοριστική διαμεσολάβηση, η οποία είναι μια αναμενόμενη στερεοτυπική αντίδραση, αφού θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν «ξεπεράσει» στη χρήση της τεχνολογίας (Palaigeorgiou κ.α., 2018).

Οι Tena, Gutierrez & Cejudo (2019) μελετώντας πού, με ποιον και για πόση ώρα τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές καθώς και τους κανόνες που διέπουν τη χρήση τους, υποστηρίζουν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις συσκευές σε κοινόχρηστους χώρους του σπιτιού και υπό παρακολούθηση ενήλικα, για περίπου 1 ώρα ημερησίως, ενώ η τηλεόραση μπορεί να χρησιμοποιείται 2 με 3 ώρες. Επίσης, μέσα από την έρευνά τους αναδείχθηκε ότι τα παιδιά μαθαίνουν παρατηρώντας άλλα μέλη της οικογένειας και οι κανόνες που διέπουν τη χρήση των ψηφιακών συσκευών σχετίζονται περισσότερο με το χρόνο και τις οικογενειακές συνήθειες.

3.3 Απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο.

Οι Preradovic, Lesin & Sagud (2016) μελέτησαν τις στάσεις των γονέων για τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στο Νηπιαγωγείο και για τα εκπαιδευτικά εργαστήρια σχετικά με ψηφιακές τεχνολογίες για γονείς. Ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων υποστηρίζει την εισαγωγή του ψηφιακού γραμματισμού ως μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος στο Νηπιαγωγείο. Οι

γονείς εκφράζουν την επιθυμία τους να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά εργαστήρια που θα τους καθοδηγούν για τη σωστή χρήση των ψηφιακών συσκευών και τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της ψηφιακής τεχνολογίας στην προσχολική ηλικία.

Οι γονείς θεωρούν ότι δεν υπάρχει συνεργασία με το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα για την εκπαιδευτική αξία των συσκευών και ενημερώνονται από άλλες πηγές, όπως το Διαδίκτυο (Aldhafeeri & Palaiologou, 2016). Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η Chaudron (2015) μέσα από τη διακρατική μελέτη σε έξι ευρωπαϊκές χώρες και τη Ρωσία. Οι συμβουλές από τα σχολεία προς τις οικογένειες σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών φαίνονται περιορισμένες και δεν υπάρχει ουσιαστική επικοινωνία σχολείου- οικογένειας για θέματα που σχετίζονται με την τεχνολογία, εκτός από τη Φιλανδία και τη Ρωσία.

Στην έρευνα των Palaigeorgiou κ.α. (2018) οι γονείς αναγνωρίζουν ότι τα tablets είναι χρήσιμα στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεν αρνούνται στα παιδιά να τα χρησιμοποιήσουν αλλά αντιτίθενται στη χρήση των tablets στο σχολικό περιβάλλον, εμμένοντας σε παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Οι περισσότεροι γονείς λειτουργούν αποτρεπτικά ή τουλάχιστον όχι συναινετικά στην εκπαιδευτική αξιοποίηση των tablets.

Οι Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis (2019) στην έρευνά τους μελέτησαν τις απόψεις των γονέων για τη χρήση των φορητών ψηφιακών συσκευών και εφαρμογών στο Νηπιαγωγείο και για την ενσωμάτωση των tablets στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι περισσότεροι γονείς είναι θετικοί απέναντι στη χρήση των φορητών τεχνολογιών και θεωρούν τις κινητές συσκευές ως μέσα μαθησιακών εμπειριών και ψυχαγωγίας στο Νηπιαγωγείο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι γονείς έχουν θετική στάση στη χρήση των φορητών συσκευών για εκπαιδευτικούς σκοπούς και οι περισσότεροι από τους μισούς είναι πρόθυμοι να έχει κάθε παιδί το δικό του tablet στο σχολείο.

3.4 Κριτική σύνθεση της Βιβλιογραφικής Επισκόπησης

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική επισκόπηση που προηγήθηκε, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρησιμοποιούν εκτεταμένα και καθημερινά ψηφιακές τεχνολογίες στο σπίτι, ενώ τα περισσότερα από τα μισά παιδιά στην ηλικία των 4 ετών έχουν τη δική τους ψηφιακή συσκευή (Φεσάκης,

2009· Ebbeck κ. α., 2015· Kabali κ.α., 2015· Aldhafeeri & Palaiologou, 2016· McCloskey κ.α., 2018· Tena κ.α., 2019).

Σύμφωνα με τον Φεσάκη (2009) οι γονείς, σύμφωνα με τις απόψεις τους και τις στάσεις τους, κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομοιογενείς ομάδες: οι ενημερωμένοι υπέρμαχοι των ΤΠΕ, οι υπέρμαχοι των ΤΠΕ ανενημέρωτοι και οι σκεπτικιστές. Από τη μία μεριά υπάρχουν οι γονείς που βλέπουν θετικά τις ψηφιακές τεχνολογίες, αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των συσκευών και τη συμβολή τους στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (Chaudron, 2015· Aldhafferri & Palaiologou, 2016· Preradovic κ.α., 2016· Genç & Fidan· Papadakis κ.α., 2019), και από την άλλη μεριά υπάρχουν οι γονείς που έχουν περισσότερο αρνητικές αντιλήψεις για τις ψηφιακές συσκευές και ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις της τεχνολογίας στη νοητική και σωματική τους ανάπτυξη, αλλά τις παρέχουν στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και τις χρησιμοποιούν ως μέσα ανταμοιβών ή τιμωριών (Ebbeck κ.α., 2015· Seo & Lee, 2017). Ωστόσο, ένα σύνολο γονέων εκφράζει αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά, δεν είναι ούτε αρνητικοί ούτε θετικοί και τις θεωρούν ως ένα εργαλείο μάθησης, ως μέσο ψυχαγωγίας και ως ένα τρόπο να διαχειρίζονται τα παιδιά, ανησυχώντας παράλληλα για τα οφέλη ή μη που αποκομίζουν τα παιδιά από τη χρήση τους (Palaiogeorgiou, κ.α., 2018· Erdogan κ.α., 2018).

Οι απόψεις και οι στάσεις των γονέων επηρεάζουν τον τρόπο που χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές με αποτέλεσμα να παρατηρείται η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών για εκπαιδευτικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς, αλλά και ως εργαλείο για ησυχία και αποφυγής συγκρούσεων στην οικογένεια, ως μέσο για να τα κοιμίζουν αλλά και για να έχουν οι γονείς προσωπικό χρόνο (Kabali κ.α., 2015· Aldhafferri & Palaiologou, 2016· Preradovic κ.α., 2016· Radesky κ.α., 2016· Papadakis κ.α., 2019). Από τις διαφορετικές αντιλήψεις και στάσεις των γονέων και τις αντικρουόμενες απόψεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών που αναδεικνύει η βιβλιογραφία, γεννάται η ανάγκη να διερευνηθούν παραπέρα οι απόψεις των γονέων για την εν λόγω χρήση και την επίδραση που έχει στην ανάπτυξη των παιδιών.

Οι Nikken & Schols (2015) υποστηρίζουν ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα στυλ της γονεϊκής διαμεσολάβησης ανά ηλικιακή ομάδα παιδιών, οι οποίες εξαρτώνται από τις ψηφιακές δεξιότητες και προτιμήσεις των παιδιών ως προς το περιεχόμενο και από τις απόψεις των γονέων για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις που έχει η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στην

ανάπτυξη των παιδιών. Οι διαφορετικοί τρόποι συμμετοχής των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας που συναντιούνται στη διεθνή βιβλιογραφία, υποδηλώνουν τη σημαντικότητα της περαιτέρω διερεύνησης του ζητήματος, δεδομένου των λίγων ερευνών που έχουν υλοποιηθεί στην χώρα μας.

Οι απόψεις των γονέων για την εισαγωγή των ΤΠΕ στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου και η ενασχόληση των παιδιών με τις ψηφιακές τεχνολογίες στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί ακόμα ένα ζήτημα προς διερεύνηση. Οι Preradovic κ.α. (2016) υποστηρίζουν ότι ένα μεγάλο μέρος των γονέων αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των τεχνολογιών, υποστηρίζουν την εισαγωγή των ΤΠΕ στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου και θεωρούν τις φορητές ψηφιακές συσκευές ως μέσα μαθησιακών εμπειριών και ψυχαγωγίας (Preradovic κ.α., 2016· Papadakis κ.α., 2019) Αντίθετα, οι Palaigeorgiou κ.α. (2018) τονίζουν ότι παρόλο που οι γονείς αναγνωρίζουν ότι τα tablets είναι χρήσιμα στην εκπαιδευτική διαδικασία, εμμένουν σε παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και αντιτίθενται στη χρήση των tablets στο σχολικό περιβάλλον.

Η ενημέρωση των γονέων για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές και για τη σωστή χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι, είτε από το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, είτε από τον τομέα της υγείας, αποτελεί επιθυμία και απαίτηση των γονέων (Aldhafferi & Palaiologou, 2016· Radesky κ.α., 2016· Papadakis κ.α., 2019) και παρουσιάζονται δεκτικοί και πρόθυμοι να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά εργαστήρια όπου θα ενημερώνονται για τις θετικές και αρνητικές συνέπειες της τεχνολογίας (Preradovic κ.α., 2016). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια για θέματα σχετικά με τις ψηφιακές τεχνολογίες είναι περιορισμένη ή δεν υπάρχει καθόλου (Chaudron, 2015· Aldhafferi & Palaiologou, 2016). Αναδεικνύεται η ανάγκη να διερευνηθεί η συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς για θέματα σχετικά με την χρήση των ψηφιακών συσκευών και οι προσδοκίες των γονέων από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής, με απώτερο σκοπό την ενημέρωση των υπεύθυνων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και των Νηπιαγωγών για τα ευρήματα που θα προκύψουν από τις απόψεις των γονέων.

Πίνακας 1. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της κριτικής επισκόπησης των ερευνών

Έρευνα	Αντικείμενο μελέτης (Ερευνητικός σκοπός ή ερωτήματα)	Πλαίσιο	Μεθοδολογία	Κύρια ευρήματα
Φεσάκης (2009)	Διερευνήθηκαν οι απόψεις και οι στάσεις των γονέων σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ από νήπια εκτός σχολείου και οι πιθανές σχέσεις της πρόσβασης στις ΤΠΕ με κοινωνικούς ή άλλους παράγοντες (π.χ. φύλο).	Συμμετείχαν οι γονείς 175 νηπίων από 8 Νηπιαγωγεία της πόλης της Ρόδου (αστική και ημιαστική περιοχή).	Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις.	Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρησιμοποιούν εκτεταμένα ΤΠΕ στο εξωσχολικό περιβάλλον κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό. Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν τον Η/Υ και το Διαδίκτυο μαζί με τους γονείς ή τα μεγαλύτερα αδέρφια, ενώ χρησιμοποιούν μόνο τους τις παιχνιδομηχανές. Η πρόσβαση των παιδιών στους Η/Υ και στο Διαδίκτυο εξαρτάται από το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα (όσο πιο μορφωμένος είναι ο πατέρας τόσο αυξάνεται η πιθανότητα να χρησιμοποιεί το παιδί ΤΠΕ), το επάγγελμα της μητέρας και το φύλο του παιδιού, με τα αγόρια να πρωταγωνιστούν στη χρήση παιχνιδομηχανών. Οι γονείς επιθυμούν να ενημερωθούν για τη σωστή χρήση των ΤΠΕ από τα παιδιά και σύμφωνα με τις στάσεις τους κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομοιογενείς ομάδες: ενημερωμένοι υπέρμαχοι των ΤΠΕ, υπέρμαχοι των ΤΠΕ ανενημέρωτοι και σκεπτικιστές.
Ebbeck, Yim, Chan, & Goh (2015)	Διερευνήθηκαν οι απόψεις των γονέων σχετικά με το ποιες ψηφιακές συσκευές με οθόνη αφής χρησιμοποιούνται από παιδιά ηλικίας κάτω των 7 ετών, το χρόνο χρήσης, τους κινδύνους και τα οφέλη από την πρόσβαση των παιδιών στις συσκευές.	Ηλεκτρονική έρευνα στην οποία συμμετείχαν 1.058 γονείς κηδεμόνες 1559 παιδιών ηλικίας κάτω 7 ετών που φοιτούσαν σε ένα από τα 34 κέντρα φροντίδας στη Σιγκαπούρη.	Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις.	Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν διαφόρων μορφών τεχνολογίας με οθόνης αφής καθημερινά, αλλά πιο πολύ τα smartphones και tablets. Όσο πιο μικρά είναι τα παιδιά, τόσο πιο πολύ χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες. Οι κίνδυνοι που διακρίνει ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων από την ενασχόληση των

				<p>παιδιών με τις ψηφιακές συσκευές είναι η αρνητική επιρροή στη νοητική και στη σωματική τους ανάπτυξη και ο εθισμός, ενώ αρκετοί γονείς αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική τους αξία και τη συμβολή τους στη φυσική και νοητική ανάπτυξη των παιδιών.</p>
Kabali κ.α (2015)	<p>Διερευνήθηκαν οι απόψεις των γονέων για την έκθεση και χρήση των φορητών ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.</p>	<p>Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε παιδιατρική κλινική σε ακαδημαϊκό ιατρικό κέντρο στην Φιλαδέλφεια της Πενσυλβάνιας, η οποία χαρακτηρίζεται ως αστική, χαμηλού εισοδήματος μειονοτική κοινότητα.</p> <p>Συμμετείχαν 350 γονείς-επισκέπτες της παιδιατρικής κλινικής, που είχαν παιδιά ηλικίας 6 μηνών έως 4 χρόνων. Η έρευνα προσαρμόστηκε από την εθνικού επιπέδου έρευνα Common Sence Media' s 2013.</p>	<p>Ποσοτική διατομεακή έρευνα μέσω ερωτηματολογίων.</p>	<p>Τα μικρά παιδιά εκτίθενται διαρκώς σε κινητές ψηφιακές συσκευές και τα περισσότερα παιδιά πριν την ηλικία του ενός έτους.</p> <p>Σχεδόν τα μισά παιδιά στην ηλικία των 4 χρόνων έχουν τη δική τους τηλεόραση ή κινητή συσκευή και τα περισσότερα χρησιμοποιούν τις συσκευές μόνα τους.</p> <p>Η χρήση των συσκευών σε μικρή ηλικία δεν σχετίζεται με το φύλλο του παιδιού και το εισόδημα των γονέων. Επίσης δεν σχετίζεται το μορφωτικό επίπεδο ή η εθνικότητα των γονέων με τη κατοχή μιας συσκευής και την ηλικία πρώτης χρήσης από τα παιδιά.</p> <p>Οι γονείς παρέχουν τις ψηφιακές συσκευές στα παιδιά για να έχουν οι ίδιοι χρόνο για τις οικιακές δουλειές, για να τα κρατούν ήρεμα και για να τα κοιμίζουν.</p>
Lauricella, Wartella, & Rideout (2015)	<p>Μελετήθηκαν α) αν ο χρόνος που αφιερώνουν οι γονείς στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών επηρεάζει θετικά το χρόνο που αφιερώνουν τα παιδιά με τον ίδιο τύπο τεχνολογίας, β) αν ο χρόνος που ξοδεύουν τα παιδιά για κάθε συσκευή σχετίζεται με τις στάσεις των γονέων για τις επιπτώσεις της</p>	<p>Διαδικτυακή έρευνα στην οποία συμμετείχαν 2326 γονείς, οι οποίοι είχαν παιδί ηλικίας 0 έως 8 ετών, στις Η.Π.Α.</p> <p>Η έρευνα αφορούσε τέσσερις ψηφιακές συσκευές: τηλεόραση, υπολογιστές, smartphones και tablets.</p>	<p>Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων.</p>	<p>Ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά στη χρήση ψηφιακών συσκευών είναι ευθέως ανάλογος με την ηλικία τους, ανεξαρτήτως των στάσεων και της χρήσης των γονέων σχετικά με τις ψηφιακές συσκευές. Τα μεγαλύτερα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο τις ψηφιακές συσκευές.</p> <p>Όσο περισσότερο χρησιμοποιούν οι γονείς την</p>

	<p>συσκευής αυτής και γ) αν ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά στη χρήση ψηφιακών συσκευών διαφέρει ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.</p>			<p>τεχνολογία, τόσο περισσότερο την χρησιμοποιούν και τα παιδιά.</p> <p>Η χρήση των ψηφιακών συσκευών οδηγεί συχνά σε οικογενειακές συγκρούσεις.</p>
<p>Nikken & Schols (2015)</p>	<p>Μελετήθηκε πως χρήση των μέσων ενημέρωσης από τα παιδιά και οι πρακτικές καθοδήγησης των γονέων σχετίζονται με οικογενειακά- γονεϊκά χαρακτηριστικά (στάσεις και απόψεις γονέων για τα μέσα ενημέρωσης) και με τα χαρακτηριστικά του παιδιού (ηλικία, ψηφιακές δεξιότητες και δραστηριότητες).</p>	<p>Ηλεκτρονική έρευνα στην οποία συμμετείχαν 896 γονείς, οι οποίοι είχαν παιδιά ηλικίας 0 έως 7, στην Ολλανδία.</p>	<p>Ποσοτική έρευνα μέσω ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων.</p>	<p>Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα στυλ της γονεϊκής διαμεσολάβησης ανά ηλικιακή ομάδα παιδιών, οι οποίες εξαρτώνται από τις ψηφιακές δεξιότητες και τις προτιμήσεις των παιδιών ως προς το περιεχόμενο και από τις απόψεις των γονέων για τα οφέλη ή μη που αποκομίζουν τα παιδιά από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών.</p> <p>Από την ηλικία των 4 χρόνων που τα παιδιά χειρίζονται καλύτερα τα media, η εξάσκηση των ψηφιακών ικανοτήτων τους γίνεται είτε με κοινή χρήση των συσκευών από γονέα- παιδί είτε με τη επίβλεψη του γονέα. Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν και αυτονομούνται οι στρατηγικές διαμεσολάβησης των γονέων γίνονται περιοριστικές.</p>
<p>Ekici (2016)</p>	<p>Μελετήθηκε αν οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας στην παιδική ηλικία διαφέρουν ανάλογα με α) το φύλο του παιδιού, β) το φύλο του γονέα, γ) την κατάσταση εργασίας της μητέρας, δ) το είδος του σχολείου που φοιτά το παιδί, ε) την ηλικία του παιδιού, στ) τον αριθμό των παιδιών που υπάρχουν στην οικογένεια και ζ) με το επίπεδο εισοδήματος.</p>	<p>Συμμετείχαν 477 γονείς, των οποίων τα παιδιά φοιτούν σε 9 σχολεία προσχολικής εκπαίδευσης σε επαρχία της Κωνσταντινούπολης. Τα 6 σχολεία ήταν δημόσια και 3 ιδιωτικά.</p>	<p>Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων.</p>	<p>Οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας διαφέρουν ανάλογα: α) με το φύλο του παιδιού και β) με το φύλο του γονέα, αφού οι γονείς που έχουν κόρη και πατέρες έχουν πιο θετική άποψη για τη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση από τις μητέρες, γ) με το είδος του σχολείου που φοιτούν τα παιδιά, αφού θεωρούν ότι στα ιδιωτικά σχολεία χρησιμοποιείται περισσότερο η τεχνολογία και δ) με το επίπεδο εισοδήματος των γονέων. Οι γονείς με υψηλό εισόδημα ανησυχούν</p>

περισσότερο για τις βλαβερές συνέπειες της τεχνολογίας, επειδή ασχολούνται περισσότερο με τις ψηφιακές συσκευές.

Οι απόψεις των γονέων δεν διαφέρουν σημαντικά ως προς την εργασιακή κατάσταση της μητέρας, την ηλικία των παιδιών και τον αριθμό των παιδιών σε μία οικογένεια.

Aldhafeeri & Palaiologou (2016)	Μελετήθηκαν οι απόψεις των γονέων και των παιδιών σχετικά με τον ψηφιακό εξοπλισμό των οικογενειών και τη χρήση των συσκευών από τα παιδιά καθώς και τις αλληλεπιδράσεις των οικογενειών με τις ψηφιακές συσκευές.	<p>Εθνική έρευνα στην οποία συμμετείχαν 300 οικογένειες με παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών από τις 6 κύριες περιοχές του Κουβέιτ, δεδομένου του διαφορετικού κοινωνικοπολιτικού, οικονομικού και πολιτιστικού πλαισίου από το δυτικό κόσμο.</p> <p>Διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια για γονείς και εικονογραφημένα ερωτηματολόγια για παιδιά που συμπληρώθηκαν με τη βοήθεια των γονέων.</p>	Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων.	<p>Οι ψηφιακές συσκευές αποτελούν μέρος της καθημερινής ζωής των οικογενειών στο Κουβέιτ και οι γονείς πιστεύουν ότι συμβάλλουν σε όλους του τομείς ανάπτυξης των παιδιών.</p> <p>Οι γονείς αντιμετωπίζουν τις ψηφιακές συσκευές ως μέρος των καθημερινών συνθηκών των παιδιών, αποσκοπώντας στα εκπαιδευτικά τους οφέλη και δεν θεωρούν ότι διαταράσσεται η οικογενειακή ζωή.</p> <p>Θεωρούν ότι δεν υπάρχει συνεργασία με το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα για την εκπαιδευτική αξία των συσκευών και ενημερώνονται από άλλες πηγές, όπως το Διαδίκτυο.</p>
Preradovic, Lesin & Sagud (2016)	Διερευνήθηκαν α) οι στάσεις των γονέων για τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στο Νηπιαγωγείο και για τα εκπαιδευτικά εργαστήρια σχετικά με ψηφιακές τεχνολογίες για γονείς και β) οι αντιλήψεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και για τα πλεονεκτήματα και	Συμμετείχαν 152 γονείς παιδιών ηλικίας 3 έως 7 ετών που φοιτούσαν σε ένα μεγάλο δημόσιο Νηπιαγωγείο στην πρωτεύουσα της Κροατίας.	Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίου.	Ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων υποστηρίζει την εισαγωγή του ψηφιακού γραμματισμού ως μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος στο Νηπιαγωγείο. Οι γονείς εκφράζουν την επιθυμία τους να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά εργαστήρια που θα τους καθοδηγούν για τη σωστή χρήση των ψηφιακών συσκευών και για τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της ψηφιακής τεχνολογίας στην

	μειονεκτήματα της χρήσης αυτής.			προσχολική ηλικία. Οι περισσότεροι γονείς πιστεύουν ότι η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών συμβάλλει στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών, παρόλο που τις χρησιμοποιούν κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό. Ωστόσο, οι γονείς ανησυχούν για την αρνητική επίδραση στην κοινωνική ζωή των παιδιών και στην υγεία τους, με την παραγκόνιση των άλλων δραστηριοτήτων και την τάση για παχυσαρκία.
Radesky κ.α.(2016)	Διερευνήθηκαν οι απόψεις των γονέων για τη χρήση της κινητής τεχνολογίας από παιδιά ηλικίας 0-8 ετών σχετικά με τα οφέλη, τις ανησυχίες και τις επιπτώσεις στην οικογενειακή ζωή, με στόχο την ενημέρωση των παιδιατρικών κατευθυντήριων γραμμών.	Συμμετείχαν 35 Αγγλόφωνοι κηδεμόνες παιδιών (22 μητέρες, 9 πατέρες και 4 γιαγιάδες) από διαφορετικό εθνοτικό υπόβαθρο, επίπεδο μόρφωσης και καθεστώς απασχόλησης στην Αμερική.	Ποιοτική έρευνα μέσω ημιδομημένων ομαδικών και ατομικών συνεντεύξεων.	Οι κηδεμόνες των παιδιών αισθάνονται μεγάλη αβεβαιότητα για το αν η χρήση της τεχνολογίας είναι επιβλαβής ή επωφελής για την ανάπτυξη των παιδιών και για το πως να χρησιμοποιούν την τεχνολογία αποτελεσματικά στην οικογενειακή ζωή, με το φόβο για τις αρνητικές επιπτώσεις στην κριτική σκέψη, την φαντασία και τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών να αντιπαραβάλλεται με την ευκαιρία για μάθηση. Το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της οικογένειας επηρεάζει τον έλεγχο των γονέων στη χρήση των κινητών συσκευών από τα παιδιά, με τους γονείς χαμηλού εισοδήματος να μη ξέρουν να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους του Διαδικτύου έναντι των γονιών που θέτουν κανόνες στη χρήση του. Οι γονείς τείνουν να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές ως εργαλείο για ησυχία και αποφυγή συγκρούσεων στην οικογενειακή ζωή και ως μέσο ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης, αλλά επιθυμούν την ενημέρωση από γιατρούς για τη σωστή χρήση της τεχνολογίας.

Konca & Koksalan (2017)	Διερευνήθηκαν οι απόψεις των γονέων σχετικά α) με ποιες ΤΠΕ αλληλοεπιδρούν τα παιδιά, β) ποιες δεξιότητες έχουν τα παιδιά για να χρησιμοποιούν ΤΠΕ, γ) πόσο χρόνο χρησιμοποιούν τα παιδιά ΤΠΕ ημερησίως, δ) πού και με ποιον χρησιμοποιούν τα παιδιά ΤΠΕ.	Συμμετείχαν οι γονείς 703 παιδιών ηλικίας 4 έως 6 ετών από επτά δημόσια Νηπιαγωγεία στην Τουρκία, τα οποία επιλέχθηκαν με τυχαία δειγματοληψία.	Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων. Εφαρμόστηκε η περιγραφική ανάλυση δεδομένων.	Τα παιδιά χρησιμοποιούν πιο πολύ την τηλεόραση (σχεδόν δύο ώρες την ημέρα), αλλά ξοδεύουν το χρόνο τους χρησιμοποιώντας υπολογιστές και συσκευές αναπαραγωγής μουσικής. Τα παιδιά έχουν πολλές δεξιότητες για να χρησιμοποιούν ΤΠΕ και σχεδόν πάντα τις χρησιμοποιούν παρουσία ενός μέλους από την οικογένεια τους. Η τεχνολογία δεν αποτελεί εμπόδιο στην επικοινωνία των παιδιών με άλλους ανθρώπους. Τα δημογραφικά στοιχεία των γονέων παίζουν ρόλο στην αλληλεπίδραση των παιδιών με τις ΤΠΕ, ειδικά με τους υπολογιστές. Το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα των γονέων δημιουργούν ανισότητες στις δεξιότητες των παιδιών σχετικά με τις ΤΠΕ.
Seo & Lee (2017)	Διερευνήθηκαν α) οι αντιλήψεις των γονέων για τη χρήση των συσκευών με οθόνη αφής στο οικογενειακό περιβάλλον, β) ο τρόπος και οι λόγοι μεσολάβησης των γονέων στη χρήση των συσκευών με οθόνη αφής από τα παιδιά, γ) τα συναισθήματα των γονέων για αυτή τη διαδικασία.	Συμμετείχαν 20 Κορεάτες γονείς με παιδιά ηλικίας 2 έως 6 ετών, που ζουν στο Τέξας. Συγκεκριμένα, το δείγμα αποτελούταν από 10 Κορεάτικες οικογένειες: 10 πατέρες, 10 μητέρες και 10 παιδιά (5 αγόρια και 5 κορίτσια).	Ποιοτική μεθοδολογία, μέσω εθνογραφικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων και παρατηρήσεων.	Οι Κορεάτες γονείς έχουν περισσότερο αρνητικές αντιλήψεις για τις ψηφιακές συσκευές και ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις της τεχνολογίας, για τις ψυχολογικές και φυσικές επιδράσεις της, όπως η εθιστική χρήση και οι επιπτώσεις στην όραση. Ωστόσο, τις παρέχουν στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και τις χρησιμοποιούν ως μέσα ανταμοιβών η τιμωριών Οι γονείς περιορίζουν τη χρήση των συσκευών από τα παιδιά μέσω της περιοριστικής διαμεσολάβησης περισσότερο, ενώ παρατηρείται ότι σπάνια χρησιμοποιούν τις συσκευές μαζί με τα παιδιά. Τα συναισθήματα των γονέων

				<p>σχετίζονται με τις αντιλήψεις και τη διαμεσολάβησή τους ως προς τη χρήση ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά. Οι γονείς αισθάνονται ένοχοι όταν εκθέτουν τα παιδιά τους στις ψηφιακές συσκευές, παρόλο που θέτουν κανόνες στη χρήση τους.</p>
Genç & Fidan (2017)	<p>Μελετήθηκαν οι απόψεις των γονέων για την χρήση των tablets από παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι και η χρήση των tablets από τα παιδιά.</p>	<p>Συμμετείχαν 5 γονείς των οποίων τα παιδιά βρίσκονταν στην προσχολική ηλικία. Επιλέχθηκαν με σκόπιμη δειγματοληψία και βασικό κριτήριο επιλογής ήταν τα παιδιά να έχουν το δικό τους tablet και να το χρησιμοποιούν καθημερινά.</p>	<p>Ποιοτική έρευνα – μελέτη περίπτωσης.</p> <p>Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω α) παρατηρήσεων των αλληλεπιδράσεων των παιδιών με τα tablets, της εξέτασης των εφαρμογών των tablets ως ψηφιακών εγγράφων και των ημι- δομημένων συνεντεύξεων με τους γονείς.</p>	<p>Τα παιδιά χρησιμοποιούν τα tablets κυρίως για παιχνίδια και οι γνώσεις των γονέων περιορίζονται σε εφαρμογές παιχνιδιών.</p> <p>Οι γονείς δέχονται τα tablets ως εκπαιδευτικά εργαλεία και θεωρούν ότι η χρήση τους συμβάλλει στο συντονισμό χεριού-ματιού, στην εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας και στην γνωστική ανάπτυξη των παιδιών.</p> <p>Ένας από τους λόγους που τα παιδιά χρησιμοποιούν tablets είναι η έλλειψη επιλογής υπαίθριων δραστηριοτήτων.</p> <p>Οι γονείς δεν κάνουν κοινή χρήση των tablets με τα παιδιά και επεμβαίνουν μόνο όταν τα παιδιά χρειάζονται τη βοήθειά τους, αλλά παρακολουθούν τη χρήση, ελέγχουν το περιεχόμενο και θέτουν χρονικούς περιορισμούς.</p> <p>Οι γονείς ανησυχούν μήπως τα παιδιά, μέσα από τη χρήση των tablets, αποκτήσουν αντικοινωνική συμπεριφορά, εθιστούν και καλλιεργήσουν μη ρεαλιστικές προσδοκίες.</p>
Erdogan, Johnson, Dong & Qiu (2018)	<p>Διερευνήθηκαν α) ποιο είδος παιχνιδιού προτιμούν οι γονείς για τα παιδιά τους (ψηφιακό, δραματικό, φυσικό, κατασκευαστικό, παιχνίδια), β) πώς σχετίζονται οι γονεϊκές</p>	<p>Διεθνής έρευνα σε 4 διαφορετικές χώρες: Η.Π.Α. , Τουρκία, Κίνα, Νότια Κορέα.</p> <p>Συμμετείχαν 500 γονείς που είχαν παιδί ηλικίας 4 έως 6 ετών, το οποίο φοιτούσε σε</p>	<p>Ποσοτική και ποιοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων και ημι-δομημένων συνεντεύξεων.</p>	<p>Και στις τέσσερις χώρες που έγινε η έρευνα, παρατηρήθηκε ότι οι γονείς προτιμούν το παραδοσιακό παιχνίδι παρά το ψηφιακό παιχνίδι.</p> <p>Οι γονείς αναγνωρίζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα στο ψηφιακό</p>

	<p>και οι οικογενειακές μεταβλητές με τις προτιμήσεις των γονέων για το παιχνίδι, γ) ποιες είναι οι πεποιθήσεις των γονέων για το ψηφιακό παιχνίδι των παιδιών τους, δ) ποιες είναι οι διαφορές και οι ομοιότητες των απόψεων των γονέων για το παιχνίδι στις 4 χώρες.</p>	<p>νηπιαγωγείο ή παιδικό σταθμό.</p> <p>Όλοι οι γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο, ενώ 10 εθελοντές γονείς από κάθε χώρα συμμετείχαν σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις.</p>		<p>παιχνίδι και δεν είναι ούτε αρνητικοί ούτε θετικοί σε σχέση με αυτό. Το θεωρούν ως ένα εργαλείο μάθησης, ως μέσο ψυχαγωγίας και ως ένα τρόπο να διαχειρίζονται τα παιδιά. Ο σωστός τρόπος χρήσης του ψηφιακού παιχνιδιού στο σπίτι αποτελεί απαίτηση των γονέων.</p> <p>Οι προτιμήσεις των γονέων σχετικά με το παιχνίδι διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Οι γονείς στην Κίνα και στην Τουρκία προτιμούν το κατασκευαστικό παιχνίδι, ενώ οι γονείς στη Νότια Κορέα και στις Η.Π.Α. προτιμούν το φυσικό παιχνίδι.</p> <p>Οι γονείς που έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο έχουν υψηλότερα ποσοστά προτίμησης στο ψηφιακό παιχνίδι.</p>
McCloskey κ.α. (2018)	<p>Διερευνήθηκε η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά και οι αντιλήψεις των γονέων για τη χρήση των smartphones, των tablets και των εφαρμογών από τα παιδιά.</p>	<p>Συμμετείχαν 192 γονείς με παιδιά προσχολικής ηλικίας, τα οποία φοιτούσαν σε 5 διαφορετικά κέντρα προσχολικής αγωγής, στη χαμηλού εισοδήματος μειονοτική κοινότητα στην αγροτική περιοχή του Κολοράντο.</p>	<p>Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων.</p>	<p>Η χρήση της τεχνολογίας είναι υψηλή σε αυτόν τον πληθυσμό.</p> <p>Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν smartphones ή tablets και οι περισσότεροι γονείς έχουν κατεβάσει εφαρμογές αποκλειστικά για τα παιδιά τους.</p> <p>Οι αντιλήψεις των γονέων διαφοροποιούνται ανάλογα με την εθνικότητα και το επίπεδο μόρφωσης. Οι περισσότεροι γονείς χρησιμοποιούν τις κινητές συσκευές μαζί με τα παιδιά τους, ενώ οι μη Ισπανοί γονείς και οι γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου υποστηρίζουν ότι είναι καλύτερα τα παιδιά να χρησιμοποιούν τις συσκευές μόνα τους.</p> <p>Οι Ισπανοί γονείς δεν αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των συσκευών.</p> <p>Όσο περισσότερο χρησιμοποιούν οι γονείς τις</p>

				φορητές συσκευές και τις χειρίζονται με άνεση, τόσο περισσότερο τις χρησιμοποιούν και τα παιδιά.
Palaiageorgiou, Kamarina, Bratitsis, & Xeferis (2018)	Διερευνήθηκαν οι στάσεις των γονέων για την εκπαιδευτική αξιοποίηση και τα εκπαιδευτικά οφέλη των tablets για τα παιδιά στο σπίτι και στο σχολείο.	Συμμετείχαν 54 γονείς από 3 πόλεις της Βόρειας Ελλάδας, οι οποίοι επιλέχθηκαν τυχαία. Μοναδικό κριτήριο επιλογής ήταν η κατοχή tablet και να έχουν παιδί σε μία τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Οι γονείς προσεγγίστηκαν από τους ερευνητές ενώ περίμεναν τα παιδιά τους σε χώρους με εξωσχολικές δραστηριότητες.	Ποσοτική και ποιοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων και ημι-δομημένων συνεντεύξεων.	Οι γονείς έχουν αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την εκπαιδευτική χρήση των tablets. Οι γονείς έχουν παραπληροφόρηση ή καθόλου πληροφόρηση για τη χρήση των tablets (είτε από άγνοια είτε ακούσια) και ανησυχούν για την υπερβολική χρήση, την πρόσβαση σε περιεχόμενο χωρίς την παρουσία ενήλικα και τη μείωση της σωματικής άσκησης. Οι γονείς εφαρμόζουν την περιοριστική διαμεσολάβηση, η οποία είναι μια αναμενόμενη στερεοτυπική αντίδραση, αφού θεωρούν ότι τα παιδιά, τούς έχουν «ξεπεράσει» στη χρήση της τεχνολογίας. Οι γονείς αναγνωρίζουν ότι τα tablets είναι χρήσιμα στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεν αρνούνται στα παιδιά να τα χρησιμοποιήσουν αλλά αντιτίθενται στη χρήση των tablets στο σχολικό περιβάλλον, εμμένοντας σε παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Οι περισσότεροι γονείς λειτουργούν αποτρεπτικά ή τουλάχιστον όχι συναινετικά στην εκπαιδευτική αξιοποίηση των tablets.
Chen, Teo, & Nguyen (2019)	Διερευνήθηκαν τα κίνητρα και οι αντιλήψεις που επηρεάζουν τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τους γονείς μαζί με τα παιδιά τους.	Συμμετείχαν 11 γονείς με παιδί ηλικίας 1 έως 5 ετών στη Σιγκαπούρη, οι οποίοι επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της βολικής δειγματοληψίας. Οι ημι-δομημένες	Ποιοτική έρευνα μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων.	Οι γονείς τείνουν να χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές μαζί με τα παιδιά τους για να ικανοποιήσουν την ανάγκη για μάθηση, για ψυχαγωγία και για σύφιξη σχέσεων μεταξύ τους. Οι παραπάνω ανάγκες, σε συνδυασμό με τους κινδύνους

		<p>συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω Skype.</p>		<p>που αναγνωρίζουν οι γονείς στη χρήση των συσκευών, επηρεάζουν τις αποφάσεις τους για τη χρήση των συσκευών.</p> <p>Οι γονείς παρατήρησαν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών με πλούσιο και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των ευκαιριών για μάθηση και στην ανάπτυξη των παιδιών.</p>
<p>Tena, Gutierrez & Cejudo (2019)</p>	<p>Μελετήθηκαν οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά, πού, με ποιον και για πόση ώρα τα παιδιά χρησιμοποιούν αυτές τις συσκευές και οι κανόνες που διέπουν τη χρήση αυτή.</p>	<p>Το δείγμα αποτελείται από 512 γονείς από αστικές και ημιαστικές περιοχές στη Σεβίλλη και από 50 παιδιά που φοιτούσαν σε νηπιαγωγείο.</p> <p>Οι γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια και 10 από αυτούς συμμετείχαν σε συνεντεύξεις. Τα παιδιά συμμετείχαν σε ομαδικές συνεντεύξεις με το δάσκαλο της τάξης</p>	<p>Ποσοτική και ποιοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων με τους γονείς και ομαδικών συνεντεύξεων με τα παιδιά.</p>	<p>Οι περισσότεροι γονείς χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές ως ανταμοιβές για τα παιδιά και ως κίνητρο για καλή συμπεριφορά, ενώ μερικοί αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των συσκευών αυτών.</p> <p>Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν την τεχνολογία από την ηλικία των δύο ετών και χρησιμοποιούν περισσότερο την τηλεόραση από τα tablet και τα κινητά τηλέφωνα.</p> <p>Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις συσκευές σε κοινόχρηστους χώρους του σπιτιού και υπό παρακολούθηση ενήλικα, για περίπου 1 ώρα ημερησίως, ενώ η τηλεόραση μπορεί να χρησιμοποιείται 2 με 3 ώρες.</p> <p>Τα παιδιά μαθαίνουν παρατηρώντας άλλα μέλη της οικογένειας και οι κανόνες που διέπουν τη χρήση των ψηφιακών συσκευών σχετίζονται περισσότερο με το χρόνο και τις οικογενειακές συνήθειες.</p>
<p>Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis (2019)</p>	<p>Μελετήθηκαν οι απόψεις των γονέων για α) τη πρόσβαση των παιδιών στις έξυπνες κινητές συσκευές στο σπίτι και β) για την ενασχόληση</p>	<p>Συμμετείχαν 293 γονείς με παιδιά ηλικίας 4 έως 6, οι οποίοι επιλέχθηκαν τυχαία από τα 30 Νηπιαγωγεία της</p>	<p>Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων.</p>	<p>Οι περισσότεροι γονείς είναι θετικοί απέναντι στη χρήση των φορητών τεχνολογιών και θεωρούν τις κινητές συσκευές ως μέσα μαθησιακών εμπειριών και ψυχαγωγίας στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο.</p>

	<p>των παιδιών με τις εφαρμογές στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο και γ) για τη ενσωμάτωση των tablets στην εκπαιδευτική διαδικασία.</p>	<p>πόλης του Ηρακλείου.</p> <p>Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν στους γονείς μέσω των εκπαιδευτικών των Νηπιαγωγείων.</p>		<p>Δεν γνωρίζουν τον καλύτερο δυνατό τρόπο αξιοποίησης τους και επιθυμούν να ενημερωθούν για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές.</p> <p>Οι μεγαλύτεροι και οι λιγότερο μορφωμένοι γονείς φαίνεται ότι δεν μπορούν να προσαρμοστούν στην τεχνολογική πρόοδο και έτσι δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν στα παιδιά, οι κινητές τεχνολογίες. Αντίθετα, οι νεότεροι γονείς ή οι γονείς με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανταποκρίνονται στις νέες συνθήκες και προσπαθούν να αναπτύξουν ένα καλύτερο περιβάλλον μάθησης στο σπίτι.</p> <p>Οι γονείς έχουν θετική στάση στη χρήση των φορητών συσκευών για εκπαιδευτικούς σκοπούς και οι περισσότεροι από τους μισούς είναι πρόθυμοι να έχει κάθε παιδί το δικό του tablet στο σχολείο.</p>
<p>Konok, Bunford & Miklosi (2020)</p>	<p>Μελετήθηκε πως οι απόψεις και τα χαρακτηριστικά των γονέων σχετίζονται με τη ψηφιακή δραστηριότητα των παιδιών.</p>	<p>Συμμετείχαν 1270 γονείς παιδιών 0-7 ετών από την Ουγγαρία, που προσκλήθηκαν μέσω Facebook και δικτυακού τόπου ενός ηλεκτρονικού περιοδικού.</p>	<p>Ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίου</p>	<p>Τα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο τα tablets, εάν οι γονείς είναι πιο υποστηρικτικοί, περισσότερο προστατευτικοί παρά αυταρχικοί, αν έχουν χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο, αν παρουσιάζουν μεγαλύτερη προσκόλληση στα κινητά τους τηλέφωνα, αν έχουν πιο θετική στάση απέναντι στην πρόωμη χρήση των κινητών συσκευών και αν αποδίδουν σε αυτή περισσότερα οφέλη αντί αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά.</p>

3.5 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο. Στο πλαίσιο αυτό τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να οδηγήσουν σε μία καλύτερη κατανόηση του τρόπου χρήσης και της επίδρασης των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και στους τρόπους συμμετοχής των γονέων στην εν λόγω χρήση.

Για το σκοπό αυτό διατυπώνονται τα παρακάτω τρία ερευνητικά ερωτήματα ως εξής:

1. Ποιες είναι οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και την επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών;
2. Με ποιους τρόπους συμμετέχουν οι γονείς στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι;
3. Ποιες είναι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και ποιες είναι οι προσδοκίες τους από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών;

Ακολουθεί το κεφάλαιο που περιγράφει τη μεθοδολογία της έρευνας. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει το σχεδιασμό και τη διαδικασία της έρευνας, την περιγραφή του δείγματος και των ερευνητικών εργαλείων συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας.

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία Έρευνας

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια ποιοτική έρευνα των απόψεων δέκα γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) που φοιτούν σε Δημόσιο Νηπιαγωγείο της πόλης της Κορίνθου. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθεί και να κατανοηθεί σε βάθος τι πιστεύουν οι γονείς για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο, πώς η χρήση αυτή επιδρά στην ανάπτυξη των παιδιών και πώς συμμετέχουν οι γονείς στην εν λόγω χρήση στο σπίτι. Επίσης η έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση των απόψεων και των αντιλήψεων των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στο Νηπιαγωγείο, καθώς και των προσδοκιών τους για την εν λόγω χρήση από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής.

4.1. Σχεδιασμός της έρευνας

Για την υλοποίηση της παρούσας εργασίας επιλέχθηκε ως κατάλληλη μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας η ποιοτική προσέγγιση, που συνάδει με το σκοπό της έρευνας και έγκειται σύμφωνα με τον Creswell (2011) στη διερεύνηση και στη βαθιά κατανόηση των απόψεων, αντιλήψεων, εμπειριών και βιωμάτων των συμμετεχόντων στο υπό μελέτη αντικείμενο, όπου στην προκειμένη έρευνα είναι οι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Η επιλογή του δείγματος της έρευνας, δηλαδή των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας ήταν σκόπιμη και για την πραγματοποίηση της δειγματοληψίας εφαρμόστηκε, μετά την έναρξη της συγκέντρωσης πληροφοριών, η στρατηγική της χιονοστιβάδας (Creswell, 2011). Συγκεκριμένα τα κριτήρια συμμετοχής των γονέων στην έρευνα ήταν να είναι γονέας παιδιού ηλικίας τεσσάρων (4) με έξι (6) ετών, να φοιτά το παιδί του σε Δημόσιο Νηπιαγωγείο της πόλης της Κορίνθου και να χρησιμοποιεί το παιδί του ψηφιακές συσκευές. Η πόλη της Κορίνθου επιλέχθηκε δεδομένου ότι η ερευνήτρια διαμένει στη συγκεκριμένη αστική περιοχή. Μετά το τέλος των συνεντεύξεων η ερευνήτρια ρωτούσε ανεπίσημα τους γονείς αν μπορούν να προτείνουν και να επικοινωνήσουν με κάποιο γονέα που ήδη γνωρίζουν και πληροί τα κριτήρια για να συμμετέχει εθελοντικά στην έρευνα. Οι γονείς ανταποκρίθηκαν θετικά και ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν στη διεξαγωγή της έρευνας. Αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής ήταν η σκόπιμη δειγματοληψία γονέων που δεν είχαν συμπεριληφθεί κατά την εκκίνηση της έρευνας (Creswell, 2011).

Για τη συλλογή των δεδομένων, ως καταλληλότερη μέθοδος επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων, κατά κάποιον τρόπο, ερωτήσεων. Ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης παρουσιάζει ευελιξία: «α) ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο, β) ως προς την εμβάθυνση σε κάποια θέματα με συμμετέχοντες που κρίνονται κατάλληλοι, γ) ως προς τη σειρά με την οποία τίθενται οι ερωτήσεις και δ) ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων για συζήτηση» (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 91).

4.2. Διαδικασία έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού και λόγω των κανόνων της κοινωνικής αποστασιοποίησης και της επιβολής του εγκλεισμού των πολιτών δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθούν δια ζώσης συνεντεύξεις της ερευνήτριας με τους συνεντευξιαζόμενους. Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά, καταγράφηκαν μέσω κινητού τηλεφώνου και διήρκησαν περίπου τρεις εβδομάδες. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι οι συμμετέχοντες αδυνατούσαν να συνεντευξιαστούν μέσω Skype ή Viber έτσι ώστε να υπάρχει οπτική επαφή ερευνήτριας και συμμετεχόντων, γιατί οι ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιούνταν από άλλα μέλη της οικογένειας για εξ αποστάσεως εκπαίδευση ή τηλε-εργασία ή ήταν αδύνατη η σύνδεση του Διαδικτύου για να υποστηρίξει την τηλε-επικοινωνία.

Πριν τη διαδικασία της συνέντευξης η ερευνήτρια ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για το σκοπό της έρευνας, για το χρόνο που θα χρειαζόταν να αφιερώσουν στη διαδικασία της συνέντευξης (είκοσι με τριάντα λεπτά) και ζητούσε της συναίνεση και την άδεια των γονέων για την ηχογράφηση της συνέντευξης, διαβεβαιώνοντάς τους για την εμπιστευτικότητα των απαντήσεων (Creswell, 2011). Επιπρόσθετα, δύο γονείς δεν δέχθηκαν να ηχογραφηθούν και δεν προχωρήσαμε στην διεξαγωγή των συνεντεύξεων.

Ως μέσο για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το Πρωτόκολλο Συνέντευξης, το οποίο απαρτίζεται από ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, έτσι ώστε να παρέχει στους συνεντευξιαζόμενους την ευελιξία να απαντήσουν τις ερωτήσεις χωρίς περιορισμούς. Ο Kerlingen υποστηρίζει ότι οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου είναι «εκείνες που παρέχουν ένα πλαίσιο αναφοράς για τις απαντήσεις των ερωτωμένων, αλλά βάζουν ελάχιστους περιορισμούς στις

απαντήσεις και στην έκφρασή τους» (Coen, Manion & Morisson, 2007: 463). Επίσης, για την καλύτερη κατανόηση των απαντήσεων των γονέων, την άντληση περισσότερων πληροφοριών και την ενθάρρυνση ανάπτυξης των ιδεών των συμμετεχόντων χρησιμοποιήθηκαν όπου ήταν δυνατόν, βολιδοσκοπήσεις, δηλαδή υποερωτήματα (Creswell, 2011). Πριν τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων με τους γονείς των παιδιών πραγματοποιήθηκε πιλοτική συνέντευξη με μία μητέρα παιδιού ηλικίας 5,5 ετών, με σκοπό την εξέταση της καταλληλότητας του Πρωτοκόλλου Συνέντευξης, η οποία δεν συμπεριλήφθηκε στο δείγμα της έρευνας.

4.3. Το Δείγμα

Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, για την επιλογή του δείγματος εφαρμόστηκε η σκόπιμη δειγματοληψία και χρησιμοποιήθηκε η στρατηγική της χιονοστιβάδας. Στην έρευνα συμμετείχαν δέκα (10) γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας (4- 6 ετών) που φοιτούσαν σε έξι (6) διαφορετικά Δημόσια Νηπιαγωγεία (1^ο , 6^ο , 12^ο , 13^ο , 16^ο , 17^ο) της πόλης της Κορίνθου. Οι συμμετέχοντες της έρευνας αποτελούνται από οχτώ (8) μητέρες και δύο (2) πατέρες ηλικίας 30- 44 ετών, από τους οποίους 4 είναι άνεργοι, 1 είναι δημόσιος υπάλληλος, 1 ιδιωτικός υπάλληλος, 1 επιχειρηματίας, 1 μαία και 1 εκπαιδευτικός Γαλλική Φιλολογίας. Ως προς το φύλο και την ηλικία των παιδιών, 4 παιδιά είναι κορίτσια και 7 αγόρια και 2 παιδιά είναι Προνήπια (4- 5 ετών) και 9 Νήπια (5- 6 ετών).

Για τη διατήρηση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων και της προστασίας των προσωπικών τους στοιχείων και της ταυτότητας τους, θα αναφέρονται στη παρούσα εργασία με τους συμβολισμούς: Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, Γ6, Γ7, Γ8, Γ9, Γ10, όπου Γ σημαίνει Γονέας (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

4.4. Ερευνητικό εργαλείο

Το πρωτόκολλο συνέντευξης αποτέλεσε το μέσο συλλογής δεδομένων της παρούσας έρευνας (Παράρτημα). Είναι ένα ημιδομημένης μορφής ερωτηματολόγιο, το οποίο απαρτίζεται από τρεις άξονες βασιζόμενους στα ερευνητικά ερωτήματα της εν λόγω μελέτης και λειτούργησε ως

οδηγός για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων ανάμεσα στην ερευνήτρια και τους γονείς των παιδιών.

Ο πρώτος άξονας «απόψεις γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας και την επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών» αποτελείται από επτά ερωτήσεις ανοιχτού τύπου στις οποίες οι γονείς καλούνται να απαντήσουν και να εκφράσουν τις απόψεις σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά τους, τη συμβολή των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην ανάπτυξη των παιδιών και τις αρνητικές συνέπειες που υπάρχουν από την εν λόγω χρήση. Εξετάζονται επίσης οι ανησυχίες και οι φόβοι από τη χρήση αυτή, καθώς και η ύπαρξη πιθανών συγκρούσεων στην οικογενειακή τους ζωή από την επαφή των παιδιών με τις ψηφιακές συσκευές.

Ο δεύτερος άξονας «τρόποι συμμετοχής των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά» έχει στόχο τη διερεύνηση του τρόπου που ελέγχουν και συμμετέχουν οι γονείς στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά και απαρτίζεται από πέντε ερωτήσεις. Οι γονείς ερωτώνται αν το παιδί χειρίζεται τις ψηφιακές συσκευές αυτόνομα, τι κάνουν οι ίδιοι συνήθως κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά και τον τρόπο που ελέγχουν τη συγκεκριμένη χρήση. Επίσης εξετάζεται αν οι γονείς χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές μαζί με τα παιδιά και τι ακριβώς κάνουν κατά τη χρήση αυτή.

Ο τρίτος άξονας «απόψεις γονέων σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και προσδοκίες γονέων από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής» στοχεύει στη διερεύνηση των απόψεων των γονέων σχετικά με τη χρήση του Υπολογιστή και των ψηφιακών συσκευών στο περιβάλλον του σχολείου. Αποτελείται από επτά ερωτήσεις και οι γονείς καλούνται να απαντήσουν σχετικά με την αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις προσδοκίες τους από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο. Συγκεκριμένα καλούνται να απαντήσουν αν το παιδί μεταφέρει εμπειρίες από δραστηριότητες με ψηφιακές συσκευές από το σχολικό περιβάλλον, πώς πιστεύουν ότι συμβάλλει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στη μαθησιακή διαδικασία, και αν έχουν συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό για τη χρήση αυτή. Επιπλέον ζητήθηκε η γνώμη τους για την μεταφορά tablet από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο για την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, γεγονός που αποτελεί καινούρια τάση στην εκπαίδευση. Κλήθηκαν να εκφράσουν επίσης τις δικές τους προσδοκίες από τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι και στο σχολείο

και για τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για το εν λόγω θέμα. Επιπρόσθετα, θεωρήθηκε σημαντικό να ζητηθεί από τους γονείς να δώσουν κάποια δική τους ιδέα ή πρόταση σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά (τελευταία ερώτηση της συνέντευξης) με σκοπό να δοθεί η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εκφραστούν ελεύθερα και να δώσουν τις δικές τους ιδέες και προτάσεις για το υπό εξέταση θέμα.

4.5. Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας

Οι γονείς συμμετείχαν στην έρευνα οικειοθελώς και συμφώνησαν στην καταγραφή των συνεντεύξεων. Επέλεξαν οι ίδιοι την ώρα των συνεντεύξεων έτσι ώστε να νιώθουν άνετα να εκφράσουν τις απόψεις τους χωρίς πίεση και περιορισμούς (Creswell, 2011). Επίσης, η ερευνήτρια ενημέρωνε τους γονείς για τη σωστή χρήση των δεδομένων που θα συλλέγονταν, για τη μη προσβασιμότητα από τρίτους στα δεδομένα της συλλογής και για τον αυστηρά ακαδημαϊκό σκοπό της έρευνας, σύμφωνα με την δεοντολογία και τη νομοθεσία περί προσωπικών δεδομένων (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και σύμφωνα με την ερευνητική δεοντολογία, η ερευνήτρια προσπάθησε να δημιουργηθεί φιλικό κλίμα, να είναι ευγενική και να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να εκφραστούν. Οι ανοικτού τύπου ερωτήσεις συνέβαλλαν στην ελεύθερη έκφραση των συμμετεχόντων και τους έδωσαν την ευκαιρία να επεκταθούν σε ζητήματα που θεωρούσαν σημαντικά (Creswell, 2011). Επιχειρήθηκε ο περιορισμός της μεροληψίας και η διασφάλιση της εγκυρότητας της έρευνας, με προσεκτική διατύπωση των ερωτήσεων, έτσι ώστε να είναι κατανοητές και ξεκάθαρες και με αποφυγή των καθοδηγητικών ερωτήσεων (Coen, κ.α., 2007).

4.6. Θεματική ανάλυση δεδομένων

Μετά τη ολοκλήρωση των συνεντεύξεων, τα ηχητικά αρχεία μετεγγράφηκαν. Απομαγνητοφωνήθηκαν και μετατράπηκαν σε γραπτό κείμενο με τη βοήθεια της εφαρμογής του Word. Για την πιστή αποτύπωση του προφορικού λόγου σε γραπτό κείμενο, χρησιμοποιήθηκε ένα απλό σύστημα σημειογραφίας αποτύπωσης του προφορικού λόγου (παύσεις, γέλιο, τονισμός

λέξεων), έτσι ώστε να μεταβούμε στο επόμενο βήμα, που συνίσταται στην ανάλυση των λεχθέντων (Τσιώλης, 2017).

Για την επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων εφαρμόστηκε η θεματική ανάλυση. Οι Braun και Clark σημειώνουν ότι η θεματική ανάλυση *«συνίσταται στη συστηματική αναγνώριση, οργάνωση και κατανόηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων νοήματος εντός ενός συνόλου δεδομένων»* (Τσιώλης, 2017: 2). Από τα πολυάριθμα μοτίβα νοήματος που αναδύθηκαν από τα δεδομένα, το ενδιαφέρον της ερευνήτριας εστιάστηκε στα σχετικά μοτίβα νοήματος με το υπό μελέτη θέμα, με σκοπό την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της έρευνας (Braun & Clarke, οπ. αναφ. στο Τσιώλης, 2017).

Για την ανάλυση των δεδομένων υιοθετήθηκαν τα βήματα της θεματικής ανάλυσης του Creswell, 2011 που περιλαμβάνουν την προκαταρκτική διερευνητική ανάλυση, την κωδικοποίηση των δεδομένων, τη δημιουργία θεμάτων και την ερμηνεία. Αφού αποκτήθηκε μια γενική εικόνα των συνεντεύξεων, τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν. Σύμφωνα με τον Creswell (2011) η κωδικοποίηση περιλαμβάνει την οργάνωση των συνεντεύξεων σε τμήματα πληροφοριών και την απόδοση νοήματος στα λεχθέντα των συνεντεύξεων, εννοιολογικών προσδιορισμών με τη μορφή επικεφαλίδων (κωδικοί). Με την επαγωγική διαδικασία οι κωδικοί περιορίστηκαν και συγχωνεύτηκαν με σκοπό τη μετάβαση από τους κωδικούς στα θέματα, σε εννοιολογικές οντότητες που λειτουργούν ως απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας (Τσιώλης, 2017). Σύμφωνα με τον Creswell (2011) η ποιοτική έρευνα είναι ερμηνευτική και στόχος του ερευνητή είναι να βγάλει νόημα από τα ευρήματα. Η ερμηνεία έγκειται στην απόδοση ευρύτερου νοήματος στα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας και στη σύγκριση αυτών με την βιβλιογραφία και με προηγούμενες σχετικές έρευνες με τις απόψεις των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο.

Ακολουθεί το κεφάλαιο που περιγράφει την ανάλυση των αποτελεσμάτων των συνεντεύξεων των γονέων.

Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης των συνεντεύξεων των γονέων των παιδιών προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν στην έρευνα ανέδειξαν μια σειρά παραγόντων που οργανώθηκαν σε οχτώ άξονες:

- Χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά
- Λόγοι χρησιμοποίησης Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά
- Συμβολή της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών
- Αρνητικές επιδράσεις ψηφιακών συσκευών στα παιδιά και στην οικογενειακή ζωή
- Τρόποι εμπλοκής γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά
- Ενημέρωση γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά
- Η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο Νηπιαγωγείο και η συνεργασία σχολείου-οικογένειας
- Ιδέες και προτάσεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά

Για τη διατήρηση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων και της προστασίας των προσωπικών τους στοιχείων και της ταυτότητας τους αναφέρονται με τους συμβολισμούς: Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, Γ6, Γ7, Γ8, Γ9, Γ10, όπου Γ σημαίνει Γονέας.

5.1 Χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά

Στον πρώτο άξονα μελετώνται το είδος των Ψηφιακών Συσκευών που χρησιμοποιούν τα παιδιά, η συχνότητα, η χρονική στιγμή στην καθημερινή ζωή και η χρονική ημερήσια διάρκεια της χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των γονέων (Πίνακας 1) τα παιδιά χρησιμοποιούν tablet, smartphone, laptop και τηλεόραση, αλλά πιο πολύ χρησιμοποιούν tablet και smartphone. Τα περισσότερα παιδιά δεν έχουν δική τους ψηφιακή συσκευή και από το σύνολο των παιδιών, τρία παιδιά έχουν δική τους ψηφιακή συσκευή (2 παιδιά έχουν tablet και 1 παιδί έχει Nintendo).

Πίνακας 1. Κατοχή και χρήση ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά

Παιδί	Ψηφιακές Συσκευές στο σπίτι	Ατομική Ψηφιακή Συσκευή
Παιδί 1	Tablet, κινητό	Όχι
Παιδί 2	Κινητό, laptop	Όχι
Παιδί 3	Laptop	Όχι
Παιδί 4	Κινητό, Τηλεόραση	Όχι
Παιδί 5	Κινητό, υπολογιστής, tablet, Nintendo	Ναι (Nintendo)
Παιδί 6α, 6β	Tablet	Ναι (tablet)
Παιδί 7	Κινητό	Όχι
Παιδί 8	Τηλεόραση, υπολογιστής,	Όχι
Παιδί 9	Tablet, τηλεόραση	Ναι (tablet)
Παιδί 10	Tablet, τηλεόραση	Όχι

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη συχνότητα, τη χρονική στιγμή στην καθημερινή ζωή και τη χρονική διάρκεια της χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε την περίοδο της πανδημίας και θεωρήθηκε σκόπιμο να αναφερθεί ξεχωριστά, αφού αποτέλεσε ιδιαίτερη συνθήκη διαβίωσης των πολιτών, λόγω των κανόνων κοινωνικής αποστασιοποίησης και του εγκλεισμού των οικογενειών στο σπίτι. Σύμφωνα με τον Πίνακα 2, η πλειονότητα των παιδιών χρησιμοποιεί Ψηφιακές Συσκευές μία με δύο φορές την εβδομάδα, ενώ παρατηρείται η αύξηση της χρήσης σε καθημερινή βάση την περίοδο της πανδημίας. Ως προς την χρονική στιγμή της ημέρας, η περίοδος της πανδημίας δεν φαίνεται να επηρέασε τη χρήση των συσκευών από τα μικρά παιδιά. Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές με εμφάνιση συχνότητας μεσημεριανές, πρωινές, απογευματινές και λιγότερο βραδινές ώρες. Παρατηρείται ότι τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές περίπου μία ώρα ημερησίως, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά τις χρησιμοποιούν είκοσι με τριάντα λεπτά.

Πίνακας 2. Συχνότητα, χρονική στιγμή στην καθημερινή ζωή και χρονική ημερήσια διάρκεια της χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά.

Οικογενειακό περιβάλλον	Συχνότητα		Χρονική στιγμή στην καθημερινή ζωή		Χρονική ημερήσια διάρκεια (λεπτά)
	Κανονική περίοδος	Περίοδος πανδημίας	Κανονική περίοδος	Περίοδος πανδημίας	Κανονική περίοδος/πανδημίας
Παιδί 1	μία με δύο φορές την εβδομάδα	καθημερινά,	μεσημέρι	μεσημέρι	20
Παιδί 2	μέρα παρά μέρα	καθημερινά,	απόγευμα	πρωί, απόγευμα	20
Παιδί 3	δύο φορές την εβδομάδα	μέρα παρά μέρα	πρωί	πρωί, απόγευμα	60
Παιδί 4	καθημερινά	καθημερινά	πρωί, μεσημέρι	πρωί, μεσημέρι	30
Παιδί 5	καθημερινά	καθημερινά	βράδυ	πρωί, απόγευμα	60
Παιδί 6α, 6β	μία με δύο φορές την εβδομάδα	μία με δύο φορές την εβδομάδα	μεσημέρι	μεσημέρι	120
Παιδί 7	δύο φορές την εβδομάδα	καθημερινά	μεσημέρι απόγευμα	μεσημέρι απόγευμα	60
Παιδί 8	δύο φορές την εβδομάδα	καθημερινά	μεσημέρι	μεσημέρι	30
Παιδί 9	δύο φορές την εβδομάδα	καθημερινά	πρωί, βράδυ	πρωί, βράδυ	60
Παιδί 10	καθημερινά	καθημερινά	μεσημέρι	μεσημέρι	60

Η έρευνα αποκαλύπτει ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν πιο πολύ τις ψηφιακές συσκευές tablets και smartphones, εύρημα το οποίο επιβεβαιώνεται και σε άλλες έρευνες σε διεθνές επίπεδο, όπως στη διακρατική μελέτη της Chaudron (2015) που διενεργήθηκε σε έξι Ευρωπαϊκές χώρες και τη Ρωσία, σε 70 οικογένειες με παιδιά ηλικίας 0 έως 8 ετών και στην έρευνα των Ebbeck κ.α. (2015) που διεξήχθη σε γονείς παιδιών ηλικίας κάτω των 7 ετών στη Σιγκαπούρη, Επίσης, το ίδιο εύρημα διαπιστώθηκε στην έρευνα των McCloskey κ.α. (2018) στη χαμηλού εισοδήματος μειονοτική περιοχή του Κολοράντο των Η.Π.Α. σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας καθώς

και στην έρευνα των Tena, Gutierrez & Cejudo (2019) στην Ισπανία σε γονείς παιδιών που φοιτούσαν στο Νηπιαγωγείο.

Τα περισσότερα παιδιά δεν έχουν δική τους ψηφιακή συσκευή, γεγονός που αντιτίθεται με τα αποτελέσματα της έρευνας των Kabali κ.α. (2015) που διεξήχθη στη Φιλαδέλφεια της Πενσυλβάνιας και διαπιστώθηκε ότι τα περισσότερα παιδιά στην ηλικία των 4 χρόνων έχουν τη δική τους κινητή συσκευή ή τηλεόραση. Επίσης από την παρούσα έρευνα διαφάνηκε ότι τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές μία ώρα ημερησίως, εύρημα το οποίο συμφωνεί με την έρευνα των Tena, Gutierrez & Cejudo (2019) στην Ισπανία σε γονείς παιδιών που φοιτούσαν στο Νηπιαγωγείο. Οι έρευνες των Ebbeck κ.α. (2015) και των Aldhafeeri & Palaiologou (2016) συντείνουν στο ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές καθημερινά, εύρημα το οποίο έρχεται σε αντίθεση με την εν λόγω έρευνα, όπου τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές δύο με τρεις φορές την εβδομάδα.

5.2 Λόγοι χρησιμοποίησης Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά

Στο δεύτερο άξονα παρουσιάζονται οι απόψεις των γονέων σχετικά με τους λόγους χρησιμοποίησης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά. Οι γονείς ανέφεραν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές κυρίως για ψυχαγωγικούς λόγους και λιγότερο για εκπαιδευτικούς λόγους. Μέσα από τις απαντήσεις των γονέων, αναδύθηκε ότι η πλειονότητα των γονέων (οχτώ στους δέκα γονείς) παρέχουν τις ψηφιακές συσκευές στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα. Επίσης περίπου οι μισοί γονείς, χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές για τη διευκόλυνση των καθημερινών οικογενειακών ρουτινών. Ένας γονέας ανέφερε ότι χρησιμοποιεί τις συσκευές ως μέσο ανταμοιβής καλής συμπεριφοράς των παιδιού του.

5.2.1 Ψυχαγωγικοί λόγοι

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές για να διασκεδάσουν και να ψυχαγωγηθούν. Παρακολουθούν διασκεδαστικά προγράμματα, videos στο YouTube, παιδικά προγράμματα και απολαμβάνουν την ακρόαση της μουσικής. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: «Βλέπει παιχνίδια (.) διάφορα (.)Ναι για παιχνίδι, ναι!»

Γ2: «Συνήθως με τα παιχνίδια. Με τα παιχνίδια (...) Ναι αυτό! Του αρέσει να παίζει παιχνίδια, αυτό πιο πολύ».

Γ3: «You tube βλέπει βασικά, βιντεάκια ψυχαγωγικά εεε, βλέπουμε επίσης ταινίες, animation μέσω υπολογιστή, εεε αυτά. Κυρίως You tube βλέπει. Ναι ψυχαγωγικούς».

Γ4: «Του αρέσει παιδικά. [...] Και για ψυχαγωγικούς, και για παιχνίδι».

Γ5: «Συνήθως του αρέσει να παίζει video games ή να βλέπει κάποια βιντεάκια στο You tube. Συνήθως βλέπει παιδικές σειρές. Για ψυχαγωγία μάλλον, αυτό».

Γ7: «Ναι, της αρέσει να βλέπει βιντεάκια στο You tube, με παιδάκια και τέτοια πράγματα και τώρα έχει κατεβάσει και κάνα δυο παιχνιδάκια και παίζει. Να ντύνει κουκλίτσες και τέτοια. Να φτιάχνει κουκλίτσες, να τις μακιγιάρει, να τους βάζει ρούχα και τέτοια. Κυρίως ψυχαγωγικούς θα έλεγα!»

Γ8: «Του αρέσει πάρα πολύ να παίζει με Lego. Να βλέπει Lego. Και το παιχνίδι που παίζει είναι ένα παιχνίδι με Lego που κάνει διάφορες αποστολές, διάφορες κατασκευές. Στην τηλεόραση επίσης βλέπει ό,τι έχει να κάνει με Lego, Play Mobil, τέτοια πράγματα. Δραστηριότητες γενικότερα δεν κάνει μέσω υπολογιστή. Περισσότερο με το χέρι, χειροτεχνίες, τέτοια πράγματα. Δεν το χρησιμοποιεί πώς να το πούμε, σαν μέσο διαπαιδαγώγησης. Η χρήση είναι περισσότερο για διασκέδαση για κάποιες ώρες. Δεν ασχολείται με κάτι άλλο μέσω διαδικτύου., κάποια άλλη δραστηριότητα. Περισσότερο για να ψυχαγωγείται».

Γ9: «Βλέπει παιδικά στο tablet, δεν ασχολείται με εφαρμογές, με παιχνίδια και τέτοια δηλαδή. Βλέπει Ακαντού και Λυκούργο, βλέπει Μπεν και Χόλι, πντζαμοήρωες, ροζ πάνθηρα, μεταξύ αυτών.

Τέτοια βλέπει, για ψυχαγωγία».

Γ10: « [...]και ψυχαγωγικούς. Βλέπει το YouTube, κάποια βιντεάκια που θα δει, κάποια μουσική που θα ακούσει, δηλαδή σαν διασκέδαση. Θα ακούσει μουσική».

5.2.2 Εκπαιδευτικοί λόγοι

Οι μισοί γονείς αναφέρουν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές και για εκπαιδευτικούς λόγους. Παίζουν εκπαιδευτικά παιχνίδια, παρακολουθούν εκπαιδευτικά videos

και την περίοδο της πανδημίας, λόγω του εγκλεισμού και της μη πρόσβασης στο Νηπιαγωγείο, χρησιμοποίησαν τις Ψηφιακές Συσκευές για εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη σχολική μονάδα. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ3: « [...] Για διάφορα, για ζώα και τέτοια, αυτά που βλέπουμε και στο ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση, γιατί βλέπουμε και τέτοια, ναι. Αντλούμε πληροφορίες δηλαδή».

Γ4: «[...] του αρέσουν και ντοκιμαντέρ με ζώα, τέτοια πράγματα. Δηλαδή τώρα στο ΣΚΑΙ έχει ένα ντοκιμαντέρ με ζώα, ζούγκλα και τέτοια και θα το δούμε. Απ' όλα. Και για εκπαιδευτικούς».

Γ5: [...] μπορεί να βλέπει και κάποια εκπαιδευτικά βίντεο που του βάζω κατά καιρούς, εγώ όμως σαν ελεγχόμενο πλέον».

Γ6: « Κάποια παιχνίδια που έχουν ήδη αποθηκεύσει, εεε τα οποία μπορεί να χρειάζεται να επιλέξουν κάποιο πλήκτρο, που θα τους οδηγήσει σε μία σωστή απάντηση και θα κερδίσουν πόντους. Εεε αυτό για μένα θα είχε και εκπαιδευτικό στόχο [...]».

Γ10: «[...] και έχει κάποιες εφαρμογές, παιχνίδια που είναι, διάφορα εκπαιδευτικά όμως παιχνίδια στο tablet, δηλαδή που κάνει ασκήσεις, διάφορα, που το προετοιμάζει από το Νηπιαγωγείο στην πρώτη, μιλάμε τώρα».

Δύο γονείς ανέφεραν ότι τα παιδιά ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές με εκπαιδευτικό σκοπό την περίοδο της πανδημίας λόγω του εγκλεισμού και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της συνεργασίας που είχαν με την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής.

Γ7: «Το laptop, επειδή τώρα ξεκίνησε να το χρησιμοποιεί, που είμαστε μέσα, της έβαζε ο μπαμπάς της κάποια εκπαιδευτικά παιχνίδια, της βάλουμε να παίζει. Αλλά μόνο αυτό, μόνο για παιχνίδια εκπαιδευτικά, να φτιάξει παζλ, να κάνει τέτοια, εκπαιδευτικής φύσεως αυτά όμως ναι».

Γ9: «Και αυτές τις μέρες κάναμε χρήση του laptop μαζί που δεν είχε ξαναχρησιμοποιήσει, για να μπαίνουμε σε μία διαδικτυακή πύλη που μας έστειλε η Νηπιαγωγός της να κάνουμε κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα μαζί. Αυτό το κάνουμε τώρα στην καραντίνα μαζί. Είναι η πρώτη της επαφή με laptop. Αυτό είναι ένα μέρος επιμορφωτικού χαρακτήρα».

5.2.3 Απασχόληση παιδιών

Μέσα από τις συνεντεύξεις των γονέων αναδύθηκε ότι οι γονείς παρέχουν τις ψηφιακές συσκευές στα παιδιά με σκοπό την επικράτηση ησυχίας στο σπίτι και την απασχόληση των παιδιών, έτσι ώστε να κερδίζουν προσωπικό χρόνο για να ασχοληθούν με τις οικιακές δουλειές, να εργαστούν αλλά και να μη τους «ενοχλούν» κατά τη διάρκεια των κοινωνικών τους συναναστροφών. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: *«Η θα μαγειρέψω ή θα σκουπίσω, κάτι τέτοιο. Συνήθως δουλειές (γέλιο). Ό,τι δεν προλαβαίνω να κάνω. Περισσότερο για αυτό δηλαδή».*

Γ2: *«Καμιά φορά θέλουμε και λίγο ησυχία, και μόνο γι' αυτό του το δίνω, να έχουμε λίγο χρόνο χωρίς φασαρίες στο σπίτι! [...] Ή θα κάνω δουλειές ή θα μαγειρέψω, συνήθως δουλειές του σπιτιού. Τους το δίνω για να μην τα έχω μέσα στα πόδια μου. Αυτό».*

Γ4: *«Τι κάνουμε; Ή κάνουμε καμιά δουλειά στο σπίτι».*

Γ3: *«[...] ή μπορεί να κάνουμε κάποιες δουλειές δηλαδή σε παρακείμενα δωμάτια».*

Γ6: *«Εκείνη την ώρα μπορεί να έχω μάθημα ή να βρισκόμαστε έξω για βόλτα και να συζητάω με κάποιον άλλον. [...] που θα χρειαστεί να είμαστε έξω, προκειμένου να (...) αν έχουν φτάσει σε σημείο να ενοχλούν, να το περιορίσουμε [...] μόνο αν είμαστε ο ένας από τους δύο γονείς εδώ και σε περίπτωση που λογομαχούν, μπορεί να το δώσω αν εγώ εκείνη τη στιγμή εργάζομαι, κάνω μάθημα ή έχω κάποιο μαθητή στο γραφείο μου».*

Γ7: *«Εεεε... όταν είμαστε στην δουλειά εντάξει, δεν μπορώ να κάνω και πολλά, συνήθως κάθεται μόνη της [...] Συνήθως το παίρνει το κινητό όταν είμαστε στη δουλειά».*

Γ9: *«Εεε ευκαιρία να κάνω δουλειές».*

Γ10: *«[...] θα του κρατήσει λίγο το ενδιαφέρον, δηλαδή αν έχουμε κάποια δουλειά να κάνουμε, αυτά. Θα το απασχολήσει λίγο στην ουσία [...] Τι κάνω; Θα κάνω κάποια δουλειά στο σπίτι, οπότε για αυτό της το δίνω. Δεν θα έχουμε χρόνο δηλαδή για να ασχοληθούμε λίγο με το παιδί και της δίνουμε αυτό το λίγο δηλαδή».*

5.2.4 Οικογενειακές καθημερινές ρουτίνες

Η ένταξη των ψηφιακών συσκευών στην καθημερινή οικογενειακή ζωή έχει σαν αποτέλεσμα τη διευκόλυνση των οικογενειακών καθημερινών ρουτινών. Οι γονείς αναφέρουν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές κατά τη διαδικασία του πρωινού, του γεύματος ή του δείπνου, αλλά και για να «χαλαρώνουν» τις μεσημεριανές ώρες μετά το γεύμα. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ4: *«[...] Θέλει πιο πολύ να βλέπει τηλεόραση όταν τρώει. Δηλαδή όταν τρώει, πρέπει να δει ένα παραμύθι».*

Γ8: *«Το μεσημέρι, συνήθως τρεισήμισι με τέσσερις, εκεί, αυτό το μισαωράκι, νωρίς για ησυχία γιατί δεν κοιμάται το μεσημέρι, χαλαρώνουμε στον καναπέ, μεσημεράκι».*

Γ9: *«Στα κανονικά μας, κυρίως σαββατοκύριακο και τις πρωινές ώρες, συνήθως όταν ζυπνάει. Εκεί με το γάλα της βλέπει λίγο, πριν αρχίσει να παίζει. Πρωί και βράδυ και το βράδυ πάλι με το γάλα της».*

Γ10: *«Μετά το μεσημέρι, δηλαδή μετά το φαγητό της που θα κάτσει να χαλαρώσει λίγο, αυτά! Εκεί».*

5.2.5 Μέσο ανταμοιβής

Ένας γονέας ανέφερε ότι χρησιμοποιεί την τηλεόραση σαν μέσο ανταμοιβής καλής συμπεριφοράς και σαν ένα τρόπο να καταλάβει το παιδί του τα «όρια».

Γ4: *«[...] Η σήμερα επειδή ήσουν πολύ καλός, θα δεις σαράντα πέντε ή μία ώρα τηλεόραση. Σήμερα δεν ήσουν πολύ καλός, θα δεις είκοσι λεπτά. Οπότε όχι σαν τιμωρία, όσο πιο πολύ σαν... για να καταλάβει τα όρια, θα έλεγα».*

Στην παρούσα έρευνα διαφαίνεται ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό και λιγότερο για εκπαιδευτικό σκοπό και οι γονείς τις παρέχουν στα

παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και ήσυχα, κερδίζοντας έτσι χρόνο για να κάνουν τις οικιακές δουλειές και προσωπικό χρόνο για δικές τους δραστηριότητες. Το συγκεκριμένο εύρημα διαπιστώθηκε στη διακρατική μελέτη της Chaudron (2015), στην έρευνα των Kabali κ.α. (2015) αλλά και στην έρευνα των Seo & Lee (2017) που διενεργήθηκε σε Κορεάτες γονείς παιδιών ηλικίας 2 έως 6 ετών. Οι Radesky κ.α. (2016) στην έρευνά τους σε αγγλόφωνους γονείς παιδιών ηλικίας 0 έως 8 ετών στην Αμερική, διαπίστωσαν επίσης ότι οι γονείς τείνουν να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές ως εργαλείο για ησυχία και μέσο αποφυγής συγκρούσεων στην οικογενειακή ζωή, αλλά και ως μέσο ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, ο Φεσάκης (2009) μέσα από την έρευνά του σε γονείς νηπίων στην πόλη της Ρόδου υποστηρίζει ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά έχει κυρίως ψυχαγωγικό σκοπό. Ένας γονέας ανέφερε ότι χρησιμοποιεί τις ψηφιακές συσκευές σαν μέσο ανταμοιβής καλής συμπεριφοράς για το παιδί του, εύρημα το οποίο συναντάται στην έρευνα των Tena, Gutierrez & Cejudo (2019) και των Seo & Lee (2017). Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει την ένταξη των Ψηφιακών Συσκευών στην καθημερινή οικογενειακή ζωή και τη χρήση αυτών με σκοπό τη διευκόλυνση καθημερινών οικογενειακών ρουτινών, όπως η διαδικασία του πρωινού, του γεύματος και του δείπνου αλλά και η χαλάρωση κατά τις μεσημεριανές ώρες.

5.3 Συμβολή της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών

Στον εν λόγω άξονα εξετάζονται οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη συμβολή της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών. Στην αρχή των συνεντεύξεων οι γονείς φάνηκαν να είναι διστακτικοί ως προς τη συμβολή των Ψηφιακών συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών. Οι αρχικές αντιλήψεις των γονέων κατηγοριοποιήθηκαν στους γονείς που θεωρούν ότι η συγκεκριμένη χρήση συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών, στους γονείς που θεωρούν ότι η ενασχόληση των παιδιών με τις Ψηφιακές Συσκευές συμβάλλει ανάλογα με τη χρήση που κάνουν τα παιδιά και δεν συμβάλλει πάντα με καλό σκοπό, και στους γονείς που θεωρούν ότι δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών. Στη συνέχεια των συνεντεύξεων οι γονείς ρωτήθηκαν τι πιστεύουν ότι προσφέρει η ενασχόληση με τις ψηφιακές συσκευές στα παιδιά και τι θεωρούν ότι μαθαίνουν τα παιδιά με την εν λόγω χρήση. Από τις απαντήσεις των γονέων διαφάνηκε ότι ακόμα και οι γονείς που ήταν διστακτικοί στις αρχικές αντιλήψεις τους για την

συμβολή της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών, αναγνώρισαν οφέλη για τα παιδιά στον γνωστικό τομέα, στο συναισθηματικό και στον ψυχοκινητικό τομέα ανάπτυξης των παιδιών.

5.3.1 Αρχικές αντιλήψεις

Συμβολή στην ανάπτυξη

Το ένα τρίτο των γονέων θεωρεί ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών γιατί γνωρίζουν καινούργια πράγματα, βοηθούν στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου και η γνώση του χειρισμού των συσκευών αποτελεί απαραίτητο εφόδιο για την καθημερινή ζωή του παιδιού. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ2: *«Πιστεύω ότι στην ανάπτυξη του συμβάλλει μόνο στο ότι θα γνωρίσει καινούρια πράγματα».*

Γ3: *«Συμβάλλει γιατί πλέον είναι και απαραίτητο μέσο ο υπολογιστής για την καθημερινότητα».*

Γ7: *«Εεεε (...) πιο πολύ στο λόγο θα έλεγα».*

Συμβολή στην ανάπτυξη ανάλογα με τη χρήση

Περίπου οι μισοί γονείς αναφέρουν ότι η συμβολή της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών εξαρτάται από το περιεχόμενο που αλληλεπιδρούν τα παιδιά, το οποίο μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα αλλά και αρνητικά. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: *«Όχι πάντα (...)».*

Γ4: *«Κοιτάζτε, εν μέρει ναι. Συμβάλλει. Το θέμα είναι να βλέπει κάτι το οποίο να είναι δημιουργικό τόσο για αυτόν, αλλά και να μην ξεπερνάει τα όρια».*

Γ5: *«Συμβάλλει (...) κατά βάση (...) θεωρώ ότι μπορεί να τον βοηθήσει στην ανάπτυξη και να προάγει το γνωστικό του αντικείμενο κατά βάση, εννοείται όμως ότι αυτά τα ερεθίσματα που θα δέχεται από το Διαδίκτυο να είναι θετικά και όχι αρνητικά και να είναι πληροφορίες που θα τον βοηθήσουν, εκπαιδευτικού χαρακτήρα κατά βάση. Οπότε θεωρώ εν μέρει, έχει θετικά στοιχεία».*

Γ9: *«Ναι, αλλά όχι πάντα με καλό τρόπο».*

Μη συμβολή στην ανάπτυξη

Δύο γονείς αναφέρουν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών και το μόνο που τους προσφέρει είναι η χαλάρωση, η διασκέδαση και η απασχόληση. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ8: *«Δεν νομίζω ότι συμβάλλει ιδιαίτερα στην ανάπτυξή του. Εμένα αυτό που, είναι περισσότερο ότι χαλαρώνει, δεν νομίζω ότι τον βοηθάει κάπου αλλού».*

Γ10: *«Εντάξει, δεν προσφέρει τόσα πολλά πράγματα, εντάξει απλά το διασκεδάσει, θα του κρατήσει λίγο το ενδιαφέρον, δηλαδή αν έχουμε κάποια δουλειά να κάνουμε, αυτά. Δεν νομίζω ότι προσφέρει κάτι παραπάνω».*

5.3.2 Γνωστικός Τομέας

Οι γονείς αναγνωρίζουν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών συμβάλλει στο γνωστικό τομέα. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των γονέων, η χρήση των Ψηφιακών συσκευών συμβάλλει στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου, στην εξέλιξη των μαθηματικών δεξιοτήτων, στον εμπλουτισμό των γνώσεων για το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, στην εξέλιξη της ικανότητας επίλυσης προβλήματος. Επίσης συμβάλλει στην κατανόηση αιτίου-αποτελέσματος αφού όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ένας γονέας με το πάτημα ενός κουμπιού «βρίσκεσαι σε άλλο περιβάλλον». Επίσης συμβάλλει στην καλλιέργεια της φαντασίας των παιδιών. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Ανάπτυξη προφορικού λόγου και Μαθηματικές δεξιότητες

Γ5: *«Μαθαίνει, εκτός από τις σειρές που βλέπει, μπορεί να βλέπει και κάποια εκπαιδευτικά βίντεο που του βάζω κατά καιρούς, εγώ όμως σαν ελεγχόμενο πλέον, αλλά συνήθως υιοθετεί εκφράσεις, αναπτύσσει το λεξιλόγιό του [...]τα εκπαιδευτικά βίντεο αφορούν εκπομπές τύπου, αναφέρονται στην αλφαβήτα, στους αριθμούς».*

Γ6: «Επιλέγοντας παιχνίδια που αναπαράγουν συνέχεια την ίδια διαδικασία, για παράδειγμα να επιλέξουν τουβλάκια ή να επιλέξουν τα σωστά φρούτα ή να κινήσουν ένα όχημα, οπότε βλέπουν και μηχανισμούς κίνησης».

Γ7: «Εεεε (...)Τι προσφέρει (...) η αλήθεια είναι ότι έχω προσέξει ότι υιοθετεί κάποιες προτάσεις που ακούει από εκεί».

Γ10: «Έχει βοηθηθεί από λέξεις που έχει μέσα, οι εφαρμογές οι συγκεκριμένες μιλάω τώρα ας πούμε. Από κάποιες λέξεις, το βοηθάει να πει καλύτερα τα γραμματάκια που δεν μπορούσε πριν, γιατί τα ακούει. Το έχει βοηθήσει γενικά σε κάποιες πράξεις που κάνει, αυτά».

Εμπλουτισμός γνώσεων

Γ4: «Τι μαθαίνει (...) μαθαίνει εεε, σίγουρα να ακούει. Να ακούει. Περιεργάζεται αυτό που ακούει. Δηλαδή παραδείγματος χάριν θα μάθει ότι ο μπαμπάς, βλέπαμε χθες ένα ντοκιμαντέρ, ο μπαμπάς του λύκου ή η μαμά του λύκου θα προστατέψει τα παιδάκια ή τα λυκάκια. Κατάλαβες τι εννοώ. Ή θα μάθει πως ένα πουλάκι ας πούμε θα πιει το νέκταρ από ένα λουλουδάκι. Κατάλαβες; Τέτοιου είδους πράγματα. Ακόμα και αριθμούς που θα ακούσει. Γιατί τα παιδιά όσο να 'ναι έχουν πολύ καλό αυτί και αποστηθίζουν εύκολα αυτά που ακούνε. Οπότε αυτά μετά και θα τα πει, αλλά όχι μόνο αυτό, το πιο σημαντικό είναι ότι θα κάνει και τις ερωτήσεις. Θα ρωτήσει μπαμπά αυτό γιατί γίνεται έτσι, γιατί το κάνει. Με αυτό τον τρόπο θα του πω και κάτι που δεν το γνωρίζει και θα το δώσει και η τηλεόραση».

Γ9: «Αν και μικρότερη που έβλεπε Πέπα, μάθαινε και πράγματα αρκετά έτσι, τώρα που το συζητάμε και το θυμάμαι. Μου έλεγε πράγματα πολλά, πως πλένουμε τα δόντια μας για το σχολείο και αυτά. Ό,τι άκουγε το συγκρατούσε. [...]Αυτό που σας είπα, ότι έχει συγκρατήσει κάποια πράγματα για την υγιεινή διατροφή ή για το πως πλένουμε τα δόντια μας, ή για το σχολείο, που τα έχει δει από εκεί και τα έχει συγκρατήσει μόνη της».

Ικανότητα επίλυσης προβλήματος

Γ6: «[...] και πιστεύω ότι θα μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν στην πραγματική ζωή για επίλυση καθημερινών τους θεμάτων».

Ικανότητα αιτίου - αποτελέσματος

Γ3: «[...] Το θεωρεί δηλαδή κάτι εξωπραγματικό. Δηλαδή πατάς ένα κουμπί και κάνει αυτό, πατάς το άλλο κουμπί και κάνει εκείνο (.) ή το ότι παρεμβαίνεις. Κάνεις κάτι και αλλάζει το περιβάλλον το οποίο είσαι».

Φαντασία

Γ8: «Στο συγκεκριμένο κομμάτι, δηλαδή σε αυτά που βλέπει τον βοηθάει λίγο στη φαντασία του».

5.3.3. Συναισθηματικός Τομέας

Οι γονείς αναγνωρίζουν ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά συμβάλλει στον συναισθηματικό τομέα μέσω της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας που τους προσφέρει, της υιοθέτησης κοινά αποδεκτών συμπεριφορών από τα παιδιά και της δυνατότητας επικοινωνίας με τους φίλους τους μέσω διαδικτύου στην περίοδο της πανδημίας.

Διασκέδαση/ ψυχαγωγία

Γ1: «[...]τα άλλα είναι καθαρά ψυχαγωγία».

Γ3: «Τώρα τα υπόλοιπα είναι ψυχαγωγικής φύσεως η επαφή της, δηλαδή νιώθει χαρά, βλέπει παιδάκια σε παιδότοπο ας πούμε να κάνουν διάφορα εκεί πέρα, ή βλέπει κινούμενα σχέδια και γελάει. Ψυχαγωγία καθαρά».

Γ8: «Να χαλαρώνει, είναι κάτι, δεν μπορώ να σας το εξηγήσω διαφορετικά, είναι κάτι που πιστεύω τον φέρνει λίγο πιο κοντά σε κάτι άλλο, γιατί αυτή τη στιγμή δεν έχει και επαφή με άλλα παιδάκια, οπότε είναι κάτι πιο κοντά σε αυτόν, να βλέπει κάποια κινούμενα σχέδια».

Γ9: « Όταν είναι για ψυχαγωγικούς λόγους, εντάζει ότι της αρέσει, αρέσει σε αυτήν, έτσι να χαζέψει, να δει παιδικά. Τηλεόραση δε βλέπει, αντικαθιστά λίγο την τηλεόραση, να βλέπει παιδικά».

Γ10: «[...] εντάζει απλά το διασκεδάζει».

Υιοθέτηση κοινά αποδεκτών συμπεριφορών

Γ5: « [...]αντιγράφει συμπεριφορές, κατά βάση καλές».

Επικοινωνία μέσω Ψηφιακών Συσκευών

Γ6: «Γνωρίζουν ότι υπάρχει σύνδεση στο ίντερνετ και ότι μπορούμε να επικοινωνήσουμε με άλλους ή να συνεργαστούμε, καταλαβαίνουν ότι μπορεί να γίνει μάθημα από απόσταση, από άλλο σημείο με όποιο άτομο θέλουμε ότι μπορούμε να επικοινωνήσουμε και έχουν επικοινωνήσει αυτές τις μέρες εξ αποστάσεως με συμμαθητές τους από το σχολείο».

5.3.4 Ψυχοκινητικός Τομέας

Τα παιδιά μέσα από την ενασχόληση τους με τις ψηφιακές συσκευές εξοικειώνονται και αποκτούν δεξιότητες χειρισμού των συσκευών, γεγονός που οι γονείς το θεωρούν σημαντικό εφόδιο για την εξελικτική πορεία της ζωής τους. Μέσα από το χειρισμό των συσκευών εξελίσσουν τις δεξιότητες λεπτής κινητικότητας. Επίσης οι γονείς θεωρούν ότι τα παιδιά επηρεάζονται από τα videos που βλέπουν και μιμούνται τον τρόπο παιχνιδιού άλλων παιδιών, υιοθετώντας καινούρια στοιχεία στο παιχνίδι τους. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Δεξιότητες χειρισμού συσκευών

Γ1: «Εντάξει, λίγο στη χρήση του βλέπω ότι έχει εξοικειωθεί αρκετά».

Γ2: «Τι μαθαίνει (...) εεε (...) απλά μαθαίνει να τα χρησιμοποιεί».

Γ3: «Σε πρώτη φάση το χειρισμό, το χειρισμό και μόνο δηλαδή. Απ' ό,τι βλέπω δηλαδή ναι. Ο χειρισμός είναι το νούμερο ένα δηλαδή. Να ανοίγει- να κλείνει, να ανοίγει τη φωνή, τέτοια πράγματα δηλαδή».

Δεξιότητες λεπτής κινητικότητας

Γ6: «[...] ως δεξιότητα λεπτών κινήσεων».

Μίμηση παιχνιδιού

Γ7: « [...] Δηλαδή ίσως να υιοθετεί και τρόπο παιχνιδιού. Αυτό».

Γ8: «Δηλαδή μετά αυτό που βλέπει, το αποτυπώνει στο μυαλό του και κάθεται και τα κάνει δηλαδή με τα παιχνίδια του, γιατί παίζει πολύ και με τα Lego, με τα Playmobil. [...] Βλέπει συγκεκριμένα που μετά τα βάζει με το δικό του τρόπο στο παιχνίδι του».

Οι γονείς παρουσιάζουν αντιφατικές απόψεις σε σχέση με τη συμβολή της χρήσης των ψηφιακών συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών, γεγονός το οποίο συνάδει με τα ευρήματα της έρευνας των Palaigeorgiou κ.α. (2018) η οποία διεξήχθη στη Βόρεια Ελλάδα σε παιδιά που φοιτούσαν στο Δημοτικό Σχολείο. Ενώ στην αρχή φάνηκαν διστακτικοί στις απαντήσεις τους σχετικά με τη συμβολή της χρήσης των Ψηφιακών από τα παιδιά στην ανάπτυξή τους, στην πορεία των συνεντεύξεων φάνηκε ότι αποδέχονται την εκπαιδευτική αξία των ψηφιακών συσκευών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των παιδιών όσο αφορά στο γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα. Οι Ebbeck κ.α. (2015) στην έρευνά τους σε γονείς παιδιών κάτω των 7 ετών στη Σιγκαπούρη, διαπίστωσαν ότι αρκετοί γονείς αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των ψηφιακών συσκευών και τη συμβολή τους στη φυσική και γνωστική τους ανάπτυξη. Οι Aldhafeeri & Palaiologou, (2016) στη έρευνα που διεξήγαγαν σε γονείς παιδιών ηλικίας 3 έως 6 ετών διαπίστωσαν ότι οι γονείς θεωρούν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών συμβάλλει σε όλους τους τομείς ανάπτυξης των παιδιών. Οι Κροάτες γονείς παιδιών 3 έως 7 ετών, αναφέρουν ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών συμβάλλει στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών, παρόλο που τις χρησιμοποιούν κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό (Preradovic, Lesin & Sagud, 2016). Οι Τούρκοι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας πιστεύουν ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά συμβάλλει στο συντονισμό χεριού - ματιού και στην γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (Genc & Fidan, 2017). Παρόμοια ευρήματα διαπιστώθηκαν και στην έρευνα των Chen, Teo & Nguyen (2019), η οποία διεξήχθη στη Σιγκαπούρη σε γονείς παιδιών ηλικίας 1 έως 5 ετών. Οι γονείς στη Σιγκαπούρη παρατήρησαν ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών με πλούσιο και κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό συμβάλλει στον εμπλουτισμό των ευκαιριών για μάθηση και στην ανάπτυξη των παιδιών. Επιπρόσθετα, τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με τα ευρήματα της διεθνής έρευνας των Erdogan κ.α. (2018) που αφορούσε γονείς παιδιών ηλικίας 4 έως 6 ετών, η οποία ανέδειξε ότι οι γονείς θεωρούν το ψηφιακό παιχνίδι ως ένα εργαλείο μάθησης και ως μέσο ψυχαγωγίας. Αντίθετα, στην έρευνα

των McCloskey κ.α. (2018) στη χαμηλού εισοδήματος μειονοτική περιοχή του Κολοράντο, οι Ισπανοί γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας δεν αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Συσκευών.

5.4 Αρνητικές επιδράσεις ψηφιακών συσκευών στα παιδιά και στην οικογενειακή ζωή

Οι γονείς συμφωνούν στο ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών έχει αρνητικές επιπτώσεις στα παιδιά και εκφράζουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους για τη χρήση αυτή. Επιπρόσθετα, μέσα από τις απαντήσεις των γονέων, αναδύθηκε η αρνητική επίδραση των συσκευών στην οικογενειακή ζωή μέσω των συγκρούσεων που προκύπτουν εξαιτίας της εν λόγω χρήσης.

5.4.1. Αρνητικές επιπτώσεις

Οι γονείς αναγνωρίζουν ως αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά την εξάρτηση και τον εθισμό, την υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση και την έλλειψη χρόνου από άλλες δραστηριότητες. Επίσης, μία άλλη αρνητική επίπτωση στα παιδιά που αναγνωρίζουν οι γονείς είναι η πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων, όπως άγχος, φόβος, νευρικότητα και ανησυχία από την πρόσβαση σε ακατάλληλο περιεχόμενο. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των γονέων, η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών προκαλεί και προβλήματα στην υγεία των παιδιών, όπως κούραση στα μάτια και υπερδιέγερση. Ένας γονέας παρατηρεί ότι η υπερδιέγερση που προκαλείται στο παιδί έχει σαν αποτέλεσμα την καθυστέρηση ύπνου τις βραδινές ώρες. Επιπρόσθετα θεωρούν ότι η έκθεση στην ακτινοβολία που εκπέμπουν οι συσκευές έχει βλαβερές συνέπειες για την ανάπτυξή τους. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Εξάρτηση, εθισμός.

Γ1: *«Φυσικά όπως και σε όλα τα παιδιά. Η πολλή χρήση πιστεύω, εξαρτώνται από αυτό, το ζητάνε συνέχεια και δεν θέλω».*

Γ3: *«Ναι το βλέπω, αρχίζει σιγά σιγά και γίνεται, όχι εθιστικό, να το πούμε δηλαδή το ζητάει, της αρέσει, δηλαδή όσο πιο πολύ δίνεις τόσο πιο πολύ θέλει ξέρω 'γώ, κάπως έτσι».*

Γ8: «[...] Οπότε θεωρώ ότι η καθημερινή χρήση και η ανεξέλεγκτη δηλαδή, φτάνει σε ένα σημείο να εθίζεται, να το έχει ανάγκη αυτό και στην ουσία χωρίς να ξέρει και το ίδιο το λόγο, απλά σαν μια συνήθεια, να συνηθίζει. Οπότε ναι, πήγαμε να το χάσουμε λίγο το παιχνίδι τα Χριστούγεννα για λίγες ημέρες, αλλά εντάζει μετά επανήλθαμε».

Υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση

Γ1: «[...]γιατί πολλές φορές αποβλακώνεται κιόλας απ' ό,τι βλέπω δηλαδή».

Γ7: «Αυτό που μου προκαλεί γενικά εντύπωση είναι ότι χάνεται όταν, δηλαδή μπορεί να έχει το κινητό στα χέρια και να της μιλάς και να μην ακούει καθόλου, χάνεται στον κόσμο της εκείνη την ώρα. Οπότε αυτό, δηλαδή ορισμένες φορές, όχι με νευριάζει, αλλά πώς να το πω, εεε, της μιλάω, της μιλάω δεν μου απαντάει ποτέ (...) πολλές φορές ας πούμε της το παίρνω. Εεεε (...)».

Έλλειψη χρόνου από άλλες δραστηριότητες

Γ3: «Ναι, και αυτό και ότι χάνεις χρόνο από άλλα πράγματα δηλαδή, υπό κανονικές συνθήκες, εκτός καραντίνας δηλαδή, να χάνεις χρόνο από γυμναστική, από ζωγραφική, από διάφορα άλλα πράγματα δηλαδή, από άλλες δραστηριότητες να χάνεις χρόνο. Όπως κι εμείς, το ίδιο πράγμα δηλαδή».

Γ6: «Εάν δεν γίνει οριοθέτηση από εμάς τους γονείς θα μπορούσαν να πατήσουν τυχαία βίντεο στο YouTube που δεν θα τους πρόσφερε κάτι μαθησιακό, ίσως ούτε και ψυχαγωγικό. Θα ήταν απλώς χάσιμο χρόνου κατά τη γνώμη μου».

Πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων

Γ4: «Από την τηλεόραση θα μπορούσε να ακούσει μία είδηση η οποία θα του προκαλέσει άγχος, έτσι, μιλάω γι' αυτήν την ηλικία που είναι τόσο μικρός ή να δει κάτι, μια σκηνή που όσο να 'ναι είναι λίγο (.) που θα του προκαλέσει ένα φόβο, ένα άγχος έτσι. Τέτοιου είδους πράγματα θα έλεγα ότι είναι αρνητικά για να μπορεί να βλέπει σε αυτή την ηλικία».

Γ7: «Εεε ναι! Γιατί έχω παρατηρήσει πολλές φορές ότι βλέπει πράγματα, δηλαδή εκεί που χάνεται που βλέπει βιντεάκια, βιντεάκια, βιντεάκια τα οποία μπορεί και να την τρομάζουν. Δηλαδή υπάρχουν πράγματα που την έχουν φοβίσει που έχει δει».

Γ9: «Μόνο αυτό, ότι της δημιουργεί μία υπερδιέγερση αν δει λίγο παραπάνω και στον ύπνο της πιο ανήσυχη και πιο υπερκινητική. Εγώ τουλάχιστον το έχω συνδυάσει, αν δει λίγο παραπάνω δεν είναι ήρεμη μετά, όσο είναι κανονικά».

Γ10: «Εεε αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν, κάποιες στιγμές ας πούμε το χρησιμοποιούσε πάρα πολύ, οπότε υπήρχαν αρνητικές. Υπήρχαν νεύρα ας πούμε, υπήρχε κάτι δεν ξέρω, οτιδήποτε. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει γιατί έχει ελαττωθεί πάρα πολύ ο χρόνος που το χρησιμοποιεί».

Προβλήματα στην υγεία και καθυστέρηση ύπνου

Γ2: «Ναι σίγουρα η ραδιενέργεια και όλα αυτά που εκπέμπει το κινητό, σίγουρα δεν του κάνουν καλό στην ανάπτυξη του και στο (...) δεν ξέρω, ειδικά ο μικρός, όταν βλέπει λίγο παραπάνω, τον ενοχλούν και τα μάτια του, δηλαδή καταλαβαίνει και αυτός ότι μέχρι εκεί δεν πάει άλλο».

Γ4: «Ναι το ζήτημα θα ήταν η υγεία του, έτσι; Εεε αυτό, τίποτα άλλο. Εννοώ δηλαδή τα μάτια του, ξέρω ότι όλες αυτές οι κεραιές που κυκλοφορούν, ή το Wi-Fi ακόμα, ή το σήμα του κινητού. Θέλω να πω, γιατί ψηφιακά είναι αυτά και όσο να 'ναι έχουν κάποια ακτινοβολία. Μπορεί να είναι πολύ μικρή, αλλά υπάρχει. Ή η τηλεόραση. Όλα αυτά τα πράγματα».

Γ9: «[...] ή αν έχει δει κάτι στα δικά της τα μάτια πάντα και να την τρομάξει λίγο, ή να είναι πιο υπερκινητική αν έχει δει το βράδυ και να μην μπορεί να κοιμηθεί μετά».

5.4.2. Φόβοι και ανησυχίες γονέων

Οι περισσότεροι γονείς παρουσιάζουν ανησυχίες και φόβους για την εν λόγω χρήση. Περίπου το ένα τρίτο των γονέων αναφέρει ότι σε αυτή την ηλικία δεν ανησυχούν γιατί είναι ελεγχόμενη η χρήση των ψηφιακών συσκευών, αλλά ανησυχούν έντονα για τη χρήση από τα παιδιά σε μεγαλύτερη ηλικία. Οι γονείς ανησυχούν για τον εθισμό που προκαλεί η χρήση των συσκευών και για την εκπομπή ακτινοβολίας και τις βλαβερές συνέπειες για την υγεία των παιδιών. Τους απασχολούν ιδιαίτερα οι κίνδυνοι του Διαδικτύου, όπως η πρόσβαση σε ακατάλληλο περιεχόμενο και ο κίνδυνος επαφής με ξένους. Επίσης εκφράζουν ανησυχίες για την έλλειψη χρόνου από άλλες δραστηριότητες που θεωρούν δημιουργικές για τα παιδιά και για τον περιορισμό των συναναστροφών με συνομηλίκους τους, καθώς και για την υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση που παρατηρούν στα παιδιά κατά τη διάρκεια της χρήσης των

Ψηφιακών Συσκευών. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Εθισμός

Γ1: *«Να μην εθιστεί, αυτό, σε τέτοια παιχνίδια. Δηλαδή όσο και να είναι αθώο ένα παιχνίδι και να είναι απλό, όπως και για τη μικρή που είναι τέσσερα, δεν θέλω συνέχεια να βλέπουν την οθόνη, νομίζω ότι το μυαλό κολλάει εκεί. Αν και κάνει κι άλλες δραστηριότητες βέβαια πέρα από το κινητό, του αρέσουνε, αλλά αυτό είναι κάτι που τα (...) δεν ξέρω τι παθαίνουνε, δεν ξέρω τι πράγμα είναι αυτό, όλα τους, γιατί το βλέπω και στα ανίψια μου, δηλαδή. [...]Ναι ανοίγουν τα μάτια, «θα μας βάλεις παιχνίδι; εσύ γιατί βλέπεις;», έχω και τον αστυνόμο βλέπεις...».*

Γ5: *«Αυτό φαντάζομαι που ισχύει και για όλους τους γονείς είναι να μην φτάσουμε στο σημείο να κάνει αλόγιστη χρήση των συσκευών αυτών, ούτως ώστε να οδηγηθεί σε εξάρτηση και τα γνωστά σημάδια που αντιμετωπίζουμε της στέρησης, της νευρικότητας και όλα αυτά που αναφέρονται γενικότερα».*

Γ8: *«Δηλαδή όταν θα έχει το μυαλό του, όταν το παιδί εθίζεται σε αυτό, θα έχει στο μυαλό του να πάρει το κινητό ή το tablet και οτιδήποτε στα χέρια του».*

Εκπομπή ακτινοβολίας

Γ2: *«Πιο πολύ η εκπομπή, δεν ξέρω αν το λέω σωστά, η ραδιεν (...) η (...) αυτό που εκπέμπει το κινητό τέλος πάντων».*

Γ4: *«Ναι το ζήτημα θα ήταν η υγεία του, έτσι; Εεε αυτό, τίποτα άλλο. Εννοώ δηλαδή τα μάτια του, ξέρω ότι όλες αυτές οι κεραίες που κυκλοφορούν, ή το Wi-Fi ακόμα, ή το σήμα του κινητού. Θέλω να πω, γιατί ψηφιακά είναι αυτά και όσο να 'ναι έχουν κάποια ακτινοβολία. Μπορεί να είναι πολύ μικρή, αλλά υπάρχει. Ή η τηλεόραση. Όλα αυτά τα πράγματα».*

Κίνδυνοι Διαδικτύου

Γ2: *«[...] αυτό και πιο πολύ με ανησυχεί αν βλέπουν παιχνίδια με πόλεμο και με ζόμπι ειδικά που τους αρέσουν τώρα και ανησυχώ μήπως τους κάνει κακό και τα προτρέπει προς τη βία. Αυτό. Προσπαθώ να το αποφύγω (.) αλλά όσο μπορώ. Όσο μπορώ να το ελέγξω».*

Γ3: «Εεεε το να έρθεις σε επαφή με κάποιον ή κάποια, ζωντανά μιλάμε τώρα έτσι; Αυτό δεν πρόκειται να συμβεί... αλλά δεν ξέρω στο μέλλον τι εφαρμογές θα υπάρξουν ή κάτι τέτοιο και να παρασυρθεί από κάτι, αυτό δηλαδή. Να κάνει κάτι, να δει κάτι το οποίο δεν χρειάζεται! Η ζωντανή παρέμβαση από κάποιον μέσω υπολογιστή. Βέβαια εμείς τέτοιες εφαρμογές και τέτοια δεν έχουμε ανοιχτά ποτέ, σε καμία περίπτωση. Ούτε κωδικούς και τέτοια έχουμε δώσει, και δεν πρόκειται δηλαδή, αλλά ό,τι ισχύει και έξω δηλαδή, να σε πιάσει κάποιος να σου πει, να σου μιλήσει, ακριβώς το ίδιο είναι στο διαδικτυακό περιβάλλον. Να σου πει έλα εδώ, να σου πω, να έτσι, να αλλιώς».

Γ4: «[...] Τώρα τα αρνητικά είναι πολλά. Τι να πω. Από αυτά που γίνονται με αυτούς που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο θα έλεγα και κάνουν διάφορα. Εντάξει το θέμα είναι να μπορέσεις όσο να' ναι να του περάσεις το πώς να φιλτράρει αυτή την πληροφορία, όσο τον δυνατόν πιο ασφαλή».

Έλλειψη χρόνου για άλλες δραστηριότητες και περιορισμός των συναναστροφών με συνομηλίκους

Γ3: «Και φυσικά να χάσει και χρόνο έτσι; Να εθιστείς τόσο πολύ και να μην διαβάσεις ένα βιβλίο που θα σου δώσει επίσης τα μέγιστα ή να μην βγεις έξω να αθληθείς. Να είναι τρόπος ζωής σου και να καταλαμβάνει πολύ χρόνο. Αυτό».

Γ8: «Δεν θέλω να ζει σε ένα ψηφιακό κόσμο, θέλω να σκέφτεται μόνος του, γενικότερα θέλω να πιάνει τα πράγματα στα χέρια του, να δημιουργεί, να διαβάζει, να αφιερώνει το χρόνο του σε μία βόλτα και γενικότερα να μη μπαίνουν, πώς να το πω, να σκέφτεται μόνος του, να μπαίνει σε διαδικασία να χαίρεται τη βόλτα του έξω. Όταν βγαίνουμε μια βόλτα να μην έχει στο μυαλό του πώς θα πάρει το κινητό, να μη χάνει στιγμές, να ζει την καθημερινότητά του στην ηλικία του με τα απλά καθημερινά πράγματα, να ζει, να παίζει, αυτό με ενδιαφέρει πιο πολύ, γιατί αυτό χάνεται. Δηλαδή όταν θα έχει το μυαλό του, όταν το παιδί εθίζεται σε αυτό, θα έχει στο μυαλό του να πάρει το κινητό ή το tablet και οτιδήποτε στα χέρια του. Και όταν είναι παρέα με άλλα παιδάκια, όταν το βλέπεις αυτό, δεν θα ήθελα να το δω στο παιδί μου, δηλαδή δεν (...) είναι κάτι που (...) δεν θα ήθελα να βλέπω ένα παιδί να είναι με ένα κινητό στο χέρι, ενώ θα μπορούσε να παίζει με τους φίλους του. Προτιμώ να κάνει αυτό, παρά να ασχολείται με οτιδήποτε άλλο».

Υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση

Γ7: *«Ναι, ναι! Ότι απορροφάται τόσο πολύ, που τίποτα. Δεν υπάρχει τίποτα γύρω της εκείνη τη στιγμή».*

Μελλοντική χρήση

Τέσσερις γονείς δεν εκφράζουν κάποια ανησυχία ή φόβο για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά σε αυτήν την ηλικία, γιατί θεωρούν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών είναι ελεγχόμενη από τους ίδιους και δεν υπάρχει πιθανότητα το παιδί να έρθει αντιμέτωπο με κάποιο κίνδυνο. Ανησυχούν για τη μελλοντική χρήση των συσκευών από τα παιδιά και κυρίως στην εφηβική ηλικία. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ4: *«Εμείς του δείχνουμε τι θα δει. Δεν θα πάει μόνος του να ανοίξει την τηλεόραση, να το βάλει κάτω και να αρχίσει να βλέπει. Οπότε τώρα είναι ελεγχόμενο. Αργότερα και όσο μεγαλώνει θα είναι λίγο διαφορετικό».*

Γ6: *«Προς το παρόν δεν ανησυχώ για να φτάσουν σε επίπεδα εθισμού, στο δημοτικό πιστεύω ότι πρέπει κάποιος να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός. Με ανησυχεί μελλοντικά σε μεγαλύτερη ηλικία, σε εφηβική, οι διενέξεις και οι συγκρούσεις ή οι συζητήσεις που μπορεί να κάνουμε για το όριο χρόνου και τις επιλογές, αν θα υπάρχουν κωδικοί ή αν εγώ θα έχω πρόσβαση σε κωδικούς που θα έχει επιλέξει το παιδί ή αν εγώ θα τους ορίζω πάντα. Εεεε ονειρεύομαι να το κάνω μέσα από διάλογο».*

Γ9: *«Κοιτάζτε, επειδή είναι πλήρως ελεγχόμενη προς το παρόν, δεν μπορώ να πω ότι έχω ιδιαίτερες ανησυχίες γιατί δεν μπορεί να δει κάτι το οποίο δεν θα το επιβλέψω εγώ. Οπότε είμαι λίγο πιο ήσυχη. Μεγαλώνοντας, αν κάνει πιο ελεύθερη χρήση σίγουρα υπάρχουν πολλά, που μπορεί ένας γονιός να φοβάται, έτσι; Γιατί είναι η πληροφόρηση για τα πάντα και αν δεν υπάρχει έλεγχος μπορεί να δει το παιδί το οτιδήποτε και ίσως πράγματα όχι για την ηλικία του. Προς το παρόν δεν μπορώ να πω ότι έχω κάποιες ανησυχίες γιατί σας λέω είναι πλήρως ελεγχόμενο».*

Γ10: *«Όχι ιδιαίτερα αυτή τη στιγμή γιατί είναι πάρα πολύ μικρό να μπει σε κάποιες σελίδες ή κάτι άλλο, αυτή τη στιγμή δηλαδή στην ηλικία που είναι».*

Τα ευρήματα της έρευνας συνάδουν με τα ευρήματα της διεθνούς έρευνας σε σχέση με τις απόψεις των γονέων για τις αρνητικές επιπτώσεις της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών στα μικρά παιδιά. Οι Ebbeck κ.α. (2015) διαπίστωσαν ότι ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων στην Σιγκαπούρη ανησυχεί για τις αρνητικές επιπτώσεις της χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά και αναγνωρίζει ως κινδύνους την αρνητική επιρροή της συγκεκριμένης χρήσης στη νοητική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών και τον εθισμό. Παρόμοια ευρήματα διαφάνηκαν και στην έρευνα των Preradovic, Lesin & Sagud (2016) στην Κροατία. Οι Κροάτες γονείς ανησυχούν για την αρνητική επίδραση στην κοινωνική ζωή των παιδιών και στην υγεία τους καθώς και την παραγκώνιση των άλλων δραστηριοτήτων των παιδιών εξαιτίας της εκτεταμένης χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά. Οι Radesky κ.α. (2016) σημειώνουν επίσης το φόβο των αγγλόφωνων κηδεμόνων στην Αμερική για τις αρνητικές επιπτώσεις της εν λόγω χρήσης στη κριτική σκέψη των παιδιών, στη φαντασία και στις κοινωνικές τους δεξιότητες. Οι Κορεάτες γονείς έχουν περισσότερο αρνητικές αντιλήψεις για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών εξαιτίας των ανησυχιών τους για τις αρνητικές επιπτώσεις της τεχνολογίας στα παιδιά, τις ψυχολογικές και φυσικές επιδράσεις της, όπως ο εθισμός και η βλάβη που προκαλεί στην όραση. Ο εθισμός και η αντικοινωνική συμπεριφορά εξαιτίας της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών δημιουργεί φόβο και ανησυχία και στους Τούρκους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας (Genc & Fidan, 2017). Στην έρευνα των Palaigeorgiou κ.α. διαπιστώθηκε επίσης ότι οι Έλληνες γονείς παιδιών που φοιτούσαν στο Δημοτικό Σχολείο, ανησυχούν για την υπερβολική χρήση των Ψηφιακών Συσκευών, για την πρόσβαση σε ακατάλληλο περιεχόμενο χωρίς την παρουσία ενήλικα, αλλά και για την μείωση της σωματικής άσκησης. Αντίθετα, οι γονείς παιδιών ηλικίας 3 έως 6 ετών στο Κουβέιτ, αντιμετωπίζουν τις Ψηφιακές Συσκευές ως μέρος των καθημερινών συνθηκών των παιδιών, αποσκοπώντας στα εκπαιδευτικά τους οφέλη, χωρίς να ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις των Ψηφιακών Συσκευών στα μικρά παιδιά (Aldhafeeri & Palaiologou, 2016).

5.4.3 Οικογενειακές συγκρούσεις

Από τις απαντήσεις των γονέων γίνεται σαφές ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά δημιουργεί συχνά συγκρούσεις στην οικογενειακή ζωή. Οι συγκρούσεις

δημιουργούνται α) μεταξύ των γονέων β) μεταξύ γονέων- παιδιών, και γ) μεταξύ των παιδιών, όταν υπάρχουν στην οικογένεια παραπάνω από ένα παιδί.

Συγκρούσεις μεταξύ γονέων

Οι συγκρούσεις ανάμεσα στους γονείς γεννώνται από τη διαφωνία των γονέων σχετικά με τη χρήση των συσκευών και την επίδραση που έχει στην ανάπτυξη των παιδιών. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: «[...] και με το σύζυγο εμείς, τι τους προσφέρει, τι τους κάνει».

Γ2: «Φυσικά και έχουν υπάρξει, με τον άντρα μου. Γιατί τους δίνω το κινητό και παίζουν, ότι δεν τους κάνει καλό. [...] γιατί φωνάζει γιατί τους το δίνω παραπάνω απ' ότι πρέπει».

Γ6: «Για παράδειγμα η επιλογή αγοράς tablet δεν ήταν προσωπική μου επιλογή, αλλά του συζύγου. Θα το έκανα σε μία εκπαιδευτική στιγμή που να έκρινα ότι πραγματικά χρειάζεται στα παιδιά, όπου θα είχα βρει και το χρόνο να έχω την απόλυτη επιλογή των προγραμμάτων που θα υπάρχουν μέσα στη συσκευή τους. Οπότε εκεί υπήρξε μία σχεδόν σύγκρουση».

Γ7: «Οπότε υπήρχε σύγκρουση και μεταξύ εμένα και του συζύγου, ότι την άφηνα να βλέπει πολύ».

Συγκρούσεις γονέων - παιδιών

Οι συγκρούσεις που λαμβάνουν χώρα ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς, οφείλονται στη μη τήρηση των κανόνων σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών ως προς το χρόνο ή τη συχνότητα από τα παιδιά και εκδηλώνονται με αρνητικές συμπεριφορές, όπως επιμονή, φωνές, έντονο διαπληκτισμό και κλάμα. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ2: «Υπάρχουν συγκρούσεις, ναι για το κινητό. Και με τα παιδιά, γιατί θέλουν παραπάνω να κάτσουν».

Γ4: «Συγκρούσεις (...) εντάξει ναι....αλλά η σύγκρουση είναι αν επιμένει πολύ, κλαίει κ.τ.λ. Οπότε αυτό είναι και ένα αρνητικό, έτσι όπως το λέμε στην τηλεόραση, ότι τον εθίζει να βλέπει περισσότερο. Εεεε αλλά πέρα από αυτό, όχι δεν υπάρχει κάτι άλλο σαν σύγκρουση που θα μπορούσα να πω».

Γ5: «Έχουν υπάρξει κάποιες φορές που ξεφεύγουμε από τα όρια και τους κανόνες, ενώ οφείλει να το δώσει, δεν το δίνει, εεε με απειλές, με έντονο εεε (!) διαπληκτισμό, φωνές εννοείται και από μένα και από εκείνον. Παρόλα αυτά όμως στο τέλος εντάζει, στο τέλος υποχωρεί και το δίνει».

Γ7: «[...]και φυσικά με εμένα και το παιδί, που ορισμένες φορές της έλεγα τέλος και νευρίαζε και θύμωνε, οπότε ερχόμασταν σε ρήξη».

Γ8: «Και ξέφυγε από τη μισή ώρα, οπότε όταν του είπαμε ότι δεν θα παίζεις άλλο, πέρασε η ώρα, τελείωσε και θα έχουμε πρόβλημα με τα μάτια σου και όλα αυτά, εκεί η αντίδραση του ήταν να φωνάζει, να θυμώσει, δεν μπορούσε να ελέγξει δηλαδή τον εαυτό του τόσο».

Γ9: «Εεεε συγκρούσεις (...) ναι. Μετά τις γιορτές ας πούμε των Χριστουγέννων, που είδε πάλι λίγο παραπάνω, για να επανέλθουμε στους ρυθμούς τους καθημερινούς με το σχολείο, ότι τις καθημερινές δεν βλέπουμε, βλέπουμε μόνο σαββατοκύριακα, λίγο ζορίστηκε. Μου το ζήτηγε λίγο πιο έντονα».

Συγκρούσεις μεταξύ παιδιών

Οι συγκρούσεις μεταξύ των παιδιών, όταν στην οικογένεια υπάρχουν πάνω από ένα παιδί, προκαλούνται από τη διαφωνία των παιδιών όσο αφορά στο χρόνο που θα χρησιμοποιήσουν τις Ψηφιακές Συσκευές και στη σειρά, δηλαδή ποιος θα τις χρησιμοποιήσει πρώτος. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: «Ναι ναι, γιατί το καθένα θέλει τα δικά του. Η κόρη μου θέλει να δει Πέπα, τα πιο παιδικά ας πούμε.. γι' αυτό υπάρχει και χρόνος. Βάζω είκοσι λεπτά στο έναν, είκοσι στο άλλον, της δείχνει κάποια παιχνιδάκια πιο παιδικά η αλήθεια είναι, αλλά έχουμε συγκρούσεις ναι, το πήρες πρώτος θα το πάρω εγώ και εκεί μπαίνω στη μέση. Και τους λέω ήσυχα ή το παίρνω, όπως και το κάνω δηλαδή».

Γ6: «Διαφωνούν για το ποιος θα το χρησιμοποιήσει, χρειάζεται να επέμβω, οπότε το μοιράζω ισodύναμα και ισόχρονα και το δικαιολογώ».

Η έρευνα αναδεικνύει ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά οδηγεί συχνά σε οικογενειακές συγκρούσεις, εύρημα το οποίο επιβεβαιώνεται και στην έρευνα των Lauricella &

Rideout (2015), που αφορά σε γονείς παιδιών ηλικίας 0 έως 8 ετών στις Η.Π.Α. Αντίθετα, οι Aldhafeeri & Palaiologou (2016) στην έρευνά τους σε γονείς παιδιών ηλικίας 3 έως 6 ετών, διαπίστωσαν ότι οι γονείς δεν θεωρούν ότι διαταράσσεται η οικογενειακή ζωή εξαιτίας της συγκεκριμένης χρήσης.

5.5 Τρόποι εμπλοκής γονέων στη χρήση των Ψ. Σ. από τα παιδιά

Στον εν λόγω άξονα εξετάζονται οι τρόποι εμπλοκής των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά. Συγκεκριμένα εξετάζεται η βοήθεια που παρέχουν οι γονείς στα παιδιά στη χρήση των ψηφιακών συσκευών, η κοινή χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά και τους γονείς και ο έλεγχος που ασκούν οι γονείς στη συγκεκριμένη χρήση.

5.5.1 Βοήθεια γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών

Από τις απαντήσεις των γονέων προκύπτει ότι τα μισά παιδιά χειρίζονται αυτόνομα τις συσκευές, χωρίς τη βοήθεια των γονέων, ενώ τα άλλα μισά παιδιά χειρίζονται τις συσκευές πάντα με τη βοήθεια του γονέα. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Αυτόνομη χρήση

Γ1: « *Ναι! καλύτερα και από μένα! Μου έχει δείξει και πράγματα που δεν μπορούσα εγώ να κάνω (γέλιο). Στο πώς να σβήνει κάτι ας πούμε ή να το βρίσκει*».

Γ5: «*Συνήθως τις χειρίζεται μόνος του*».

Γ7: «*Μόνο του, μόνο του συνήθως και κάποιες φορές και μαζί. Αλλά συνήθως μόνο του. [...] Όχι, δεν θα το έλεγα. Ξέρει ακόμα και τους κωδικούς των αριθμών, δεν έχει θέμα, όχι. Το παίρνει και πάει. Ναι, ναι μπορεί να κατεβάζει και παιχνίδια. Ξέρει πού να πάει*».

Γ9: «*Αλλά ξέρει να τη χειρίζεται μόνη της, αν αυτό με ρωτάτε. Πλέον, αφού έχει βρει και τη φωνητική αναζήτηση, όχι (γέλιο)*».

Γ10: «*Τη χειρίζεται μόνο του (γέλιο)! Τελείως*».

Χρήση με τη βοήθεια γονέα

Γ2: «Εεεε...ο μικρός ναι που δεν ξέρει να διαβάζει, με ρωτάει τι λέει εκεί μαμά για να...Φοβάται πιο πολύ να μην με χρεώσει, γιατί του λέω αν πατήσεις εκεί μπορεί να χρεωθεί ο λογαριασμός. Γι' αυτό. Εκεί με ρωτάει πιο πολύ».

Γ3: «Εφόσον μπορούμε μέσα... ααα για να ανοίξουμε λέτε το Chrome, θα την βάλουμε εμείς μέσα στο περιβάλλον δηλαδή στο Chrome. [...] Ναι, ναι χρειάζεται. Ξέρει βέβαια, ξέρει μέχρι κάποια βήματα, αλλά όχι, δεν το ξέρει ολοκληρωμένα δηλαδή».

Γ4: «Ναι αμέ, έχει μάθει και την ανοίγει και την κλείνει και όλα! Βέβαια δεν ξέρει το τι πρέπει να πατήσεις, να του πω να πατήσεις το ένα και θα είναι, ή δεν ξέρει ποιο κανάλι πρέπει να δει, απλώς ανοίγει και κλείνει».

Γ6: «Χρειάζονται τη δική μου βοήθεια για την εκκίνηση της συσκευής και για τους κωδικούς. Ίσως για κάποια λέξη αγγλική που δεν κατανοούν αλλά και απορίες τους πάνω στο παιχνίδι όταν δεν ξέρουν πώς να συνεχίσουν επειδή συνήθως οι οδηγίες είναι στα αγγλικά, δεν κατανοούν πώς να κινηθούν στο επόμενο στάδιο. Εκεί έχει χρειαστεί».

Γ8: «Ξέρει να την ανοίγει, αλλά έχουμε αποφύγει να του εξηγήσουμε τα πάντα πως μπαίνει το πρόγραμμα ή οτιδήποτε, γιατί έτσι νομίζω ότι μπορούμε να έχουμε και το έλεγχο εμείς καλύτερα του τι βλέπει και το πότε θα το δει. Οπότε όχι δεν χειρίζεται μόνος του».

5.5.2 Κοινή χρήση Ψηφιακών Συσκευών

Οι γονείς ρωτήθηκαν αν χρησιμοποιούν μαζί με τα παιδιά τις Ψηφιακές Συσκευές και τους ζητήθηκε να δώσουν ένα παράδειγμα. Οι γονείς σημείωσαν ότι χρησιμοποιούν μαζί με τα παιδιά τις Ψηφιακές Συσκευές για ψυχαγωγικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς αλλά και για να επικοινωνήσουν μέσω Διαδικτύου με συγγενείς και φίλους. Μερικοί γονείς αναφέρθηκαν στην κοινή χρήση των συσκευών λόγω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που υλοποιούνταν την περίοδο της πανδημίας από τη σχολική μονάδα.

Ψυχαγωγικός σκοπός

Όταν οι γονείς χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές μαζί με τα παιδιά για ψυχαγωγικό σκοπό, συνήθως παίζουν μαζί παιχνίδια, παρακολουθούν videos στο YouTube με κατασκευές, ακούνε

μουσική ή ζωγραφίζουν. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ2: «Θα δούμε κάποιο βίντεο με κάποια κατασκευή για να την φτιάξουμε, στο κινητό, στο YouTube, εεε για κάποια κατασκευή, για κάποια ζωγραφιά που ζητάνε να τους φτιάξω και να τους βοηθήσω να δουν πώς γίνεται».

Γ7: «Συνήθως μαζί όταν θέλει να παίζουμε κάποιο παιχνίδι».

Γ8: «[...] ή θα παίζουμε το παιχνίδι αυτό που παίζει και θα συμμετέχω ή εγώ ή ο άντρας μου πιο πολύ, γιατί εγώ δεν τρελαίνομαι πολύ με όλο αυτό το πράγμα γενικότερα, με τα παιχνίδια, οπότε χθες συγκεκριμένα έκατσε και παίζανε μαζί, στην ουσία παρέα. Συμμετέχουμε. Είναι παιδί που θέλει να συμμετέχεις μαζί του. Δεν του αρέσει να κάθεται μόνος του να παίζει. Οπότε συνήθως όταν θα παίζει το παιχνίδι, θέλει και κάποιον δίπλα του».

Γ10: «Φυσικά και χρησιμοποιούμε. Ακούμε τα τραγουδάκια που θέλει, ας πούμε αν θέλει να βρει κάτι».

Εκπαιδευτικός σκοπός

Όταν οι γονείς χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές μαζί με τα παιδιά για εκπαιδευτικό σκοπό, συνήθως παρακολουθούν εκπαιδευτικά videos, αναζητούν πληροφορίες στο Διαδίκτυο για το φυσικό κόσμο, παίζουν εκπαιδευτικά παιχνίδια, κάνουν μαζί ασκήσεις, γράφουν στο πρόγραμμα Word και συμμετέχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη σχολική μονάδα λόγω της πανδημίας. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ2: «Τώρα που ενημερωνόμαστε από το σχολείο με τη κυρία Ρ. που στέλνουνε τα mail και τις κατασκευές. Αυτά κοιτάμε συνήθως».

Γ3: «[...]ή σερφάρισμα για πληροφορίες. Να βρούμε για κάποια ζώα ξέρω εγώ, ναι ναι. Όχι πάρα πολύ, αλλά ναι υπάρχουν και τέτοιες φορές μέσα στην εβδομάδα».

Γ4: «[...] ή καθόμαστε μαζί και το βλέπουμε μαζί. Τώρα ας πούμε αν βλέπουμε ένα ντοκιμαντέρ και δεν είναι μεταγλωττισμένο, κάθονται και διαβάζω τους υπότιτλους».

Γ5: «Ναι χρησιμοποιούμε. Εεε μπορεί καθημερινά και να κάνουμε αυτό που είπα πριν, κατά βάση τα εκπαιδευτικά βλέπουμε μαζί, τα εκπαιδευτικά βιντεάκια και το απογευματάκι το κάνουμε. Καθώς παρακολουθεί, προσπαθώ μέσα από το διάλογο και με ερωτήσεις ή αναλύσεις αυτού που βλέπει να τον βοηθήσω να το κατανοήσει και να κάνουμε και μεταξύ μας ένα διάλογο σχετικά με αυτό που παρακολουθούμε».

Γ6: «Ναι γιατί μου έκαναν ερωτήσεις, να πατήσω ένα κενό φύλο word, το αποκαλούν μπλα μπλα μπλα, επειδή γράφουν δικές τους σκέψεις νομίζουν και αυτό το βρίσκω θετικό για την εκπαιδευτική τους ανάπτυξη, εεεε γιατί, εεεε αλληλεπιδρούν με ένα τεχνολογικό περιβάλλον».

Γ7: «Το Iaptop, επειδή τώρα ξεκίνησε να το χρησιμοποιεί, που είμαστε μέσα, της έβαζε ο μπαμπάς της κάποια εκπαιδευτικά παιχνίδια, της βάλουμε να παίζει. Αλλά μόνο αυτό, μόνο για παιχνίδια εκπαιδευτικά, να φτιάξει παζλ, να κάνει τέτοια, εκπαιδευτικής φύσεως αυτά όμως ναι».

Γ8: «Τώρα που είμαστε στο σπίτι, επειδή από το Νηπιαγωγείο μας έχουν βάλει κάποια προγράμματα που μπορούμε να επιλέξουμε για να περάσει τις ώρες του ή ακόμα και ασκήσεις που έκαναν και στο Νηπιαγωγείο, επιλέγω λίγο την ώρα να διαλέξουμε παρέα τι να εκτυπώσουμε, να ζωγραφίσουμε».

Γ9: «Μόνο τώρα, σε αυτή την περίοδο της καραντίνας, αλλιώς όχι. Τα επιμορφωτικά προγράμματα αυτά που σας είπα, που μας συνέστησε η Νηπιαγωγός της».

Γ10: «[...] ή τις ασκήσεις που σας είπα πριν ή τη βοηθάω να τις κάνουμε μαζί».

Επικοινωνία μέσω Διαδικτύου

Οι γονείς σημείωσαν την κοινή χρήση των συσκευών με σκοπό την επικοινωνία με συγγενείς και φίλους μέσω βιντεοκλήσεων και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Γ2: «Και βιντεοκλήσεις που κάνουμε μαζί και μιλάμε με συγγενείς και με φίλους που είναι μακριά».

Γ3: «Να σκεφτώ! Συνήθως όχι. Δηλαδή ναι. Μπορεί αν είναι να στείλουμε κανένα email, κάπως έτσι».

Γ6: «[...] και έχουν επικοινωνήσει αυτές τις μέρες εξ αποστάσεως με συμμαθητές τους από το σχολείο, με επιλογή των γονιών και συγχρονισμό της δικής μας οικογένειας και της άλλης, με σκοπό να υπάρχει επικοινωνία με συνομηλίκους. Οπότε είχαν και αυτή την εμπειρία».

5.5.3 Γονεϊκός έλεγχος

Η γονείς ελέγχουν τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά είτε παρακολουθώντας τα παιδιά διακριτικά ή μη κατά τη διάρκεια της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών, είτε συμμετέχοντας στη χρήση, είτε παρακολουθώντας τη συσκευή ελέγχοντας το περιεχόμενο πρόσβασης των παιδιών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σχεδόν όλοι οι γονείς βάζουν κανόνες στην εν λόγω χρήση. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Επίβλεψη χρήσης

Γ2: «Όταν παίζει, πηγαίνω και βλέπω τι παίζει για να μην παίζει κάτι με όπλα ή κάτι άσχημο».

Γ3: «Είμαστε εκεί γύρω ή μπορεί να κάνουμε κάποιες δουλειές δηλαδή σε παρακείμενα δωμάτια, αλλά έχουμε την έγνοια ας το πούμε έτσι. Θα πεταχτούμε να ρίξουμε μια ματιά να δούμε τι γίνεται».

Γ5: «Συνήθως προσπαθώ να βρίσκομαι στο ίδιο δωμάτιο που είναι για να μπορώ να ελέγγω και να ακούω τι βάζει, εεε ή τι παίζει. Μπορεί να ασχολούμαι με κάτι εκείνη τη στιγμή, παρόλα αυτά όμως επεμβαίνω, μπορεί να πάω από δίπλα του και να δω τι κάνει, τι βλέπει, τι παρακολουθεί εκείνη την ώρα, αν έχει βγει από κάπου που είχαμε μπει μαζί και κάνει κάτι άλλο».

Γ6: «Βλέπω, περνά δίπλα τους αν είμαστε στο σπίτι και βλέπω τι κοιτάζουν. Αν θεωρώ ότι δεν τους προσφέρει τίποτα, η ίδια βγαίνω από αυτό το περιβάλλον που βλέπουν και δεν γνωρίζουν τους κωδικούς εκκίνησης της συσκευής...Εκείνη την ώρα μπορεί να έχω μάθημα ή να βρισκόμαστε έξω για βόλτα και να συζητάω με κάποιον άλλον, όμως το παιδί είναι δίπλα μου, δεν έχει απομακρυνθεί, δεν είναι απομονωμένο όταν το χρησιμοποιεί ».

Γ8: «Δεν μένει μόνος του ας πούμε σε ένα χώρο κλεισμένος ή χωρίς έλεγχο να βλέπει κάτι και γι' αυτό το επιλέγουμε να το βάλουμε στο σαλόνι, όπου θα είναι κάποιος από τους δυο μας την ώρα που θα βλέπει».

Γ9: «Είμαστε στον ίδιο χώρο και πάντα ακούω τι παρακολουθεί αυτή».

Γ10: «Ε τώρα τι να σας πω (γέλιο). Εντάξει, θα περάσουμε, θα δούμε τι βλέπει, θα δούμε κι εμείς, δεν θα την αφήσουμε τελείως μόνη της. Σίγουρα θα κοιτάζουμε κι εμείς τι βλέπει στο tablet ας πούμε ή με τι ασχολείται».

Συμμετοχή στη χρήση

Γ1: «Είμαι δίπλα του, συνήθως. Κοιτάζω τι βλέπει δηλαδή, βλέπω ποιες εφαρμογές έχει κατεβάσει. Του εξηγώ ποια κάνει, ποια δεν κάνει, αλλά πολλές φορές κάθομαι και δίπλα, χωρίς να αρνείται να καθίσω δίπλα του».

Γ4: «[...] ή καθόμαστε μαζί και το βλέπουμε μαζί».

Παρακολούθηση συσκευής

Γ2: «[...] και όταν μου δίνει το κινητό, κοιτάω τα παιχνίδια, τι εφαρμογές έχουν κατεβάσει, τι παιχνίδια μάλλον και ό,τι δεν μου αρέσει, το σβήνω».

Γ7: «Πολλές φορές κοιτάω το ιστορικό, το τι έχει δει, γιατί πολλές φορές βλέπω να αναστατώνεται, αλλά την, εντάξει την τηλεόραση μπορώ να την ελέγχω».

Γ9: «Και συν του ότι έχω συνδεδεμένη τη δική της συσκευή με το δικό μου κινητό και βλέπω και το ιστορικό της και ό,τι αναζητήσεις έχει κάνει».

Κανόνες

Οι γονείς τόνισαν ότι βάζουν κανόνες στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά. Οι κανόνες που θέτουν αφορούν στη χρονική διάρκεια της χρήσης, στο κατάλληλο περιεχόμενο πρόσβασης από τα παιδιά αλλά και στη συχνότητα που μπορούν να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις Ψηφιακές Συσκευές.

Γ1: «Ναι, ναι την ώρα, την ώρα που πρέπει να δούνε. [...]Υπάρχει χρονόμετρο δηλαδή, δεν τα αφήνω έτσι δηλαδή μέχρι όταν θα βαρεθούν ή ώσπου να τελειώσω εγώ. Υπάρχει χρόνος. Χτυπάει κιόλας δηλαδή, και όταν τελειώσει με λίγο γκρίνια βέβαια αλλά το δίνουν πίσω. Εκεί γύρω στα 20 λεπτά όσο μπορούμε. Μπορεί να ξεφύγουμε και λίγο παραπάνω... Αναλόγως...».

Γ2: «Ο κανόνας είναι να μην κατεβάζουν παιχνίδια με όπλα και με ζόμπι και με τρομακτικά πράγματα γενικά. Αυτό. Και με το χρόνο, βάζω το χρονόμετρο στην κουζίνα και όταν κάνει μπιπ μπιπ το παίρνει ο επόμενος. Για ένα τέταρτο... τυχαίνει και είκοσι λεπτά, ανάλογα».

Γ3: «Στο περιεχόμενο της έχουμε πει από την αρχή δηλαδή ότι είναι αυτά που είναι, της αρέσουν κιόλας αυτά δηλαδή, με παιδάκια με animation, τέτοιας φύσεως ψυχαγωγικής. Θα βλέπεις αυτά. [...] Δεν το ξέρει δηλαδή ότι είναι μία ώρα, δεν έχει την αίσθηση του χρόνου ακόμη, αλλά ναι το ξέρει ναι. Θα δεις άλλο λίγο δηλαδή, ξέρουμε ότι είναι μία ώρα, ξεκινάμε τώρα ας πούμε, όταν θα κλείσει μία ώρα, μία και κάτι, σταματάμε. Σε πέντε λεπτά το κλείνουμε, κάπως έτσι».

Γ4: «Φυσικά. Οι κανόνες είναι ότι βάζουμε μισή ώρα τηλεόραση την ημέρα».

Γ5: «Βάζουμε ότι πόση χρονική διάρκεια θα πρέπει να παρακολουθήσει, συνήθως του λέω ότι πρέπει να δει και κάποια εκπαιδευτικά σίγουρα, επιμένω σε αυτό, αυτά. Περίπου μία ώρα».

Γ6: «Αν θεωρώ ότι δεν τους προσφέρει τίποτα, η ίδια βγαίνω από αυτό το περιβάλλον που βλέπουν και δεν γνωρίζουν τους κωδικούς εκκίνησης της συσκευής».

Γ8: «Με τις ώρες και το τι θα δει; Θα μιλήσουμε, θα ρωτήσουμε τι θέλει να δει. Οπότε ελέγχουμε ακριβώς τι βλέπει, πότε το βλέπει και πόσο θα το δει».

Γ9: «Μόνο για το χρόνο που βλέπουμε και τις ημέρες που βλέπουμε. Μία. Μισή το πρωί, μισή το βράδυ, περίπου μία ημερησίως, αλλά μόνο Σαββατοκύριακο».

Γ10: «Εννοείται ότι βάζουμε κανόνες. Θα δει κάποια συγκεκριμένη ώρα, κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Δεν μπορεί να δει ό,τι θέλει ας πούμε, σε αυτά τα προγράμματα που λειτουργεί ας πούμε στο You tube. Δεν μπορεί ας πούμε να δει κάποια προγράμματα που είναι για πολύ μεγάλους που έχει βία μέσα ή οτιδήποτε. Θα είναι παιδικά προγραμματάκια ή κάτι που να τη βοηθήσει».

Στην παρούσα έρευνα αναδεικνύεται ότι οι γονείς ελέγχουν τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά κυρίως επιβλέποντας τη χρήση και βάζοντας κανόνες ως προς τη χρονική

διάρκεια, το περιεχόμενο πρόσβασης και τη συχνότητα με την οποία τα παιδιά χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές. Τα είδη της διαμεσολάβησης που ασκούν οι γονείς στην εν λόγω χρήση είναι κυρίως η περιοριστική διαμεσολάβηση, θέτοντας κανόνες και η επίβλεψη της εν λόγω χρήσης, αλλά και η κοινή χρήση, με εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό σκοπό. Τα ευρήματα αυτά διαπιστώνονται και σε άλλες διεθνείς έρευνες. Οι Nikken & Schols (2015) στην έρευνά τους που διεξήχθη στην Ολλανδία σε γονείς παιδιών ηλικίας 0 έως 7 ετών, διαπίστωσαν ότι από τη ηλικία των 4 χρόνων που τα παιδιά χειρίζονται καλύτερα τις ψηφιακές συσκευές, η εξάσκηση των ψηφιακών δεξιοτήτων τους γίνεται είτε με κοινή χρήση των συσκευών από γονέα-παιδί, είτε με την επίβλεψη του γονέα. Οι Seo & Lee (2017) διαπίστωσαν ότι οι Κορεάτες γονείς εφαρμόζουν την περιοριστική διαμεσολάβηση θέτοντας κανόνες στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, αλλά σπάνια χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές μαζί με τα παιδιά. Οι Genç & Fidan (2017) παρατήρησαν επίσης ότι οι Τούρκοι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας εφαρμόζουν την περιοριστική διαμεσολάβηση, παρακολουθώντας τη χρήση και βάζοντας κανόνες ως προς το χρόνο και το περιεχόμενο, αλλά δεν κάνουν κοινή χρήση των tablets με τα παιδιά. Περιοριστική διαμεσολάβηση εφαρμόζουν και οι γονείς παιδιών που φοιτούν σε Δημοτικό σχολείο στη Βόρεια Ελλάδα (Palaigeorgiou κ.α. , 2018) καθώς και οι Ισπανοί γονείς παιδιών που φοιτούν σε Νηπιαγωγείο στη Σεβίλλη, με κυρίαρχο κανόνα τη χρονική διάρκεια (Tena, Gutierrez & Cejudo, 2019). Στη χαμηλού εισοδήματος μειονοτική περιοχή του Κολοράντο, παρατηρείται ότι οι περισσότεροι γονείς χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές μαζί με τα παιδιά τους (McCloskey, 2018), όπως και οι γονείς παιδιών ηλικίας 1 έως 5 ετών στην Σιγκαπούρη, οι οποίοι τείνουν να χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές συσκευές μαζί με τα παιδιά τους με εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό σκοπό (Chen, Teo & Nguyen, 2019).

5.6 Ενημέρωση γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά

Στον άξονα αυτόν μελετώνται οι προβληματισμοί των γονέων και τα ζητήματα που τους έχουν απασχολήσει σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, οι πηγές από τις οποίες ενημερώνονται και τα ζητήματα που έθεσαν οι γονείς για τα οποία επιθυμούν να ενημερωθούν περισσότερο για την εν λόγω χρήση.

5.6.1 Προβληματισμοί γονέων

Οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν αν τους έχει απασχολήσει, με ποιους τρόπους και πόσο χρόνο θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις Ψηφιακές Συσκευές. Μέσα από τις απαντήσεις των γονέων διαφάνηκε ότι τους γονείς τους έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το συγκεκριμένο θέμα και οι προβληματισμοί των γονέων αφορούν στο χρόνο χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, στον έλεγχο της χρήσης, στην εξάρτηση που προκαλεί η χρήση αυτή στα παιδιά αλλά και στη μη επαρκή ενημέρωση που έχουν για το εν λόγω θέμα. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: *«Ναι βέβαια, και αυτό το εικοσάλεπτο και το έχω διαβάσει και η δασκάλα μας το έχει πει και γι' αυτό και τηρώ το χρόνο δηλαδή».*

Γ2: *«Ναι, με έχει απασχολήσει».*

Γ3: *«Ναι, βεβαίως ναι. Και το κάνουμε και πράξη. Δεν αφήνουμε δηλαδή. Βλέπουμε τι γίνεται γενικά και σε μικρούς και σε μεγάλους και προσπαθούμε κ εμείς να βάζουμε φρένο».*

Γ5: *«Η αλήθεια είναι ότι δεν είμαι αρκετά ενημερωμένη, εεε θα έλεγα ότι από εδώ και πέρα θα ασχοληθώ περισσότερο με αυτό το κομμάτι»*

Γ6: *«Εεεε ναι. Είναι κάτι που με αγχώνει εάν έχω δώσει παραπάνω χρόνο απ' ότι θα έπρεπε για την ηλικία τους».*

Γ7: *«Ναι υπάρχουν στιγμές που το σκέφτομαι. Δηλαδή παρατηρώντας και τα υπόλοιπα παιδάκια, νομίζω ότι περνάνε πολύ χρόνο. Ναι σίγουρα το σκέφτομαι. Βλέποντας και το παιδί μου ορισμένες φορές, αυτό που σας είπα και πριν, ότι χάνεται. Δηλαδή ναι, μου προκαλεί και φόβο».*

Γ8: *«Κι εγώ δεν είμαι πολύ φίλος με όλα αυτά. Προσπαθώ και πάντα έχω στο μυαλό μου και από πιο μικρός να μην του δημιουργηθεί ανάγκη το να έχει μία συσκευή στα χέρια του, οπότε πάντα προσπαθούσαμε και οι ίδιοι να είμαστε πολύ προσεκτικοί στο χρόνο και το πότε θα το έχει. Αυτό που λέω, να μην νιώθει ότι του είναι απαραίτητο, ότι του χρειάζεται. Οπότε πάντα το είχα στο μυαλό μου σαν μορφή διασκέδασης για λίγο. Και έτσι προσπαθούσα να του το περάσω και πιστεύω ότι το έχουμε καταφέρει. Να μην νιώθει ότι το έχει ανάγκη, ότι είναι η προέκταση του χεριού του τέλος πάντων».*

Γ9: «Ναι».

Γ10: «Με έχει απασχολήσει γιατί σας είπα και πριν ότι κάποια στιγμή ήταν πάρα πολύ, δηλαδή είχε ξεφύγει η κατάσταση ας πούμε στο δικό μου παιδί και καταφέραμε και τον ρίξαμε πάρα πολύ το χρόνο».

Ένας γονέας δήλωσε ότι δεν έχει προβληματιστεί ιδιαίτερα για το εν λόγω θέμα επειδή θεωρεί ότι σε αυτήν την ηλικία η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών είναι ελεγχόμενη.

Γ4: «Εεε βέβαια, Μας έχει απασχολήσει, αλλά όχι τόσο πολύ όσο... εμείς έχουμε κρατήσει ένα μέτρο και δεν έχουμε ξεπεράσει αυτό που θεωρούμε εμείς ότι θα πρέπει να υπάρχει. Σαν μέτρο εννοώ. [...]. Αλλά δεν μας έχει απασχολήσει τόσο γιατί έχουμε κρατήσει λίγο το μέτρο θα έλεγα στο σπίτι για το πώς να διαχειρίζεται τουλάχιστον σε αυτή την ηλικία τα ψηφιακά».

5.6.2 Πηγές ενημέρωσης

Οι γονείς ανέφεραν ότι ενημερώνονται για τα θέματα που τους απασχολούν σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά κυρίως από το Διαδίκτυο, από τους εκπαιδευτικούς, από την τηλεόραση και από εφημερίδες, από τον παιδίατρο και από άλλους γονείς. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ1: «Και από το σχολείο και από το ίντερνετ».

Γ2: «Πιο πολύ από τους εκπαιδευτικούς που ρωτάμε και παίρνουμε συμβουλές. Σίγουρα κάτι θα δούμε και στο Facebook, κάτι να διαβάσουμε και από εκεί, αλλά εμπιστεύομαι πιο πολύ τους εκπαιδευτικούς να τους ρωτάω».

Γ3: «Από τον ίδιο τον υπολογιστή, από το Διαδίκτυο, εφημερίδες και λιγότερο τηλεόραση».

Γ4: «Σας ξαναλέω είναι η φύση της δουλειάς τέτοια, οπότε ναι, θα έλεγα ναι, πείτε από το Διαδίκτυο».

Γ6: «Διαβάζοντας κάποια εκπαιδευτικά sites που εμφανίζονται στο κινητό μου, στα mails μου».

Γ5: «Εεεε στο παρελθόν έχω συζητήσει με κάποιες μητέρες όσον αφορά αυτό το κομμάτι».

Γ7: «Εεεε μέσω του ίντερνετ. Πολλές φορές διαβάζω άρθρα, ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα της υπερχρήσης».

Γ8: «Περισσότερο από την παιδίατρο μου, επειδή έχουμε γενικότερα μία καλή σχέση και έχουμε αναπτύξει επικοινωνία, αλλά περισσότερο από εκεί. Το ξεκινήσαμε όταν ήταν σε πιο μικρή ηλικία».

Γ9: «Απλά το έχω googλάρει και έχω διαβάσει διάφορα άρθρα για το ποιος θα ήταν ο σωστός ημερήσιος χρόνος παρακολούθησης από τα παιδιά, τι επίδραση έχει στα παιδιά και τα λοιπά».

Ένας γονέας σημείωσε ότι δεν ενημερώνεται από κάποια πηγή.

Γ10: «Ε δεν ενημερώνομαι από κάποια πηγή».

5.6.3 Ζητήματα για περαιτέρω ενημέρωση

Τα ζητήματα που έθεσαν οι γονείς για τα οποία θα επιθυμούσαν περισσότερη ενημέρωση είναι κυρίως ζητήματα που αφορούν στην ασφάλεια του Διαδικτύου και της προστασίας των παιδιών από τους κινδύνους που ελλοχεύει το Διαδίκτυο και επιθυμούν περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες των Ψηφιακών Συσκευών στα παιδιά. Επίσης οι γονείς αναφέρουν ζητήματα σχετικά με εκπαιδευτικές εφαρμογές με τις οποίες τα παιδιά θα μπορούσαν να αποκομίσουν μαθησιακά οφέλη αλλά και ζητήματα σχετικά με το σωστό τρόπο χρήσης των συσκευών. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Ασφάλεια στο Διαδίκτυο

Γ3: «Για την ασφάλεια φυσικά, ναι. Το πως θα είναι πιο ασφαλές το παιδί δηλαδή».

Γ7: «Θα ήθελα να ξέρω πώς θα μπορούσα να μπλοκάρω κάποια πράγματα μην φτάσουν στο παιδί, γιατί πολλά κυκλοφορούν. Αυτό κυρίως. Δηλαδή πώς θα μπορούσα κι εγώ να μάθω στο παιδί να μην επισκέπτεται κάτι που δεν είναι για την ηλικία του».

Γ10: «Θα ήθελα να ενημερωθώ για την προστασία για τους υπολογιστές ή οτιδήποτε που αν το παιδί μπορεί πιο μεγάλο να σερφάρει ας πούμε στο ίντερνετ. Ποια θα είναι η προστασία για να μπορώ να το ελέγγω μέχρι κάποια ηλικία εννοείται».

Αρνητικές συνέπειες

Γ5: «Να μην του επιφέρει δηλαδή η κρίση της ψηφιακής τεχνολογίας άσχημα αποτελέσματα».

Γ9: «Εγώ κυρίως αυτό, τι κακό μπορεί να τους κάνει η συχνή χρήση να παρακολουθούν. Πέρα από το να δουν κάτι το οποίο δεν επιτρέπεται για την ηλικία τους έτσι; Εννοώ στην ανάπτυξη τους αν τα εμποδίζει κάπου, αν τους κάνει κάτι κακό, έτσι τέτοιες ανησυχίες έχω και συν ότι θεωρώ ότι το παιχνίδι πιο πολύ τη βάζει σε σκέψη».

Εκπαιδευτικές εφαρμογές

Γ1: «Εεεε (...) δεν ξέρω τι άλλες εφαρμογές μαθησιακές θα μπορούσα να βρω. Αυτό πιο πολύ. Γιατί παιχνίδια εντάζει τα βρίσκουν και μόνα τους κι εγώ βλέπω ότι μπορούν να κατέβουν διάφορα παιχνίδια. Απλά δεν ξέρω το πιο κατάλληλο που θα μπορούσε να ασχοληθεί και να του αρέσει κιόλας, δηλαδή να ασχοληθεί περισσότερο. Νομίζω ότι είχε και κάποια μαθηματικά που είχε τύχει και είχα δει, αλλά δεν το είχα ψάξει περαιτέρω, οπότε να το...δω».

Σωστή χρήση

Γ5: «Θα ήθελα να μάθω περισσότερα όσον αφορά το κομμάτι πώς μέσα από τα ψηφιακά πολυμέσα μπορώ κι εγώ να μεγαλώσω με ασφάλεια ένα ισορροπημένο και ανεξάρτητο παιδί, υγιές και σωματικά και ψυχικά».

Γ6: «[...] θα ήθελα να αναφέρεται και για τις ψηφιακές τεχνολογίες, η οριοθέτηση, οι στόχοι και τα περιεχόμενα που είναι κατάλληλα για αυτήν την ηλικία».

Δύο γονείς αναφέρουν ότι δε θα ήθελαν να ενημερωθούν περαιτέρω για κάποιο σχετικό ζήτημα με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά σε αυτήν την ηλικία, γιατί θεωρούν τη χρήση ελεγχόμενη.

Γ2: «Δεν θα ήθελα για κάτι άλλο να ενημερωθώ. Γενικά κάνω βασικά πράγματα. Δεν είμαι πολύ της τεχνολογίας. Καμιά φορά τα παιδιά μπορεί να ξέρουν παραπάνω από μένα».

Γ4: «Εεεε, θα ξαναπώ πάλι, επειδή είναι η φύση της δουλειάς αυτή και επειδή γνωρίζω πολύ καλά τα ψηφιακά και γενικά το ίντερνετ και γενικά όλα αυτά τα πράγματα, έχω πολύ καλή γνώση και δεν ενημερώνομαι από..., δηλαδή να ψάζω να βρω κάτι το οποίο, έχω μεγαλώσει μέσα σε αυτό».

Στην παρούσα έρευνα διαπιστώνεται ότι η κύρια πηγή ενημέρωσης των γονέων σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά είναι το Διαδίκτυο, εύρημα το οποίο υποστηρίζεται και από τους Aldhafeeri & Palaiologou (2016). Επίσης, στην παρούσα έρευνα οι γονείς θέτουν ως ζητήματα για περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με την εν λόγω χρήση, την ασφάλεια στο Διαδίκτυο, τις αρνητικές συνέπειες, τις εκπαιδευτικές εφαρμογές και το σωστό τρόπο χρησιμοποίησης των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά. Οι Κροάτες γονείς εκφράζουν την επιθυμία να ενημερωθούν για τις συνέπειες της χρήσης αυτής, αλλά και για τη σωστή χρήση των συσκευών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας (Preradovic, Lesin & Sagud, 2016). Το ζήτημα της ενημέρωσης των γονέων για τη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά θέτουν επίσης οι Έλληνες γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας στη Ρόδο, οι Αγγλόφωνοι κηδεμόνες μικρών παιδιών στην Αμερική, αλλά και οι γονείς παιδιών ηλικίας 4 έως 6 ετών στην Τουρκία, στην Κίνα, στη Νότια Κορέα και στις Η.Π.Α. (Φεσάκης, 2009· Radesky κ.α. , 2016· Erdogan, κ.α., 2018).

5.7 Η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο Νηπιαγωγείο και η συνεργασία σχολείου - οικογένειας

Στο συγκεκριμένο άξονα μελετώνται οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο Νηπιαγωγείο και με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται οι απόψεις των γονέων για τις εμπειρίες που έχουν τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και τη συνεισφορά των Ψηφιακών Συσκευών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης εξετάζεται η στάση των γονέων απέναντι στην ιδέα να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο με σκοπό την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (B.Y.O.D.). Επιπρόσθετα το ενδιαφέρον

εστιάζεται στην προηγούμενη συνεργασία των γονέων με τον/την εκπαιδευτικό προσχολικής ηλικίας αλλά και στις προσδοκίες των γονέων από τον/την Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και τη συνεργασία σχολείου - οικογένειας για το εν λόγω θέμα.

5.7.1 Χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο Νηπιαγωγείο

Εμπειρίες παιδιών

Από τα λεχθέντα των γονέων αναδύθηκε ότι τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο παίζουν παιχνίδια στον Υπολογιστή, παρακολουθούν εκπαιδευτικές προβολές, ακούν μουσική και παίζουν στη Γωνιά του Υπολογιστή την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού, όπως ορίζει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Δύο γονείς αναφέρουν ότι τα παιδιά πηγαίνουν το δικό τους tablet στο σχολείο για την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Επίσης αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τέσσερις γονείς σημείωσαν ότι το παιδί τους δεν έχει αναφέρει καμία εμπειρία σχετική με Ψηφιακές Συσκευές στο Νηπιαγωγείο, είτε επειδή δεν υπάρχει Γωνιά του Υπολογιστή, είτε επειδή το ίδιο δεν ασχολείται εξαιτίας της μη εξοικείωσής του με τη συσκευή. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

B.Y.O.D.

Γ1: *«Από την εφαρμογή που μας είχε πει που μας ζήτησε τα τάμπλετ στο σχολείο [...] Το scratch, ναι, αυτό που το είδα και εγώ. Δεν ήξερα τι ακριβώς είναι και σας είπα δεν πρόλαβαν να κάνουν πολλά, αλλά του άρεσε, το χειριζόταν μόνος του από ό,τι μου έλεγε και η Ρ. με τα παιδάκια της ομάδας, και το έδειχνε και στην αδελφή του, ό,τι είχαν αποθηκεύσει, με χρώματα με σχέδια, εεε.. δεν ξέρω κάνανε και αριθμητική, κάτι τέτοιο κάνανε, αλλά μόνος του να».*

Γ2: *«Ναι. Μου έχει πει ότι ζωγραφίζουνε στον υπολογιστή, εεε... με τα τάμπλετ που μια φορά την εβδομάδα έχουνε κάποιο παιχνίδι. Παιχνίδι... κάποια δραστηριότητα κάνουν. Τώρα τι ακριβώς... είναι ένα πρόγραμμα που τους έχουνε βάλει και προσπαθούν να φτιάξουν ένα χαρακτήρα, κάτι. Δεν το ξέρω ακριβώς να σας το πω αυτό. [...] Πάνε όσα παιδιά έχουν τάμπλετ. Πάνε όσα έχουν, και μοιράζονται σε ομάδες, ναι. Δεν είναι ακριβώς παιχνίδι. Κάτι μαθαίνουν. Ένα πρόγραμμα ναι, τώρα δεν θυμάμαι πως το λένε».*

Παιχνίδια στον Υπολογιστή και ελεύθερο παιχνίδι στη Γωνιά του Υπολογιστή

Γ5: «[...] και επίσης κάποια στιγμή που ασχολήθηκε να παίζει ένα video game, εεε μου είπε ότι έχω παίζει και στο σχολείο, με έχει αφήσει η κυρία και έχω παίζει».

Γ7: «Ναι μου είχε αναφέρει για κάποιο site που τους είχε προτείνει η Νηπιαγωγός τους. Εκεί χρησιμοποιούν λίγο, δηλαδή ξέρει πώς να χειρίζεται τι ποντικάκι και αυτά, αλλά τώρα για κάποιο site μου έχει πει που κάνουν κάποια παιχνίδια».

Γ8: «Η το πρωί ας πούμε, μέχρι να πάνε όλα τα παιδάκια τον ανοίγουν τον υπολογιστή, είναι ανοιχτός και κάποια παιδιά κάθονται και μπορούν να παίζουν κάποια παιχνίδια μέσα στο πρόγραμμα. Αλλά όχι τόσο...εντάξει υπάρχει κι ένας υπολογιστής, οπότε όποιος προλάβει να κάτσει κιόλας».

Παρακολούθηση εκπαιδευτικών προβολών και ακρόαση μουσικής

Γ4: «Βέβαια, χρησιμοποιούν, ψηφιακό δεν είναι αυτό, τους βάζουν μουσική ας πούμε, δεν ξέρω ή τους βάζουν μουσική από το κομπιούτερ, αλλά δεν τους δείχνουν κάτι, ούτε τηλεόραση».

Γ5: «Ανέφερε, πάλι σε ένα εκπαιδευτικό βιντεάκι που βλέπαμε, ότι το έχουν παρακολουθήσει και στο Νηπιαγωγείο».

Γ6: «[...] έχουν όμως κάνει κάποιες βιντεοπροβολές ή για το άκουσμα κάποιου τραγουδιού είτε για άλλα θέματα εκπαιδευτικά που δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή τη θεματική τους. Είχαν όμως εκπαιδευτικό σχεδιασμό».

Γ8: «Ναι, τον χρησιμοποιούν τον υπολογιστή κάποιες φορές για να βλέπουν κάποια βίντεο με κάποια θέματα, παραδείγματος χάριν είχαν δει 28^η Οκτωβρίου ένα τύπου σαν ντοκιμαντέρ για την 28^η Οκτωβρίου ή βλέπουν κάποιες ταινίες. Αναλόγως το θέμα που έχουν, μία φορά την εβδομάδα με δύο ασχολούνται με τον υπολογιστή. Βλέπουν πράγματα».

Μη ύπαρξη Γωνιάς Υπολογιστή ή καμία εμπειρία παιδιών

Γ4: «Στο Νηπιαγωγείο, όχι. Δεν χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές, τίποτα, ούτε υπολογιστή. Όχι, όχι δεν έχουν δει. Για το σπίτι λέω εγώ. Στο Νηπιαγωγείο δεν έχουν δει όχι. Απ' ότι ξέρω τουλάχιστον. Δεν έχει αναφέρει κάτι».

Γ6: «Εεε όχι, δεν έχω αντιληφθεί να υπάρχει σε κάποιο κοινόχρηστο χώρο υπολογιστής για τους μαθητές ή ανά κάποια ώρα να το χρησιμοποιούν οι τάξεις. Σε ερώτησή μου προς τα παιδιά, μου είπαν πως δεν έχουν υπολογιστή στην τάξη τους».

Γ9: «Στο Νηπιαγωγείο έχουν υπολογιστή, η ίδια δεν έκανε χρήση, επειδή ούτε σπίτι είχε ποτέ, δηλαδή δεν της άνοιγα εγώ το laptop και δεν ήξερε ότι ούτε το ποντίκι να χρησιμοποιήσει, οπότε μου είχε πει ότι άλλα παιδιά μαμά, παίζουν. Αυτή όμως δεν το είχε κάνει στο σχολείο, ενώ έχουν υπολογιστή, γιατί δεν ήξερε να χρησιμοποιεί το ποντίκι, δηλαδή τώρα ήταν η πρώτη της επαφή που μπαίνουμε στη διαδικτυακή πύλη».

Γ10: «Όχι, δεν μου έχει αναφέρει κάτι».

Ιδέα B.Y.O.D.

Οι γονείς ρωτήθηκαν πώς θα τους φαινόταν η ιδέα να ζητήσει ο/η Νηπιαγωγός να πάνε τα παιδιά τα δικά τους tablets στο σχολείο για την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (B.Y.O.D.). Ήταν μία ερώτηση που ξάφνιασε τους γονείς και μέσα από τις αυθόρμητες απαντήσεις τους κατηγοριοποιήθηκαν σε γονείς θετικούς στην ιδέα, σε γονείς αρνητικούς στην ιδέα, και στους σκεπτικιστές. Η συγκεκριμένη ερώτηση δεν τέθηκε στους γονείς που είχαν ήδη αναφέρει την εφαρμογή (B.Y.O.D.) στο Νηπιαγωγείο που φοιτούσαν τα παιδιά τους.

Θετικοί

Οι γονείς που διάκεινται θετικά στην ιδέα (B.Y.O.D.) θεωρούν ότι θα επέφερε μαθησιακά αποτελέσματα στα παιδιά αφού τα tablets θα χρησιμοποιούνταν σε οργανωμένο μαθησιακό περιβάλλον. Ένας γονέας ανέφερε ότι είναι θετικός απέναντι στην ιδέα, αλλά θα ήθελε να ξέρει από πριν ακριβώς τους εκπαιδευτικούς στόχους και θίγει το θέμα της ατομικότητας που προκύπτει από την ενασχόληση του παιδιού με το tablet. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ3: «Θετικό το βλέπω. Και τώρα δηλαδή με τα σχολεία και τα κλεισίματα με όλα αυτά».

Γ6: «Θα το έβλεπα μόνο θετικά γιατί η εκπαιδευτική μονάδα έχει σαφή σχεδιασμό εκπαιδευτικό και οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τη μαθησιακή διαδικασία και σύμφωνα με την προσχολική ηλικία των παιδιών, οπότε ο σχεδιασμός μαθήματος θα ήταν αξιόπιστος, θα είχε στόχους, θα πήγαζε από

το αναλυτικό πρόγραμμα. Ως μητέρα θα αγόραζα η ίδια ένα δεύτερο tablet αν χρειαζόταν για το δεύτερο παιδί και θα μου άρεσε να μου μεταφέρουν στο σπίτι νέες εντυπώσεις που θα οφείλονταν στην ηλεκτρονική μάθηση από αυτή την επαφή τους στην προσχολική ηλικία».

Γ5: «Λοιπόν, θεωρώ ότι θα ήμουν σύμφωνη εεε, φυσικά θα ήθελα να γνώριζα όμως εκ των προτέρων με ποιο τρόπο θα μπορούσε να χρησιμεύσει, δηλαδή ήθελα να πω με ποιο τρόπο θα μπορούσε στη διδασκαλία να είναι χρήσιμο το tablet και κατά πόσο θα μπορούσε να υλοποιήσει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες μέσα από την ατομικότητα του κάθε παιδιού».

Αρνητικοί

Οι γονείς που έχουν αρνητική στάση απέναντι στην ιδέα (B.Y.O.D.), θεωρούν ότι τα παιδιά είναι πολύ μικρά ακόμα για να κάνουν μάθημα με tablet και μία μητέρα ανέφερε ότι προτιμά τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας από τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ7: «Εεεε δεν νομίζω ότι θα μου άρεσε. Δεν το θεωρώ απαραίτητο σε αυτή την ηλικία να πάνε και στο σχολείο και να έχουνε. Δεν νομίζω να μου άρεσε».

Γ8: «Δεν θα μου άρεσε εμένα προσωπικά. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να γίνει αυτό. Νομίζω ότι η ώρα που αφιερώνουν όταν υπάρχει ένας υπολογιστή είτε δύο νομίζω ότι είναι αρκετός από το να έχει κάθε παιδί, δεν ξέρω δεν μου φαίνεται να χρησιμεύσει κάπου περισσότερο να έχει κάθε παιδί την οθόνη και στο σχολείο μπροστά του. Νομίζω ότι έχουν αρκετά χρόνια μπροστά τους να χρησιμοποιήσουν την οθόνη».

Γ9: «Θεωρώ ότι είναι πολύ μικρά ακόμα για αυτό. Έτσι νομίζω. Δηλαδή είναι τόσα ακόμα που έχουν να μάθουν, αριθμούς, γραμματάκια και αυτά, που το θεωρώ ότι είναι δευτερεύον στη παρούσα φάση».

Γ10: «Εντάξει δεν θα μου φαινόταν και τόσο καλή ιδέα. Εντάξει θα προτιμούσα να γίνουν αυτές οι δραστηριότητες με άλλες μεθόδους από τους δασκάλους και όχι από το tablet ή υπολογιστές ή οτιδήποτε».

Σκεπτικιστές

Ένας γονέας προβληματίστηκε ιδιαίτερα ακούγοντας την ιδέα (B.Y.O.D.) και τον απασχόλησε έντονα πώς μέσα από το tablet θα μπορούσαν να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ4: *«Εξαρτάται. Αν μας πει η Νηπιαγωγός τι είδους δραστηριότητες είναι. Το εκπαιδευτικό είναι πολύ γενικό. Τι εκπαιδευτικό ας πούμε; Τι θα είναι; Τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι εκπαιδευτικό που θα δει στο tablet, δεν ξέρω, εεε θα το σκεφτόμουν, αλλά θα μου έκανε και εντύπωση στο Νηπιαγωγείο τώρα tablet...Δεν ξέρω για ποιο λόγο θα μπορούσαν να έχουν tablet. Εμείς έχουμε ένα tablet αλλά δεν το χρησιμοποιεί κανείς, οπότε υπάρχει και αυτό. Μπορεί εμείς να μην ή μία οικογένεια να μην έχει tablet, μου φαίνεται περίεργο κάτι τέτοιο. Δηλαδή θα μου ήταν πιο φυσικό να είχαν ένα προτζέκτορα στο Νηπιαγωγείο, τέλος πάντων, μία οθόνη, και να έβλεπαν εκεί τα παιδιά το εκπαιδευτικό, όχι tablet».*

Εκπαιδευτική διαδικασία

Οι γονείς θεωρούν ότι οι δραστηριότητες με Υπολογιστές ή άλλες Ψηφιακές Συσκευές στο Νηπιαγωγείο ενισχύουν τη μάθηση και τη διδασκαλία και αποτελούν μία καινούρια μέθοδο διδασκαλίας μέσα από την οποία ενισχύεται το κίνητρο των παιδιών να εμπλακούν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ιδιαίτερης σημασίας για τους γονείς αποτελεί το γεγονός ότι τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με το χειρισμό και τη σωστή χρήση των συσκευών, γιατί θεωρούν ότι θα τους χρησιμεύσει στο μέλλον, λόγω της ένταξης των Ψηφιακών Συσκευών στην καθημερινή ζωή. Μέσα από τις δραστηριότητες με τον Υπολογιστή και τις Ψηφιακές Συσκευές έχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν και να αλληλεπιδράσουν με τα άλλα μέλη της ομάδας και να γνωρίσουν τη μικτή μάθηση. Επίσης καλλιεργείται η φαντασία τους και αποτελούν ένα μέσο ψυχαγωγίας για τα παιδιά. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Καινούρια μέθοδος διδασκαλίας

Γ1: *« Με βάση τις δασκάλες που τα καθοδηγούν, νομίζω να δουν και κάτι παραπέρα από το κλασικό που είχαμε εμείς το βιβλίο ή τη γραφή».*

Γ7: «[...] αλλά μαθαίνουν τώρα και μέσω αυτού, είναι ο νέος τρόπος, δεν ξέρω τι να σας πω...».

Ενίσχυση μάθησης και διδασκαλίας

Γ1: «[...] ή να ενημερωθούν για διάφορα, όπως είχαμε τους πίνακες με τους ζωγράφους, να δουν κάτι παραπάνω από το να το διηγηθούν οι δασκάλες».

Γ3: «Εεε αυτό που προσφέρει και σε μας. Ένα παράθυρο σε όλο τον κόσμο. Σε όλα τα επίπεδα της γνώσης δηλαδή. Η λελογισμένη χρήση δηλαδή, μπορεί να σου κάνει... σου δίνει λύσεις. Λύσεις και γνώσεις».

Γ4: «Τι προσφέρουν; Εγώ θα πω ένα παράδειγμα. Επειδή μου έχει τύχει με το παιδί. Εγώ ας πούμε όταν κάθομαι και γράφω στον υπολογιστή, γράφω για τα δουλειά μου κείμενα, έρχεται το παιδί και μου λέει μπαμπά θέλω να γράψω κι εγώ. Λέω εγώ Word ας πούμε, οπότε κάθεται και γράφει, αλλά πολύ σπάνια, θα έρθει να με ρωτήσει για τα γράμματα του υπολογιστή. Δεν θα κάτσει να ψάξει, αλλά θα με ρωτήσει, μπαμπά τι είναι αυτό ας πούμε, τη λέξη, τα γράμματα. Επειδή καθόμαστε και διαβάζουμε τα γράμματα για να μάθουμε έτσι λίγο την Αλφαβήτα, με ρωτάει, οπότε...Αυτό πιστεύω θα ήταν καλό για να μάθει τη λέξη και να τη γράφει. Να τη γράφει όχι στο χαρτί, αλλά να τη γράφει στον υπολογιστή ας πούμε. Τώρα εκπαιδευτικό δεν ξέρω πώς το εννοείς, αλλά εγώ θα έλεγα αυτό κάτι μπορεί να του προσφέρει. Δηλαδή, βλέπει μία λέξη, βλέπει τα γράμματα τα οποία γράφει, οπότε θεωρώ ότι σίγουρα κάτι παίρνει».

Γ5: «[...]και επίσης ότι μπορεί να ενισχύσει τη διδασκαλία και τη μαθησιακή εμπειρία γιατί μπορούν τα παιδιά μέσα από βιντεάκια και εικόνες να αποστηθίσουν καλύτερα και να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες».

Γ7: «Εεεε, σίγουρα τους προσφέρει οπτική επαφή, δηλαδή το παιδί αντιδρά σε αυτό που βλέπει, τώρα τι να σας πω...».

Γ8: «Βοηθούν νομίζω να δουν, να καταλάβουν μάλλον καλύτερα ας πούμε για την 28^η Οκτωβρίου, την ιστορία, να τη δουν με εικόνες. Τα βοηθάνε πιο πολύ να καταλάβουν κάποια πράγματα, που όταν ίσως τους τα λένε δεν μπορούν να τα καταλάβουν, να τα εμπεδώσουν. Όταν τα βλέπουν σαν εικόνα, γενικότερα η εικόνα βοηθάει πιο πολύ να εμπεδώσεις κάποια πράγματα».

Γ10: «Εντάξει βοηθάνε πάρα πολύ εννοείται σε εργασίες των παιδιών, αν θες να βρεις κάτι στο ίντερνετ ή οτιδήποτε, αλλά εντάξει μέχρι εκεί».

Ενίσχυση κινήτρου παιδιών

Γ1: «[...] και τους άρεσε κιόλας δηλαδή από ότι μου είπε. Και μόνος του έπαιζε. [...] Με το Scratch και τις ενημερώσεις που τους έκαναν για την 25η, βέβαια δεν πρόλαβαν, με τους πίνακες που κοίταζαν, με τους ζωγράφους, που μπήκανε στο ίντερνετ και διάβασαν διάφορες πληροφορίες με το διάστημα που έκαναν τελευταία, τα κοιτούσαν όλα αυτά, τα ενδιέφερε είδα όλα τα παιδάκια. Πιστεύω ότι είναι κάτι διαφορετικό από το κλασικό που έχουμε μάθει. Είναι ενδιαφέρον και για τα παιδιά και για μας».

Γ6: «[...] εεε έχει ενδιαφέρον να ανακαλύψουν ότι υπάρχει συστημικότητα και συνδυασμός μαθησιακών διαδικασιών, γιατί ενώ αγαπούν τη ρουτίνα, ενδιαφέρονται για κάτι νέο και οι τεχνολογίες, εφόσον υπάρχουν στο σπίτι τους, μπορούν να τις αναγνωρίσουν και στο σχολείο, σε πιο οριοθετημένο πλαίσιο και με αξιολογημένα αποτελέσματα».

Χειρισμός Ψηφιακών Συσκευών και σωστή χρήση συσκευών

Γ2: «Τους προσφέρουν...εεε... να μάθουν βασικά πράγματα που πιστεύω ότι αργότερα θα τα χρειαστούν. Γιατί τώρα όπως εξελίσσεται και η τεχνολογία, σίγουρα, οι υπολογιστές θα ξεκινήσουν από πολύ μικρά τα παιδιά. Αυτό πιο πολύ».

Γ5: «Κοιτάζτε, πιστεύω ότι και από το Νηπιαγωγείο είναι πολύ καλό να ξεκινήσει η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας γιατί μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να έχουν την πρώτη επαφή όσον αφορά το χειρισμό του υπολογιστή, τα πολύ απλά».

Γ7: «Εεε μαθαίνουν τώρα να χρησιμοποιούν τα καινούρια μέσα».

Γ8: «[...] Θα πρέπει να γνωρίζουν πως να το χειρίζονται και σωστά, οπότε καλό είναι ότι υπάρχει και από το Νηπιαγωγείο αυτή η επαφή και να εξοικειώνονται με τη σωστή χρήση πάντα».

Γ9: «Θα πρέπει να γνωρίζουν πως να το χειρίζονται και σωστά, οπότε καλό είναι ότι υπάρχει και από το Νηπιαγωγείο αυτή η επαφή και να εξοικειώνονται με τη σωστή χρήση πάντα».

Γ10: «Εντάξει πιστεύω θα τα βοηθήσει και για το μέλλον τους, γιατί οι υπολογιστές είναι μέσα σε όλη τη ζωή μας και σε όλο αυτό, αλλά εντάξει»

Γνωριμία με μικτή μάθηση

Γ6: *«Γνωριμία και επαφή με τη μικτή μάθηση»*

Συνεργασία και αλληλεπίδραση

Γ6: *«[...] Συνεργασία με τους συμμαθητές, όταν αλληλεπιδρούν συζητώντας ένα θέμα, τι απορίες τους προκάλεσε ή τι βλέπουν στην οθόνη, αν το έχουν ξαναδεί».*

Φαντασία

Γ8: *«[...] Και τη φαντασία τους νομίζω βοηθάει πάρα πολύ, αλλά εντάζει, μέχρι ένα σημείο».*

Ψυχαγωγία

Γ9: *«[...] Τους βάζει η κυρία τραγούδια, κάποια παραμυθάκια, για καθαρά ψυχαγωγικό ρόλο όμως έχει».*

Στην έρευνα διαφαίνεται ότι οι περισσότεροι γονείς έχουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις θεωρούν ως μέσα εμπειριών και μάθησης, εύρημα το οποίο διαπιστώνεται και στην έρευνα των Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis, (2019) η οποία διεξήχθη στο Ηράκλειο της Κρήτης σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας. Οι Preradovic, Lesin & Sagud (2016) διαπίστωσαν ότι ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων μικρών παιδιών στην Κροατία υποστηρίζουν την εισαγωγή του ψηφιακού γραμματισμού στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου, εύρημα το οποίο διαπιστώνεται και στην παρούσα έρευνα.

Αν εξαιρέσουμε τους γονείς των παιδιών (δύο γονείς) που στο Νηπιαγωγείο που φοιτούν τα παιδιά τους υλοποιείται ήδη η ιδέα του B.Y.O.D., οι περισσότεροι γονείς είναι αρνητικοί ή διστακτικοί στην ιδέα να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εύρημα το οποίο διαπίστωσαν και οι Palaigeorgiou κ.α. (2016) στην έρευνά τους που αφορούσε σε γονείς παιδιών που φοιτούσαν στο Δημοτικό σχολείο στη Βόρεια Ελλάδα. Αντίθετα, οι περισσότεροι από τους μισούς γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας

στο Ηράκλειο της Κρήτης ήταν θετικοί απέναντι στην ιδέα B.Y.O. D. (Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis, 2019).

5.7.2 Συνεργασία σχολείου - οικογένειας και προσδοκίες γονέων

Προηγούμενη Συνεργασία με Νηπιαγωγό

Οι μισοί γονείς ανέφεραν ότι έχουν συνεργαστεί με τον/την Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά. Η συνεργασία σχολείου οικογένειας αφορούσε στην εφαρμογή B.O.Y.D., δηλαδή τη μεταφορά του tablet των παιδιών στο Νηπιαγωγείο και στην εμπλοκή των παιδιών σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, στην ενημέρωση των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι και στην υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω της πανδημίας. Ένας γονέας ανέφερε τη συνεργασία που είχε με τη Νηπιαγωγό ζητώντας τη βοήθειά της για να απεξαρτηθεί το παιδί της από τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι μισοί γονείς, όταν ρωτήθηκαν αν έχουν συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, ανέφεραν ότι δεν έχουν συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό για το εν λόγω θέμα. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Συνεργασία με τη Νηπιαγωγό

Γ1: *«Από την εφαρμογή που μας είχε πει που μας ζήτησε τα τάμπλετ στο σχολείο, όχι κάτι άλλο και τώρα ειδικά αυτά που στέλνουμε μέσω των mail και τις εφαρμογές στο Edmodo με διάφορες εργασίες που κάνουν και ανεβάζουν αυτό μόνο».*

Γ2: *«Ναι, έχουμε συνεργαστεί. Ειδικά τώρα που καθόμαστε σπίτι. Και μέσω του Skype θα μιλήσουμε, και στέλνουμε κάποια βιντεάκια, κάποιες δραστηριότητες για τα παιδιά, έτσι συνεργαζόμαστε τώρα. Πριν μέσω mail που μας κάνανε τις ενημερώσεις».*

Γ7: *«Εεε όχι εντάξει. Το μόνο πράγμα αυτό να μην κάνουμε άσκοπη χρήση. Γενικά δεν μας έχει πει κάτι άλλο. Αυτό να μην τα αφήνουμε πολλές ώρες, να μην...Αυτά».*

Γ8: *«Ναι, έχω ζητήσει να μην έχει καθημερινή επαφή αν γίνεται και το έχει εκτιμήσει και η ίδια, αλλά ευτυχώς έχουμε μία πολύ καλή Νηπιαγωγό η οποία δεν το έχει προτεραιότητα το*

συγκεκριμένο και υπάρχει μέτρο, οπότε της το είχα ζητήσει μία μέρα και μετά τις γιορτές, μετά τα Χριστούγεννα ήταν έντονο αυτό, γιατί είναι ένα παιδί που δεν είχε την ανάγκη να έχει όλη την ώρα κάτι στα χέρια του να βλέπει, οπότε η αντίδραση του ήταν έντονη, οπότε εκείνο το διάστημα της είχα πει πώς είναι με τον υπολογιστή, και σιγά σιγά με τη βοήθειά της να τον βοηθήσει να μην έχει επαφή ή αυτό το λίγο που είχε πριν. Οπότε εκείνη την περίοδο είχαμε συζητήσει γι' αυτό το θέμα. Αλλά και η ίδια ήταν πολύ διακριτική και βοήθησε αρκετά».

Γ10: *«Έχουμε συνεργαστεί και μας έχουμε μιλήσει και μας έχει ζητήσει να μην δίνουμε στο παιδί πάρα πολύ tablet ή οποιαδήποτε ψηφιακή συσκευή τέλος πάντων. Ή μας ζήτησε να διαβάζουμε παραμύθια και να βοηθάμε το παιδί και διάφορες άλλες δραστηριότητες».*

Καμία συνεργασία με τη Νηπιαγωγό

Γ3: *«Όχι».*

Γ4: *«Όχι».*

Γ5: *«Όχι, δεν έχω συνεργαστεί και δεν γνώριζα το οτιδήποτε».*

Γ6: *«Δεν το είχα σκεφτεί έως τώρα. Είναι ενδιαφέρον να τη ρωτήσω. Ίσως θα έπρεπε να το είχα κάνει, με τη λογική ότι νιώθω ότι έχω ακόμα τον περιορισμό όσον αφορά τη χρήση».*

Γ9: *«Όχι».*

Προσδοκίες γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά

Οι προσδοκίες των γονέων από τον/την Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά έγκεινται στην εκμάθηση του χειρισμού των συσκευών από τα παιδιά και ιδιαίτερα στη μύηση των παιδιών στη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών. Η καθοδήγηση και η προτροπή του/της Νηπιαγωγού για τη σωστή χρήση των Ψηφιακών από τα παιδιά διαφαίνεται ότι έχει ιδιαίτερη σημασία για τους γονείς, αφού θεωρούν ότι ο/η Νηπιαγωγός είναι σημαντικό πρόσωπο στη ζωή των μικρών παιδιών εξαιτίας της αγάπης και της εμπιστοσύνης που του/της έχουν. Επίσης, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ως προς τις Ψηφιακές Τεχνολογίες αλλά και η προθυμία των εκπαιδευτικών να προσφέρουν όσο το δυνατόν περισσότερα στα παιδιά σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα αποτελούν επιθυμία και προσδοκία των γονέων. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ2: «Τι περιμένω; εεε... να τους μάθουν βασικά πράγματα για τους υπολογιστές. Αυτά που κάνουνε νομίζω ότι αρκούν. Δεν περιμένω κάτι παραπάνω. Αυτά τα προγράμματα που κάνουν».

Γ3: «Τώρα που το έμαθα να τους δώσει μία καλή κατεύθυνση, γιατί το ρόλο αυτό τον επικαλείται ο γονέας πλέον. Χωρίς να το ξέρουμε, τον επιτελούμε εμείς. Δεν είναι κακό, αλλά αν υπάρχει κάποιος άνθρωπος ο οποίος είναι εεε, έχει επιμορφωθεί πάνω σε αυτό, σίγουρα θα ξέρει κάτι παραπάνω από εμάς. [...] Για την ασφαλή χρήση, το πώς να βρίσκουμε πληροφορίες για το σχολείο, αυτό».

Γ5: «Περιμένω να είναι ενημερωμένη για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χειριστεί την ψηφιακή τεχνολογία και να είναι πρόθυμη, να προσφέρει ό,τι είναι δυνατόν σαν εκπαιδευτικός στο χώρο του Νηπιαγωγείου. Θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό για την μαθησιακή ανάπτυξη των παιδιών».

Γ6: «Θα ήθελα να τους κάνει μία μήση επειδή την εμπιστεύονται και την αγαπούν, οπότε ο λόγος της έχει βαρύτητα. Εεεε θα μου άρεσε η συνεργασία μαζί της σε αυτό το θέμα, θα εφάρμοζα προτάσεις της για ασύγχρονη εκπαίδευση, για εξ αποστάσεως αν θα ενδιαφερόταν να στείλει κάποιο βίντεο στα παιδιά, κάποιο link που να έχει παιχνίδια κατάλληλα για την ηλικία τους ή εκπαιδευτικά προγράμματα, για παράδειγμα παιχνίδια με γράμματα, με αριθμούς εεε με στοίχιση λέξεων με εικόνα».

Γ7: «Επειδή βλέπω ότι τα παιδιά, η κόρη μου γενικά ότι την ακούει τη Νηπιαγωγό, θα ήθελα και αυτή να παρακινήσει ούτως ώστε να μην χρησιμοποιούν πολύ ή να μην βλέπουν υλικό που δεν είναι της ηλικίας τους, γιατί ασκεί επιρροή πάνω στο παιδί μου τουλάχιστον. Τι άλλο τώρα δεν ξέρω...».

Γ8: «Αυτό που θα ήθελα είναι να τους εξηγήσει ότι είναι ένα πολύ καλό εργαλείο, ας το πω έτσι, στο να τα βοηθήσει μεγαλώνοντας και να μπορούν να μαθαίνουν από εκεί κάποια πράγματα και πληροφορίες, να τα μάθει να έχουν τον έλεγχο, να μπορούν να το ελέγχουν, ότι δεν είναι κάτι, μπορεί να μας βοηθήσει σε πάρα πολλές στιγμές που είναι απαραίτητο, αλλά όχι να το έχουμε ανάγκη και να νιώθουν ότι πρέπει όλη την ώρα να είναι εκεί. Αυτό. Να τους μάθει να το χρησιμοποιούν σωστά και να το έχουν και στο μυαλό τους ως κάτι το οποίο υπάρχει, είναι εκεί και αν χρειαστούμε κάποια πληροφορία είναι εκεί, μπορούμε να ανατρέξουμε να το βρούμε, από εκεί και πέρα να μην υπάρχει τόσο έντονα στο μυαλό τους».

Προσδοκίες γονέων για τη συνεργασία σχολείου - οικογένειας

Από τις απαντήσεις των γονέων αναδείχθηκε η ιδιαίτερη σημασία που έχει για τους γονείς η συνεργασία σχολείου - οικογένειας. Οι γονείς είναι θετικοί απέναντι στη συνεργασία – σχολείου οικογένειας και θα ήθελαν να ενημερωθούν από τους εκπαιδευτικούς για τη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και για τις επιπτώσεις της συγκεκριμένης χρήσης στα παιδιά. Επίσης θα ήθελαν να ενημερώνονται για το εβδομαδιαίο πρόγραμμα που ακολουθείται στο σχολείο και για τον ακριβή τρόπο που χρησιμοποιούνται οι Ψηφιακές Συσκευές στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σημαντικό στοιχείο για τους γονείς είναι οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές εφαρμογές από τους/τις Νηπιαγωγούς, έτσι ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία και στο σπίτι. Ένας γονέας ανέφερε και την ασύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας παράλληλα με τη διά ζώσης διδασκαλία που υλοποιείται στο σχολείο. Προσδοκία των συμμετεχόντων είναι οι εκπαιδευτικοί να δημιουργούν τις συνθήκες εμπλοκής των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία, δίνοντάς τους τις σωστές κατευθύνσεις για τη συνέχιση της μάθησης στο οικογενειακό περιβάλλον. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ3: *«Εφ' όσον λοιπόν είπατε ότι υπάρχει η γωνιά του υπολογιστή, να είχαμε μια επικοινωνία. Την επόμενη εβδομάδα θα κάνει το τάδε θέμα. Να έχουμε γνώση της ύλης κάπως έτσι».*

Γ4: *«Μία ενημέρωση θα μπορούσε να υπάρχει από κάποια Νηπιαγωγό, ίσως. Χρήσιμο θα ήταν, αλλά εμείς δεν έχουμε πάρει κάποια. Μπορεί να ακούσεις μία άποψη από κάποια ειδική πάνω σε αυτό από τις όσο να ναι από τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει, δεν ξέρω στην ψυχολογία του ενδεχομένως ή κάτι. Εντάξει θα ήταν χρήσιμο, αλλά δεν έχει υπάρξει, όχι».*

Γ5: *«Κοιτάζτε, θεωρώ ότι για να μπορέσουμε να συνεργαστούμε θα πρέπει και η ίδια να μας οργανώσει, να μας προτείνει πράγματα, ούτως έτσι να μπορούμε κι εμείς στο σπίτι να δουλεύουμε αντίστοιχα, εεε αντίστοιχα, δηλαδή παράλληλα με την τάξη και... Επίσης εμείς από την πλευρά μας σαν γονείς θα πρέπει να ενημερώνουμε το Νηπιαγωγείο σχετικά με το επίπεδο της χρήσης του υπολογιστή με τα παιδιά μας στο σπίτι, ώστε από το Νηπιαγωγείο να παρέχουν την ανάλογη υποστήριξη και ιδιαίτερα στα παιδιά που δεν έχουν προηγούμενες εμπειρίες, που δεν έχουν έρθει σε επαφή καθόλου με κάποιο ψηφιακό μέσο».*

Γ6: «Εεεε θα μου άρεσε η συνεργασία μαζί της σε αυτό το θέμα, θα εφάρμοζα προτάσεις της για ασύγχρονη εκπαίδευση, για εξ αποστάσεως αν θα ενδιαφερόταν να στείλει κάποιο βίντεο στα παιδιά, κάποιο link που να έχει παιχνίδια κατάλληλα για την ηλικία τους ή εκπαιδευτικά προγράμματα, για παράδειγμα παιχνίδια με γράμματα, με αριθμούς εεε με στοίχιση λέξεων με εικόνα».

Γ7: «Εεε...τι περιμένω...θα ήθελα ας πούμε να μας δώσει κάποια sites τα οποία θα μπορούσαν να τα χρησιμοποιούν τα παιδιά στο σπίτι ή τώρα εντάζει από ενημέρωση τι να μας κάνει; Πιο πολύ να μας έδινε κάποιο υλικό, ασφαλές υλικό, το οποίο να μπορούν να μπουν τα παιδιά και να επισκεφθούν και με τη βοήθεια των γονέων να κάνουν και πράγματα μαζί στο σπίτι».

Γ8: «Θα με ενδιέφερε να έχω ενημέρωση στο τι κάνει, τι βλέπουν, θα ήθελα να ενημερώνομαι πιο συχνά για το τι προγράμματα βλέπουν, αλλά υπάρχει ενημέρωση και δεν υπάρχει καθημερινή χρήση τόσο έντονη. Πιστεύω ότι είναι καλή η συνεργασία γενικότερα. Αυτό να ενημερώνει περισσότερο για τη χρήση, την ώρα, τις ώρες που βλέπουν, τα προγράμματα που βλέπουν. Θα με ενδιέφερε τι βλέπει στον υπολογιστή».

Γ10: «Έτσι, έτσι ακριβώς ναι, για τη χρήση του υπολογιστή ή και να δώσει και κάποιες λύσεις αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα, αν πάρα πολύ, εννοώ να έχει ξεφύγει η κατάσταση πάρα πολύ».

Στην παρούσα έρευνα οι μισοί γονείς δηλώνουν ότι έχουν συνεργαστεί στο παρελθόν με τον/την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο, ενώ οι άλλοι μισοί γονείς αναφέρουν ότι δεν έχει υπάρξει καμία συνεργασία με τον/την Νηπιαγωγό για τον εν λόγω θέμα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων αναφέρει ότι θα επιθυμούσε τη συνεργασία σχολείου οικογένειας και την ενημέρωσή τους σχετικά με τη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και με τις επιπτώσεις της εν λόγω χρήσης στα μικρά παιδιά. Επίσης, θα ήθελαν να ενημερωθούν και για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές, έτσι ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία και στο σπίτι. Παρόμοια ευρήματα συναντιούνται και στην έρευνα των Preradovic, Lesin & Sagud (2016), οι οποίοι αναφέρουν ότι οι Κροάτες γονείς επιθυμούν να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά εργαστήρια που θα τους καθοδηγούν για τη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και για τις επιπτώσεις της χρήσης αυτής στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Οι γονείς μικρών παιδιών στο Κουβέιτ, σημειώνουν ότι δεν υπάρχει καμία συνεργασία

με το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα σχετικά με την παιδαγωγική αξία των Ψηφιακών Συσκευών και η κύρια πηγή ενημέρωσής τους είναι το Διαδίκτυο (Aldhafeeri & Palaiologou, 2016).

5.8 Ιδέες και προτάσεις γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά

Στο τέλος των συνεντεύξεων ζητήθηκε από τους γονείς να δώσουν, αν θέλουν, κάποια δική τους ιδέα ή πρόταση σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά. Οι γονείς διατύπωσαν προτάσεις και ιδέες που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στο σχολικό περιβάλλον μέσω Διαδικτύου και από τους ίδιους τους γονείς. Ένας γονέας εξέφρασε ότι θα προτιμούσε να μη χρησιμοποιούν τα παιδιά Ψηφιακές Συσκευές και να απολαμβάνουν το ελεύθερο παιχνίδι με τους συνομήλικούς τους.

Σχολικό Περιβάλλον

Οι ιδέες και οι προτάσεις των γονέων που αφορούν στο σχολικό περιβάλλον έγκεινται στην επιμόρφωση του/της Νηπιαγωγού σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και στην ενημέρωση ή συζήτηση με τους γονείς για το εν λόγω θέμα δίνοντας τις «σωστές κατευθύνσεις». Επίσης οι γονείς πρότειναν την υλοποίηση εκδηλώσεων στο σχολείο και τη διεξαγωγή εκπαιδευτικού προγράμματος για γονείς. Αναφέρθηκαν ότι θα ήθελαν να γίνεται χρήση του Υπολογιστή στο σχολείο με σκοπό την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, αλλά και στην πρόσβαση σε πλατφόρμες, όπως το φωτόδεντρο, με σκοπό την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας. Μία άλλη πρόταση αφορά στη δημιουργία ψηφιακού περιβάλλοντος με εργασίες και δράσεις των παιδιών. Επίσης ένας γονέας εξέφρασε την επιθυμία να συμπεριληφθούν οι Ψηφιακές Τεχνολογίες στο βιβλίο «Οδηγός Γονέα» που διανέμεται από τα Νηπιαγωγεία στους γονείς και να αναφέρεται στην ορθή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά. Εστίασε στις οδηγίες που θα πρέπει να δοθούν στους γονείς από κάποιον επίσημο φορέα όπως το Υπουργείο Παιδείας ή το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ3: «Να ήταν κάποιος επιμορφωμένος, επιμορφωμένη Νηπιαγωγός και να έδινε τις σωστές κατευθύνσεις. Επιστημονικά μιλώντας. Και στους γονείς και στα παιδιά. Αυτό είναι το σημαντικότερο όλων»

Γ4: «Ναι. Πιστεύω η ενημέρωση θα είναι πολύ σημαντική, δηλαδή δεν ξέρω τώρα πόσο, γιατί εντάξει μπορεί ενδεχομένως οι γονείς ή πολλοί γονείς όχι να μην ασχολούνται, να μην το βλέπουν, ή να μην το ζουν καθημερινά και δεν γνωρίζουν. [...] με μία εκδήλωση στο σχολείο, με ένα έτσι εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο θα αναφέρεται για τη χρήση του Διαδικτύου ή για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών. Αυτό πιστεύω θα ήταν το καλύτερο».

Γ5: «Φυσικά! Θα πρέπει να ενημερώνονται οι γονείς με συχνές συνελεύσεις και ατομικά ίσως να αναφέρονται οι Νηπιαγωγοί στο γονέα και για την εξέλιξη του παιδιού τους και για την εργασία που θα πρέπει να παρέχουμε εμείς αντίστοιχα στο σπίτι σε αυτό το κομμάτι».

Γ6: «Θα μου άρεσε στο σχολείο ό,τι project έχουν κάθε φορά, ό,τι δράσεις και εργασίες βλέπουμε εμείς οι γονείς τοιχοκολλημένες σε μία γιορτή ή επίσκεψη μας στους ενδότερους χώρους του Νηπιαγωγείου, θα μου άρεσε να το δω και σε ψηφιακό περιβάλλον. Οι επιλογές που έχουν κάνει τα παιδιά με τα χέρια τους να έχουν αντίστοιχη δημιουργία σε μία πλατφόρμα. Όπως υπάρχουν στο φωτόδεντρο για τις ξένες γλώσσες, υπάρχει το σχέδιο και εφαρμόζονται πάνω του οι λέξεις, εεε οπότε μαθαίνει το σωστό και λάθος, μαθαίνουν ότι κάνοντας μία επιλογή μπορούν να προχωρήσουν παρακάτω ή να αναιρέσουν τις προηγούμενες επιλογές ότι είναι λάθος, υπάρχει εξοικείωση, μπορούν να συνεργαστούν με τα άλλα παιδιά για ανταλλαγή ιδεών. [...] Θα ήθελα από το Υπουργείο Παιδείας να γίνει μία γνωστοποίηση προς τα Νηπιαγωγεία και να είναι σαφές από ακαδημαϊκούς, από το ΙΕΠ, από μία σαφή και επίσημη προέλευση με τρόπο οδηγιών, όπως υπάρχουν οι οδηγίες προς τους γονείς, το βιβλίο που διαβάζουμε για το Νηπιαγωγείο, τους όρους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, θα ήθελα να αναφέρεται και για τις ψηφιακές τεχνολογίες, η οριοθέτηση, οι στόχοι και τα περιεχόμενα που είναι κατάλληλα για αυτήν την ηλικία».

Γ10: «Σίγουρα θα μπορούσε να γίνει να υπάρχουν κάποιες ενημερώσεις, δεν ξέρω από πού, ή και από τους δασκάλους όπως και έχουμε κιόλας για να μπορούμε να μετριάσουμε λίγο την κατάσταση, να μην ξεφύγει τόσο πολύ όλο αυτό το πράγμα».

Διαδίκτυο

Ένας γονέας πρότεινε την επιμόρφωση των γονέων μέσω της τηλεόρασης ή μέσω Διαδικτύου με webinar.

Γ4: *«Αν και στη τηλεόραση έχω δει κάποιες φορές, ή διαδικτυακά, είτε η Νηπιαγωγός, είτε κάποια, δεν ξέρω, εκδήλωση με διάφορα πράγματα. [...]ότι η ενημέρωση θα ήταν πολύ σημαντική, με οποιοδήποτε μέσο και ψηφιακά βέβαια. Η ας πούμε με webinar».*

Γονείς

Μία μητέρα αναφέρθηκε στα όρια και την υποχρέωση των γονέων να ελέγχουν τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά.

Γ7: *«Ναι, τώρα τι να σας πω, δεν ξέρω. Εεεε τίποτα, νομίζω ότι απλά εμείς ως γονείς οφείλουμε να μιλήσουμε και να θέσουμε κάποια όρια στα παιδιά με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να το δεχτούν και αυτά. Γιατί είναι και η αντίδραση σε αυτή την ηλικία. Δεν ξέρω τώρα τι να σας πω...».*

Μη χρησιμοποίηση συσκευών από τα παιδιά

Μία μητέρα εξέφρασε ότι το ιδανικό για αυτήν θα ήταν τα παιδιά να μην χρησιμοποιούν Ψηφιακές Συσκευές σε αυτήν την ηλικία και να απολαμβάνουν το ελεύθερο παιχνίδι με τους φίλους τους. Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους γονείς:

Γ8: *«(γέλιο) Τώρα βρήκατε και τον άνθρωπο! Αν μπορούσα δεν θα υπήρχαν καθόλου. Θεωρώ ότι από κάποια ηλικία δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιούν καθόλου, αλλά δυστυχώς δεν είναι τόσο εύκολο με τόσο έντονη χρήση γύρω μας. [...] Το παιδί θα πρέπει να σκέφτεται, να παίζει και να ζει την ηλικία του με τα παιχνίδια και να αναπτύσσει τη φαντασία του με αυτό τον τρόπο. Φτιάχνοντας κατασκευές, ζωγραφική, παίζοντας με κάτι με άλλο. Θεωρώ ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό. Σίγουρα δεν μπορούμε να το αποκλείσουμε τελείως γιατί έτσι είναι η ζωή μας, όλοι χρησιμοποιούμε ψηφιακές συσκευές, όλοι έχουμε ένα κινητό ή οτιδήποτε, απλά να μη μας είναι απαραίτητο. Αυτό θα ήθελα πιο πολύ. Να βλέπω πιο πολύ παιδιά να παίζουν έξω παρά να είναι με ένα κινητό στο χέρι. Νομίζω ότι αυτό είναι το ιδανικό».*

Σταχυολογώντας τη διαδικασία των συνεντεύξεων, αξίζει να σημειωθεί το ενδιαφέρον των γονέων να συμμετέχουν στην παρούσα έρευνα. Οι περισσότεροι γονείς επιζητούσαν περαιτέρω συζήτηση και εμπάθυνση στο εν λόγω θέμα μετά το πέρας των συνεντεύξεων, υλικό το οποίο δυστυχώς δεν έχει ηχογραφηθεί, αφού η ερευνήτρια νόμιζε ότι η συνεντεύξεις είχαν φτάσει στο τέλος τους και διέκοπτε την ηχογράφιση. Οι γονείς εξέφραζαν την ευχαρίστησή τους για τη διαδικασία της συνέντευξης, τονίζοντας ότι πολλά μέρη της συζήτησης δεν τα είχαν σκεφτεί στο παρελθόν και ότι μετά από τη συζήτηση αυτή θα έμπαιναν σε μία διαδικασία μελέτης για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά. Οι γονείς σημείωναν ότι αντιλήφθηκαν τη «σπουδαιότητα» των Ψηφιακών Συσκευών στη ζωή των μικρών παιδιών, και πολλές ερωτήσεις τους προβληματίσαν και τους έδωσαν έναυσμα για περαιτέρω ενημέρωση για το εν λόγω θέμα. Δύο γονείς έθεσαν έντονα το θέμα της μη ύπαρξης Γωνιάς του Υπολογιστή στο Νηπιαγωγείο που φοιτούσαν τα παιδιά τους και την άγνοια που είχαν για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στη εκπαιδευτική διαδικασία. Οι γονείς εξέφραζαν τις ανησυχίες τους για τις αρνητικές συνέπειες των Ψηφιακών Συσκευών και την ανάγκη που ένιωθαν για επαρκή ενημέρωση από το Νηπιαγωγείο, θέτοντας ταυτόχρονα το θέμα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

5.9 Σύνοψη Αποτελεσμάτων

Στον Πίνακα 3 αποτυπώνονται συνοπτικά οι απόψεις των γονέων και παρουσιάζονται οι παράγοντες που διαμορφώνουν το πλαίσιο χρήσης ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά με βάση τους κύριους άξονες όπως αναλύθηκαν παραπάνω:

Πίνακας 3. Παράγοντες που διαμορφώνουν το πλαίσιο χρήσης ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά

Άξονες	Παράγοντες	Δείκτες
		διασκεδαστικά παιχνίδια
	ψυχαγωγικοί	videos στο YouTube
		παιδικά προγράμματα

		μουσική
Λόγοι χρησιμοποίησης		εκπαιδευτικά παιχνίδια
ΨΣ από τα παιδιά	εκπαιδευτικοί	εκπαιδευτικά video εξ αποστάσεως εκπαίδευση λόγω πανδημίας
		ησυχία
		οικιακές δουλειές
απασχόληση παιδιών		εργασία γονέων κοινωνικές συναναστροφές γονέων
		διαδικασία πρωινού, γεύματος, δείπνου
οικογενειακές καθημερινές ρουτίνες		χαλάρωση
	μέσο ανταμοιβής	ανταμοιβή
		συμβολή στην ανάπτυξη
αρχικές αντιλήψεις		συμβολή στην ανάπτυξη ανάλογα με τη χρήση μη συμβολή στην ανάπτυξη
		ανάπτυξη προφορικού λόγου
		μαθηματικές δεξιότητες
γνωστικός τομέας		εμπλουτισμός γνώσεων
Συμβολή χρήσης ΨΣ στην ανάπτυξη των παιδιών		ικανότητα επίλυσης προβλήματος ικανότητα αιτίου -αποτελέσματος φαντασία
	συναισθηματικός τομέας	διασκέδαση/ ψυχαγωγία υιοθέτηση κοινά αποδεκτών συμπεριφορών επικοινωνία μέσω Ψ. Σ.

	ψυχοκινητικός τομέας	δεξιότητες χειρισμού συσκευών δεξιότητες λεπτής κινητικότητας μίμηση παιχνιδιού
	αρνητικές επιπτώσεις	εξάρτηση, εθισμός υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση έλλειψη χρόνου από άλλες δραστηριότητες προβλήματα στην υγεία πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων καθυστέρηση ύπνου
Αρνητική επίδραση Ψηφιακών συσκευών	φόβου/ανησυχίες γονέων	εθισμός εκπομπή ακτινοβολίας κίνδυνοι Διαδικτύου μελλοντική χρήση υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση περιορισμός των συναναστροφών με συνομήλικους έλλειψη χρόνου για άλλες δραστηριότητες
Οικογενειακές συγκρούσεις	συγκρούσεις γονέων μεταξύ τους	διαφωνία για τη χρήση Ψ.Σ. διαφωνία για επίδραση Ψ.Σ.
	συγκρούσεις γονέων-παιδιών	μη τήρηση κανόνων
	συγκρούσεις παιδιών	εμφάνιση αρνητικών συμπεριφορών παιδιού διαφωνία παιδιών για χρόνο/σειρά
	βοήθεια γονέα στη χρήση	αυτόνομη χρήση χρήση με βοήθεια γονέα
Τρόποι εμπλοκής	κοινή χρήση Ψ.Σ.	εκπαιδευτικός σκοπός ψυχαγωγικός σκοπός

των γονέων στη χρήση των ΨΣ	επικοινωνία μέσω διαδικτύου
γονεϊκός έλεγχος	επίβλεψη χρήσης συμμετοχή γονέα στη χρήση παρακολούθηση συσκευής κανόνες
προβληματισμοί γονέων	χρόνος έλεγχος χρήσης μη επαρκής ενημέρωση εξάρτηση μη ιδιαίτερος προβληματισμός
Ενημέρωση γονέων	εκπαιδευτικός διαδίκτυο εφημερίδες πηγές ενημέρωσης τηλεόραση άλλοι γονείς παιδίατρος καμία πηγή
ζητήματα για ενημέρωση	εκπαιδευτικές εφαρμογές σωστή χρήση ασφάλεια στο διαδίκτυο αρνητικές συνέπειες κανένα ζήτημα
εμπειρίες παιδιών	B.Y.O.D. παιχνίδια στον υπολογιστή παρακολούθηση εκπαιδευτικών προβολών

		ακρόαση μουσικής
		ελεύθερο παιχνίδι στη Γωνιά του Υπολογιστή
		μη ύπαρξη γωνιά υπολογιστή/καμία εμπειρία
Χρήση ΨΣ	Ιδέα B.Y.O.D.	εφαρμογή B.Y.O.D.
Στο Νηπιαγωγείο		θετικοί
		αρνητικοί
		σκεπτικιστές
		καινούρια μέθοδος διδασκαλίας
		ενίσχυση μάθησης/διδασκαλίας
		ενίσχυση κινήτρου παιδιών
		εξοικείωση και χειρισμός Ψ.Σ./σωστή χρήση
	εκπαιδευτική διαδικασία	γνωριμία με μικτή μάθηση
		συνεργασία/αλληλεπίδραση
		φαντασία
		ψυχαγωγία
Συνεργασία σχολείου - οικογένειας	προηγούμενη συνεργασία	ενημέρωση για τη χρήση B.Y.O.D.
		καμία συνεργασία
		θέμα εθισμού
		εξ αποστάσεως εκπαίδευση λόγω πανδημίας
		επιμόρφωση εκπαιδευτικού/προθυμία
	χρήση Ψ. Σ. από τα παιδιά	δεξιότητες χειρισμού συσκευών
Προσδοκίες		καθοδήγηση/προτροπή για σωστή χρήση
		εκπαιδευτικές εφαρμογές
		συνθήκες εμπλοκής γονέων
	συνεργασία	χρήση ψηφιακών συσκευών στο σχολείο

	σχολείου-οικογένειας	<p>ενημέρωση για εβδομαδιαίο πρόγραμμα</p> <p>ασύγχρονη εκπαίδευση</p> <p>σωστή χρήση/επιπτώσεις Ψ.Σ.</p> <p>βοήθεια σε ενδεχόμενο πρόβλημα</p>
Ιδέες/Προτάσεις		<p>επιμόρφωση νηπιαγωγού</p> <p>εκπαιδευτικό πρόγραμμα για γονείς</p> <p>εκδηλώσεις</p>
	σχολικό περιβάλλον	<p>ενημέρωση/συζήτηση από Νηπιαγωγό</p> <p>βιβλίο για γονείς από επίσημους φορείς</p> <p>σωστή χρήση στο σχολείο/φωτόδεντρο</p> <p>δράσεις και εργασίες παιδιών σε ψηφιακό περιβάλλον</p>
	διαδίκτυο	<p>Webinar</p> <p>τηλεόραση</p>
	γονείς	ελεγχόμενη χρήση
	μη χρησιμοποίηση συσκευών από τα παιδιά	ελεύθερο παιχνίδι

Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση των απόψεων των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο, προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα ο τρόπος χρήσης και η επίδραση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και οι τρόποι διαμεσολάβησης των γονέων στην εν λόγω χρήση.

Συνοψίζοντας τα ευρήματα της έρευνας παρατίθενται στη συνέχεια οι διαπιστώσεις ανά ερευνητικό άξονα.

6.1 Απόψεις γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι και η επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών.

Στην παρούσα έρευνα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρησιμοποιούν πιο πολύ τις ψηφιακές συσκευές tablets και smartphones, όπως επιβεβαιώνεται και από τις έρευνες των Chaudron (2015), Ebbeck κ.α. (2015), McCloskey κ.α. (2018), Tena, Gutierrez & Cejudo (2019)

Τα περισσότερα παιδιά δεν έχουν δική τους ψηφιακή συσκευή, γεγονός που αντιτίθεται με τα αποτελέσματα της έρευνας των Kabali κ.α. (2015) και χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές μία ώρα ημερησίως, εύρημα το οποίο συμφωνεί με την έρευνα των Tena, Gutierrez & Cejudo (2019). Οι έρευνες των Ebbeck κ.α. (2015) και των Aldhafeeri & Palaiologou (2016) συντείνουν στο ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές καθημερινά, εύρημα το οποίο έρχεται σε αντίθεση με την εν λόγω έρευνα, όπου τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές δύο με τρεις φορές την εβδομάδα. Την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού και του εγκλεισμού των παιδιών στο σπίτι, τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές καθημερινά με αποτέλεσμα να αυξηθεί η έκθεση των παιδιών στις ψηφιακές συσκευές.

Οι γονείς στην παρούσα έρευνα συμφωνούν στο ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό και λιγότερο για εκπαιδευτικό σκοπό. Οι γονείς παρέχουν τις ψηφιακές στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και ήσυχα, κερδίζοντας έτσι χρόνο για να κάνουν τις οικιακές δουλειές και προσωπικό χρόνο για δικές τους δραστηριότητες, όπως επιβεβαιώνουν και ευρήματα και άλλων ερευνών (Φεσάκης, 2009· Chaudron, 2015· Kabali κ.α., 2015· Radesky κ.α., 2016· Seo & Lee, 2017. Ένας γονέας ανέφερε

ότι χρησιμοποιεί τις ψηφιακές συσκευές σαν μέσο ανταμοιβής καλής συμπεριφοράς για το παιδί του, εύρημα το οποίο συναντάται στην έρευνα των Tena, Gutierrez & Cejudo (2019) και των Seo & Lee (2017). Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει την ένταξη των Ψηφιακών Συσκευών στην καθημερινή οικογενειακή ζωή και τη χρήση αυτών με σκοπό τη διευκόλυνση των καθημερινών οικογενειακών ρουτινών, όπως η διαδικασία του πρωινού, του γεύματος και του δείπνου αλλά και η χαλάρωση κατά τις μεσημεριανές ώρες.

Οι γονείς παρουσίασαν αντιφατικές απόψεις στην αρχή των συνεντεύξεων σε σχέση με τη συμβολή της χρήσης των ψηφιακών συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών, γεγονός το οποίο συνάδει με τα ευρήματα της έρευνας των Palaigeorgiou κ.α. (2018). Παρά την επικράτηση της εν λόγω χρήσης για ψυχαγωγικό σκοπό, οι γονείς αποδέχονται την εκπαιδευτική αξία των ψηφιακών συσκευών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των παιδιών όσο αφορά στο γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα, όπως διαπίστωσαν και οι ερευνητές Ebbeck κ.α. (2015), Aldhafeeri & Palaiologou (2016), Preradovic, Lesin & Sagud (2016), Genc & Fidan, (2017), Erdogan κ.α. (2018) και Chen, Teo & Nguyen (2019) σε σχετικές έρευνες. Αντίθετα, στην έρευνα των McCloskey κ.α. (2018) οι Ισπανοί γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας δεν αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Συσκευών.

Οι Ebbeck κ.α. (2015) διαπίστωσαν ότι ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων ανησυχεί για τις αρνητικές επιπτώσεις της χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά και αναγνωρίζουν ως κινδύνους την αρνητική επιρροή της συγκεκριμένης χρήσης στη νοητική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών και τον εθισμό, όπως διαπιστώνεται και στην παρούσα έρευνα. Στην παρούσα μελέτη οι γονείς συμφωνούν στο ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών έχει αρνητικές επιπτώσεις στην γνωστική, κοινωνική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών, όπως εξάρτηση και εθισμό, την υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση, την έλλειψη χρόνου από άλλες δραστηριότητες, την πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων, υπερδιέγερσης και προβλημάτων υγείας όπως διαπιστώνεται και σε σχετικές έρευνες των Preradovic, Lesin & Sagud (2016) και Radesky κ.α. (2016). Επίσης, οι ανησυχίες των γονέων για τη χρήση αυτή έγκεινται στον εθισμό, στις βλαβερές συνέπειες στην υγεία, στους κινδύνους που ελλοχεύει το Διαδίκτυο, το ακατάλληλο περιεχόμενο και την αντικοινωνική συμπεριφορά, ευρήματα τα οποία έδειξαν και οι έρευνες των Genc & Fidan (2017) και Palaigeorgiou κ.α. (2018) και αντιτίθενται με τους Aldhafeeri & Palaiologou (2016), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι γονείς στο Κουβέιτ δεν ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις των συσκευών.

Η Lauricella & Rideout (2015) υποστηρίζουν ότι η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά οδηγεί συχνά σε οικογενειακές συγκρούσεις, εύρημα το οποίο επιβεβαιώνεται και στην παρούσα έρευνα, σε αντίθεση με τους Aldhafeeri & Palaiologou (2016) που διαπίστωσαν ότι οι γονείς δεν θεωρούν ότι διαταράσσεται η οικογενειακή ζωή εξαιτίας της συγκεκριμένης χρήσης. Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει ότι οι οικογενειακές συγκρούσεις δημιουργούνται α) μεταξύ των γονέων εξαιτίας της διαφωνίας των γονέων σχετικά με τη χρήση των συσκευών και την επίδραση που έχει στην ανάπτυξη των παιδιών, β) μεταξύ γονέων-παιδιών, για τη μη τήρηση των κανόνων που έχουν θέσει οι γονείς για τη χρήση, και γ) μεταξύ των παιδιών, όταν υπάρχουν στην οικογένεια παραπάνω από ένα παιδί για τη σειρά που θα χρησιμοποιήσουν τις ψηφιακές συσκευές.

6.2 Τρόποι συμμετοχής των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά.

Στην παρούσα έρευνα οι γονείς ελέγχουν τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά κυρίως επιβλέποντας τη χρήση και βάζοντας κανόνες ως προς τη χρονική διάρκεια, το περιεχόμενο πρόσβασης και τη συχνότητα με την οποία τα παιδιά χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές αλλά και συμμετέχοντας στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών με τα παιδιά. Τα μισά παιδιά χειρίζονται αυτόνομα τις ψηφιακές συσκευές και τα άλλα μισά παιδιά χρειάζονται τη βοήθεια των γονέων τους για να χρησιμοποιήσουν τις ψηφιακές συσκευές. Τα είδη της διαμεσολάβησης που ασκούν οι γονείς στην εν λόγω χρήση είναι κυρίως η περιοριστική διαμεσολάβηση, θέτοντας κανόνες, η επίβλεψη και η συμμετοχική διαμεσολάβηση ή η κοινή χρήση των συσκευών από γονέα-παιδί με εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό σκοπό. Τα ευρήματα αυτά διαπιστώνονται και σε άλλες διεθνείς έρευνες. Οι Nikken & Schols (2015) διαπίστωσαν ότι η εξάσκηση των ψηφιακών δεξιοτήτων τους γίνεται είτε με κοινή χρήση των συσκευών από γονέα-παιδί, είτε με την επίβλεψη του γονέα. Οι Seo & Lee (2017) διαπίστωσαν ότι οι Κορεάτες γονείς εφαρμόζουν την περιοριστική διαμεσολάβηση θέτοντας κανόνες στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, αλλά σπάνια χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές μαζί με τα παιδιά. Οι Genc & Fidan (2017) παρατήρησαν επίσης ότι οι Τούρκοι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας εφαρμόζουν την περιοριστική διαμεσολάβηση, αλλά δεν κάνουν κοινή χρήση των tablets με τα παιδιά. Περιοριστική διαμεσολάβηση εφαρμόζουν και οι γονείς παιδιών

που φοιτούν σε Δημοτικό σχολείο στη Βόρεια Ελλάδα (Palaiogeorgiou κ.α., 2018) καθώς και οι Ισπανοί γονείς παιδιών (Tena, Gutierrez & Cejudo, 2019). Οι McCloskey κ.α. (2018) διαπίστωσαν ότι οι περισσότεροι γονείς χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές μαζί με τα παιδιά τους, όπως και οι γονείς παιδιών Σιγκαπούρη, οι οποίοι τείνουν να χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές συσκευές μαζί με τα παιδιά τους με εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό σκοπό (Chen, Teo & Nguyen, 2019). Επίσης μερικοί γονείς στην παρούσα έρευνα εφαρμόζουν και τη στρατηγική της παρακολούθησης της συσκευής, ελέγχοντας το ιστορικό της συσκευής μετά τη χρήση της από το παιδί, εύρημα το οποίο δεν έχει δείξει άλλη σχετική έρευνα.

Οι Nikken & Jansz (2013) υποστηρίζουν ότι η επίβλεψη αποτελεί το πιο συνηθισμένο τρόπο διαμεσολάβησης των γονέων στη χρήση των μέσων από τα μικρά παιδιά καθώς οι γονείς συνδυάζουν τις οικιακές εργασίες με την επίβλεψη της χρήσης των παιδιών, γεγονός που αποτελεί έναν από τους κύριους λόγους που χρησιμοποιούν τα παιδιά τις Ψηφιακές Τεχνολογίες στην παρούσα εργασία. Αυτή η στρατηγική υποδηλώνει την τάση των γονέων να ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις των Ψηφιακών Τεχνολογιών και το μειωμένο ενδιαφέρον των γονέων για τη χρήση του υπολογιστή ως εκπαιδευτικό εργαλείο (Nikken & Jansz, 2013). Περίπου οι μισοί γονείς της παρούσας έρευνας άρχισαν να χρησιμοποιούν τις Ψηφιακές Συσκευές με εκπαιδευτικό σκοπό λόγω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που υλοποιήθηκε από τις σχολικές μονάδες εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού.

Σύμφωνα με τους Nikken & Jansz (όπ. αναφ. στο Konok, 2020) οι ψηφιακοί τύποι γονέων όπως προκύπτουν από τις στρατηγικές διαμεσολάβησης των γονέων στην παρούσα έρευνα είναι οι δημοκρατικοί τύποι γονέων, που βάζουν κανόνες και όρια στα παιδιά αλλά ενθαρρύνουν την αυτονομία και υποστηρίζουν τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και οι αυταρχικοί τύποι γονέων που εφαρμόζουν τη περιοριστική διαμεσολάβηση και την επίβλεψη.

6.3 Απόψεις γονέων σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και προσδοκίες γονέων από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής.

Στην έρευνα διαφαίνεται ότι οι περισσότεροι γονείς έχουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι γονείς αναγνωρίζουν τις Ψηφιακές

Τεχνολογίες ως μέσα εμπειριών και μάθησης, εύρημα το οποίο διαπιστώνεται και στην έρευνα των Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis (2019) και υποστηρίζουν την εισαγωγή του ψηφιακού γραμματισμού στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου, εύρημα το οποίο διαπιστώνεται και στην έρευνα των Preradovic, Lesin & Sagud (2016). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι περίπου οι μισοί γονείς δηλώνουν ότι παιδιά τους δεν έχει αναφέρει κάποια εμπειρία σχετική με Ψηφιακές Τεχνολογίες στο Νηπιαγωγείο. Οι υπόλοιποι γονείς αναφέρουν ως εμπειρίες των παιδιών παιχνίδια στη Γωνιά του Υπολογιστή την ώρα των ελεύθερων δραστηριοτήτων, βιντεοπροβολές, ντοκυμαντέρ και ακρόαση μουσικής.

Αν εξαιρέσουμε τους γονείς των παιδιών όπου στο Νηπιαγωγείο που φοιτούν τα παιδιά τους υλοποιείται ήδη η ιδέα του B.Y.O.D., οι περισσότεροι γονείς είναι αρνητικοί ή διστακτικοί στην ιδέα να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εύρημα το οποίο διαπίστωσαν και οι Palaigeorgiou κ.α. (2016) σε αντίθεση με τους περισσότερους από τους μισούς γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας στο Ηράκλειο της Κρήτης που ήταν θετικοί απέναντι στην ιδέα B.Y.O. D. (Papadakis, Zaranis & Kalogiannakis, 2019).

Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τις προσδοκίες των γονέων από τον/την Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά που έγκεινται στην εκμάθηση του χειρισμού των συσκευών από τα παιδιά και ιδιαίτερα στη μύηση των παιδιών στη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών. Επίσης, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ως προς τις Ψηφιακές Τεχνολογίες αλλά και η προθυμία των εκπαιδευτικών να προσφέρουν όσο το δυνατόν περισσότερα στα παιδιά σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα αποτελούν επιθυμία και προσδοκία των γονέων.

Ως προς τη συνεργασία οικογένειας-σχολείου για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά οι μισοί γονείς, ανέφεραν ότι δεν έχουν συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό για το εν λόγω θέμα. Οι υπόλοιποι γονείς αναφέρουν ότι η συνεργασία με τη Νηπιαγωγό αφορούσε στην εφαρμογή B.O.Y.D., στην ενημέρωση των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι και στην υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Από τις απαντήσεις των γονέων αναδείχθηκε η ιδιαίτερη σημασία που έχει για τους γονείς η συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Οι γονείς είναι θετικοί απέναντι στη συνεργασία – σχολείου οικογένειας και θα ήθελαν να ενημερωθούν από τους εκπαιδευτικούς για τη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και για τις επιπτώσεις της

συγκεκριμένης χρήσης στα παιδιά. Επίσης θα ήθελαν να ενημερώνονται για το εβδομαδιαίο πρόγραμμα που ακολουθείται στο σχολείο και για τον ακριβή τρόπο που χρησιμοποιούνται οι Ψηφιακές Συσκευές στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σημαντικό στοιχείο για τους γονείς είναι οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές εφαρμογές από τους/τις Νηπιαγωγούς, έτσι ώστε να μπορούν να υποστηρίζουν τη μαθησιακή διαδικασία και στο σπίτι. Προσδοκία των συμμετεχόντων είναι οι εκπαιδευτικοί να δημιουργούν τις συνθήκες εμπλοκής των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία, δίνοντάς τους τις σωστές κατευθύνσεις για τη συνέχιση της μάθησης στο οικογενειακό περιβάλλον.

Παρόμοια ευρήματα έδειξε και η έρευνα των Preradovic, Lesin & Sagud (2016), οι οποίοι αναφέρουν ότι οι Κροάτες γονείς επιθυμούν να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά εργαστήρια που θα τους καθοδηγούν για τη σωστή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και για τις επιπτώσεις της χρήσης αυτής στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Οι γονείς μικρών παιδιών στο Κουβέϊτ, σημειώνουν ότι δεν υπάρχει καμία συνεργασία με το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα σχετικά με την παιδαγωγική αξία των Ψηφιακών Συσκευών και η κύρια πηγή ενημέρωσής τους είναι το Διαδίκτυο (Aldhafeeri & Palaiologou, 2016).

Το Διαδίκτυο αποτελεί την κύρια πηγή ενημέρωσης των γονέων σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά και στην παρούσα έρευνα. Επίσης, στην παρούσα έρευνα οι γονείς θέτουν ως ζητήματα για περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με την εν λόγω χρήση, την ασφάλεια στο Διαδίκτυο, τις αρνητικές συνέπειες, τις εκπαιδευτικές εφαρμογές και το σωστό τρόπο χρησιμοποίησης των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά, όπως διαπιστώνεται και στις έρευνες των Φεσάκη (2009), Preradovic, Lesin & Sagud (2016), Radesky κ.α. (2016) και Erdogan, κ.α. (2018).

Συνοψίζοντας, οδηγούμαστε στις εξής διαπιστώσεις:

Οι γονείς των παιδιών της παρούσας έρευνας παρουσιάζουν αντικρουόμενες απόψεις για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Αποδέχονται την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Τεχνολογιών και τη συμβολή τους στη διαδικασία της μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών ως προς το γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα, αλλά συμφωνούν στο ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές κυρίως για ψυχαγωγικό σκοπό και λιγότερο για εκπαιδευτικό σκοπό. Οι γονείς παρέχουν τις Ψηφιακές Συσκευές στα παιδιά για να τα κρατούν απασχολημένα και ήσυχα, κερδίζοντας έτσι χρόνο για

να κάνουν τις οικιακές δουλειές και προσωπικό χρόνο για δικές τους δραστηριότητες. Ανησυχούν ιδιαίτερα για τις αρνητικές επιπτώσεις στη γνωστική, κοινωνικό-συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών και εκφράζουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους για τη μελλοντική χρήση των παιδιών, αφού σε αυτή την ηλικία θεωρούν ότι η εν λόγω χρήση είναι ελεγχόμενη. Η χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά διαταράσσει την οικογενειακή ζωή με τη ύπαρξη συγκρούσεων μεταξύ των γονέων, μεταξύ των γονέων-παιδιών και των παιδιών μεταξύ τους. Επίσης, αναδεικνύεται από την παρούσα έρευνα η ένταξη των Ψηφιακών Συσκευών στις καθημερινές ρουτίνες της οικογενειακής ζωής, με σκοπό τη διευκόλυνση τους.

Οι πρακτικές διαμεσολάβησης που εφαρμόζουν οι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας στην παρούσα έρευνα είναι η περιοριστική διαμεσολάβηση θέτοντας κανόνες ως προς το χρόνο, τη συχνότητα και το περιεχόμενο, η επίβλεψη, η κοινή χρήση γονέων-παιδιών με ψυχαγωγικό και εκπαιδευτικό σκοπό και λιγότερο η παρακολούθηση της συσκευής.

Οι γονείς διάκεινται θετικά απέναντι στην χρήση και αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία ως εργαλεία ενίσχυσης της διδασκαλίας και της μάθησης, αλλά οι περισσότεροι είναι αρνητικοί και σκεπτικοί στην ιδέα B.Y.O.D, εμμένοντας σε παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Πηγή ενημέρωσης για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών αποτελεί κυρίως το Διαδίκτυο και επιζητούν τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας και τη ενημέρωσή τους για την ορθολογική χρήση των Τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά και για κατάλληλες εκπαιδευτικές εφαρμογές για τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα παιδιών, έτσι ώστε να συνεχίζεται η μάθηση και στο σπίτι. Η έλλειψη γνώσεων των γονέων της σωστής χρήσης των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά, των κατάλληλων εκπαιδευτικών εφαρμογών και κριτηρίων για την αξιολόγησή τους αποτελεί τροχοπέδη στην εμπλοκή των γονέων στη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά και της συμβολής τους στη διαδικασία της μάθησης και ανάπτυξής τους.

Στην περίοδο της πανδημίας αυξήθηκε η εν λόγω χρήση από τα παιδιά στο σπίτι. Η υλοποίηση της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από Νηπιαγωγεία, έδωσε την ευκαιρία σε μερικούς γονείς να γνωρίσουν την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Τεχνολογιών και να μπορούν να συνδυάσουν την ψυχαγωγία με την εκπαίδευση των παιδιών μέσω των Ψηφιακών Τεχνολογιών και στο σπίτι.

6.4 Ιδέες και Προτάσεις γονέων σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά.

Οι γονείς διατύπωσαν προτάσεις και ιδέες σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στο σχολικό περιβάλλον, μέσω Διαδικτύου και από τους ίδιους τους γονείς, όπως παρατίθενται παρακάτω:

- Επιμόρφωση του/της Νηπιαγωγού σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά και στην ενημέρωση ή συζήτηση με τους γονείς για την ορθή χρήση τους από τα μικρά παιδιά.
- Υλοποίηση εκδηλώσεων στο σχολείο διεξαγωγή εκπαιδευτικού προγράμματος για γονείς.
- Χρήση του Υπολογιστή στο σχολείο με σκοπό την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, αλλά και πρόσβαση σε πλατφόρμες, όπως το φωτόδεντρο, με σκοπό την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας.
- Δημιουργία ψηφιακού περιβάλλοντος με εργασίες και δράσεις των παιδιών.
- Το βιβλίο «Οδηγός Γονέα» που διανέμεται από τα Νηπιαγωγεία στους γονείς να περιέχει ενότητα «Ψηφιακές Τεχνολογίες» και να αναφέρεται στην ορθή χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά.
- Οδηγίες για γονείς από επίσημο φορέα όπως το Υπουργείο Παιδείας ή το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Επιμόρφωση των γονέων μέσω της τηλεόρασης ή μέσω Διαδικτύου με webinar
- Τα παιδιά να μην χρησιμοποιούν Ψηφιακές Συσκευές σε αυτήν την ηλικία και να απολαμβάνουν το ελεύθερο παιχνίδι με τους φίλους τους.

6.4 Περιορισμοί της έρευνας

Για να αποτιμηθούν σωστά τα ευρήματα της παρούσας έρευνας θα πρέπει να αναφερθούν και να ληφθούν υπόψη οι περιορισμοί της. Η έρευνα διεξήχθη την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού. Η επικράτηση των κανόνων της κοινωνικής αποστασιοποίησης και του εγκλεισμού των πολιτών στο σπίτι, δεν επέτρεψε τη πραγματοποίηση των συνεντεύξεων δια ζώσης. Επίσης

η χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από άλλα μέλη της οικογένειας για τηλε-εργασία και για εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν επέτρεψε τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων μέσω Skype ή Viber με αποτέλεσμα οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν τηλεφωνικά. Παρόλο που οι γονείς συμμετείχαν με ενθουσιασμό στην έρευνα, ενδεχομένως αν δεν υπήρχε αυτός ο περιορισμός οι γονείς να ένιωθαν πιο άνετα να εκφράσουν τις απόψεις μέσω της προσωπικής επαφής. Επίσης οι γονείς απέφευγαν να ονομάζουν τις εφαρμογές και τα λογισμικά που χρησιμοποιούν τα παιδιά, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να γνωρίζουμε συγκεκριμένα τα ονόματα των εφαρμογών και να οδηγηθούμε σε σχετικό εύρημα. Έναν ακόμη περιορισμό αποτελεί η συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, ης πόλης της Κορίνθου. Ενδεχομένως, θα μπορούσε να εξεταστεί δείγμα από διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας και να εφαρμοστεί παράλληλα η ποσοτική μεθοδολογία. Επιπρόσθετα, ο μικρός αριθμός των συμμετεχόντων περιόρισε τα ευρήματα σε σχέση με την επίδραση των χαρακτηριστικών των γονέων στις απόψεις τους και στους τρόπους που διαμεσολαβούν στη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών. Δεδομένου του μικρού αριθμού των συμμετεχόντων γονέων και του περιρισμού της γεωγραφικής περιοχής τα ευρήματα της έρευνας δεν μπορούν να γενικευθούν.

6.5 Προτάσεις για εκπαιδευτική πρακτική

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα μπορούσαν να αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία για τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, για τους εκπαιδευτικούς και για τους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας. Αναδεικνύεται η ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά όχι μόνο στο Νηπιαγωγείο αλλά και στο οικογενειακό περιβάλλον. Στα πλαίσια της Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση και Εφαρμογή των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην Διδακτική Πράξη που υλοποιείται τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας θεωρείται αναγκαίο να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα επιμόρφωσης των Νηπιαγωγών η συνεργασία σχολείου-οικογένειας σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να έχουν τις γνώσεις και την αυτοπεποίθηση να καθοδηγούν τους γονείς για την ορθή χρήση τους στο οικογενειακό περιβάλλον, να οργανώνουν εκπαιδευτικά εργαστήρια γονέων στη σχολική μονάδα και να δημιουργούν τις κατάλληλες

συνθήκες εμπλοκής των γονέων στη εκπαιδευτική διαδικασία, όπως προτείνεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

Επίσης θα μπορούσαν να σταλούν στα Νηπιαγωγεία ενημερωτικά φυλλάδια για τους γονείς για την ορθή χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά από επίσημο φορέα, όπως το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Επιπρόσθετα η ενημέρωση και η καθοδήγηση των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά θα μπορούσε να υποστηριχθεί και από τις Σχολές Γονέων. Εγκεκριμένοι ειδικοί θα μπορούσαν να ενημερώνουν τους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας για την κατάλληλη και αποτελεσματική χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά, σύμφωνα με τις τελευταίες διεθνείς έρευνες, αποφεύγοντας την αρνητική επίδραση της εν λόγω χρήσης στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.

Τέλος, η παρούσα έρευνα αναδεικνύει την ανάγκη των γονέων για ενημέρωση σχετικά με κατάλληλες εκπαιδευτικές εφαρμογές για την προσχολική ηλικία. Θα είχε ενδιαφέρον η δημιουργία ενός ιστότοπου από ερευνητικές ομάδες και εκπαιδευτικούς, με αναπτυξιακά κατάλληλες εφαρμογές εκπαιδευτικού περιεχομένου που να μπορούν να έχουν πρόσβαση οι γονείς, αλλά και οι εκπαιδευτικοί.

6.6 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά θα μπορούσε να εξεταστεί με συνδυασμό μεθοδολογιών έρευνας, εξετάζοντας ταυτόχρονα και τις Ψηφιακές εμπειρίες των παιδιών, με επίκεντρο τα ίδια τα παιδιά. Θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον για τη συλλογή δεδομένων εκτός από τις συνεντεύξεις των γονέων, να συμμετείχαν και τα παιδιά σε συνεντεύξεις μέσω κατάλληλου ερωτηματολογίου για την ηλικία τους, ενδεχομένως εικονογραφημένου και να γινόταν παρατήρηση στις ψηφιακές συσκευές που χρησιμοποιούν τα παιδιά, μελετώντας τις εφαρμογές και τα λογισμικά που χρησιμοποιούν. Επίσης θα μπορούσε το θέμα να προσεγγιστεί με μικτή μεθοδολογία, ποιοτική και ποσοτική και με τυχαία δειγματοληψία από διαφορετικές γεωγραφικές περιφέρειες της Ελλάδας με σκοπό μία πιο σφαιρική εικόνα του θέματος. Επίσης θα μπορούσε να παρατηρηθεί η συμπεριφορά των γονέων και των παιδιών κατά τη διάρκεια της χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά μέσω

video, καταγράφοντας και φωτίζοντας λεπτομέρειες στο τρόπο διαμεσολάβησης των γονέων στην εν λόγω χρήση και στον τρόπο που χειρίζονται οι γονείς τις οικογενειακές συγκρούσεις με τα παιδιά που ξεσπούν από τη μη τήρηση των κανόνων που θέτουν. Γίνεται σαφές ότι για να διερευνηθούν οι απόψεις των Ελλήνων γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας απαιτείται περαιτέρω έρευνα.

Σημαντικό αναδεικνύεται να διεξαχθούν μελέτες για να προσδιοριστεί ποιες εφαρμογές είναι αναπτυξιακά κατάλληλες για παιδιά προσχολικής ηλικίας και πως θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά στο οικογενειακό περιβάλλον καθώς φάνηκε από την παρούσα έρευνα ότι επιθυμία των γονέων είναι η ενημέρωση για εφαρμογές με εκπαιδευτική αξία για τα παιδιά τους.

Ερευνητικό ενδιαφέρον θα είχε επίσης να μελετηθούν στη χώρα μας οι απόψεις γονέων παιδιών που φοιτούν σε μεγαλύτερες βαθμίδες εκπαίδευσης για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά και να εξεταστεί ο τρόπος που διαμεσολαβούν στην εν λόγω χρήση και ενδεχομένως οι διαφορετικές πρακτικές διαμεσολάβησης που χρησιμοποιούν οι γονείς ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα.

Επιπρόσθετα μία άλλη ερευνητική πρόταση θα μπορούσε να αποτελέσει η μελέτη των απόψεων των Νηπιαγωγών για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών στο σπίτι και τη δυναμική που θεωρούν ότι έχουν οι Ψηφιακές Τεχνολογίες ως εργαλείο μάθησης εκτός σχολικού περιβάλλοντος, όπως το σπίτι καθώς και για τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας.

Τέλος, μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον για την απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών από τα παιδιά και την αξιοποίησή τους ως εργαλεία που συμβάλλουν στη διαδικασία της μάθησης και της ανάπτυξης των παιδιών, θα αποτελούσε η διεξαγωγή ερευνών μετά την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού. Την συγκεκριμένη περίοδο, τα Νηπιαγωγεία παρείχαν στους μαθητές εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μέσω σύγχρονης και ασύγχρονης μεθόδου και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μερικοί γονείς ήρθαν πρώτη φορά σε επαφή με εκπαιδευτικό ψηφιακό περιεχόμενο εφαρμόζοντας τη στρατηγική της συμμετοχικής διαμεσολάβησης. Σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσαν να διεξαχθούν έρευνες μετά την περίοδο της πανδημίας και να επαναπροσδιοριστούν οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι και στο Νηπιαγωγείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aldhafeeri, F. & Palaiologou, I. (2016). Interactions with digital technologies of children from 3 to 6 in Kuwaiti homes. *Educational futures*, 7(3). Ανακτήθηκε στις 15 Οκτωβρίου 2019, από: <https://educationstudies.org.uk/wp-content/uploads/2016/06/BESA-Journal-EF-7-3-3-Aldhafeeri.pdf>
- American Academy of Pediatrics (2016). Media and young minds. *Pediatrics*, 138 (5). Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου 2020, από <https://pediatrics.aappublications.org/content/138/5/e20162591>
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95. <https://doi.org/10.1177/02724316911111004>
- Bayles, J., & Knoke-Staggs, G. (2013). Tablets and Children: Intuitive Technology and New Literacies. *Tennessee Libraries*, 63(2). Ανακτήθηκε 11 Ιουνίου 2020, από <https://www.tnla.org/page/542>
- Bebell, D., Dorris, S. & Muir, M. (2012). *Emerging Results from the Nation's First Kindergarten Implementation of iPads. Research summary*. Ανακτήθηκε 22 Ιουνίου 2020, από http://hackedu.s3.amazonaws.com/Adv2014_ResearchSum120216.pdf
- Biber, K., Kayış, A., Kopuk, M., & Dagdeviren, S. (2019). *The Effect of Parents' Attention on the Technology Usage of Children between the Ages of Four and Six*. *Asian Journal of Education and Training*, (5), 473-481. Ανακτήθηκε 20 Ιουλίου 2020 από https://www.researchgate.net/publication/336467844_The_Effect_of_Parents%27_Attention_on_the_Technology_Usage_of_Children_between_the_Ages_of_Four_and_Six#pf8
- Campaign for a Commercial-Free Childhood & Alliance for Childhood. (2012). *Facing the screen dilemma: Young children, technology and early education*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2020, από <https://commercialfreechildhood.org/wp-content/uploads/archive/facingthescreendilemma.pdf>
- Chaudron, S. (2015). *Young Children (0-8) and Digital Technology. A qualitative exploratory study across seven countries*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε στις 18 Οκτωβρίου 2019 από: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC93239>
- Chaudron, S., Di Gioia, R., & Gemo, M. (2018). *Young children (0-8) and digital technology, a qualitative study across Europe*. JRC 110359, EUR 29070 EN, Publications Office of the European Union. https://www.researchgate.net/publication/326930583_Young_children_0-8_and_digital_technology_a_qualitative_study_across_Europe

- Chen, W., Teo, M. H., & Nguyen, D. (2019). Singapore Parents' Use of Digital Devices with Young Children: Motivations and Uses. *The Asia-Pacific Education Researcher*. Doi:10.1007/s40299-019-00432-w
- Chiong, C., & Shuler, C. (2010). Learning: Is there an app for that. In Investigations of young children's usage and learning with mobile devices and apps. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop. https://clalliance.org/wp-content/uploads/files/learningapps_final_110410.pdf
- Cohen Group (2011). *Young children, Apps and iPad*. Ανακτήθηκε 25 Ιουνίου 2020, από https://mcgroup.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/03/ipad-study-cover-page-report-mcg-info_new-online.pdf
- Ernest, J., Causey, C., Newton, A., Sharkins, K., Summerlin, J., & Albaiz, N. (2014). Extending the Global Dialogue About Media, Technology, Screen Time, and Young Children. *Childhood Education*, 90(3), (182-191). DOI:10.1080/00094056.2014.910046
- Ebbeck, M., Yim, H. Y. B., Chan, Y., & Goh, M. (2015). Singaporean Parents' Views of Their Young Children's Access and Use of Technological Devices. *Early Childhood Education Journal*, 44(2), 127–134. Doi:10.1007/s10643-015-0695-4
- Ekici, F., Y., (2016). Parents' Views on the Use of Technology in the Early Childhood Period. *Journal of Education and Training Studies*, 4(12), 58-70. Ανακτήθηκε στις 1 Νοεμβρίου 2019, από: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1118975>
- Genç, M. M., & Fidan, A. (2017). Children, parents and tablets: Preschool children's tablet use. *Pegegog Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(3), 367-398, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2017.014>
- Giovanna, M., Ponte, C. & Jorge, A. (2018). Introduction. Στο G. Mascheroni, C. Ponte & A. Jorge (Επιμ.), *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age* (σ. 9-16). Sweden: Nordicom.
- Ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2019, από: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1265024/FULLTEXT01.pdf#page=115>
- Goodall, J. S. (2016). Technology and school-home communication. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 11(2), 118–131. <https://doi.org/10.1080/22040552.2016.1227252>
- Guernsey, L. (2014). *Envisioning a digital age architecture for early education*. Washington DC: New America-Education Policy Program. Ανακτήθηκε στις 30 Αυγούστου, 2020 από <https://www.newamerica.org/education-policy/policy-papers/envisioning-a-digital-agearchitecture-for-early-education/>

- Hourcade, J. P., Bederson, B. B., & Druin, A. (2004). *Preschool children's use of mouse buttons*. Ανακτήθηκε 10 Ιουνίου 2020, από http://www.cs.umd.edu/~bederson/images/pubs_pdfs/p1411-hourcade.pdf
- Erdogan, N., Johnson, J. E., Dong, P. I., & Qiu, Z. (2018). Do Parents Prefer Digital Play? Examination of Parental Preferences and Beliefs in Four Nations. *Early Childhood Education Journal*. Doi:10.1007/s10643-018-0901-2
- Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Nunez-Davis, R., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P., & Bonner, R. L. (2015). Exposure and Use of Mobile Media Devices by Young Children. *PEDIATRICS*, 136(6), 1044–1050. doi:10.1542/peds.2015-2151
- Kalas, I. (2010). Recognizing the potential of ICT in early childhood education. *UNESCO Institute for Information Technologies in Education*. Ανακτήθηκε 25 Ιουνίου 2020 από <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190433>
- Konca, A., S., & Koksalan, B., (2017). Preschool Children's Interaction with ICT at Home. *International Journal of Research in Education and Science*, 3(2), 571-581. Ανακτήθηκε στις 10 Οκτωβρίου 2019, από: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1148419>
- Konok, V., Bunford, N., & Miklósi, A., (2020). Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. *Journal of Children and Media*, 14:1, 91-109, DOI: 10.1080/17482798.2019.1684332
- Kreider, H. (2002). *Getting parents “ready” for kindergarten: The role of early childhood education*. Cambridge, MA: Harvard Family Research Project. Ανακτήθηκε 17 Ιουλίου 2020, από <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.597.5586&rep=rep1&type=pdf>
- Laible, D. J., Carlo, G. & Raffaelli, M. (2000). The differential relations of parent and peer attachment to adolescent adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(1), 45–59. DOI: 10.1023/A:1005169004882
- Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout, V. J. (2015). Young children’s screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11–17. doi:10.1016/j.appdev.2014.12.001
- Levine, L. E., Waite, B. M., Bowman, L. L., & Kachinsky, K. (2019). Mobile media use by infants and toddlers. *Computers in Human Behavior*, 94, 92–99. doi:10.1016/j.chb.2018.12.045
- Lim. S. S., (2018). Transcendent Parenting in Digitally Connected Families. When the Technological Meets the Social. Στο G. Mascheroni, C. Ponte & A. Jorge (Επιμ.), *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age* (σ. 31-40). Sweden: Nordicom. Ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2019, από: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1265024/FULLTEXT01.pdf#page=115>

- Livingstone, S. & Helsper, E. (2008). Parental Mediation and Children's Internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599.
- Marsh, J., Plowman, L., Yamada-Rice, D., Bishop, J.C., Lahmar, J., Scott, F., Davenport, A., Davis, French, K., Piras, M., Thornhill, S., Robinson, P. & Winter, P. (2015). *Exploring play and creativity in pre-schoolers' use of apps: Final project report*. Technology and Play. http://www.techandplay.org/reports/TAP_Final_Report.pdf
- Martins, N., Matthews, N. L. & Ratan, R. A. (2015). Playing by the Rules: Parental Mediation of Video Game Play. *Journal of Family Issues*, 38(9), 1215-1238.
- Mascheroni, G., Livingstone, S., & Chaudron, S. (2016). Learning versus play or learning through play? *Media Education*, 7(2), 261-280. Ανακτήθηκε 20 Ιουνίου 2020, από http://riviste.erickson.it/med/wp-content/uploads/6%20MED_Novembre.pdf
- McCloskey, M., Johnson, S. L., Benz, C., Thompson, D. A., Chamberlin, B., Clark, L., & Bellows, L. L. (2018). Parent Perceptions of Mobile Device Use Among Preschool-Aged Children in Rural Head Start Centers. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 50(1), 83–89. doi:10.1016/j.jneb.2017.03.006
- Murphy, S., & Headley, M. (2018). The role of digital technology in teen mothers' and their children's literacy. *Journal of Early Childhood Literacy*. doi:10.1177/1468798418783326
- Naab, T. (2018). From media trusteeship to parental mediation. The parental development of parental mediation. Στο G. Mascheroni, C. Ponte & A. Jorge (Επιμ.), *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age* (σ. 31-40). Sweden: Nordicom. Ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2019, από: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1265024/FULLTEXT01.pdf#page=115>
- NAEYC. (2009). *Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs Serving Children from Birth through Age 8*. Position statement. Washington, DC: Author. <https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/PSDAP.pdf>
- Neumann, M. M. (2016). Young children's use of touch screen tablets for writing and reading at home: Relationships with emergent literacy. *Computers and Education*, 97, 61-68. Ανακτήθηκε 20 Αυγούστου 2020, από <http://iranarze.ir/wp-content/uploads/2016/12/E3078.pdf>
- Nikken, P., & Jansz, J. (2013). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology*, 39(2), 250–266. [10.1080/17439884.2013.782038](https://doi.org/10.1080/17439884.2013.782038)
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and Why Parents Guide the Media Use of Young Children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423–3435. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4>

- Palaigeorgiou, G., Kamarina, K., Bratitsis, T., & Xeferis, S. (2018). Parental mediation of tablet educational use at home and at school: Facilitators or preventers? *International Conference on Interactive Mobile Communication, Technologies and Learning*, 924–935. doi:10.1007/978-3-319-75175-7_90
- Pange, J. (2008). Educational technology in Greek. Ioannina, Greece: PBS Theodorides.
- Papadakis, S., & Kalogiannakis, M. (2017α). Combining mobile technologies in environmental education: A Greek case study. *International Journal of Mobile Learning and Organisation, (Special Issue on Mobile Learning Applications and Strategies)*, 11(2),108-130. Ανακτήθηκε 25 Ιουνίου 2020, από https://www.researchgate.net/publication/317134540_Combining_mobile_technologies_in_environmental_education_A_Greek_case_study
- Papadakis, S., Zaranis, N., & Kalogiannakis M. (2019). Parental involvement and attitudes towards young Greek children’s mobile usage, *International Journal of Child-Computer Interaction*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2019.100144>.
- Plowman, L., Stevenson, O., Stephen, C., & McPake, J. (2012). Preschool children’s learning with technology at home. *Computers & Education*, 59(1), 30–37. doi:10.1016/j.compedu.2011.11.014
- Plowman, L. & Stephen, C. (2003). A ‘benign addition’? Research on ICT and pre-school children. *Journal of computer Assisted Learning*. 19(2), 149-164. DOI: 10.1046/j.0266-4909.2003.00016.x
- Plowman, L., Stevenson, O., Stephen, C. & McPake, J. (2012). Preschool children’s learning with technology at home. *Computers & Education*, 59(1), 30-37. Doi:10. 1016/j.compedu.2011.11.014
- Preradovic, N., M., Lesin, G. & Sagud M., (2016). Investigating Parents’ Attitudes towards Digital Technology Use in Early Childhood: A Case Study from Croatia. *Informatics in Education*, 15(1), 127–146. DOI: 10.15388/infedu.2016.07
- Radesky, J. S., Eisenberg, S., Kistin, C. J., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B. & Silverstein, M. (2016). Overstimulated Consumers or Next-Generation Learners? Parent Tensions About Child Mobile Technology Use. *The Annals of Family Medicine*, 14(6), 503–508. doi:10.1370/afm.1976
- Sandvik, M., Smørdal, O. & Østerud, S. (2012). Exploring iPads in Practitioners' Repertoires for Language Learning and Literacy Practices in Kindergarten. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 7(3), 204-220. Ανακτήθηκε 10 Ιουνίου 2020, από https://www.idunn.no/dk/2012/03/exploring_ipads_in_practitioners_repertoires_for_language_learning_and_literacy_practices_in_kindergarten
- Seo, H. & Lee, C. S. (2017). Emotion matters: What happens between young children and parents in a touch screen world. *International Journal of Communication*, 11(20), 561-580. Ανακτήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019 από: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/4233/1919>
- Siraj-Blatchford, J. & Whitebread, D. (2003). *Supporting ICT in the early years*. England: Open University Press. Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου 2020, από <https://books.google.gr/books?id=usSnwA->

[nGgQC&pg=PA1984&lpg=PA1984&dq=straker,+1993&source=bl&ots=Hy9rfJ6cFN&sig=ACfU3U10s0ANs3CMR6QCuk3cHv0t9q0rWA&hl=el&sa=X&ved=2ahUKEwiK2YSo8tHqAhXYDmMBHZrKBps4FBDoATAGegQICBAB#v=onepage&q=straker%2C%201993&f=false](https://www.researchgate.net/publication/248386933_Using_Mobile_Devices_for_Teaching_Realistic_Mathematics_in_Kindergarten_Education)

- Sonck, N., Nikken, P., & de Haan, J. (2013). *Determinants of Internet Mediation: Journal of Children and Media*, 7(1), 96–113. doi:10.1080/17482798.2012.739806
- Stephen, C. & Plowman, L. (2003a). Information and communication technologies in pre-school settings: a review of the literature. *International Journal of Early Years Education*, 11, 223–234. DOI: 10.1080/0966976032000147343
- Tablets for Schools (2014). *How Do You Identify a Good Educational App? – by The Educational Appstore*. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου 2020, από <http://www.tabletsforschools.org.uk/how-do-you-identify-a-good-educational-app-by-the-educational-appstore/#sthash.ZAJI2gn4.2X9EBAuH.dpuf>
- Tena, R., & Gutiérrez, P., & Cejudo, M., (2019). Technology use habits of children under six years of age at home. *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, 27, 340-362. DOI: 10.1590/s0104-40362019002701752
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454–464. DOI: 10.1016/j.compedu.2010.02.009
- Vittrup, B. (2009). What US Parents Don't Know About Their Children's Television Use. *Journal of Children and Media*, 3(1), 51-67.
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *The Journal of Family Communication*, 1, 211–231. DOI: [10.1207/S15327698JFC0104_01](https://doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01)
- Xie, H., Zhou, Z., Peng, J., Qin, M., Huang, X., & Tian, F. (2018). Can touchscreen devices be used to facilitate young children's learning? A meta-analysis of touchscreen learning effect. *Frontiers in Psychology*, 9, 2580. Ανακτήθηκε 20 Ιουλίου 2020, από <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.02580/full>
- Zaranis, N., Kalogiannakis, M., & Papadakis, S. (2013). Using mobile devices for teaching realistic mathematics in kindergarten education. *Creative Education*, 4, 1–10. Ανακτήθηκε 13 Ιουνίου 2020, από https://www.researchgate.net/publication/248386933_Using_Mobile_Devices_for_Teaching_Realistic_Mathematics_in_Kindergarten_Education
- Βρυνιώτη, Κ., Κυρίδης, Α., Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Ε. & Χρυσοφίδης, Κ. (2008). *Οδηγός Γονέα*. Αθήνα: Πατάκης. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου 2020, από <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1475>
- Coen, L., Manion, L. & Morisson, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο

- Cole, M. & Cole, S. (2001). *Η ανάπτυξη των παιδιών. Γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή και μέση παιδική ηλικία*. Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.
- Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., Μπασαγιάννη, Ε. (2006). Οδηγός νηπιαγωγού, εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης, ΥΠΕΠΘ, ΟΕΔΒ.
- ΔΕΠΠΣ (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών*. Ανακτήθηκε 15 Φεβρουαρίου, 2020 από http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=300&ep=367
- Δημητριάδης, Σ. (2015). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτικό λογισμικό*. Θεσσαλονίκη: ΣΕΑΒ. Ανακτήθηκε 25 Αυγούστου 2020, από <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/3397>
- Διδάχου, Ε., Ντίνας, Κ., Οικονομίδης, Β., Ρήγα, Β., Χρυσαιφίδης, Κ. (2011). Βασικό επιμορφωτικό υλικό. Τόμος Β: Ειδικό Μέρος ΠΕ60 Νηπιαγωγοί. Μείζων Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε 30 Ιουλίου 2020, από https://www.edivea.org/uploads/4/1/3/8/41385385/5_tomos_b_pe60.pdf
- Ζαράνης, Ν., & Αλεξανδράκη, Φ., (2019). Αξιοποίηση των Tablets στο Νηπιαγωγείο για τη Διδασκαλία του Πολλαπλασιασμού με τη Χρήση Μοντέλων Βασισμένων στα Ρεαλιστικά Μαθηματικά. *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία*, 2, 87-95. Ανακτήθηκε 25 Ιουνίου 2020, από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/inoek/article/view/1513/2273>
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και την εκπαίδευση*. Αθήνα: ΣΕΑΒ Ανακτήθηκε 25 Απριλίου Ιουλίου 2020, από https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf
- Καλογιαννάκης, Μ., Παπαδάκης, Σ., & Ζαράνης, Ν. (2014α). Χρήση φορητών τεχνολογιών στην προσχολική εκπαίδευση. Οι ταμπλέτες ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Στο Π. Αναστασιάδης, Ν. Ζαράνης, Β. Οικονομίδης & Μ. Καλογιαννάκης, (Επιμ.), *Πρακτικά 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»* (σ. 490-497). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο. Ανακτήθηκε 20 Ιουνίου 2020, από https://www.researchgate.net/publication/275099522_Chrese_phoretou_technologion_sten_Proscholik_e_Ekpaideuse_Oi_tamplatetes_os_ekpaideutiko_ergaleio
- Καλογιαννάκης, Μ., Παπαδάκης, Σ., & Ζαράνης, Ν. (2014β). Φορητές εκπαιδευτικές εφαρμογές για παιδιά. Εκτός από φορητές είναι και εκπαιδευτικές; Στο Π. Αναστασιάδης, Ν. Ζαράνης, Β. Οικονομίδης & Μ. Καλογιαννάκης, (Επιμ.), *Πρακτικά 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»* (σ. 1054-1061).

- Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο. Ανακτήθηκε 25 Ιουνίου 2020, από https://www.researchgate.net/publication/275099616_Phoretetes_ekpaideutikes_epharmoges_gia_paidia_Ektos_apo_phoretetes_einai_kai_ekpaideutikes
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ν. Τεχνολογιών.
- Κυρίδης, Α., Δρόσος, Β. & Ντίνας, Κ. (2005). *Η πληροφοριακή-επικοινωνιακή τεχνολογία στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός
- Μικρόπουλος, Τ. (2000). *Εκπαιδευτικό λογισμικό: Θέματα σχεδίασης και αξιολόγησης λογισμικού υπερμέσων*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Μικρόπουλος, Α. (2011). *Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης. Βασικό επιμορφωτικό υλικό. Τόμος Α΄*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε στις 6 Απριλίου 2020, από: <http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/genikomer/1.%20tomos%20a%20geniko.pdf>
- Νικολοπούλου, Κ. (2014). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών και των επικοινωνιών στην προσχολική Εκπαίδευση. Ένταξη, Χρήση και Αξιοποίηση*. Αθήνα: Πατάκη.
- Νικολουδάκη, Ε. (2019). *Η αξιολόγηση της συμμετοχής των γονέων στην προσχολική εκπαίδευση με σκοπό τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στο γραμματισμό και τη φυσική δραστηριότητα*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Ρέθυμνο. Ανακτήθηκε 15 Ιουνίου 2020, από https://www.didaktorika.gr/eadd/browse?type=author&order=ASC&sort_by=2&rpp=65&value=Nikoloudaki%2C+Eleni+K.
- Νόνα-Καλτσούνη, Χ. (2010). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg
- Ξανθόπουλος, Σ. (2013). *Επισκόπηση προσεγγίσεων ανάπτυξης εφαρμογών για έξυπνες κινητές συσκευές και ανάπτυξη πρότυπης εφαρμογής* (Μεταπτυχιακή εργασία). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2020, από <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15490/6/XanthopoulosSpyridonMsc2013.pdf>
- Ορφανάκης, Β. & Παπαδάκης, Σ. (2015). Χρήση λογισμικού ανοικτού κώδικα στο Νηπιαγωγείο για την υποστήριξη των ΤΠΕ. Ανακτήθηκε 25 Ιουλίου 2020, από https://www.researchgate.net/publication/279624557_Chrese_Logismikou_Anoiktou_Kodika_sto_Nepiagogeio_gia_ten_yposterixe_ton_TPE
- Παπαδάκης, Σ., (2017). Αξιολόγηση των ελληνικών εκπαιδευτικών εφαρμογών για συσκευές με λειτουργικό σύστημα Android για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στο Μ. Καλογιαννάκης (επιμ.), *Φυσικές επιστήμες στην προσχολική εκπαίδευση, σύγχρονες τάσεις και προοπτικές: 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο*, 27-29 Μαΐου 2016: Πρακτικά (σ. 77-82). Ρέθυμνο. Ανακτήθηκε 27 Αυγούστου 2020, από

https://www.researchgate.net/publication/317000155_Axiologese_ton_Ellenikon_Ekpaideutikon_Eph_armogon_gia_Syskeues_me_Leitourgiko_Systema_Android_gia_Paidia_Proscholikes_Elikias

Παπαδάκης, Σ. & Καλογιαννάκης, Μ. (2019). Μια επισκόπηση του πεδίου των εκπαιδευτικών φορητών εφαρμογών για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ'Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(2), 95-113. doi:<https://doi.org/10.12681/jode.21701>

Παππά, Β. (2010). *Επάγγελμα γονέας*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Π.Ι. (2011). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*, 2ο μέρος. Ανακτήθηκε 7 Ιουνίου, 2020 από <http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%B%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20-%20%CE%A0%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7%20%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%97%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1%20%CE%BF%20%CE%9C%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82.pdf>

Prensky, M. (2007). *Μάθηση βασισμένη στο ψηφιακό παιχνίδι. αρχές, δυνατότητες και παραδείγματα εφαρμογής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση*, (Κ. Παπασταύρου, Ν. Παπασταύρου, Μετάφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σπαή, Α. (2017). Ανάπτυξη και αξιολόγηση εκπαιδευτικού λογισμικού για την προσέγγιση των διαλυτών-μη διαλυτών υλικών και των θερμικών φαινομένων: τήξη-πύξη για παιδιά προσχολικής ηλικίας. (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών. Ανακτήθηκε 20 Αυγούστου 2020, από <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/41210>

Τζιμογιάννης, Α. (2019). Ψηφιακές Τεχνολογίες και μάθηση του 21^{ου} αιώνα. Αθήνα: Κριτική.

Τσαλαγιώργου, Ε., Βαλσαμίδου, Α. & Μέλλιου, Κ. (2016). Σχεδιασμός και ανάπτυξη ψηφιακών διδακτικών σεναρίων στην προσχολική εκπαίδευση: η περίπτωση της ψηφιακής πλατφόρμας «Αίσωπος». *Επιστήμες της Αγωγής*, 2, 65-94. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/19004/16753>

Τσαλαγιώργου, Ε., & Βαλσαμίδου, Α. (2018). Ψηφιακά διδακτικά σενάρια με αντικείμενο τις Φυσικές Επιστήμες στην Προσχολική Εκπαίδευση: ένα παράδειγμα από την ψηφιακή πλατφόρμα «Αίσωπος». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ'Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 14(2), 47-61. doi:<https://doi.org/10.12681/jode.19004>

Τσιώλης, Γ. (2017). *Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Ε.Π. (2014) Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων / Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ανακτήθηκε 20 Ιουνίου 2020 από: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1859>

- ΥΠΕΠΘ-ΠΙ (2012). Πρόγραμμα Σπουδών για τις ΤΠΕ στην Προσχολική και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε στις 20 Ιανουαρίου 2020, από http://dide.mag.sch.gr/plinet/site/dimotiko_new.pdf
- Φεσάκης, Γ. (2008). Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην προσχολική εκπαίδευση, διαστάσεις και προοπτικές. Πρακτικά 4ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής» (σ. 415-424). Πάτρα. Ανακτήθηκε 19 Ιανουαρίου 2020, από https://www.researchgate.net/publication/319931437_Technologies_Plerophorikes_kai_Epikoinonion_sten_proscholike_ekpaideuse_diastaseis_kai_prooptikes
- Φεσάκης, Γ. (2009). Πρόσβαση νηπίων σε ΤΠΕ εκτός σχολείου και σχετικές δραστηριότητές τους. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση* (2), (1-2), (5-27). Ανακτήθηκε στις 2 Οκτωβρίου 2019 από: <http://earthlab.uoi.gr/thete/index.php/thete/article/view/21>

Παράρτημα Α. Πρωτόκολλο συνέντευξης

Α. Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο γονέα:

Ηλικία γονέα:

Φύλο και ηλικία παιδιού:

Επάγγελμα:

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο;

Πόσο συχνά;

Για ποιους λόγους συνήθως;

Β. 1^{ος} Ερευνητικός Άξονας: Απόψεις γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας και την επίδραση της χρήσης στην ανάπτυξη των παιδιών.

1. Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας; Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;
2. Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;
3. Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.
  - a. Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;
4. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;
  - a. Συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας; Αν ναι, μπορείτε να αναφέρετε σε ποιον τομέα; Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;
5. Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;
6. Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το/τα παιδί/ιά σας;
7. Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ. 2^{ος} Ερευνητικός Άξονας: Τρόποι συμμετοχής των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά.

1. Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους);
  - a. Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;
2. Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;
3. Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;
4. Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή;
  - a. Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);
5. Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Δ. 3^{ος} Ερευνητικός Άξονας: Απόψεις γονέων σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο και προσδοκίες γονέων από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής.

1. Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;
2. Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;
3. Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;
4. Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές; Από ποιες πηγές ενημερώνεστε; Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερο;
5. Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.
6. Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με
  - a. τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;
  - b. τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

7. Δώστε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Παράρτημα Β. Μετεγγραφή συνεντεύξεων

Γονέας 1.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 44

Φύλο και ηλικία παιδιού: Αγόρι, 6 ετών

Επάγγελμα: Οικιακά

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι, αρκετά. Χρησιμοποιώ κινητό και τάμπλετ

Πόσο συχνά; Καθημερινά

Για ποιους λόγους συνήθως; Συνήθως για ενημέρωση, ψυχαγωγία και βρίσκω και συνταγές μαγειρικής.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ1: Το τάμπλετ και το τηλέφωνό μου.

E: Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ1: Όχι.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το κινητό ή το τάμπλετ;

Γ1: Τώρα αυτή την περίοδο το έχουμε καθημερινά, εκτός περιόδου τιμωρίας... το κρατάμε λίγο, με πολλή γκρίνια βέβαια, αλλά και πάντα με χρονόμετρο. Εκεί γύρω στα 20 λεπτά όσο μπορούμε. Μπορεί να ξεφύγουμε και λίγο παραπάνω (...) Αναλόγως (...)

E: Τώρα λόγω καραντίνας χρησιμοποιεί δηλαδή;

Γ1: Ορίστε; Ναι τώρα! Καθημερινά, σε περίοδο κανονική δηλαδή, μπορεί μία φορά, δύο την εβδομάδα και ό,τι κάνουνε στο σχολείο με το τάμπλετ.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ1: Βλέπει παιχνίδια (.)διάφορα (.) Τώρα αυτή την εφαρμογή το scratch που κάνανε στο νηπιαγωγείο δεν τον ενδιέφερε και πολύ. «Είναι πολύ παιδικό, είναι για μωρά», δείχνει στην αδερφή του! Τώρα μπαίνει σε παιχνίδια διάφορα ή με ανθρωπάκια που τρέχουνε και πηδάνε ή με κάποιους στόχους ό,τι βρεί δηλαδή. Εντάξει, κάποια τα κοιτάω, κάποια τα σβήνω γιατί δεν μου αρέσουν.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές; Για παιχνίδι;

Γ1: Ναι για παιχνίδι, ναι!

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας; Συμβάλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας;

Γ1: Όχι πάντα (...) γιατί πολλές φορές αποβλακώνεται κιόλας απ'ότι βλέπω δηλαδή, κολλάει, το ζητάει συνέχεια. Εξηγώ ότι δεν κάνει όπως του έχει πει και η δασκάλα στο σχολείο. Εντάξει, λίγο στη χρήση του βλέπω ότι έχει εξοικειωθεί αρκετά, αλλά προσπαθώ να βρίσκουμε και εφαρμογές που είναι λίγο πιο εποικοδομητικές και όχι τόσο για ψυχαγωγία δηλαδή, γιατί εκεί απορροφώνται αρκετά και δεν μ'αρέσει.

E: Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ1: Τίποτα με το παιχνίδι (.) απλά ξεχνιέται, δεν νομίζω ότι του προσφέρει κάτι το παιχνίδι! Τώρα στο σχολείο, από ό,τι μας είπε και η δασκάλα με την εφαρμογή που δεν πρόλαβαν και πολύ να τη χρησιμοποιήσουν, γύρω στον μήνα, εεε..το πώς να σχεδιάζει, γιατί κάνει και τέτοια δηλαδή στο tablet που είναι πιο μεγάλη οθόνη και μπορεί να παίζει.. πιο πολύ μαθησιακά δηλαδή στο κομμάτι αυτό, τα άλλα είναι καθαρά ψυχαγωγία.

E: Μόνο με το scratch δηλαδή που έχει κάνει....;

Γ1: Ναι κάποια άλλη εφαρμογή δεν ξέρω να κατεβάσω, δεν το έχω ψάξει κιόλας ιδιαίτερα, θα ρωτήσω την κυρία Ρ. μήπως κάτι μου πεί...

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ1: Φυσικά όπως και σε όλα τα παιδιά. Η πολλή χρήση πιστεύω, εξαρτώνται από αυτό, το ζητάνε συνέχεια και δεν θέλω. Πολλές φορές βρίσκουμε και παιχνίδια δηλαδή με πυροβολισμούς, με τέτοια (...) επειδή έχουμε και ένα θέμα με τα κυνήγια που μας αρέσουν και δεν τα εγκρίνω. Τα σβήνουμε, προσπαθώ να του εξηγώ ότι δεν κάνει, ότι είναι της ηλικίας του άλλα παιχνίδια, βρίσκουμε κάποια αντίδραση, του αφαιρούμε για λίγες ώρες, λίγες μέρες!

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ1: Να μην εθιστεί, αυτό, σε τέτοια παιχνίδια. Δηλαδή όσο και να είναι αθώο ένα παιχνίδι και να είναι απλό, όπως και για τη μικρή που είναι τέσσερα, δεν θέλω συνέχεια να βλέπουν την οθόνη, νομίζω ότι το μυαλό κολλάει εκεί. Αν και κάνει κι άλλες δραστηριότητες βέβαια πέρα

από το κινητό, του αρέσουνε, αλλά αυτό είναι κάτι που τα (.) δεν ξέρω τι παθαίνουνε, δεν ξέρω τι πράγμα είναι αυτό, όλα τους, γιατί το βλέπω και στα ανήψια μου, δηλαδή.

E: Εθίζονται;

Γ1: Ναι ανοίγουν τα μάτια, «θα μας βάλεις παιχνιδι; εσύ γιατί βλέπεις;», έχω και τον αστυνόμο βλέπεις...

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ1: Και μεταξύ τους και με το σύζυγο εμείς, τι τους προσφέρει, τι τους κάνει.

E: Μεταξύ τους τα παιδιά;

Γ1: Ναι ναι, γιατί το καθένα θέλει τα δικά του. Η κόρη μου θέλει να δει Πέπα, τα πιο παιδικά ας πούμε (.) γι αυτό υπάρχει και χρόνος. Βάζω είκοσι λεπτά στο έναν, είκοσι στο άλλον, της δείχνει κάποια παιχνιδάκια πιο παιδικά η αλήθεια είναι, αλλά έχουμε συγκρούσεις ναι, το πήρες πρώτος θα το πάρω εγώ και εκεί μπαίνω στη μέση. Και τους λέω ήσυχα ή το παίρνω, όπως και το κάνω δηλαδή. Γιατί δεν γίνεται ούτε θέλω και να τα έχω εκεί συνέχεια. Απλά...και δίπλα τους είμαι...λίγο τώρα να κάνουμε καμιά δουλειά, λίγο να ξεχαστούν και αυτά να είναι λίγο πιο ήρεμα, ό,τι μπορούμε! Λίγα παιδικά, λίγο παιχνίδι μαζί, λίγο απ' όλα. Απλά θέλω και κάποια εφαρμογή να βρώ πιο μαθησιακή. Γιατί τώρα δεν είναι ότι είναι στην πρώτη που θα μπορεί να κάνει μαθήματα, ακόμα, είναι ακόμα στο κομμάτι του Νηπιαγωγείου. Κάνουμε άλλες δραστηριότητες τέτοιου τύπου βέβαια της πρώτης τάξης, με αριθμητικές και με γραμματικές και με προτασούλες και τέτοια, αλλά ηλεκτρονικά όχι κάτι ακόμα.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους;)

Γ1: Ναι! καλύτερα και από μένα! Μου έχει δείξει και πράγματα που δεν μπορούσα εγώ να κάνω (γέλιο). Στο πώς να σβήνει κάτι ας πούμε ή να το βρίσκει.

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ1: Ε ναι, ελάχιστα.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ1: Συνήθως τέτοια ώρα, λίγο πιο νωρίς...

E: Μεσημεράκι δηλαδή;

Γ1: Μέχρι το μεσημέρι δηλαδή, μετά όχι απογεύματα.

E: Το πρωί επιτρέπεται δηλαδή μόνο;

Γ1: Ναι μόνο μία φορά την ημέρα, μόνο μία φορά. Δηλαδή εκεί. Από τις 11:00 π.μ μέχρι τη 1:00 μ.μ., εκείνο το διάστημα αναλόγως, μέχρι πριν φάνε ή μετά, εκεί .

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ1: Ή θα μαγειρέψω ή θα σκουπίσω, κάτι τέτοιο. Συνήθως δουλειές (γέλιο). Ό,τι δεν προλαβαίνω να κάνω. Περισσότερο για αυτό δηλαδή.

E: Οπότε ασχολείται όσο εσείς κάνετε δουλειές;

Γ1: Αλλά όχι πάντα για να κάνω τις δουλειές, έστω και λίγο για να ξεχαστούν, μετά να παίξουμε κάποιο παιχνίδι μαζί, κάποιο επιτραπέζιο.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή;

Γ1: Είμαι δίπλα του, συνήθως. Κοιτάζω τι βλέπει δηλαδή, βλέπω ποιές εφαρμογές έχει κατεβάσει. Του εξηγώ ποια κάνει, ποια δεν κάνει, αλλά πολλές φορές κάθομαι και δίπλα, χωρίς να αρνείται να καθίσω δίπλα του. Μου το ζητάει κιόλας να μου δείξει τι παιχνίδι έχει, πώς το παίζουνε.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί τις συσκευές;

Γ1: Ναι, δεν είμαι συνέχεια εκεί επειδή ξέρω τι κοιτάνε, απλά αν κάτι καινούριο δουν, θέλουν να μου το δείξουν, ή να μου εξηγήσουν πώς κατεβαίνει, ή αν δεν προχωράει, δηλαδή λειτουργικά πράγματα κύριως στη συσκευή ή θα ακούνε τραγουδάκια!

E: Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ1: Ναι, ναι την ώρα, την ώρα που πρέπει να δούνε. Επηρεασμένη βέβαια και από τη δασκάλα που τους έλεγε ότι δεν πρέπει, τα ματάκια δεν κάνει, ή πως δεν πρέπει συνέχεια να βλέπουμε, όπως τηλεόραση δεν πρέπει να βλέπουμε συνέχεια. Γιατί δεν κάνει καλό του λέω να είστε κολλημένοι μόνο εκεί, πρέπει να παίζετε και άλλα παιχνίδια. Και το μυαλό να ανοίξει και όχι μόνο εκεί, να βλέπουμε και άλλα παιχνίδια. Υπάρχει χρονόμετρο δηλαδή, δεν τα αφήνω έτσι δηλαδή μέχρι όταν θα βαρεθούν ή ώσπου να τελειώσω εγώ. Υπάρχει χρόνος. Χτυπάει κιόλας δηλαδή, και όταν τελειώσει με λίγο γκρίνια βέβαια αλλά το δίνουν πίσω.

E: Για πόσο χρόνο δηλαδή;

Γ1: Για είκοσι λεπτά, είκοσι πέντε εκεί.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο; Μου είπατε για το scratch πριν.

Γ1: Το scratch, ναι, αυτό που το είδα και εγώ. Δεν ήξερα τι ακριβώς είναι και σας είπα δεν πρόλαβαν να κάνουν πολλά, αλλά του άρεσε, το χειριζόταν μόνος του από ό,τι μου έλεγε και η

P. με τα παιδάκια της ομάδας, και το έδειχνε και στην αδελφή του, ό,τι είχαν αποθηκεύσει, με χρώματα με σχέδια, εεε.. δεν ξέρω κάνανε και αριθμητική, κάτι τέτοιο κάνανε, αλλά μόνος του ναι.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές ή όπως το tablet που χρησιμοποιούν;

Γ1: Με βάση τις δασκάλες που τα καθοδηγούν, νομίζω να δουν και κάτι παραπέρα από το κλασικό που είχαμε εμείς το βιβλίο ή τη γραφή, ή να ενημερωθούν για διάφορα, όπως είχαμε τους πίνακες με τους ζωγράφους, να δουν κάτι παραπάνω από το να το διηγηθούν οι δασκάλες και τους άρεσε κιόλας δηλαδή από ό,τι μου είπε. Και μόνος του έπαιζε. Διάφορες ενημερώσεις που κάνανε. Και πάντα με μέτρο και εκεί! Με τη σειρά τους, τους έλεγε η δασκάλα, μου το εξηγούσε δηλαδή, πώς ήταν η διαδικασία και για πόση ώρα.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ1: Ναι βέβαια, και αυτό το εικοσάλεπτο και το έχω διαβάσει και η δασκάλα μας το έχει πει και γι' αυτό και τηρώ το χρόνο δηλαδή. Στο θέμα του παιχνιδιού μιλάμε τώρα. Τώρα για άλλες εφαρμογές για να πω την αλήθεια δεν έχω ενημερωθεί από την κυρία P. μόνο για το scratch που το είχα δει και εγώ στο σπίτι και δεν ξέρω τι άλλες εφαρμογές θα έπρεπε να κατεβάσω και δεν ξέρω κιόλας αν πρέπει, δεν ξέρω. Θέλω τη γνώμη σας κι εσάς.

E: Ενημερώνεστε δηλαδή από τη δασκάλα και..

Γ1: Ναι, με βάση από ό,τι κάνανε στο σχολείο, από άλλους γονείς δεν έχω ενημερωθεί για κάποια εφαρμογή παρόμοια με το scratch.

E: Και για το χρόνο πού το διαβάσατε; Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ1: Και από το σχολείο και από το ίντερνετ. Από ό,τι ακούω έχει γίνει πια μάλιστα και έχουν εθιστεί και συνέχεια εθίζονται καθημερινά και ειδικά στις ηλικίες αυτές θα πρέπει να είναι πολύ λιγότερος ο χρόνος.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε περισσότερο;

Γ1: Εεεε (...) δεν ξέρω τι άλλες εφαρμογές μαθησιακές θα μπορούσα να βρώ. Αυτό πιο πολύ. Γιατί παιχνίδια εντάξει τα βρίσκουν και μόνα τους κι εγώ βλέπω ότι μπορούν να κατέβουν διάφορα παιχνίδια. Απλά δεν ξέρω το πιο κατάλληλο που θα μπορούσε να ασχοληθεί και να του

αρέσει κιόλας, δηλαδή να ασχοληθεί περισσότερο. Νομίζω ότι είχε και κάποια μαθηματικά που είχε τύχει και είχα δει, αλλά δεν το είχα ψάξει περαιτέρω, οπότε να το...δω.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ1: Από την εφαρμογή που μας είχε πει που μας ζήτησε τα τάμπλετ στο σχολείο, όχι κάτι άλλο και τώρα ειδικά αυτά που στέλνουμε μέσω των mail και τις εφαρμογές στο Edmodo με διάφορες εργασίες που κάνουν και ανεβάζουν αυτό μόνο. Βέβαια δεν έδειξε ενδιαφέρον να τα ανεβάσει μόνος του ή να τα κάνουμε μαζί, απλά τον έχω ενημερώσει ότι με όλα τα παιδάκια θα κάνουμε εργασίες αν θέλει. Αλλά του φαίνονται όλα παιδικά, δεν θέλει να φτιάξει κοτοπουλάκια και αυγουλάκια πασχαλιάτικα. Αυτό μόνο τώρα που έχει κάνει και μέσω skype που έχουμε μιλήσει με τα παιδάκια.

E: Γενικά όμως σας έχει ενημερώσει η Νηπιαγωγός για...

Γ1: Ναι, ναι βέβαια...

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ1: Πιστεύω ότι γίνεται μία επιπλέον ενημέρωση και δεν είμαι αρνητική σε αυτό. Εκείνες ξέρουν και περισσότερο βέβαια, της αρέσει και πολύ η δουλειά της κυρίας Ρ. Είμαστε πολύ ευχαριστημένοι όλοι και βλέπω ότι κάνει κάτι διαφορετικό που δεν το είχα ακούσει από άλλους γονείς στα Νηπιαγωγεία. Με το Scratch και τις ενημερώσεις που τους έκαναν για την 25η, βέβαια δεν πρόλαβαν, με τους πίνακες που κοίταζαν, με τους ζωγράφους, που μπήκανε στο ίντερνετ και διάβασαν διάφορες πληροφορίες με το διάστημα που έκαναν τελευταία, τα κοιτούσαν όλα αυτά, τα ενδιέφερε είδα όλα τα παιδάκια. Πιστεύω ότι είναι κάτι διαφορετικό από το κλασικό που έχουμε μάθει. Είναι ενδιαφέρον και για τα παιδιά και για μας.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ1: Όχι, νομίζω ότι με έχει καλύψει αρκετά, με έχει βοηθήσει. Δεν έχουμε και τόσο πρόβλημα ώστε να απευθυνθώ κάπου πιο ειδικά ή πιο σχολαστικά για το τι πρέπει να κάνω μέχρι ώρας. Οπότε δεν νομίζω ότι μου λείπει κάτι.

E: Θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά;

Γ1: Μόνο αυτό... σε θέματα δεν ξέρω τώρα με αριθμητική, με μαθηματικά, δεν ξέρω τι υπάρχει, δεν έχω ασχοληθεί δηλαδή. Κάτι πέρα από το παιχνίδι. Αυτό θα μπορούσε να μου το πει βέβαια η κυρία Ρ. , αν την ρωτήσω (...) πιστεύω. Για κάποιες εφαρμογές που μπορούμε να κατεβάσουμε, να ασχολείται δηλαδή εφόσον δεν κάθεται μόνος του να γράψει με το ζήλο που έγραφε πριν. Γιατί τώρα έχουμε και λίγο αποσυντονιστεί αυτόν τον καιρό, ίσως έτσι θα του ήταν λίγο πιο ενδιαφέρον να κάτσει να ασχοληθεί. Οπότε θα μπορούσα να ενημερωθώ σχετικά από την κυρία Ρ. .

E: Πολύ ωραία! Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

Γ1: Κι εγώ ευχαριστώ!

Γονέας 2.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 36

Φύλο και ηλικία παιδιού: Αγόρι, 4, 5 ετών

Επάγγελμα: Πωλήτρια

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Εγώ χρησιμοποιώ. Έχω laptop.

Για ποιους λόγους συνήθως; Το χρησιμοποιώ μόνο αν θα χρειαστεί για να επικοινωνήσω με την αδερφή μου, που είναι μακριά, μέσω Skype. Για κάτι τέτοιο πιο πολύ και για παιχνίδια. Παίζω και κανένα παιχνίδι.

Πόσο συχνά; Το laptop όχι πολύ συχνά. Δύο με τρεις φορές την εβδομάδα. Πιο πολύ το κινητό.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ2: Το κινητό και το laptop.

E: Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ2: Όχι, δεν έχει.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το κινητό και το laptop;

Γ2: Καθημερινά, τώρα που είμαστε και στο σπίτι.

E: Πριν;

Γ2: Πριν (.) εεεε (...) μέρα παρά μέρα συνήθως, ανάλογα τι θα δούλευα, για τι αν δεν είμαι σπίτι και είναι με τη γιαγιά δεν χρησιμοποιεί.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας;

Γ2: Συνήθως με τα παιχνίδια. Με τα παιχνίδια (...) Ναι αυτό! Κατεβάζει παιχνίδια από το κινητό, του έχει μάθει ο μεγάλος του αδερφός και παίζουνε.

E: Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ2: Του αρέσει να παίζει παιχνίδια, αυτό πιο πολύ.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;

Γ2: Εεεε....

E: Συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας;

Γ2: Πιστεύω ότι στην ανάπτυξη του συμβάλλει μόνο στο ότι θα γνωρίσει καινούρια πράγματα. Σε αυτό, όχι σε κάτι άλλο. Ειδικά με τα παιχνίδια.

E: Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ2: Τι μαθαίνει (...) εεε (...) απλά μαθαίνει να τα χρησιμοποιεί. Δεν πιστεύω ότι τα παιχνίδια του χρησιμεύει σε κάτι άλλο, ότι δεν του κάνει καλό, αλλά εμείς οι γονείς καμιά φορά θέλουμε την ησυχία (γέλιο). Καμιά φορά θέλουμε και λίγο ησυχία, και μόνο γι' αυτό του το δίνω, να έχουμε λίγο χρόνο χωρίς φασαρίες στο σπίτι!

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ2: Ναι σίγουρα η ραδιενέργεια και όλα αυτά που εκπέμπει το κινητό, σίγουρα δεν του κάνουν καλό στην ανάπτυξη του και στο (...) δεν ξέρω, ειδικά ο μικρός, όταν βλέπει λίγο παραπάνω, τον ενοχλούν και τα μάτια του, δηλαδή καταλαβαίνει και αυτός ότι μέχρι εκεί δεν πάει άλλο.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ2: Πιο πολύ η εκπομπή, δεν ξέρω αν το λέω σωστά, η ραδιεν... η... αυτό που εκπέμπει το κινητό τέλος πάντων, αυτό και πιο πολύ με ανησυχεί αν βλέπουν παιχνίδια με πόλεμο και με ζόμπι ειδικά που τους αρέσουν τώρα και ανησυχώ μήπως τους κάνει κακό και τα προτρέπει προς τη βία. Αυτό. Προσπαθώ να το αποφύγω (.) αλλά όσο μπορώ. Όσο μπορώ να το ελέγξω.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ2: Φυσικά και έχουν υπάρξει, με τον άντρα μου. Γιατί τους δίνω το κινητό και παίζουν, ότι δεν τους κάνει καλό. Αλλά όταν και αυτός έρχεται σε δύσκολη θέση και θέλει λίγο ησυχία, τους το δίνει κι αυτός (γέλιο). Υπάρχουν συγκρούσεις, ναι για το κινητό. Και με τα παιδιά, γιατί θέλουν παραπάνω να κάτσουν και με τον άντρα μου, γιατί φωνάζει γιατί τους το δίνω παραπάνω απ' ότι πρέπει.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους);

Γ2: Και μόνο του και με το αδελφό του και με τους φίλους ναι. Αν τύχει να έρθουνε και φίλοι, μπορεί και να το ζητήσουνε να παίζουνε.

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ2: Εεεε...ο μικρός ναι που δεν ξέρει να διαβάζει, με ρωτάει τι λέει εκεί μαμά για να...Φοβάται πιο πολύ να μην με χρεώσει, γιατί του λέω αν πατήσεις εκεί μπορεί να χρεωθεί ο λογαριασμός. Γι' αυτό. Εκεί με ρωτάει πιο πολύ.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ2: Εντάξει τώρα που είμαστε σπίτι όλη μέρα, θα το πάρουν λίγο το πρωί και θα τους το δώσω και λίγο το απόγευμα. Θέλετε να σας πω και χρόνο περίπου ή δεν έχει σημασία;

E: Πόσο χρόνο τους το δίνετε;

Γ2: Τους αφήνω περίπου ένα τέταρτο τον καθένα.

E: Και πριν την περίοδο καραντίνας; Ποιες ώρες της ημέρας το χρησιμοποιούσαν;

Γ2: Αν δούλευα μεσημέρι, που συνήθως δούλευα μεσημέρι, το πρωί ήταν σχολείο, το απόγευμα μόνο.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ2: Ή θα κάνω δουλειές ή θα μαγειρέψω, συνήθως δουλειές του σπιτιού. Τους το δίνω για να μην τα έχω μέσα στα πόδια μου. Αυτό.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή;

Γ2: Όταν παίζει, πηγαίνω και βλέπω τι παίζει για να μην παίζει κάτι με όπλα ή κάτι άσχημο και όταν μου δίνει το κινητό, κοιτάω τα παιχνίδια, τι εφαρμογές έχουν κατεβάσει, τι παιχνίδια μάλλον και ό,τι δεν μου αρέσει, το σβήνω.

E: Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ2: Ο κανόνας είναι να μην κατεβάζουν παιχνίδια με όπλα και με ζόμπι και με τρομακτικά πράγματα γενικά. Αυτό.

E: Μου είπατε και για το χρόνο επίσης.

Γ2: Και με το χρόνο, βάζω το χρονόμετρο στην κουζίνα και όταν κάνει μπιπ μπιπ το παίρνει ο επόμενος.

E: Για ένα τέταρτο μου είπατε.

Γ2: Για ένα τέταρτο...τυχαίνει και είκοσι λεπτά, ανάλογα.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ2: Τις χρησιμοποιούμε τώρα που είμαστε σπίτι και δεν έχουμε σχολείο και κάνουμε διάφορες δραστηριότητες. Βλέπουμε κατασκευές, ζωγραφική που τους αρέσει. Τέτοια πράγματα.

E: Τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ2: Θα δούμε κάποιο βίντεο με κάποια κατασκευή για να την φτιάξουμε, στο κινητό, στο youtube, εεε για κάποια κατασκευή, για κάποια ζωγραφιά που ζητάνε να τους φτιάξω και να τους βοηθήσω να δουν πώς γίνεται. Τι άλλο; Τώρα που ενημερωνόμαστε από το σχολείο με τη κυρία Ρ. που στέλνουνε τα mail και τις κατασκευές. Αυτά κοιτάμε συνήθως. Και βιντεοκλήσεις που κάνουμε μαζί και μιλάμε με συγγενείς και με φίλους που είναι μακριά.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ2: Ναι. Μου έχει πει ότι ζωγραφίζουμε στον υπολογιστή, εεε... με τα τάμπλετ που μια φορά την εβδομάδα έχουνε κάποιο παιχνίδι. Παιχνίδι...κάποια δραστηριότητα κάνουν. Τώρα τι ακριβώς... είναι ένα πρόγραμμα που τους έχουνε βάλει και προσπαθούν να φτιάξουν ένα χαρακτήρα, κάτι. Δεν το ξέρω ακριβώς να σας το πω αυτό.

E: Στο τάμπλετ;

Γ2: Στο τάμπλετ, ναι.

E: Πάνε τα παιδιά δικά τους τάμπλετ ή τα παρέχει το σχολείο;

Γ2: Πάνε όσα παιδιά έχουν τάμπλετ. Πάνε όσα έχουν, και μοιράζονται σε ομάδες, ναι. Δεν είναι ακριβώς παιχνίδι. Κάτι μαθαίνουν. Ένα πρόγραμμα ναι, τώρα δεν θυμάμαι πως το λένε.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές ή με το tablet;

Γ2: Τους προσφέρουν...εεε... να μάθουν βασικά πράγματα που πιστεύω ότι αργότερα θα τα χρειαστούν. Γιατί τώρα όπως εξελίσσεται και η τεχνολογία, σίγουρα, οι υπολογιστές θα ξεκινήσουν από πολύ μικρά τα παιδιά. Αυτό πιο πολύ.

E: Να μάθουν να χειρίζονται τις συσκευές πιο πολύ;

Γ2: Ναι, ναι.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ2: Ναι, με έχει απασχολήσει. Έχω ενημερωθεί και από τη κυρία Ρ. ότι είναι είκοσι λεπτά τη μέρα για το παιδί, ότι πρέπει μέχρι εκεί, αλλά δεν μπορώ να το διαχειριστώ, δεν μπορώ μέχρι εκεί. Εννοώ ότι θα παίξουν και το πρωί και το απόγευμα.

E: Να είναι μόνο είκοσι λεπτά την ημέρα εννοείτε.

Γ2: Ναι, να είναι αυτός ο χρόνος που τα παιδιά είναι μπροστά στην οθόνη γενικά, αλλά την τηλεόραση δεν μπορούμε να την αποφύγουμε με τα παιδικά ειδικά.

E: Τηλεόραση πόσες ώρες βλέπουν;

Γ2: Τηλεόραση θα δουν το πρωί που θα σηκωθούν, τώρα που είμαστε σπίτι και δεν έχουμε σχολείο, θα δουν περίπου μιάμιση ώρα το πρωί μέχρι να ξυπνήσουν καλά, αλλιώς όταν έχουμε σχολείο βλέπουν μόνο το σαββατοκύριακο το πρωί.

E: Μου είπατε ότι έχετε ενημερωθεί για το χρόνο από τη κυρία Ρ. Από ποιες άλλες πηγές ενημερώνεστε;

Γ2: Πιο πολύ από τους εκπαιδευτικούς που ρωτάμε και παίρνουμε συμβουλές. Σίγουρα κάτι θα δούμε και στο Facebook, κάτι να διαβάσουμε και από εκεί, αλλά εμπιστεύομαι πιο πολύ τους εκπαιδευτικούς να τους ρωτάω.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερο;

Γ2: Δεν θα ήθελα για κάτι άλλο να ενημερωθώ. Γενικά κάνω βασικά πράγματα. Δεν είμαι πολύ της τεχνολογίας. Καμιά φορά τα παιδιά μπορεί να ξέρουν παραπάνω από μένα.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ2: Ναι, έχουμε συνεργαστεί. Ειδικά τώρα που καθόμαστε σπίτι. Και μέσω του Skype θα μιλήσουμε, και στέλνουμε κάποια βιντεάκια, κάποιες δραστηριότητες για τα παιδιά, έτσι συνεργαζόμαστε τώρα. Πριν μέσω mail που μας κάνανε τις ενημερώσεις.

E: Σας έστειλαν με mail τις ενημερώσεις του σχολείου;

Γ2: Ναι, ναι.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ2: Τι περιμένω; εεε... να τους μάθουν βασικά πράγματα για τους υπολογιστές. Αυτά που κάνουνε νομίζω ότι αρκούν. Δεν περιμένω κάτι παραπάνω. Αυτά τα προγράμματα που κάνουν.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ2: Αυτό. Να μάθουν βασικά πράγματα. Δεν περιμένω κάτι παραπάνω.

E: Θα μπορούσε να σας βοηθήσει η εκπαιδευτικός σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ2: Ναι σίγουρα θα μπορούσε να μας βοηθήσει με τα προγράμματα που κάνουν στο σχολείο που δεν τα έχουμε δει. Μας έχουν ενημερώσει βέβαια τι κάνουν αλλά δεν έχω ασχοληθεί να σας πω την αλήθεια πολύ με το τι κάνουν με το τάμπλετ.

E: Κάποια άλλη ενημέρωση θα θέλατε από το σχολείο;

Γ2: Γενικά ενημερώνομαι. Δηλαδή αν έχω κάποια απορία, σίγουρα θα πάω να τη συζητήσω μαζί τους για το παιδί.

E: Για τις ψηφιακές συσκευές;

Γ2: Για τις ψηφιακές συσκευές όχι.

E: Δεν θα θέλατε για κάτι άλλο να ενημερωθείτε;

Γ2: Όχι, όχι.

E: Θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ2: Ιδέα;

E: Ναι, κάποια δική σας ιδέα ή πρόταση. Τι θα μπορούσε να γίνει; Ή για να ενημερωθούν οι γονείς ή οτιδήποτε.

Γ2: Εεεε...δεν μου έρχεται κάτι στο μυαλό. Μμμ...δεν μου έρχεται κάτι τώρα. Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι. Όχι δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι.

E: Δεν πειράζει. Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

Γ2: Κι εγώ ευχαριστώ. Ελπίζω να σας βοήθησα!

Γονέας 3.

Φύλο γονέα: Άνδρας

Ηλικία γονέα: 40

Φύλο και ηλικία παιδιού: Κορίτσι, 5,5 ετών

Επάγγελμα: Δημόσιος Υπάλληλος

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι.

Πόσο συχνά; Κάθε μέρα.

Για ποιους λόγους συνήθως; Για πληρωμή τραπεζικών λογαριασμών, για ενημέρωση, ψυχαγωγικούς, αναζήτηση πληροφοριών γενικά. Αυτά. Ό, τι κάνει λίγο πολύ όλος ο κόσμος, η πλειοψηφία ας πούμε.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ3: Laptop.

E: Έχει δικό του laptop;

Γ3: Όχι, ένα έχει όλη η οικογένεια. Έναν υπολογιστή όλη η οικογένεια.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το laptop;

Γ3: Εεεε (...) πριν την καραντίνα δύο φορές την εβδομάδα, δύο μέρες δηλαδή, σαββατοκύριακο. Πρωινά, με επίβλεψη, εεε για καμιά ώρα, μπορεί και δύο ώρες. Τώρα και εν μέσω καραντίνας μπορεί και μέρα παρά μέρα.

E: Έχει αλλάξει η κατάσταση.

Γ3: Ναι, ναι και τηλεόραση ανοιχτή και τα συναφή. Εντάξει ο υπολογιστής η χρήση του δύο με τρεις μέρες εξτρά πλέον, εν μέσω καραντίνας τώρα δηλαδή.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας;

Γ3: Youtube βλέπει βασικά, βιντεάκια ψυχαγωγικά εεε, βλέπουμε επίσης ταινίες, animation μέσω υπολογιστή, εεε αυτά. Κυρίως Youtube βλέπει.

E: Για ποιους λόγους συνήθως δηλαδή; Ψυχαγωγικούς;

Γ3: Ναι ψυχαγωγικούς.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών. Συμβάλλει στην ανάπτυξή της;

Γ3: Συμβάλλει γιατί πλέον είναι και απαραίτητο μέσο ο υπολογιστής για την καθημερινότητα, γιατί πώς να το πούμε(...) αν δεν ξέρεις υπολογιστή είσαι ψηφιακά αναλφάβητος. Δεν μπορείς να κινηθείς πλέον σε αυτή την πραγματικότητα. Δεν είναι όπως ήταν τα πράγματα πριν από είκοσι τριάντα χρόνια! Είναι ένα εφόδιο εξτρά. Μαζί με τις υπόλοιπες εεε... βιβλία, με όλα αυτά δηλαδή, με ό,τι άλλο συνεπάγεται μία ολοκληρωμένη μόρφωση. Είναι πλέον κομμάτι αναπόσπαστο και ο υπολογιστής.

E: Μαθαίνει να τον χειρίζεται δηλαδή;

Γ3: Τον χειρίζεται ναι, δηλαδή μπορεί να (...) είμαστε κι εμείς από πάνω της δηλαδή, όχι πάντα, αλλά στο πεντάλεπτο δεκάλεπτο θα τσεκάρουμε λίγο τι γίνεται εκεί. Βιντεάκια είναι σε γενικότερες γραμμές ή κάνα κινούμενο σχέδιο μπορεί να έχει. Εεε ανοίγει κλείνει παράθυρο, την ένταση, μπορεί να κλείσει διαφημίσεις, γενικά τηρεί αυτά που της έχουμε πει δηλαδή, δεν... θα δει κάτι περίεργο, μέχρι ώρα δεν έχει δει δηλαδή και ευχόμαστε να μην δει, ευχόμαστε να μας το πει, οτιδήποτε κι αν είναι αυτό, που θα την ξενίσει, δεν έχουμε ακόμα σχολιάσει, έχουμε βέβαια για επικίνδυνους φίλους, μέσες άκρες, μπορεί ας πούμε κάποιος να μας κάνει κακό από τον υπολογιστή ή κάτι τέτοιο, για να έχει κι αυτή λίγο το φόβο να μην... αν ξεφύγει από την επίβλεψή μας να μην κάνει ας πούμε, να μην ανοίξει παράθυρο ή κουβέντα οτιδήποτε. Καλά κουβέντα αποκλείεται από το Youtube, αλλά λέμε τώρα.

E: Τι θεωρείτε ότι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ3: Σε πρώτη φάση το χειρισμό, το χειρισμό και μόνο δηλαδή. Απ' ό,τι βλέπω δηλαδή ναι. Τώρα τα υπόλοιπα είναι ψυχαγωγικής φύσεως η επαφή της, δηλαδή νιώθει χαρά, βλέπει παιδάκια σε παιδότοπο ας πούμε να κάνουν διάφορα εκεί πέρα, ή βλέπει κινούμενα σχέδια και γελάει. Ψυχαγωγία καθαρά. Ο χειρισμός είναι το νούμερο ένα δηλαδή. Να ανοίγει- να κλείνει, να ανοίγει τη φωνή, τέτοια πράγματα δηλαδή.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ3: Ναι το βλέπω, αρχίζει σιγά σιγά και γίνεται, όχι εθιστικό, να το πούμε δηλαδή το ζητάει, της αρέσει, δηλαδή όσο πιο πολύ δίνεις τόσο πιο πολύ θέλει ξέρω' γώ, κάπως έτσι. Αλλά όχι αν της πεις όχι θα έχουμε καβγάδες ή κάτι τέτοιο, αλλά είναι κάτι που το ζητάει. Εδώ οι μεγάλοι εθίζονται δηλαδή, πόσο μάλλον τα παιδιά με κάτι καινούριο έτσι; Το θεωρεί δηλαδή κάτι εξωπραγματικό. Δηλαδή πατάς ένα κουμπί και κάνει αυτό, πατάς το άλλο κουμπί και κάνει εκείνο... ή το ότι παρεμβαίνεις. Κάνεις κάτι και αλλάζει το περιβάλλον το οποίο είσαι.

E: Δηλαδή σαν αρνητικές συνέπειες θα μπορούσαμε να πούμε ότι αρχίζει να συνηθίζει και να εθίζεται;

Γ3: Ναι, και αυτό και ότι χάνεις χρόνο από άλλα πράγματα δηλαδή, υπό κανονικές συνθήκες, εκτός καραντίνας δηλαδή, να χάνεις χρόνο από γυμναστική, από ζωγραφική, από διάφορα άλλα πράγματα δηλαδή, από άλλες δραστηριότητες να χάνεις χρόνο. Όπως κι εμείς, το ίδιο πράγμα δηλαδή.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση του laptop από το παιδί σας;

Γ3: Εεεε το να έρθεις σε επαφή με κάποιον ή κάποια, ζωντανά μιλάμε τώρα έτσι; Αυτό δεν πρόκειται να συμβεί (...) αλλά δεν ξέρω στο μέλλον τι εφαρμογές θα υπάρξουν ή κάτι τέτοιο και να παρασυρθεί από κάτι, αυτό δηλαδή. Να κάνει κάτι, να δει κάτι το οποίο δεν χρειάζεται! Η ζωντανή παρέμβαση από κάποιον μέσω υπολογιστή. Βέβαια εμείς τέτοιες εφαρμογές και τέτοια δεν έχουμε ανοιχτά ποτέ, σε καμία περίπτωση. Ούτε κωδικούς και τέτοια έχουμε δώσει, και δεν πρόκειται δηλαδή, αλλά ό,τι ισχύει και έξω δηλαδή, να σε πιάσει κάποιος να σου πει, να σου μιλήσει, ακριβώς το ίδιο είναι στο διαδικτυακό περιβάλλον. Να σου πει έλα εδώ, να σου πω, να έτσι, να αλλιώς. Και φυσικά να χάσει και χρόνο έτσι; Να εθιστείς τόσο πολύ και να μην διαβάσεις ένα βιβλίο που θα σου δώσει επίσης τα μέγιστα ή να μην βγεις έξω να αθληθείς. Να είναι τρόπος ζωής σου και να καταλαμβάνει πολύ χρόνο. Αυτό.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ3: Όχι. Γιατί ακριβώς είναι ο χρόνος, δεν περνάμε και πολύ χρόνο δηλαδή, κανένας μας, σας το λέω στον υπολογιστή μπροστά, αλλά όταν είναι να κάνει ο ένας τη δουλειά που πρέπει να κάνει, θα πει ξέρω γώ, κάνε στην άκρη, έχω δουλειά. Θα μπει μετά ή αύριο. Δεν υπάρχει δηλαδή θέμα σύγκρουσης. Μικροί και μεγάλοι καταλαβαίνουμε δηλαδή.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται το laptop μόνο του (με αδέρφια ή φίλους;)

Γ3: Εφόσον μπορούμε μέσα... ααα για να ανοίξουμε λέτε το Chrome, θα την βάλουμε εμείς μέσα στο περιβάλλον δηλαδή στο Chrome.

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ3: Ναι, ναι χρειάζεται. Ξέρει βέβαια, ξέρει μέχρι κάποια βήματα, αλλά όχι, δεν το ξέρει ολοκληρωμένα δηλαδή.

E: Να κατεβάζει εφαρμογές;

Γ3: Όχι, όχι.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το laptop;

Γ3: Εεεε... τώρα συνήθως μία ώρα το πρωί, μία ώρα το απόγευμα περίπου.

E: Και πριν την καραντίνα;

Γ3: Το ίδιο. Ααα όχι. Μόνο πρωί. Δύο ώρες περίπου την ημέρα, πρωί όμως μόνο το σαββατοκύριακο.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί το laptop;

Γ3: Είμαστε εκεί γύρω ή μπορεί να κάνουμε κάποιες δουλειές δηλαδή σε παρακείμενα δωμάτια, αλλά έχουμε την έγνοια ας το πούμε έτσι. Θα πεταχτούμε να ρίξουμε μια ματιά να δούμε τι γίνεται. Θα μας πει και η ίδια δηλαδή, δεν έχει παρακούσει τις εντολές μας ή κάτι τέτοιο. Δεν την έχουμε πιάσει να βλέπει κάτι δηλαδή το οποίο δεν προβλέπεται.

E: Με ποιο τρόπο ελέγγετε-παρακολουθείτε τη σχέση της με το laptop;

Γ3: Με φυσική παρουσία. Επί τόπου δηλαδή.

E: Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ3: Όταν λέμε κανόνες δηλαδή;

E: Στο χρόνο, στο περιεχόμενο, στο τι θα δει...

Γ3: Στο περιεχόμενο της έχουμε πει από την αρχή δηλαδή ότι είναι αυτά που είναι, της αρέσουν κιόλας αυτά δηλαδή, με παιδάκια με animation, τέτοιας φύσεως ψυχαγωγικής. Θα βλέπεις αυτά. Δεν έχει θέμα δηλαδή, το ζητάει και η ίδια δηλαδή. Δεν ζητάει κάτι διαφορετικό το οποίο να μην είναι της ηλικίας αυτής και να θέλει να το δει οπωσδήποτε, δεν έχουμε τέτοια σύγκρουση.

E: Στο χρόνο βάζετε κανόνα πόση ώρα θα κάτσει;

Γ3: Δεν το ξέρει δηλαδή ότι είναι μία ώρα, δεν έχει την αίσθηση του χρόνου ακόμη, αλλά ναι το ξέρει ναι. Θα δεις άλλο λίγο δηλαδή, ξέρουμε ότι είναι μία ώρα, ξεκινάμε τώρα ας πούμε, όταν θα κλείσει μία ώρα, μία και κάτι, σταματάμε. Σε πέντε λεπτά το κλείνουμε, κάπως έτσι.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ3: Μαζί με το παιδί;

E: Ναι.

Γ3: Να σκεφτώ! Συνήθως όχι. Δηλαδή ναι. Μπορεί αν είναι να στείλουμε κανένα email, κάπως έτσι.. Μόνο σε τέτοιες περιπτώσεις δηλαδή...ή σερφάρισμα για πληροφορίες. Να βρούμε για κάποια ζώα ξέρω εγώ, ναι ναι. Όχι πάρα πολύ, αλλά ναι υπάρχουν και τέτοιες φορές μέσα στην εβδομάδα.

E: Οπότε στέλνετε email και ψάχνετε πληροφορίες για θέματα που την ενδιαφέρουν;

Γ3: Για διάφορα, για ζώα και τέτοια, αυτά που βλέπουμε και στο ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση, γιατί βλέπουμε και τέτοια, ναι. Αντλούμε πληροφορίες δηλαδή.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ3: Όχι, όχι καθόλου. Και απ' όσο ξέρω δηλαδή, όχι. Δεν έχω δει δηλαδή και υπολογιστή στο Νηπιαγωγείο.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ3: Εεε αυτό που προσφέρει και σε μας. Ένα παράθυρο σε όλο τον κόσμο. Σε όλα τα επίπεδα της γνώσης δηλαδή. Η λελογισμένη χρήση δηλαδή, μπορεί να σου κάνει... σου δίνει λύσεις. Λύσεις και γνώσεις.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ3: Θετικό το βλέπω. Και τώρα δηλαδή με τα σχολεία και τα κλεισίματα με όλα αυτά. Δεν το ήξερα εν τω μεταξύ. Υπάρχει η γωνιά του υπολογιστή στο Νηπιαγωγείο; Πρώτη φορά το ακούω.

E: Ναι υπάρχει.

Γ3: Στα δημόσια Νηπιαγωγεία;

E: Ναι. Στα δημόσια. Υπάρχει. Προβλέπεται από το αναλυτικό πρόγραμμα.

Γ3: Άμα ανοίξουν, θα το ρωτήσω. Ή θα ρωτήσω και την ίδια, δεν μου έχει αναφέρει κάτι. Θα μας το είχε πει δηλαδή. Μαμά, μπαμπά, είδαμε υπολογιστή στο σχολείο ή κάναμε αυτό...

E: Μπορεί η Νηπιαγωγός να μην πρόλαβε να ανοίξει τη γωνιά ακόμα.

Γ3: Μπορεί να κρεμούσαν τίποτα ρούχα πάνω...

E: Εσάς θα σας φαινόταν θετικό να σας ζητούσε η Νηπιαγωγός να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο Νηπιαγωγείο.

Γ3: Ναι θετικό. Αν μας χάριζαν κι ένα θα ήταν καλύτερα (γέλιο)!

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ3: Ναι, βεβαίως ναι. Και το κάνουμε και πράξη. Δεν αφήνουμε δηλαδή. Βλέπουμε τι γίνεται γενικά και σε μικρούς και σε μεγάλους και προσπαθούμε κ εμείς να βάζουμε φρένο.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ3: Από τον ίδιο τον υπολογιστή, από το Διαδίκτυο, εφημερίδες και λιγότερο τηλεόραση.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ3: Για την ασφάλεια φυσικά, ναι. Το πως θα είναι πιο ασφαλές το παιδί δηλαδή.

E: Όσο αφορά στο Διαδίκτυο;

Γ3: Ναι.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ3: Όχι.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ3: Τώρα που το έμαθα να τους δώσει μία καλή κατεύθυνση, γιατί το ρόλο αυτό τον επικαλείται ο γονέας πλέον. Χωρίς να το ξέρουμε, τον επιτελούμε εμείς. Δεν είναι κακό, αλλά αν υπάρχει κάποιος άνθρωπος ο οποίος είναι εεε, έχει επιμορφωθεί πάνω σε αυτό, σίγουρα θα ξέρει κάτι παραπάνω από εμάς.

E: Σωστή κατεύθυνση ως προς τι;

Γ3: Για την ασφαλή χρήση, το πώς να βρίσκουμε πληροφορίες για το σχολείο, αυτό.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ3: Εφ' όσον λοιπόν είπατε ότι υπάρχει η γωνιά του υπολογιστή, να είχαμε μια επικοινωνία. Την επόμενη εβδομάδα θα κάνει το τάδε θέμα. Να έχουμε γνώση της ύλης κάπως έτσι.

E: Κλείνοντας θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά;

Γ3: Τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι, πραγματικά.

E: Σαν γονιός τι θα θέλατε; Περισσότερη ενημέρωση, οτιδήποτε.

Γ3: Αυτό που μου είπατε εσείς μου προκάλεσε έκπληξη. Εφόσον προβλέπεται γωνιά του Υπολογιστή και προφανώς δεν θα το κάνουν πολλά δημόσια Νηπιαγωγεία, γιατί πρώτη φορά το ακούω, δηλαδή μπορεί να προβλέπεται και να μην υπάρχουν οι πόροι, να το έχουν ανενεργό κάπως έτσι, να το κάνουν πράξη! Να ήταν κάποιος επιμορφωμένος, επιμορφωμένη Νηπιαγωγός και να έδινε τις σωστές κατευθύνσεις. Επιστημονικά μιλώντας.

E: Στους γονείς;

Γ3: Και στους γονείς και στα παιδιά. Αυτό είναι το σημαντικότερο όλων. Θα το δώ βέβαια αν υπάρχει, στο δικό μας. Ναι, εντάξει είναι πιο μεγάλη σε ηλικία οι Νηπιαγωγοί και δεν ξέρω κιόλας, μπορεί να μην έχουν επαφή με το αντικείμενο, αλλά αν προβλέπεται θα έπρεπε να ξέρουν. Τώρα δεν είμαι και σίγουρος αλλά θα το δούμε, τι και πώς.

E: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ3: Έγινε, έγινε. Στον ενικό να μου μιλάς. Κι εγώ ευχαριστώ.

Γονέας 4.

Φύλο γονέα: Άνδρας

Ηλικία γονέα: 40

Φύλο και ηλικία παιδιού: Αγόρι, 5 ετών

Επάγγελμα: Ιδιωτικός Υπάλληλος

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι, ναι χρησιμοποιώ.

Πόσο συχνά; Σχεδόν κάθε μέρα γιατί είναι και η φύση της δουλειάς μου τέτοια.

Για ποιους λόγους συνήθως; Για εργασία πιο πολύ. Όχι τόσο πολύ για ενημέρωση, δηλαδή με τα social και τα λοιπά δεν ασχολούμαι τόσο, όσο με τη δουλειά μου.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ4: Χρησιμοποιεί θα έλεγα λίγο τηλεόραση, εεε κινητό όχι τόσο πολύ. Βασικά τηλεόραση πιο πολύ. Αλλά όχι σε πολύ μεγάλο βαθμό.

E: Κινητό, τάμπλετ, υπολογιστή χρησιμοποιεί;

Γ4: Όχι, όχι τίποτα.

E: Μόνο τηλεόραση δηλαδή χρησιμοποιεί;

Γ4: Σωστά, σωστά.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ4: Εεε καθημερινά.

E: Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ4: Του αρέσει παιδικά και του αρέσουν και ντοκιμαντέρ με ζώα, τέτοια πράγματα. Δηλαδή τώρα στο ΣΚΑΙ έχει ένα ντοκιμαντέρ με ζώα, ζούγκλα και τέτοια και θα το δούμε.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί την τηλεόραση (εκπαιδευτικούς, ψυχαγωγικούς, παιχνίδι;)

Γ4: Απ' όλα. Και για ψυχαγωγικούς, και για παιχνίδι και για εκπαιδευτικούς.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση της τηλεόρασης στο παιδί σας; Συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας;

Γ4: Κοιτάζετε, εν μέρει ναι. Συμβάλλει. Το θέμα είναι να βλέπει κάτι το οποίο να είναι δημιουργικό τόσο για αυτόν, αλλά και να μην ξεπερνάει τα όρια. Δηλαδή να μην είναι κάτι το οποίο είναι πολύ... έτσι...μεγάλο θα έλεγα για την ηλικία του. Θα δει κάτι το οποίο θα του δώσει κάτι. Παραδείγματος χάριν είτε αυτό είναι ψυχαγωγία, είτε είναι εκπαίδευση είτε είναι (...) ακόμα και κάτι το οποίο (...) οτιδήποτε έχει να κάνει το οποίο να είναι εποικοδομητικό θα έλεγα.

E: Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά την παρακολούθηση δηλαδή;

Γ4: Τι μαθαίνει (...) μαθαίνει εεε, σίγουρα να ακούει. Να ακούει. Περιεργάζεται αυτό που ακούει. Δηλαδή παραδείγματος χάριν θα μάθει ότι ο μπαμπάς, βλέπαμε χθες ένα ντοκιμαντέρ, ο μπαμπάς του λύκου ή η μαμά του λύκου θα προστατέψει τα παιδάκια ή τα λυκάκια. Κατάλαβες τι εννοώ. Ή θα μάθει πως ένα πουλάκι ας πούμε θα πει το νέκταρ από ένα λουλουδάκι. Κατάλαβες; Τέτοιου είδους πράγματα. Ακόμα και αριθμούς που θα ακούσει. Γιατί τα παιδιά όσο να 'ναι έχουν πολύ καλό αυτί και αποστηθίζουν εύκολα αυτά που ακούνε. Οπότε αυτά μετά και θα τα πει, αλλά όχι μόνο αυτό, το πιο σημαντικό είναι ότι θα κάνει και τις ερωτήσεις. Θα ρωτήσει μπαμπά αυτό γιατί γίνεται έτσι, γιατί το κάνει. Με αυτό τον τρόπο θα του πω και κάτι που δεν το γνωρίζει και θα το δώσει και η τηλεόραση.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ4: Σίγουρα θα υπάρχουν και αρνητικές και αυτό είναι και αναπόφευκτο γιατί ζούμε σε έναν ψηφιακό κόσμο πλέον. Οπότε, το θέμα είναι να, να τις χρησιμοποιεί, γιατί έτσι κι αλλιώς θα τις χρησιμοποιεί αργά η γρήγορα, αλλά να μπορέσει να φιλτράρει αυτό που είναι σωστό και καλό γι' αυτόν. Δηλαδή να ψάξει να βρει κάτι το οποίο (.) ή θα δει κάτι το οποίο τον ενδιαφέρει. Τώρα επειδή τα ενδιαφέροντα του είναι ας πούμε από μικρός ή από μικροί έχουμε κάποια έμφυτα (...) έτσι μας αρέσουν κάποια πράγματα. Εμένα, ο δικός μου μικρός του αρέσουν τα ζώα. Εεε οπότε βλέπει μόνο ζώα. Οπότε είναι σημαντικό να μπορεί να βλέπει αυτά ή να του δίνεις σε αυτή την ηλικία να βλέπει αυτά που του αρέσουν. Γιατί με αυτόν τον τρόπο τον κρατάς και λίγο πιο (.) τον ελέγχεις θα έλεγα. Τώρα αρνητικά σίγουρα υπάρχουν. Τώρα δεν ξέρω κατά πόσο εμείς οι γονείς μπορούμε, σίγουρα υπάρχουν τρόποι αλλά δεν μπορείς να είσαι και από πάνω, όσο μεγαλώνει.

E: Ποιες είναι οι αρνητικές συνέπειες από την τηλεόραση;

Γ4: Από την τηλεόραση (.) εγώ μίλησα γενικά, όχι τόσο από την τηλεόραση. Από την τηλεόραση θα μπορούσε να ακούσει μία είδηση η οποία θα του προκαλέσει άγχος, έτσι, μιλάω

γι' αυτήν την ηλικία που είναι τόσο μικρός ή να δει κάτι, μια σκηνή που όσο να 'ναι είναι λίγο (.) που θα του προκαλέσει ένα φόβο, ένα άγχος έτσι. Τέτοιου είδους πράγματα θα έλεγα ότι είναι αρνητικά για να μπορεί να βλέπει σε αυτή την ηλικία.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ4: Εεε οι φόβοι! Οι φόβοι είναι πολλοί. Το θέμα είναι να μπορέσεις να του δώσεις τη δυνατότητα, να το μάθεις μάλλον, να του πεις κάποια πράγματα, να τον διδάξεις δηλαδή τα πράγματα τα οποία θα πρέπει να αποφεύγει. Οπότε η εκπαίδευση πάνω σε αυτό είναι σημαντική. Αν του πεις, κοίταξε να δεις αυτό που βλέπεις δεν είναι σωστό, βέβαια, σε αυτήν την ηλικία που είναι, είναι ελεγχόμενη, δηλαδή τον ελέγχουμε. Εμείς του δείχνουμε τι θα δει. Δεν θα πάει μόνος του να ανοίξει την τηλεόραση, να το βάλει κάτω και να αρχίσει να βλέπει. Οπότε τώρα είναι ελεγχόμενο. Αργότερα και όσο μεγαλώνει θα είναι λίγο διαφορετικό. Οπότε από αυτήν την ηλικία θα είναι σημαντικό να μπορέσεις να του πεις και να του δείχνεις πράγματα που θα του προξενούν το ενδιαφέρον αλλά θα είσαι λίγο από κοντά του. Τώρα τα αρνητικά είναι πολλά. Τι να πω. Από αυτά που γίνονται με αυτούς που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο θα έλεγα και κάνουν διάφορα. Εντάξει το θέμα είναι να μπορέσεις όσο να 'ναι να του περάσεις το πώς να φιλτράρει αυτή την πληροφορία, όσο τον δυνατόν πιο ασφαλή.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ4: Συγκρούσεις (...) εντάξει ναι. Τώρα μπορεί να θέλει όταν φάει να δει ένα παραμύθι. Οκ.. Οπότε βάζουμε συγκεκριμένο όριο για το πόσο θα δει. Βλέπουμε ξέρω εγώ μισή ώρα. Τη μισή ώρα αυτή μπορεί να θέλει περισσότερο να δει, οπότε να πει μπαμπά θέλω να δω και άλλο λίγο και σε παρακαλώ και...και... Αυτό δεν θα έλεγα ότι είναι μια σύγκρουση, αλλά η σύγκρουση είναι αν επιμένει πολύ, κλαίει κ.τ.λ. Οπότε αυτό είναι και ένα αρνητικό, έτσι όπως το λέμε στην τηλεόραση, ότι τον εθίζει να βλέπει περισσότερο. Εεεε αλλά πέρα από αυτό, όχι δεν υπάρχει κάτι άλλο σαν σύγκρουση που θα μπορούσα να πω.

E: Κινητό ή τάμπλετ μου είπατε ότι δεν χρησιμοποιεί.

Γ4: Όχι, όχι.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την τηλεόραση μόνο του (με αδέρφια ή φίλους;)

Γ4: Ναι αμέ, έχει μάθει και την ανοίγει και την κλείνει και όλα!

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ4: Όχι, δεν χρειάζεται, αλλά δεν το κάνει, δεν θα σηκωθεί το πρωί και θα πάει στην τηλεόραση να ανοίξει, να κάτσει να δει. Θα ρωτήσει μπαμπά ή μαμά μπορώ να δω ένα παραμύθι; Ή μπορώ να δω αυτό; Αυτό μερικές φορές, ξέρεις, είμαστε κι εμείς οι οποίοι του το έχουμε μάθει. Δηλαδή εγώ κάνω κάτι στην κουζίνα και του λέω πάτα το κόκκινο το κουμπί. Δεν ξέρω αν με καταλαβαίνεις. Οπότε πατάει το κόκκινο κουμπί, με το που θα το πατήσει, μία, έχει καταλάβει το πως ανοίγει και κλείνει. Οπότε σε αυτό, καλά αυτό δεν είναι και κάτι κακό, αλλά ναι, ξέρει να την ανοίγει και να την κλείνει ή να την χειρίζεται. Βέβαια δεν ξέρει το τι πρέπει να πατήσεις, να του πω να πατήσεις το ένα και θα είναι, ή δεν ξέρει ποιο κανάλι πρέπει να δει, απλώς ανοίγει και κλείνει. Εντάξει ξέρει να πατήσει το ένα, πατάει πολλά μαζί, αλλά σε γενικές γραμμές ξέρει να τη χειρίζεται.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) παρακολουθεί τηλεόραση;

Γ4: Το πρωί και εντάξει, όχι τόσο πολύ! Θέλει πιο πολύ να βλέπει τηλεόραση όταν τρώει. Δηλαδή όταν τρώει, πρέπει να δει ένα παραμύθι. Οπότε πρωί και το μεσημέρι. Το βράδυ όχι.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας παρακολουθεί τηλεόραση;

Γ4: Τι κάνουμε; Ή κάνουμε καμιά δουλειά στο σπίτι ή καθόμαστε μαζί και το βλέπουμε μαζί. Τώρα ας πούμε αν βλέπουμε ένα ντοκιμαντέρ και δεν είναι μεταγλωττισμένο, κάθομαι και διαβάζω τους υπότιτλους.

E: Οπότε χρησιμοποιείτε και μαζί με το παιδί σας τηλεόραση;

Γ4: Ναι, ναι χρησιμοποιούμε.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή; Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ4: Φυσικά. Οι κανόνες είναι ότι βάζουμε μισή ώρα τηλεόραση την ημέρα. Ή σήμερα επειδή ήσουν πολύ καλός, θα δεις σαράντα πέντε ή μία ώρα τηλεόραση. Σήμερα δεν ήσουν πολύ καλός, θα δεις είκοσι λεπτά. Οπότε όχι σαν τιμωρία, όσο πιο πολύ σαν... για να καταλάβει τα όρια, θα έλεγα.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ4: Στο Νηπιαγωγείο, όχι. Δεν χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές, τίποτα, ούτε υπολογιστή. Βέβαια, χρησιμοποιούν, ψηφιακό δεν είναι αυτό, τους βάζουν μουσική ας πούμε, δεν ξέρω ή τους βάζουν μουσική από το κομπιούτερ, αλλά δεν τους δείχνουν κάτι, ούτε τηλεόραση. Δεν

βλέπουν κάτι, τουλάχιστον απ' όσο ξέρω. Στο σπίτι έχει αναφέρει μόνο για ένα παιδικό που θα δει, ο ήρωας του παιδικού κάνει αυτό. Ή ο ήρωας ή το παιδάκι έκανε αυτό.

E: Στο Νηπιαγωγείο έχουν δει το παιδικό;

Γ4: Όχι, όχι δεν έχουν δει. Για το σπίτι λέω εγώ. Στο Νηπιαγωγείο δεν έχουν δει όχι. Απ' ότι ξέρω τουλάχιστον. Δεν έχει αναφέρει κάτι.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ4: Τι προσφέρουν; Εγώ θα πω ένα παράδειγμα. Επειδή μου έχει τύχει με το παιδί. Εγώ ας πούμε όταν κάθομαι και γράφω στον υπολογιστή, γράφω για τα δουλειά μου κείμενα, έρχεται το παιδί και μου λέει μπαμπά θέλω να γράψω κι εγώ. Λέω εγώ Word ας πούμε, οπότε κάθεται και γράφει, αλλά πολύ σπάνια, θα 'ρθεί να με ρωτήσει για τα γράμματα του υπολογιστή. Δεν θα κάτσει να ψάξει, αλλά θα με ρωτήσει, μπαμπά τι είναι αυτό ας πούμε, τη λέξη, τα γράμματα. Επειδή καθόμαστε και διαβάζουμε τα γράμματα για να μάθουμε έτσι λίγο την Αλφαβήτα, με ρωτάει, οπότε...Αυτό πιστεύω θα ήταν καλό για να μάθει τη λέξη και να τη γράφει. Να τη γράφει όχι στο χαρτί, αλλά να τη γράφει στον υπολογιστή ας πούμε. Τώρα εκπαιδευτικό δεν ξέρω πώς το εννοείς, αλλά εγώ θα έλεγα αυτό κάτι μπορεί να του προσφέρει. Δηλαδή, βλέπει μία λέξη, βλέπει τα γράμματα τα οποία γράφει, οπότε θεωρώ ότι σίγουρα κάτι παίρνει.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ4: Εξαρτάται. Αν μας πει η Νηπιαγωγός τι είδους δραστηριότητες είναι. Το εκπαιδευτικό είναι πολύ γενικό. Τι εκπαιδευτικό ας πούμε; Τι θα είναι; Τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι εκπαιδευτικό που θα δει στο tablet, δεν ξέρω, εεε θα το σκεφτόμουν, αλλά θα μου έκανε και εντύπωση στο Νηπιαγωγείο τώρα tablet...Δεν ξέρω για ποιο λόγο θα μπορούσαν να έχουν tablet. Εμείς έχουμε ένα tablet αλλά δεν το χρησιμοποιεί κανείς, οπότε υπάρχει και αυτό. Μπορεί εμείς να μην ή μία οικογένεια να μην έχει tablet, μου φαίνεται περίεργο κάτι τέτοιο. Δηλαδή θα μου ήταν πιο φυσικό να είχαν ένα προτζέκτορα στο Νηπιαγωγείο, τέλος πάντων, μία οθόνη, και να έβλεπαν εκεί τα παιδιά το εκπαιδευτικό, όχι tablet.

E: Εσείς δεν επιτρέπετε να χρησιμοποιεί tablet;

Γ4: Κοιτάξτε να δείτε. Αυτό είναι αναπόφευκτο. Δεν μας βλέπει να το χρησιμοποιούμε, γι' αυτό και δεν το ζητάει να το χρησιμοποιήσει και αυτός. Τώρα δεν μας βλέπει γιατί δεν το χρησιμοποιεί κανένας, οπότε δεν ξέρω τώρα αν το χρησιμοποιούσαμε. Δεν είναι ότι δεν του

επιτρέπω να δει, αλλά σίγουρα δεν θα ήθελα, δεν θα μου άρεσε να ασχολείται με το tablet γιατί μετά αυτό θα γίνει εθιστικό, θα το είχε όλη την ώρα, φέρε μου να δω στο tablet. Δηλαδή το βλέπω και λίγο διαφορετικά, εντάξει η τηλεόραση είναι αρκετή προς το παρόν. Τώρα αργότερα, αυτά εντάξει, δεν νομίζω ότι μπορεί να τα αποφύγει κάποιος.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ4: Εεε βέβαια, Μας έχει απασχολήσει, αλλά όχι τόσο πολύ όσο... εμείς έχουμε κρατήσει ένα μέτρο και δεν έχουμε ξεπεράσει αυτό που θεωρούμε εμείς ότι θα πρέπει να υπάρχει. Σαν μέτρο εννοώ. Λίγο... και να είναι έτσι κάτι εποικοδομητικό, εκπαιδευτικό ή κάτι το οποίο τον ενδιαφέρει και του αρέσει. Δηλαδή αν εμένα έρχεται ο μικρός και μου λέει μπαμπά θέλω... ή με ρωτάει κάτι για ένα παιχνίδι του, εγώ θα του βάλω κάτι αντίστοιχο για να καταλάβει και να δει ότι αυτό που βλέπει είναι αυτό με το οποίο παίζει. Αλλά δεν μας έχει απασχολήσει τόσο γιατί έχουμε κρατήσει λίγο το μέτρο θα έλεγα στο σπίτι για το πώς να διαχειρίζεται τουλάχιστον σε αυτή την ηλικία τα ψηφιακά. Αν τον ρωτήσεις όμως θα σου πει ότι θέλω να κάνω τη δουλειά του μπαμπά. Τώρα δεν ξέρω γιατί...

E: Στον υπολογιστή εννοώντας;

Γ4: Μάλλον, δεν ξέρω. Εν τω μεταξύ, μιλάω από τον υπολογιστή. Είμαι συνέχεια, βέβαια δεν είμαι...όποτε δεν δουλεύω, το πετάω. Αλλά επειδή αυτή είναι η φύση της δουλειάς μου δεν μπορώ...Επειδή μερικές φορές δουλεύω από το σπίτι στον υπολογιστή, όπως καταλαβαίνεις με βλέπει. Με βλέπει να μιλάω, με βλέπει να βλέπω ανθρώπους από την οθόνη. Βέβαια προσπαθώ να κλείνω τις πόρτες για να μην με βλέπει και προσπαθώ να κάνω κι εγώ τη δουλειά. Αλλά δεν γίνεται. Δηλαδή δεν μπορούμε να τα αποκλείσουμε όλα, είναι δύσκολο.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ4: Εεεε, θα ξαναπώ πάλι, επειδή είναι η φύση της δουλειάς αυτή και επειδή γνωρίζω πολύ καλά τα ψηφιακά και γενικά το ίντερνετ και γενικά όλα αυτά τα πράγματα, έχω πολύ καλή γνώση και δεν ενημερώνομαι από..., δηλαδή να ψάξω να βρω κάτι το οποίο, έχω μεγαλώσει μέσα σε αυτό. Γνωρίζω για το ηλεκτρονικό έγκλημα, γνωρίζω πάρα πολλά πράγματα, οπότε ξέρω και τρόπους με τους οποίους να, ας πούμε όταν ο μικρός αύριο μεθαύριο θα έχει πάρει ένα laptop, γιατί θα το πάρει, δεν γίνεται να μην πάρει κάτι, θα πάρει για διάφορους λόγους. Όχι τώρα, αργότερα. Ξέρω τρόπους με τους οποίους θα μπορώ να μπορώ όχι να τον ελέγχω, αλλά να μπορώ να τον

αποτρέπω για να μην βλέπει κάτι το οποίο δεν είναι πολύ, εντάξει θα μου πεις πόσο, αλλά όσο λιγότερο και λίγο να είναι αυτό, κάτι γίνεται!

E: Άρα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενημερώνεστε από το διαδίκτυο;

Γ4: Σας ξαναλέω είναι η φύση της δουλειάς τέτοια, οπότε ναι, θα έλεγα ναι, πείτε από το Διαδίκτυο.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ4: Ναι το ζήτημα θα ήταν η υγεία του, έτσι; Εεε αυτό, τίποτα άλλο. Εννοώ δηλαδή τα μάτια του, ξέρω ότι όλες αυτές οι κεραίες που κυκλοφορούν, ή το Wifi ακόμα, ή το σήμα του κινητού. Θέλω να πω, γιατί ψηφιακά είναι αυτά και όσο να 'ναι έχουν κάποια ακτινοβολία. Μπορεί να είναι πολύ μικρή, αλλά υπάρχει. Ή η τηλεόραση. Όλα αυτά τα πράγματα. Οπότε αν ενημερώνομαι θα ενημερώνομαι από κάποιο ειδικό, δεν θα ενημερώνομαι από το Διαδίκτυο. Μπορεί να διαβάσεις τριανταπέντε χιλιάδες διαφορετικές απόψεις και ποτέ δεν ψάχνω θέμα υγείας στο Διαδίκτυο. Θα πήγαινα σε κάποιον ειδικό και θα ρώταγα, ξέρεις κάτι, εγώ ψάχνω για αυτό, μπορείς να με ενημερώσεις; Δεν θα με ενδιέφερε για κάτι άλλο εκτός από τη υγεία του. Επειδή δεν το γνωρίζω.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ4: Όχι.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ4: Στην ηλικία που είναι τώρα; Βασικά δεν έχει χρειαστεί να.... Α! Τώρα που θυμήθηκα κάποια στιγμή μου είπε κάποια στιγμή το παιδί ότι κάποιος φίλος του είχε φέρει ένα tablet ή ένα κινητό, ένα tablet νομίζω στο σχολείο, αλλά δεν έδωσε σημασία. Δεν ήρθε να μου πει ότι θέλω μπαμπά κι εγώ τέτοιο, αλλά στο σχολείο, τουλάχιστον όσες φορές έχουμε μιλήσει με τη δασκάλα ή με γονείς ή οτιδήποτε ή που πάω, δεν έχει χρειαστεί να αναφερθεί ή έχει αναφέρει κανένας για κάτι τέτοιο. Οπότε, δεν ξέρω. Μία ενημέρωση θα μπορούσε να υπάρχει από κάποια Νηπιαγωγό, ίσως. Χρήσιμο θα ήταν, αλλά εμείς δεν έχουμε πάρει κάποια. Μπορεί να ακούσεις μία άποψη από κάποια ειδική πάνω σε αυτό από τις όσο να ναι από τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει, δεν ξέρω στην ψυχολογία του ενδεχομένως ή κάτι. Εντάξει θα ήταν χρήσιμο, αλλά δεν έχει υπάρξει, όχι.

E: Να ενημερωθούν οι γονείς εννοείτε;

Γ4: Ναι, ναι οι γονείς.

E: Κλείνοντας, θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ4: Μία πρόταση... Εεε...

E: Είτε έχει να κάνει με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά, είτε με την ενημέρωση των γονέων, είτε με οτιδήποτε εσείς θεωρείτε.

Γ4: Ναι. Πιστεύω η ενημέρωση θα είναι πολύ σημαντική, δηλαδή δεν ξέρω τώρα πόσο, γιατί εντάξει μπορεί ενδεχομένως οι γονείς ή πολλοί γονείς όχι να μην ασχολούνται, να μην το βλέπουν, ή να μην το ζουν καθημερινά και δεν γνωρίζουν. Υπάρχει κόσμος που δεν ασχολείται με το Διαδίκτυο στη δουλειά του, ας πούμε θα έλεγα, οπότε σημαντικό θα ήταν ακόμα και εκπαιδευτικό ψηφιακά, είτε είναι στην τηλεόραση. Αν και στη τηλεόραση έχω δει κάποιες φορές, ή διαδικτυακά, είτε η Νηπιαγωγός, είτε κάποια, δεν ξέρω, εκδήλωση με διάφορα πράγματα. Αλλά πιστεύω ότι η ενημέρωση είναι πολύ σημαντική και όχι τόσο πολύ στα παιδιά τα μικρά, γιατί τα μικρά τα παιδιά, επειδή φαντάζομαι οι περισσότεροι γονείς ασχολούνται μαζί τους, δεν ξέρω τώρα κατά πόσο και, φαντάζομαι, δεν είναι τόσο επικίνδυνο αν ασχολούνται να ξεφύγουν. Υπάρχουν όμως και γονείς, που τα αφήνουν ελεύθερα, εντάξει, αλλά πιστεύω ότι η ενημέρωση θα ήταν πολύ σημαντική, με οποιοδήποτε μέσο και ψηφιακά βέβαια. Ή ας πούμε με webinar, με μία εκδήλωση στο σχολείο, με ένα έτσι εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο θα αναφέρεται για τη χρήση του Διαδικτύου ή για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών. Αυτό πιστεύω θα ήταν το καλύτερο! Στο σχολείο, ψηφιακά, ενημέρωση για όλους και οι γονείς, όχι μόνο τα παιδιά, ή μάλλον για τους γονείς. Γιατί τα παιδιά δεν μπορούν να καταλάβουν, άσχετο το ότι δεν θα το βλέπαμε κιόλας, δεν θα ακούγαμε, οπότε για τους γονείς μία τέτοια ενημέρωση θα ήταν πολύ σημαντικοί.

E: Ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ4: Τίποτα, να είστε καλά!

Γονέας 5.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 40

Φύλο και ηλικία παιδιού: Αγόρι, 5 ετών

Επάγγελμα: Μαία

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι, Χρησιμοποιώ.

Πόσο συχνά; Καθημερινά

Για ποιους λόγους συνήθως; Συνήθως επαγγελματικούς και χαλάρωσης, είτε πολλές φορές ενδιαφέρομαι για προϊόντα και ψάχνω στο ίντερνετ να τα βρω.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας; Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ5: Το παιδί χρησιμοποιεί κινητό, υπολογιστή, tablet και ένα σαν Nintendo.

E: Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ5: Όχι, εκτός από το Nintendo.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Καθημερινά.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ5: Συνήθως του αρέσει να παίζει video games ή να βλέπει κάποια βιντεάκια στο Youtube.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Για ψυχαγωγία μάλλον, αυτό

E: Στο Youtube τι βλέπει συνήθως;

Γ5: Συνήθως βλέπει παιδικές σειρές.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;

Γ5: Εεεε (...)

E: Συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας; Αν ναι, μπορείτε να αναφέρετε σε ποιον τομέα;

Γ5: Συμβάλλει...Κατά βάση...θεωρώ ότι μπορεί να τον βοηθήσει στην ανάπτυξη και να προάγει το γνωστικό του αντικείμενο κατά βάση, εννοείται όμως ότι αυτά τα ερεθίσματα που θα δέχεται από το Διαδύκτιο να είναι θετικά και όχι αρνητικά και να είναι πληροφορίες που θα τον βοηθήσουν, εκπαιδευτικού χαρακτήρα κατά βάση. Οπότε θεωρώ εν μέρει, έχει θετικά στοιχεία.

E: Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ5: Μαθαίνει, εκτός από τις σειρές που βλέπει, μπορεί να βλέπει και κάποια εκπαιδευτικά βίντεο που του βάζω κατά καιρούς, εγώ όμως σαν ελεγχόμενο πλέον, αλλά συνήθως υιοθετεί εκφράσεις, αναπτύσσει το λεξιλόγιό του, οργανώνει πολλές φορές τη σκέψη του και αντιγράφει συμπεριφορές, κατά βάση καλές.

E: Τα εκπαιδευτικά βίντεο σε τι αφορούν συνήθως;

Γ5: Τα εκπαιδευτικά βίντεο αφορούν εκπομπές τύπου, αναφέρονται στην αλφαβήτα, στους αριθμούς, είτε κάποια βιντεάκια που αφορούν κοινωνικές και πολιτιστικές καταστάσεις.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ5: Αυτή τη στιγμή, θεωρώ πως ακόμα όχι, γιατί είναι ελεγχόμενη κατάσταση, οπότε θεωρώ ότι αρνητικά, πέρα από το ότι μπορεί ορισμένες φορές να ξεφύγει από τον έλεγχο και να δυσανασχετίσει όταν χρειαστεί να πάρω τη συσκευή, όχι, προς το παρόν δεν βλέπω κάτι αρνητικό.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ5: Αυτό φαντάζομαι που ισχύει και για όλους τους γονείς είναι να μην φτάσουμε στο σημείο να κάνει αλόγιστη χρήση των συσκευών αυτών, ούτως ώστε να οδηγηθεί σε εξάρτηση και τα γνωστά σημάδια που αντιμετωπίζουμε της στέρησης, της νευρικότητας και όλα αυτά που αναφέρονται γενικότερα.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ5: Έχουν υπάρξει κάποιες φορές που ξεφεύγουμε από τα όρια και τους κανόνες, ενώ οφείλει να το δώσει, δεν το δίνει, εεε με απειλές, με έντονο εεε διαπληκτισμό, φωνές εννοείται και από μένα και από εκείνον. Παρόλα αυτά όμως στο τέλος εντάξει, στο τέλος υποχωρεί και το δίνει.

E: Υποχωρείτε εσείς;

Γ5: Εκείνος, εκείνος.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους);

Γ5: Συνήθως τις χειρίζεται μόνος του. Μόνο στον υπολογιστή ακόμα δεν μπορεί να χειριστεί, το κινητό μπορεί πιο εύκολα και το tablet, εεε αυτό.

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ5: Τη χρειάζεται ναι, συνήθως στον ηλεκτρονικό υπολογιστή χρειάζεται βοήθεια που δεν μπορεί να τον χειριστεί ακόμα μόνος του.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Συνήθως το απόγευμα. Τώρα επειδή έχει προκύψει και το θέμα της καραντίνας που μας έχουν βάλει, είναι λίγο περισσότερες οι ώρες που θα ασχοληθεί. Συνήθως καμιά ώρα το πρωί ίσως και το απόγευμα άλλη μία ώρα.

E: Τώρα εν μέσω καραντίνας;

Γ5: Ναι εν μέσω καραντίνας. Διαφορετικά ήταν λιγότερη η ώρα που χρησιμοποιούσε. Συνήθως μία ώρα ή μισή, αναλόγως λίγο πριν πάει για ύπνο, πριν το νυχτερινό του ύπνο τις χρησιμοποιούσε.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Συνήθως προσπαθώ να βρίσκομαι στο ίδιο δωμάτιο που είναι για να μπορώ να ελέγγω και να ακούω τι βάζει, εεε ή τι παίζει. Μπορεί να σχολούμαι με κάτι εκείνη τη στιγμή, παρόλα αυτά όμως επεμβαίνω, μπορεί να πάω από δίπλα του και να δω τι κάνει, τι βλέπει, τι παρακολουθεί εκείνη την ώρα, αν έχει βγει από κάπου που είχαμε μπει μαζί και κάνει κάτι άλλο.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή; Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ5: Εεεε... βάζουμε όρια και κανόνες και... εεε...

E: Ποιούς κανόνες βάζετε;

Γ5: Βάζουμε ότι πόση χρονική διάρκεια θα πρέπει να παρακολουθήσει, συνήθως του λέω ότι πρέπει να δει και κάποια εκπαιδευτικά σίγουρα, επιμένω σε αυτό, αυτά. Περίπου μία ώρα.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ5: Ναι χρησιμοποιούμε. Εεε μπορεί καθημερινά και να κάνουμε αυτό που είπα πριν, κατα βάση τα εκπαιδευτικά βλέπουμε μαζί, τα εκπαιδευτικά βιντεάκια και το απογευματάκι το κάνουμε. Τις ώρες που θα μπορώ κι εγώ να είμαι ίσως ελεύθερη, όσον αφορά το πρόγραμμα της εργασίας και να σχοληθώ περισσότερο.

E: Στα εκπαιδευτικά βίντεο πως χρησιμοποιείτε μαζί τις ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Καθώς παρακολουθεί, προσπαθώ μέσα από το διάλογο και με ερωτήσεις ή αναλύσεις αυτού που βλέπει να τον βοηθήσω να το κατανοήσει και να κάνουμε και μεταξύ μας ένα διάλογο σχετικά με αυτό που παρακολουθούμε.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ5: Λοιπόν, πρόσφατα το ανέφερε ότι γίνεται χρήση του υπολογιστή στο σχολείο. Πρόσφατα το ανέφερε. Δεν το γνώριζα παλιότερα δηλαδή. Σχεδόν τώρα που έχει τελειώσει η σχολική χρονιά. Να το αναφέρουμε και αυτό.

E: Τι ακριβώς ανέφερε; Τι δραστηριότητα;

Γ5: Ανέφερε, πάλι σε ένα εκπαιδευτικό βιντεάκι που βλέπαμε, ότι το έχουν παρακολουθήσει και στο Νηπιαγωγείο και επίσης κάποια στιγμή που ασχολήθηκε να παίζει ένα video game, εεε μου είπε ότι έχω παίζει και στο σχολείο, με έχει αφήσει η κυρία και έχω παίζει.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Κοιτάζετε, πιστεύω ότι και από το Νηπιαγωγείο είναι πολύ καλό να ξεκινήσει η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας γιατί μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να έχουν την πρώτη επαφή όσον αφορά το χειρισμό του υπολογιστή, τα πολύ απλά και επίσης ότι μπορεί να ενισχύσει τη διδασκαλία και τη μαθησιακή εμπειρία γιατί μπορούν τα παιδιά μέσα από βιντεάκια και εικόνες να απόστηθίσουν καλύτερα και να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ5: Λοιπόν, θεωρώ ότι θα ήμουν σύμφωνη εεε, φυσικά θα ήθελα να γνώριζα όμως εκ των προτέρων με ποιο τρόπο θα μπορούσε να χρησιμεύσει, δηλαδή ήθελα να πω με ποιο τρόπο θα μπορούσε στη διδασκαλία να είναι χρήσιμο το tablet και κατά πόσο θα μπορούσε να υλοποιηθεί τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες μέσα από την ατομικότητα του κάθε παιδιού.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ5: Εεεε στο παρελθόν έχω συζητήσει με κάποιες μητέρες όσον αφορά αυτό το κομμάτι. Η αλήθεια είναι ότι δεν είμαι αρκετά ενημερωμένη, εεε θα έλεγα ότι από εδώ και πέρα θα ασχοληθώ περισσότερο με αυτό το κομμάτι.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε και να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ5: Θα ήθελα να μάθω περισσότερα όσον αφορά το κομμάτι πώς μέσα από τα ψηφιακά πολυμέσα μπορώ κι εγώ να μεγαλώσω με ασφάλεια ένα ισορροπημένο και ανεξάρτητο παιδί, υγιές και σωματικά και ψυχικά. Να μην του επιφέρει δηλαδή η κρίση της ψηφιακής τεχνολογίας άσχημα αποτελέσματα.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ5: Όχι, δεν έχω συνεργαστεί και δεν γνώριζα το στιδήποτε.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ5: Περιμένω να είναι ενημερωμένη για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χειριστεί την ψηφιακή τεχνολογία και να είναι πρόθυμη, να προσφέρει ό,τι είναι δυνατόν σαν εκπαιδευτικός στο χώρο του Νηπιαγωγείου. Θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό για την μαθησιακή ανάπτυξη των παιδιών.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ5: Κοιτάζετε, θεωρώ ότι για να μπορέσουμε να συνεργαστούμε θα πρέπει και η ίδια να μας οργανώσει, να μας προτείνει πράγματα, ούτως έτσι να μπορούμε κι εμείς στο σπίτι να δουλεύουμε αντίστοιχα, εεε αντίστοιχα, δηλαδή παράλληλα με την τάξη και... Επίσης εμείς από την πλευρά μας σαν γονείς θα πρέπει να ενημερώνουμε το Νηπιαγωγείο σχετικά με το επίπεδο της χρήσης του υπολογιστή με τα παιδιά μας στο σπίτι, ώστε από το Νηπιαγωγείο να παρέχουν την ανάλογη υποστήριξη και ιδιαίτερα στα παιδιά που δεν έχουν προηγούμενες εμπειρίες, που δεν έχουν έρθει σε επαφή καθόλου με κάποιο ψηφιακό μέσο.

E: Κλείνοντας θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ5: Μάλιστα...ήταν η πιο δύσκολη ερώτηση, δεν ξέρω τι να απαντήσω σε αυτή την ερώτηση! Εεε απλά θεωρώ ότι το καλύτερο απ' όλα είναι όταν γίνεται η χρήση του υπολογιστή να υπάρχει μία ολόπλευρη ανάπτυξη των μικρών παιδιών, να μπορεί να εφαρμόζεται σε ένα κλίμα συνεργασίας και επικοινωνίας, ώστε να μπορεί να καλλιεργείται η αλληλλοεπίδραση και η ανταλλαγή απόψεων μέσα από την ομάδα των παιδιών. Έτσι με αυτόν τον τρόπο θα αναπτύσσεται και καλύτερα και ο χαρακτήρας τους, η προσωπικότητα τους.

E: Για τη χρήση στο σχολείο μιλάτε;

Γ5: Ναι, για το σχολείο.

E: Κάποια άλλη ιδέα ή πρόταση που να έχει να κάνει για την ενημέρωση των γονέων ή για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ5: Φυσικά! Θα πρέπει να ενημερώνονται οι γονείς με συχνές συνελεύσεις και ατομικά ίσως να αναφέρονται οι Νηπιαγωγοί στο γονέα και για την εξέλιξη του παιδιού τους και για την εργασία που θα πρέπει να παρέχουμε εμείς αντίστοιχα στο σπίτι σε αυτό το κομμάτι.

E: Πολύ ωραία! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ5: Να είστε καλά!

Γονέας 6.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 40

Φύλο και ηλικία παιδιού: 2 Αγόρια, 4,5 και 5,5 ετών

Επάγγελμα: Εκπαιδευτικός Γαλλικής Φιλολογίας

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι, καθημερινά στο σπίτι.

Για ποιους λόγους συνήθως; Για εργασίες των σπουδών μου, για τη δουλειά μου, έρευνα σε γαλλικά sites, εκτυπώσεις, καθημερινή ενημέρωση σε εκπαιδευτικά θέματα.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιούν τα παιδιά σας;

Γ6: Έχουν ένα tablet, το χρησιμοποιούν και οι δύο, όχι συχνά. Αν είμαστε έξω και χρειάζεται να πειθαρχήσουν μετά από πολλή ώρα, εεε νομίζω μόνο σε αυτή την περίπτωση. Σπανίως στο σπίτι

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιούν τα παιδιά σας ψηφιακές συσκευές;

Γ6: Μία φορά την εβδομάδα ή μία φορά στις δύο εβδομάδες που θα χρειαστεί να είμαστε έξω, προκειμένου να...αν έχουν φτάσει σε σημείο να ενοχλούν, να το περιορίσουμε.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολούνται τα παιδιά σας;

Γ6: Κάποια παιχνίδια που έχουν ήδη αποθηκεύσει, εεε τα οποία μπορεί να χρειάζεται να επιλέξουν κάποιο πλήκτρο, που θα τους οδηγήσει σε μία σωστή απάντηση και θα κερδίσουν πόντους. Παιχνίδια που αναπαράγονται με τον ίδιο τρόπο και πρέπει να κάνουν τις επιλογές για να φτάσουν στο τέρμα. Δεν γνωρίζουν να κάνουν έρευνα ή να πληκτρολογήσουν γράμματα λέξεις και να κάνουν αναζήτηση.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές;

Γ6: Για ψυχαγωγία. Δεν είναι ακόμα σε ηλικία να γνωρίζουν να κάνουν έρευνα και έως τώρα δεν μου έχουν ζητήσει κάτι εκπαιδευτικό. Τώρα που το σκέφτομαι θα μπορούσα εγώ να πληκτρολογήσω κάποια απορία τους και να δούμε τι αποτελέσματα εμφανίζονται στη μηχανή αναζήτησης. Δεν το έχω κάνει έως τώρα.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στα παιδιά σας;

Γ6: Είναι μία διαφορετική εκπαιδευτική τεχνολογία, πέρα από την παραδοσιακή μάθηση, εεε θα μου άρεσε να γίνεται συστηματικά στο σχολείο, ως μέρος μικτής μάθησης. Από τις ερωτήσεις μου προς στα παιδιά δεν έχει εφαρμοστεί κάτι τέτοιο στο συγκεκριμένο σχολείο όπου φοιτούν. Θα ήθελα να γνωρίζουν αυτό το διαφορετικό περιβάλλον για να κατανοήσουν ότι και μέσω ψηφιακών τεχνολογιών υπάρχει μαθησιακή διαδικασία και σε περιβάλλον σχολικό θα ήταν ασφαλές γιατί οι εκπαιδευτικοί θα χρησιμοποιούσαν τις κατάλληλες τεχνολογίες και θα γινόταν σε πλαίσιο αξιολόγησης ενός τέτοιου σχεδιασμού μαθήματος. Εεεε τη στιγμή που δεν έχει γίνει, παραμένει μια σκέψη, γιατί τα παιχνίδια που χρησιμοποιούν μόνοι τους θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε πιο ασφαλές πλαίσιο από τους εκπαιδευτικούς.

E: Από τη χρήση που ήδη κάνουν, κατά τη γνώμη σας συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας; Αν ναι, μπορείτε να αναφέρετε σε ποιον τομέα; Τι μαθαίνουν τα παιδιά σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ6: Επιλέγοντας παιχνίδια που αναπαράγουν συνέχεια την ίδια διαδικασία, για παράδειγμα να επιλέξουν τουβλάκια ή να επιλέξουν τα σωστά φρούτα ή να κινήσουν ένα όχημα, οπότε βλέπουν και μηχανισμούς κίνησης. Εεε αυτό για μένα θα είχε και εκπαιδευτικό στόχο γιατί θα μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν και στην καθημερινότητά τους ως σκέψη, ως δεξιότητα λεπτών κινήσεων και πιστεύω ότι θα μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν στην πραγματική ζωή για επίλυση καθημερινών τους θεμάτων.

E: Τα παιχνίδια που αναφέρετε είναι αυτά που παίζουν στο tablet;

Γ6: Ναι, ακριβώς.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για τα δικά σας παιδιά από τη χρήση του tablet;

Γ6: Εάν δεν γίνει οριοθέτηση από εμάς τους γονείς θα μπορούσαν να πατήσουν τυχαία βίντεο στο Youtube που δεν θα τους πρόσφερε κάτι μαθησιακό, ίσως ούτε και ψυχαγωγικό. Θα ήταν απλώς χάσιμο χρόνου κατά τη γνώμη μου. Οπότε νομίζω ότι πρέπει να οριοθετείται απ' τους γονείς. Και ο χρόνος και οι επιλογές.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση του tablet από τα παιδιά σας; Τι σας ανησυχεί περισσότερο;

Γ6: Προς το παρόν δεν ανησυχώ για να φτάσουν σε επίπεδα εθισμού, στο δημοτικό πιστεύω ότι πρέπει κάποιος να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός. Με ανησυχεί μελλοντικά σε μεγαλύτερη ηλικία, σε εφηβική, οι διενέξεις και οι συγκρούσεις ή οι συζητήσεις που μπορεί να κάνουμε για το όριο χρόνου και τις επιλογές, αν θα υπάρχουν κωδικοί ή αν εγώ θα έχω πρόσβαση σε κωδικούς που θα έχει επιλέξει το παιδί ή αν εγώ θα τους ορίζω πάντα. Εεεε ονειρεύομαι να το κάνω μέσα από διάλογο.

E: Άρα προς το παρόν δεν σας ανησυχεί κάτι όσο ή μελλοντική χρήση;

Γ6: Προς το παρόν δεν με ανησυχεί, ναι. Μόνο σε μεγαλύτερη ηλικία.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ6: Για παράδειγμα η επιλογή αγοράς tablet δεν ήταν προσωπική μου επιλογή, αλλά του συζύγου. Θα το έκανα σε μία εκπαιδευτική στιγμή που να έκρινα ότι πραγματικά χρειάζεται στα παιδιά, όπου θα είχα βρει και το χρόνο να έχω την απόλυτη επιλογή των προγραμμάτων που θα υπάρχουν μέσα στη συσκευή τους. Οπότε εκεί υπήρξε μία σχεδόν σύγκρουση.

E: Μεταξύ τους τα παιδιά συγκρούονται;

Γ6: Διαφωνούν για το ποιος θα το χρησιμοποιήσει, χρειάζεται να επέμβω, οπότε το μοιράζω ισοδύναμα και ισόχρονα και το δικαιολογώ.

E: Συνήθως τα παιδιά σας χειρίζονται την ψηφιακή συσκευή μόνα τους (με αδέρφια ή φίλους); Χρειάζονται τη δική σας βοήθεια;

Γ6: Χρειάζονται τη δική μου βοήθεια για την εκκίνηση της συσκευής και για τους κωδικούς. Ίσως για κάποια λέξη αγγλική που δεν κατανοούν αλλά και απορίες τους πάνω στο παιχνίδι όταν δεν ξέρουν πώς να συνεχίσουν επειδή συνήθως οι οδηγίες είναι στα αγγλικά, δεν κατανοούν πώς να κινηθούν στο επόμενο στάδιο. Εκεί έχει χρειαστεί.

E: Μου είπατε ότι το χρησιμοποιούν όταν είστε εκτός σπιτιού; Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) δηλαδή χρησιμοποιούν συνήθως το παιδιά σας το tablet;

Γ6: Το χρησιμοποιούν πολύ σπάνια στο σπίτι, μόνο αν είμαστε ο ένας από τους δύο γονείς εδώ και σε περίπτωση που λογομαχούν, μπορεί να το δώσω αν εγώ εκείνη τη στιγμή εργάζομαι, κάνω μάθημα ή έχω κάποιο μαθητή στο γραφείο μου.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) δηλαδή χρησιμοποιούν συνήθως το παιδιά σας το tablet;

Γ6: Μπορεί να χρειαστεί ένα Σάββατο μεσημέρι για μία-δυο ώρες. Τις καθημερινές δεν έχει χρειαστεί ποτέ στο σπίτι έως τώρα. Επίσης, εεε εγώ έχω το tablet και το δίνω. Δεν το έχουν στο δωμάτιό τους. Δεν έχουν πρόσβαση ελεύθερη στη συσκευή, όμως αν δουν ανοιχτό το δικό μου υπολογιστή ενδιαφέρονται να γράψουν σε word έστω κι αν δεν γνωρίζουν τα σύμβολα, είτε είναι αγγλικά, είτε...ενθουσιάζονται να γράψουν κείμενο. Γνωρίζουν πως σβήνει, πληκτρολογούν χωρίς νόημα, αντιλαμβάνονται όμως ότι είναι κείμενο. Ίσως να είναι ένας τρόπος έκφρασης ή ίσως να μιμούνται κάτι που βλέπουν από εμένα.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν τα παιδιά σας χρησιμοποιούν το tablet ή τον υπολογιστή;

Γ6: Εκείνη την ώρα μπορεί να έχω μάθημα ή να βρισκόμαστε έξω για βόλτα και να συζητάω με κάποιον άλλον, όμως το παιδί είναι δίπλα μου, δεν έχει απομακρυνθεί, δεν είναι απομονωμένο όταν το χρησιμοποιεί. Αν είμαστε σε άλλο δωμάτιο του σπιτιού, επειδή ο χρόνος που έχω οριοθετήσει μπορεί να είναι το πολύ δύο ώρες, τους ενημερώνω ότι όταν τελειώσει αυτό που βλέπουν ή σε πέντε λεπτά κι ας μην έχει τελειώσει, ότι θα το πάρω και θα το έχω εγώ. Η αντίδραση είναι μικρή. Είναι λίγο αρνητικοί, όμως πείθονται.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση των παιδιών σας με την ψηφιακή συσκευή; Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ6: Βλέπω, περνώ δίπλα τους αν είμαστε στο σπίτι και βλέπω τι κοιτάζουν. Αν θεωρώ ότι δεν τους προσφέρει τίποτα, η ίδια βγαίνω από αυτό το περιβάλλον που βλέπουν και δεν γνωρίζουν τους κωδικούς εκκίνησης της συσκευής. Επίσης σε καθημερινή βάση δεν μου το ζητούν συχνά, ίσως όταν είναι κουρασμένα και σίγουρα αφού πρώτα έχουν παίξει. Δεν είναι η πρώτη επιλογή τους μέσα στη μέρα ούτε είναι και η βραδινή. Ενδιαφέρονται να διαβάσουν παραμύθι. Δεν κοιμούνται με τη συσκευή. Μέχρι τώρα δεν έχει χρειαστεί πάνω από δίωρο και οι δύο μαζί. Επιλέγει μία ο ένας μία ο άλλος ή κοιτάζουν την οθόνη και οι δύο μαζί.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με τα παιδιά σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ6: Τις τελευταίες μέρες έχει χρειαστεί να είμαστε όλοι μαζί μπροστά από τον δικό μου υπολογιστή, επειδή έκανα μαθήματα εξ αποστάσεως. Εεε παρακολούθησαν αυτή τη διαδικασία ότι υπάρχει και αφού τελείωνα το μάθημα ενδιαφέρονταν να γράψουν ή να ανοίξουν ένα παιχνίδι που ξέρουν ότι υπάρχει στο δικό μου υπολογιστή. Με δυσκολία όμως της γλώσσας να συνεχίσουν ή επειδή ο χρόνος αναμονής για να περάσουν στο επόμενο στάδιο τα έκανε

ανυπόμονα, περισσότερο ενδιαφέρθηκαν να γράψουν κείμενο χωρίς να το καταλαβαίνουν παρά για παιχνίδι στον δικό μου υπολογιστή.

E: Εσείς τους βοηθούσατε;

E: Ναι γιατί μου έκαναν ερωτήσεις, να πατήσω ένα κενό φύλο word, το αποκαλούν μπλα μπλα μπλα, επειδή γράφουν δικές τους σκέψεις νομίζουν και αυτό το βρίσκω θετικό για την εκπαιδευτική τους ανάπτυξη, εεεε γιατί, εεεε αλληλεπιδρούν με ένα τεχνολογικό περιβάλλον, ενδιαφέρονται να μάθουν τι υπάρχει και τα ενθουσιάζει, είναι κάτι διαφορετικό. Γνωρίζουν ότι υπάρχει σύνδεση στο ίντερνετ και ότι μπορούμε να επικοινωνήσουμε με άλλους ή να συνεργαστούμε, καταλαβαίνουν ότι μπορεί να γίνει μάθημα από απόσταση, από άλλο σημείο με όποιο άτομο θέλουμε ότι μπορούμε να επικοινωνήσουμε και έχουν επικοινωνήσει αυτές τις μέρες εξ αποστάσεως με συμμαθητές τους από το σχολείο, με επιλογή των γονιών και συγχρονισμό της δικής μας οικογένειας και της άλλης, με σκοπό να υπάρχει επικοινωνία με συνομηλίκους. Οπότε είχαν και αυτή την εμπειρία.

E: Έχουν αναφέρει τα παιδιά σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχαν (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ6: Εεε όχι, δεν έχω αντιληφθεί να υπάρχει σε κάποιο κοινόχρηστο χώρο υπολογιστής για τους μαθητές ή ανά κάποια ώρα να το χρησιμοποιούν οι τάξεις. Σε ερώτησή μου προς τα παιδιά, μου είπαν πως δεν έχουν υπολογιστή στην τάξη τους, έχουν όμως κάνει κάποιες βιντεοπροβολές ή για το άκουσμα κάποιου τραγουδιού είτε για άλλα θέματα εκπαιδευτικά που δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή τη θεματική τους. Είχαν όμως εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Αυτό τους άρεσε. Το βρήκαν ψυχαγωγικό και εναλλακτικό, την βιντεοπροβολή ειδικά. Δεν μου έχουν αναφέρει άλλη δραστηριότητα.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ6: Γνωριμία και επαφή με τη μικτή μάθηση. Συνεργασία με τους συμμαθητές, όταν αλληλεπιδρούν συζητώντας ένα θέμα, τι απορίες τους προκάλεσε ή τι βλέπουν στην οθόνη, αν το έχουν ξαναδεί, εεε έχει ενδιαφέρον να ανακαλύψουν ότι υπάρχει συστημικότητα και συνδυασμός μαθησιακών διαδικασιών, γιατί ενώ αγαπούν τη ρουτίνα, ενδιαφέρονται για κάτι νέο και οι τεχνολογίες, εφόσον υπάρχουν στο σπίτι τους, μπορούν να τις αναγνωρίσουν και στο σχολείο, σε πιο οριοθετημένο πλαίσιο και με αξιολογημένα αποτελέσματα.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ6: Θα το έβλεπα μόνο θετικά γιατί η εκπαιδευτική μονάδα έχει σαφή σχεδιασμό εκπαιδευτικό και οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τη μαθησιακή διαδικασία και σύμφωνα με την προσχολική ηλικία των παιδιών, οπότε ο σχεδιασμός μαθήματος θα ήταν αξιόπιστος, θα είχε στόχους, θα πήγαζε από το αναλυτικό πρόγραμμα. Ως μητέρα θα αγόραζα η ίδια ένα δεύτερο tablet αν χρειαζόταν για το δεύτερο παιδί και θα μου άρεσε να μου μεταφέρουν στο σπίτι νέες εντυπώσεις που θα οφείλονταν στην ηλεκτρονική μάθηση από αυτή την επαφή τους στην προσχολική ηλικία. Αφού υπάρχει στην πραγματική ζωή, θα ήθελα σε ένα προστατευμένο περιβάλλον να είχαν αυτή την επαφή προκειμένου να ενδιαφερθούν για διερεύνηση στην συνέχεια.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ6: Εεεε ναι. Είναι κάτι που με αγχώνει εάν έχω δώσει παραπάνω χρόνο απ' ότι θα έπρεπε για την ηλικία τους.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ6: Διαβάζοντας κάποια εκπαιδευτικά sites που εμφανίζονται στο κινητό μου, στα mails μου. Γνωρίζω ότι υπάρχει οργανισμός που μπορούμε να απευθυνθούμε για γονεϊκές ανησυχίες, οπότε θα απευθυνόμουν εκεί αν θεωρούσα πως η κατάσταση της χρήσης έχει ξεφύγει και είναι ακατάλληλη για την ηλικία τους.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερο;

Γ6: Για κάποια νέα προγράμματα. Θα ήθελα από το Υπουργείο Παιδείας να γίνει μία γνωστοποίηση προς τα Νηπιαγωγεία και να είναι σαφές από ακαδημαϊκούς, από το ΙΕΠ, από μία σαφή και επίσημη προέλευση με τρόπο οδηγιών, όπως υπάρχουν οι οδηγίες προς τους γονείς, το βιβλίο που διαβάζουμε για το Νηπιαγωγείο, τους όρους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, θα ήθελα να αναφέρεται και για τις ψηφιακές τεχνολογίες, η οριοθέτηση, οι στόχοι και τα περιεχόμενα που είναι κατάλληλα για αυτήν την ηλικία.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ6: Δεν το είχα σκεφτεί έως τώρα. Είναι ενδιαφέρον να τη ρωτήσω. Ίσως θα έπρεπε να το είχα κάνει, με τη λογική ότι νιώθω ότι έχω ακόμα τον περιορισμό όσον αφορά τη χρήση. Δεν σκέφτηκα έως τώρα να το συζητήσω μαζί της. Θα έπρεπε να το έχω κάνει από άποψη

περιεχομένων, γιατί ως εκπαιδευτικός δεν είμαι ειδικευμένη στην προσχολική αγωγή. Παρόλο που γνωρίζω κάποια θέματα αναπτυξιακά δεν είναι τέτοια η γνώση μου που να γνωρίζω για τα δικά μου παιδιά τι είναι κατάλληλο με λεπτομέρειες.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ6: Θα ήθελα να τους κάνει μία μύηση επειδή την εμπιστεύονται και την αγαπούν, οπότε ο λόγος της έχει βαρύτητα. Εεεε θα μου άρεσε η συνεργασία μαζί της σε αυτό το θέμα, θα εφάρμοζα προτάσεις της για ασύγχρονη εκπαίδευση, για εξ αποστάσεως αν θα ενδιαφερόταν να στείλει κάποιο βίντεο στα παιδιά, κάποιο link που να έχει παιχνίδια κατάλληλα για την ηλικία τους ή εκπαιδευτικά προγράμματα, για παράδειγμα παιχνίδια με γράμματα, με αριθμούς εεε με στοίχιση λέξεων με εικόνα. Αντιλαμβάνομαι ότι δεν γνωρίζουν να διαβάσουν, αναγνωρίζουν όμως τα γράμματα και μπορούν με φωτογραφική μνήμη να αντιστοιχίσουν μια λέξη με εικόνα, εφόσον στο Νηπιαγωγείο υπάρχουν καρτέλες για να γράφουν λέξεις απλές και κατανοητές. Αυτό.

E: Κλείνοντας θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ6: Θα μου άρεσε στο σχολείο ό,τι project έχουν κάθε φορά, ό,τι δράσεις και εργασίες βλέπουμε εμείς οι γονείς τοιχοκολλημένες σε μία γιορτή ή επίσκεψη μας στους ενδότερους χώρους του Νηπιαγωγείου, θα μου άρεσε να το δω και σε ψηφιακό περιβάλλον. Οι επιλογές που έχουν κάνει τα παιδιά με τα χέρια τους να έχουν αντίστοιχη δημιουργία σε μία πλατφόρμα. Όπως υπάρχουν στο φωτόδεντρο για τις ξένες γλώσσες, υπάρχει το σχέδιο και εφαρμόζονται πάνω του οι λέξεις, εεε οπότε μαθαίνει το σωστό και λάθος, μαθαίνουν ότι κάνοντας μία επιλογή μπορούν να προχωρήσουν παρακάτω ή να αναιρέσουν τις προηγούμενες επιλογές ότι είναι λάθος, υπάρχει εξοικείωση, μπορούν να συνεργαστούν με τα άλλα παιδιά για ανταλλαγή ιδεών. Νομίζω ότι τους αρέσει η διερεύνηση, είναι στην πραγματική ζωή τους, εεε όπως συνεργάζονται στο παιχνίδι θα μπορούσαν να συνεργαστούν και στη μάθηση εναλλάσσοντας απορίες. Δεν το αντιλαμβάνονται ως όρο, αλλά ως διαδικασία είναι εύκολο να το πραγματοποιήσουν και όλο αυτό θα ήταν πιο συστημικό, δεν με φοβίζει η επαφή με τα ψηφιακά μέσα στην προσχολική εκπαίδευση.

E: Πολύ ωραία! Ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ6: Κι εγώ σας ευχαριστώ για τις ωραίες ιδέες και τις σκέψεις τις οποίες με βάλατε!

E: Να είστε καλά!

Γονέας 7.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 39

Φύλο και ηλικία παιδιού: Κορίτσι, 5,5 ετών

Επάγγελμα: Επιχειρηματίας

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι, ναι βέβαια.

Πόσο συχνά; Καθημερινά

Για ποιους λόγους συνήθως; Συνήθως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, Facebook και αυτά και ενημερώνομαι γενικότερα.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ7: Το παιδί μόνο το κινητό το δικό μας χρησιμοποιεί, δεν έχουμε tablet και σπανίως τον υπολογιστή. Σπανίως όμως, τώρα που μπήκαμε σε καραντίνα δηλαδή μπήκε και χάζεψε και στο laptop.

E: Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ7: Όχι, όχι.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Το κινητό μπορεί να περάσουν μέρες που να μην το χρησιμοποιήσει, δηλαδή ας πούμε εβδομαδιαία μπορεί μία με δύο φορές την εβδομάδα, αλλά όταν το χρησιμοποιεί, το χρησιμοποιεί, δηλαδή θα περάσει ώρα!

E: Για πόση ώρα περίπου;

Γ7: Μία ώρα σίγουρα. Αυτό συμβαίνει συνήθως όταν βαριέται, γενικά δεν κάθεται. Προτιμά την τηλεόραση, οφείλω να ομολογήσω.

E: Τηλεόραση πόσο συχνά βλέπει;

Γ7: Τηλεόραση βλέπει! Ας πούμε όταν είμαστε σε κανονικούς ρυθμούς Νηπιαγωγείου εεε βλέπει κάνα τρίωρο καθημερινά, βλέπει και δεν βλέπει. Δηλαδή μπορεί να είναι ανοιχτή η τηλεόραση και να βλέπει, να χαζέψει να ξανακοιτάξει, Αυτό. Τώρα συνολικά ακριβώς...

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ7: Ναι, της αρέσει να βλέπει βιντεάκια στο Youtube, με παιδάκια και τέτοια πράγματα και τώρα έχει κατεβάσει και κάνα δυο παιχνιδάκια και παίζει. Να ντύνει κουκλίτσες και τέτοια. Να φτιάχνει κουκλίτσες, να τις μακιγιάρει, να τους βάζει ρούχα και τέτοια.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Κυρίως ψυχαγωγικούς θα έλεγα!

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;

Γ7: Εεεε...Τι προσφέρει... Η αλήθεια είναι ότι έχω προσέξει ότι υιοθετεί κάποιες προτάσεις που ακούει από εκεί αλλά γενικώς εντάξει παίζει παιχνίδια, τώρα δεν ξέρω πώς να το πω...

E: Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Συμβάλλει στην ανάπτυξή της;

Γ7: Εεεε...πιο πολύ στο λόγο θα έλεγα. Δηλαδή αυτό που παρατηρώ είναι ότι υιοθετεί πιο πολύ εκφράσεις που ακούει. Τώρα τα βιντεάκια που βλέπει δεν νομίζω τώρα...δηλαδή γύρω από το παιχνίδι είναι. Δηλαδή ίσως να υιοθετεί και τρόπο παιχνιδιού. Αυτό.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ7: Εεε ναι! Γιατί έχω παρατηρήσει πολλές φορές ότι βλέπει πράγματα, δηλαδή εκεί που χάνεται που βλέπει βιντεάκια, βιντεάκια, βιντεάκια τα οποία μπορεί και να την τρομάξουν. Δηλαδή υπάρχουν πράγματα που την έχουν φοβίσει που έχει δει.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ7: Αυτό που μου προκαλεί γενικά εντύπωση είναι ότι χάνεται όταν, δηλαδή μπορεί να έχει το κινητό στα χέρια και να της μιλάς και να μην ακούει καθόλου, χάνεται στον κόσμο της εκείνη την ώρα. Οπότε αυτό, δηλαδή ορισμένες φορές, όχι με νευριάζει, αλλά πώς να το πω, εεε, της μιλάω, της μιλάω δεν μου απαντάει ποτέ...πολλές φορές ας πούμε της το παίρνω. Εεεε...

E: Σας ανησυχεί αυτό που συμβαίνει δηλαδή;

Γ7: Ναι, ναι! Ότι απορροφάται τόσο πολύ, που τίποτα. Δεν υπάρχει τίποτα γύρω της εκείνη τη στιγμή!

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ7: Ναι, ναι! Όταν ήταν πιο μικρή χρησιμοποιούσε πιο πολύ. Της άρεσε να το χρησιμοποιεί πιο πολύ. Τώρα από τότε που έχει ξεκινήσει το σχολείο δεν, όχι τόσο. Οπότε υπήρχε σύγκρουση και

μεταξύ εμένα και του συζύγου, ότι την αφήνω να βλέπει πολύ και φυσικά με εμένα και το παιδί, που ορισμένες φορές της έλεγα τέλος και νευρίαζε και θύμωνε, οπότε ερχόμασταν σε ρήξη.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους);

Γ7: Μόνο του, μόνο του συνήθως και κάποιες φορές και μαζί. Αλλά συνήθως μόνο του.

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ7: Όχι, δεν θα το έλεγα. Ξέρει ακόμα και τους κωδικούς των αριθμών, δεν έχει θέμα, όχι. Το παίρνει και πάει.

E: Κατεβάζει δηλαδή εφαρμογές;

Γ7: Ναι, ναι μπορεί να κατεβάζει και παιχνίδια. Ξέρει πού να πάει.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Την τηλεόραση τα απογεύματα, το κινητό συνήθως το χρησιμοποιεί, επειδή όταν σχολάει την παίρνουμε στο μαγαζί, εκεί μπορεί να βαρεθεί και να κάτσει, δηλαδή το μεσημέρι ας πούμε, που είμαστε στο χώρο της δουλειάς, μετά το σχολείο. Αλλά αυτό δεν θα γίνει καθημερινά, δηλαδή σε καθημερινή βάση, δεν το θέλει η ίδια δηλαδή.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Εεε... όταν είμαστε στην δουλειά εντάξει, δεν μπορώ να κάνω και πολλά, συνήθως κάθεται μόνη της, αλλά όταν είμαστε σπίτι είμαι εκεί δίπλα, έχω το νου μου στο τι βλέπει. Τηλεόραση συνήθως βλέπουμε μαζί γιατί θέλει παρέα. Όχι πάντα, εντάξει, δεν γίνεται πάντα.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή;

Γ7: Πολλές φορές κοιτάω το ιστορικό, το τι έχει δει, γιατί πολλές φορές βλέπω να αναστατώνεται, αλλά την εντάξει την τηλεόραση μπορώ να την ελέγχω. Τώρα το κινητό ορισμένες φορές δεν μπορώ να το ελέγξω, γιατί συνήθως πάει από το ένα βιντεάκι στο άλλο, στο άλλο, οπότε δεν μπορώ πάντα να ξέρω τι βλέπει.

E: Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ7: Κανόνες... Εντάξει όχι δεν βάζουμε κανόνες απλά όταν υπερβαίνει κάποια ώρα, εκεί της λέω τέλος. Αυτό.

E: Πόση ώρα μου είπατε ότι την αφήνετε; Μία ώρα ή και παραπάνω;

Γ7: Είναι αυτό το θέμα. Συνήθως το παίρνει το κινητό όταν είμαστε στη δουλειά, οπότε εκεί περίπου, μπορεί και πιο λίγο, τώρα χοντρικά. Έχει τύχει σίγουρα και παραπάνω να κάτσει η αλήθεια είναι, αλλά αυτό δε συμβαίνει πάντα.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ7: Συνήθως μαζί όταν θέλει να παίξουμε κάποιο παιχνίδι.

E: Και όταν χρησιμοποιεί το laptop;

Γ7: Το laptop, επειδή τώρα ξεκίνησε να το χρησιμοποιεί, που είμαστε μέσα, της έβαξε ο μπαμπάς της κάποια εκπαιδευτικά παιχνίδια, της βάλουμε να παίζει. Αλλά μόνο αυτό, μόνο για παιχνίδια εκπαιδευτικά, να φτιάξει παζλ, να κάνει τέτοια, εκπαιδευτικής φύσεως αυτά όμως ναι.

E: Αυτά τα παίζετε μαζί;

Γ7: Ναι.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ7: Ναι μου είχε αναφέρει για κάποιο site που τους είχε προτείνει η Νηπιαγωγός τους. Εκεί χρησιμοποιούν λίγο, δηλαδή ξέρει πώς να χειρίζεται τι ποντικάκι και αυτά, αλλά τώρα για κάποιο site μου έχει πει που κάνουν κάποια παιχνίδια.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Εεε μαθαίνουν τώρα να χρησιμοποιούν τα καινούρια μέσα, τώρα τι... εντάξει φαντάζομαι στο Νηπιαγωγείο είναι περιορισμένα τα πράγματα που τους επιτρέπονται και νομίζω ότι το κάνουν πάντα με τη Νηπιαγωγό μαζί αυτό. Δεν μου έχει αναφέρει ποτέ το παιδί ότι κάθονται μόνα τους.

E: Τι θεωρείτε ότι τους προσφέρουν οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Εεεε, σίγουρα τους προσφέρει οπτική επαφή, δηλαδή το παιδί αντιδρά σε αυτό που βλέπει, τώρα τι να σας πώ..

E: Θεωρείτε ότι ενισχύουν τη μάθηση, το κίνητρο των παιδιών, είναι δημιουργικές;

Γ7: Εντάξει τώρα δημιουργικές...δεν ξέρω αν είναι τόσο δημιουργικές όσο να κάνεις κάτι με τα χέρια, αλλά μαθαίνουν τώρα και μέσω αυτού, είναι ο νέος τρόπος, δεν ξέρω τι να σας πω...

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ7: Εεεε δεν νομίζω ότι θα μου άρεσε. Δεν το θεωρώ απαραίτητο σε αυτή την ηλικία να πάνε και στο σχολείο και να έχουνε. Δεν νομίζω να μου άρεσε.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ7: Ναι υπάρχουν στιγμές που το σκέφτομαι. Δηλαδή παρατηρώντας και τα υπόλοιπα παιδάκια, νομίζω ότι περνάνε πολύ χρόνο. Ναι σίγουρα το σκέφτομαι. Βλέποντας και το παιδί μου ορισμένες φορές, αυτό που σας είπα και πριν, ότι χάνεται. Δηλαδή ναι, μου προκαλεί και φόβο.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ7: Εεε μέσω του ίντερνετ. Πολλές φορές διαβάζω άρθρα, ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα της υπερχρήσης.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ7: Θα ήθελα να ξέρω πώς θα μπορούσα να μπλοκάρω κάποια πράγματα μην φτάσουν στο παιδί, γιατί πολλά κυκλοφορούν. Αυτό κυρίως. Δηλαδή πώς θα μπορούσα κι εγώ να μάθω στο παιδί να μην επισκέπτεται κάτι που δεν είναι για την ηλικία του.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ7: Εεε όχι εντάξει. Το μόνο πράγμα αυτό να μην κάνουμε άσκοπη χρήση. Γενικά δεν μας έχει πει κάτι άλλο. Αυτό να μην τα αφήνουμε πολλές ώρες, να μην...Αυτά.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ7: Επειδή βλέπω ότι τα παιδιά, η κόρη μου γενικά ότι την ακούει τη Νηπιαγωγό, θα ήθελα και αυτή να παρακινήσει ούτως ώστε να μην χρησιμοποιούν πολύ ή να μην βλέπουν υλικό που δεν είναι της ηλικίας τους, γιατί ασκεί επιρροή πάνω στο παιδί μου τουλάχιστον. Τι άλλο τώρα δεν ξέρω...

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ7: Εεε...τι περιμένω...θα ήθελα ας πούμε να μας δώσει κάποια sites τα οποία θα μπορούσαν να τα χρησιμοποιούν τα παιδιά στο σπίτι ή τώρα εντάξει από ενημέρωση τι να μας κάνει; Πιο πολύ να μας έδινε κάποιο υλικό, ασφαλές υλικό, το οποίο να μπορούν να μπουν τα παιδιά και να επισκεφθούν και με τη βοήθεια των γονέων να κάνουν και πράγματα μαζί στο σπίτι.

E: Κλείνοντας, θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ7: Εεε ιδέα...δεν ξέρω τώρα τι σας πω...

E: Είτε έχει να κάνει με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά, είτε με την ενημέρωση γονέων, οτιδήποτε εσείς νομίζετε.

Γ7: Ναι, τώρα τι να σας πω, δεν ξέρω. Εεεε τίποτα, νομίζω ότι απλά εμείς ως γονείς οφείλουμε να μιλήσουμε και να θέσουμε κάποια όρια στα παιδιά με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να το δεχτούν και αυτά. Γιατί είναι και η αντίδραση σε αυτή την ηλικία. Δεν ξέρω τώρα τι να σας πω..

E: Ωραία. Ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ7: Να είστε καλά! Να είστε καλά!

Γονέας 8.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 36

Φύλο και ηλικία παιδιού: Αγόρι, 6 ετών

Επάγγελμα: Οικιακά

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι.

Πόσο συχνά; Όχι, συχνά. Εγώ περισσότερο όταν θέλω να δω κάτι θα δω από το κινητό. Σπάνια δηλαδή από τον υπολογιστή και συνήθως τις βραδινές ώρες πιο πολύ γενικά, σχεδόν καθημερινά.

Για ποιους λόγους συνήθως; Δεν βλέπω τηλεόραση ειδήσεις, όλα αυτά. Περισσότερο για ενημέρωση, να χαλαρώσεις λίγο το βράδυ από όλη τη διαδικασία της μέρας, αλλά δεν είμαι πολύ εθισμένη εγώ με τα κινητά γενικότερα, περισσότερο για ενημέρωση.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ8: Το παιδί χρησιμοποιεί, στην ουσία βλέπει στην τηλεόραση που βάζω είτε από το κινητό είτε από το laptop, το συνδέω με την τηλεόραση γενικότερα από όταν γεννήθηκε. Αποφεύγουμε, δεν χρησιμοποιεί κινητό, να έχει το κινητό στα χέρια του, το tablet. Ό,τι πρόγραμμα θέλει να δει το συνδέουμε στην τηλεόραση, για να μην έχει επαφή, να μη έχει, μάλλον για να έχουμε περισσότερο τον έλεγχο στο τι βλέπει, γιατί συνήθως όταν έχουν στο χέρι ένα κινητό ή ένα tablet το πράγμα λίγο ξεφεύγει. Οπότε όταν θέλει να δει κάτι, μπαίνει στην τηλεόραση.

E: Οπότε δεν έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ8: Όχι.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί την τηλεόραση;

Γ8: Όταν πήγαινε σχολείο, που υπήρχε μία καθημερινότητα συγκεκριμένη, μέσα στην μέρα μπορεί να έβλεπε για λίγο το μεσημέρι, ένα μισαωράκι, αλλά όχι καθημερινά. Σαββατοκύριακο συνήθως που έβλεπε περισσότερο, αλλά όχι πάνω από μισή ώρα, δηλαδή στις διακοπές τα Χριστούγεννα βλέπει πιο συχνά. Σαββατοκύριακο έπαιζε συνήθως και ένα παιχνίδι στον υπολογιστή, αλλά όχι κάθε σαββατοκύριακο. Αυτό πάει αναλόγως το αν είμαστε σπίτι ή όχι. Αλλά μέσα στην εβδομάδα δύο φορές, θα παίζει ένα παιχνίδι, μέσα στην μέρα αν θα δει μισή ωρίτσα, αλλά όχι καθημερινά.

E: Και τώρα εν μέσω καραντίνας;

Γ8: Τώρα που είναι μέσα βλέπει περισσότερο τηλεόραση, επιλέγουμε περισσότερο μεσημέρι για να χαλαρώνει και ο ίδιος και όλοι μας, οπότε εκεί στο μισαωράκι, αλλά και πάλι όχι κάθε μέρα, γιατί ευτυχώς δεν τρελαίνεται και ο ίδιος τόσο πολύ, ασχολείται και με άλλα πράγματα και δεν θέλει τόσο πολύ, κουράζεται και ο ίδιος, όταν θα δει λίγο παραπάνω, αλλά ας το πούμε μισή ώρα τη μέρα πλέον, που δεν πάει σχολείο.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ8: Του αρέσει πάρα πολύ να παίζει με lego. Να βλέπει lego. Και το παιχνίδι που παίζει είναι ένα παιχνίδι με lego που κάνει διάφορες αποστολές, διάφορες κατασκευές. Στην τηλεόραση επίσης βλέπει ό,τι έχει να κάνει με lego, playmobil, τέτοια πράγματα. Δραστηριότητες γενικότερα δεν κάνει μέσω υπολογιστή. Περισσότερο με το χέρι, χειροτεχνίες, τέτοια πράγματα. Δεν το χρησιμοποιεί πώς να το πούμε, σαν μέσο διαπαιδαγώγησης. Η χρήση είναι περισσότερο για διασκέδαση για κάποιες ώρες. Δεν ασχολείται με κάτι άλλο μέσω διαδικτύου., κάποια άλλη δραστηριότητα.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ8: Περισσότερο για να ψυχαγωγείται, να βλέπει στην ουσία κάποια κινούμενα σχέδια.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;

Γ8: Κατά τη γνώμη τη δική μου, τίποτα ιδιαίτερο. Απλά είναι περισσότερο, τώρα που είναι στην καραντίνα, που είναι μέσα, είναι ένας τρόπος να έρχεται πιο κοντά σε κάτι που είναι στην ηλικία του. Να χαλαρώνει, είναι κάτι, δεν μπορώ να σας το εξηγήσω διαφορετικά, είναι κάτι που πιστεύω τον φέρνει λίγο πιο κοντά σε κάτι άλλο, γιατί αυτή τη στιγμή δεν έχει και επαφή με

άλλα παιδάκια, οπότε είναι κάτι πιο κοντά σε αυτόν, να βλέπει κάποια κινούμενα σχέδια. Χαλαρώνει πιο πολύ. Αλλά παίζει ρόλο όμως και αναλόγως τι βλέπει. Δηλαδή τα lego που βλέπει και τα playmobil τον βοηθάνε πάρα πολύ στην φαντασία. Δηλαδή μετά αυτό που βλέπει, το αποτυπώνει στο μυαλό του και κάθεται και τα κάνει δηλαδή με τα παιχνίδια του, γιατί παίζει πολύ και με τα lego, με τα playmobil. Αυτή είναι η αγάπη του και η μουσική, οπότε μετά αν θα δει κάτι κάθεται και το παίζει και ο ίδιος, δηλαδή με τον τρόπο του στο παιχνίδι του. Βοηθάει περισσότερο στην φαντασία του, τα συγκεκριμένα που βλέπει. Αλλά και στον ίδιο δεν του αρέσουν πολλά πράγματα, δεν το καλύπτουν πολύ τα παιχνίδια και η τηλεόραση. Βλέπει συγκεκριμένα που μετά τα βάζει με το δικό του τρόπο στο παιχνίδι του.

E: Συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας; Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ8: Δεν νομίζω ότι συμβάλλει ιδιαίτερα στην ανάπτυξή του. Εμένα αυτό που, είναι περισσότερο ότι χαλαρώνει, δεν νομίζω ότι τον βοηθάει κάπου αλλού. Στο συγκεκριμένο κομμάτι, δηλαδή σε αυτά που βλέπει τον βοηθάει λίγο στη φαντασία του, στο να παίρνει κάποιες ιδέες και να τις προσαρμόζει με το δικό του τρόπο μετά στο παιχνίδι του, αλλά δεν θεωρώ ότι είναι και κάτι σημαντικό. Δηλαδή και καθόλου να μην υπήρχε... προσπαθούμε γενικότερα να μην είναι τόσο έντονο στην καθημερινότητα και να θεωρούμε ότι είναι και κάτι σημαντικό αυτό. Οπότε το περνάμε λίγο πιο χαλαρά δηλαδή, δεν είναι, δεν έχει γίνει είδος ανάγκης ευτυχώς σε κανέναν μας, ούτε στο παιδί ούτε σε εμάς τους ίδιους.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ8: Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν γιατί το ελέγχει, αλλά τα Χριστούγεννα ας πούμε που περάσανε επειδή ήρθε σε επαφή με ξαδερφάκια του, με φίλους, με παρέες δηλαδή πολλά άτομα μαζί και περάσαμε δηλαδή κάποιες μέρες, εκεί άρχισε λίγο, επειδή υπήρχαν πολλά κινητά, πολλά tablet, δεν υπήρχε μεγάλος έλεγχος το πόση ώρα θα δει το κάθε παιδί, γιατί είχαν διαφορετικές ηλικίες, εκεί άρχισε και ο ίδιος λίγο... δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί δεν μπορεί να βλέπει καθημερινά, πολλή ώρα, ό,τι ώρα θέλει ας πούμε να πάει να πάρει το κινητό και να δει και εκεί άρχισε να βγάζει λίγο ένταση, να απαιτεί λίγο περισσότερο το να βλέπει. Είχε αρχίσει να χάνει λίγο τον έλεγχο, δηλαδή εκεί που λέγαμε μισή ωρίτσα, δεν του έφτανε και εκεί αρχίσαμε λιγάκι τη μισή ώρα να τη μειώνουμε και ένα διάστημα να μη βλέπουμε καθόλου και μετά από δεκαπέντε ημέρες είκοσι, επανήλθαμε στις φυσιολογικές συνθήκες για εμάς. Οπότε

θεωρώ ότι η καθημερινή χρήση και η ανεξέλεγκτη δηλαδή, φτάνει σε ένα σημείο να εθίζεται, να το έχει ανάγκη αυτό και στην ουσία χωρίς να ξέρει και το ίδιο το λόγο, απλά σαν μια συνήθεια, να συνηθίζει. Οπότε ναι, πήγαμε να το χάσουμε λίγο το παιχνίδι τα Χριστούγεννα για λίγες ημέρες, αλλά εντάξει μετά επανήλθαμε.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ8: Δεν θέλω να ζει σε ένα ψηφιακό κόσμο, θέλω να σκέφτεται μόνος του, γενικότερα θέλω να πιάνει τα πράγματα στα χέρια του, να δημιουργεί, να διαβάζει, να αφιερώνει το χρόνο του σε μία βόλτα και γενικότερα να μη μπαίνουν, πώς να το πω, να σκέφτεται μόνος του, να μπαίνει σε διαδικασία να χαίρεται τη βόλτα του έξω. Όταν βγαίνουμε μια βόλτα να μην έχει στο μυαλό του πώς θα πάρει το κινητό, να μη χάνει στιγμές, να ζει την καθημερινότητά του στην ηλικία του με τα απλά καθημερινά πράγματα, να ζει, να παίζει, αυτό με ενδιαφέρει πιο πολύ, γιατί αυτό χάνεται. Δηλαδή όταν θα έχει το μυαλό του, όταν το παιδί εθίζεται σε αυτό, θα έχει στο μυαλό του να πάρει το κινητό ή το tablet και οτιδήποτε στα χέρια του. Και όταν είναι παρέα με άλλα παιδάκια, όταν το βλέπεις αυτό, δεν θα ήθελα να το δω στο παιδί μου, δηλαδή δεν... είναι κάτι που... Δεν θα ήθελα να βλέπω ένα παιδί να είναι με ένα κινητό στο χέρι, ενώ θα μπορούσε να παίξει με τους φίλους του. Προτιμώ να κάνει αυτό, παρά να ασχολείται με οτιδήποτε άλλο.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ8: Τα Χριστούγεννα που πέρασαν, αυτό. Δηλαδή ήταν μία στιγμή ας πούμε που έχουμε ένα tablet στο σπίτι, υπήρχε πριν το παιδί έτσι κι αλλιώς, είχαμε βάλει μέσα δύο παιχνίδια συγκεκριμένα για να βλέπει. Οπότε μετά τα Χριστούγεννα που επιστρέψαμε από τις διακοπές μας και κάτσαμε σπίτι, μου λέει μαμά μπορώ να παίξω λίγο; Να παίζεις μισή ωρίτσα.

E: Με το tablet;

Γ8: Με το tablet ναι, το οποίο υπήρχε, δεν είναι δικό του, απλά υπήρχε στο σπίτι και υπήρχε μέσα ένα παιχνίδι δικό του, τίποτα άλλο. Και ξέφυγε από τη μισή ώρα, οπότε όταν του είπαμε ότι δεν θα παίζεις άλλο, πέρασε η ώρα, τελείωσε και θα έχουμε πρόβλημα με τα μάτια σου και όλα αυτά, εκεί η αντίδραση του ήταν να φωνάζει, να θυμώσει, δεν μπορούσε να ελέγξει δηλαδή τον εαυτό του τόσο. Αυτό ήταν το πιο δυνατό νομίζω μέχρι τώρα, δεν έχει γίνει κάτι άλλο, και μετά ακολούθησε όλο αυτό που σας είπα. Και μετά πήγε πάλι στην ντουλάπα.

E: Οπότε ξεκινήσατε πάλι την τηλεόραση για ό,τι ήθελε να δει.

Γ8: Έτσι κι αλλιώς δεν το χρησιμοποιούσε, απλά του είχαμε βάλει ένα παιχνίδι εκεί για να νιώθει ότι είναι κάτι δικό του, αλλά κι εκεί πολύ σπάνια, αλλά δεν τον ενόχλησε, το κατάλαβε και μετά όταν του δόθηκε η ευκαιρία να επιλέξει το tablet ή την τηλεόραση, είπε ότι δεν θέλω το tablet γιατί με ενοχλεί, θα με πονάνε τα μάτια μου, προτιμώ να μου τα βάζετε στην τηλεόραση, και να παίζω πού και πού στον υπολογιστή ένα παιχνίδι. Οπότε εκεί το ξαναφέραμε, το ελέγξαμε. Γιατί είναι σημαντικό κι αυτό να μπορεί να το ελέγχει. Εκεί που ένιωσε και ο ίδιος, γιατί είναι και στην ηλικία αυτή που τώρα είναι και η επανάσταση στη μέση, γιατί είναι και η ηλικία που τα γνωρίζουν όλα, αρχίζουν τώρα πιστεύω να τα ξέρουν, το κατάλαβε και ο ίδιος ότι δεν το χρειάζεται. Οπότε συνέχισε να μένει στην ντουλάπα.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους);

Γ8: Όχι, όχι. Δεν έχει αδελφάκια, είναι μοναχοπαιδί, αλλά όχι ποτέ. Και δεν θα ανοίξει μόνος του ποτέ να δει. Πρώτα θα ρωτήσει αν είναι η μέρα και δεν θα ανοίξει μόνος του ποτέ. Ξέρει να την ανοίγει, αλλά έχουμε αποφύγει να του εξηγήσουμε τα πάντα πως μπαίνει το πρόγραμμα ή οτιδήποτε, γιατί έτσι νομίζω ότι μπορούμε να έχουμε και το έλεγχο εμείς καλύτερα του τι βλέπει και το πότε θα το δει. Οπότε όχι δεν χειρίζεται μόνος του.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ8: Το μεσημέρι, συνήθως τρεισήμισι με τέσσερις, εκεί, αυτό το μισαωράκι, νωρίς για ησυχία γιατί δεν κοιμάται το μεσημέρι, χαλαρώνουμε στον καναπέ, μεσημεράκι.

E: Και τον υπολογιστή;

Γ8: Τον υπολογιστή τον δίνουμε μία φορά την εβδομάδα, συνήθως Σάββατο ή Κυριακή, τώρα που είμαστε σπίτι εντάξει, πιο πολύ την Κυριακή. Δεν το ζητάει και πιο νωρίς παρόλο που τώρα είναι στο σπίτι δεν θα το ζητήσει. Ίσως ξέρει την απάντηση...

E: Στον υπολογιστή πιο παιχνίδι παίζει;

Γ8: Παίζει ένα παιχνίδι με lego.

E: Και παίζει και στην τηλεόραση;

Γ8: Στην τηλεόραση θα δει ένα με τα lego διάφορα, ένα με playmobil και λίγο με το Iodo και Μίκυ. Αυτά δηλαδή.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ8: Μπορεί κι εγώ εκείνη τη στιγμή να δώ κάτι στο κινητό, που το έχουμε έτσι ότι τώρα θα κάτσουμε να χαλαρώσουμε και οι δύο, γενικότερα δεν προτιμώ να το έχω όταν το παιδί δεν βλέπει κάτι, οπότε θα κάτσουμε να χαλαρώσουμε κι εγώ μαζί, να δω κάτι. Πολλές φορές το

βλέπουμε παρέα. Πολλές φορές βλέπουμε παρέα καθόμαστε και βλέπουμε αυτά που βλέπει ο ίδιος.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή; Με τις ώρες και το τι θα δει; Θα μιλήσουμε, θα ρωτήσουμε τι θέλει να δει. Οπότε ελέγχουμε ακριβώς τι βλέπει, πότε το βλέπει και πόσο θα το δει. Δεν μένει μόνος του ας πούμε σε ένα χώρο κλεισμένος ή χωρίς έλεγχο να βλέπει κάτι και γι' αυτό το επιλέγουμε να το βάλουμε στο σαλόνι, όπου θα είναι κάποιος από τους δυο μας την ώρα που θα βλέπει.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ8: Τώρα που είμαστε στο σπίτι, επειδή από το Νηπιαγωγείο μας έχουν βάλει κάποια προγράμματα που μπορούμε να επιλέξουμε για να περάσει τις ώρες του ή ακόμα και ασκήσεις που έκαναν και στο Νηπιαγωγείο, επιλέγω λίγο την ώρα να διαλέξουμε παρέα τι να εκτυπώσουμε, να ζωγραφίσουμε ή θα παίξουμε το παιχνίδι αυτό που παίζει και θα συμμετέχω ή εγώ ή ο άντρας μου πιο πολύ, γιατί εγώ δεν τρελαίνομαι πολύ με όλο αυτό το πράγμα γενικότερα, με τα παιχνίδια, οπότε χθες συγκεκριμένα έκατσε και παίζανε μαζί, στην ουσία παρέα. Συμμετέχουμε. Είναι παιδί που θέλει να συμμετέχεις μαζί του. Δεν του αρέσει να κάθεται μόνος του να παίζει. Οπότε συνήθως όταν θα παίζει το παιχνίδι, θέλει και κάποιον δίπλα του.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ8: Ναι, τον χρησιμοποιούν τον υπολογιστή κάποιες φορές για να βλέπουν κάποια βίντεο με κάποια θέματα, παραδείγματος χάριν είχαν δει 28^η Οκτωβρίου ένα τύπου σαν ντοκιμαντέρ για την 28^η Οκτωβρίου ή βλέπουν κάποιες ταινίες. Αναλόγως το θέμα που έχουν, μία φορά την εβδομάδα με δύο ασχολούνται με τον υπολογιστή. Βλέπουν πράγματα. Ή το πρωί ας πούμε, μέχρι να πάνε όλα τα παιδάκια τον ανοίγουν τον υπολογιστή, είναι ανοιχτός και κάποια παιδιά κάθονται και μπορούν να παίξουν κάποια παιχνίδια μέσα στο πρόγραμμα. Αλλά όχι τόσο...εντάξει υπάρχει κι ένας υπολογιστής, οπότε όποιος προλάβει να κάτσει κιόλας. Οπότε δεν ασχολούνται και πάρα πολύ, απλά το χρησιμοποιούν γι' αυτό, για να βλέπουν κάποια ντοκιμαντέρ, κάποιες ταινίες.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ8: Βοηθούν νομίζω να δουν, να καταλάβουν μάλλον καλύτερα ας πούμε για την 28^η Οκτωβρίου, την ιστορία, να τη δουν με εικόνες. Τα βοηθάνε πιο πολύ να καταλάβουν κάποια πράγματα, που όταν ίσως τους τα λένε δεν μπορούν να τα καταλάβουν, να τα εμπεδώσουν. Όταν τα βλέπουν σαν εικόνα, γενικότερα η εικόνα βοηθάει πιο πολύ να εμπεδώσεις κάποια πράγματα. Και τη φαντασία τους νομίζω βοηθάει πάρα πολύ, αλλά εντάξει, μέχρι ένα σημείο. Εντάξει και να έχουν επαφή γιατί καλώς ή κακώς μεγαλώνοντας όπως και τώρα θα είναι μία μέθοδος διδασκαλίας. Θα πρέπει να γνωρίζουν πως να το χειρίζονται και σωστά, οπότε καλό είναι ότι υπάρχει και από το Νηπιαγωγείο αυτή η επαφή και να εξοικειώνονται με τη σωστή χρήση πάντα.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ8: Δεν θα μου άρεσε εμένα προσωπικά. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να γίνει αυτό. Νομίζω ότι η ώρα που αφιερώνουν όταν υπάρχει ένας υπολογιστή είτε δύο νομίζω ότι είναι αρκετός από το να έχει κάθε παιδί, δεν ξέρω δεν μου φαίνεται να χρησιμεύσει κάπου περισσότερο να έχει κάθε παιδί την οθόνη και στο σχολείο μπροστά του. Νομίζω ότι έχουν αρκετά χρόνια μπροστά τους να χρησιμοποιήσουν την οθόνη.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ8: Κι εγώ δεν είμαι πολύ φίλος με όλα αυτά. Προσπαθώ και πάντα έχω στο μυαλό μου και από πιο μικρός να μην του δημιουργηθεί ανάγκη το να έχει μία συσκευή στα χέρια του, οπότε πάντα προσπαθούσαμε και οι ίδιοι να είμαστε πολύ προσεκτικοί στο χρόνο και το πότε θα το έχει. Αυτό που λέω, να μην νιώθει ότι του είναι απαραίτητο, ότι του χρειάζεται. Οπότε πάντα το είχα στο μυαλό μου σαν μορφή διασκέδασης για λίγο. Και έτσι προσπαθούσα να του το περάσω και πιστεύω ότι το έχουμε καταφέρει. Να μην νιώθει ότι το έχει ανάγκη, ότι είναι η προέκταση του χεριού του τέλος πάντων.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ8: Περισσότερο από την παιδιάτρο μου, επειδή έχουμε γενικότερα μία καλή σχέση και έχουμε αναπτύξει επικοινωνία, αλλά περισσότερο από εκεί. Το ξεκινήσαμε όταν ήταν σε πιο μικρή ηλικία. Έχω διαβάσει και κατά καιρούς και κάποια άρθρα που έχουν να κάνουν με τη σωστή διαπαιδαγώγηση γενικότερα στα παιδιά και για τη ψηφιακή.

E: Στο διαδίκτυο;

Γ8: Ναι στο διαδίκτυο, αλλά έχω μείνει σε αυτό περισσότερο, δηλαδή το συζητώ με κάποιους ανθρώπους συγκεκριμένα και μένω εκεί. Και περισσότερο στη δική μας κρίση, γιατί θεωρούμε ότι είναι καλύτερο και έχει να κάνει και με το χαρακτήρα του παιδιού και πώς δέχεται το κάθε τι. Αλλά εντάξει επειδή με έχει βοηθήσει πολύ το ότι είμαι στο σπίτι και δεν δουλεύω, οπότε έχουμε άλλους δίαυλους επικοινωνίας με το παιδί. Δεν το θεωρούμε κάτι, δεν είναι στη ζωή μας, στην καθημερινότητα μας πολύ σημαντικό. Δεν πιάνει μάλλον πολύ σημαντικό μέρος της μέρας μας το διαδίκτυο.

Ε: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ8: Νομίζω ότι δεν θα ήθελα να γνωρίσω τώρα κάτι περισσότερο, απλά αυτό που θέλω είναι να είμαστε κοντά του και να έχουμε επαφή στο τι βλέπει, ούτως έτσι ώστε μεγαλώνοντας, δηλαδή μετά που θα πάει στο Δημοτικό, εφηβεία, να έχουμε όσο γίνεται τον έλεγχο και να είμαστε κοντά του στο τι θα βλέπει, γιατί εντάξει με ένα πάτημα ενός κουμπιού μπορεί να δεις πάρα πολλά πράγματα στον υπολογιστή. Οπότε θα με ενδιέφερε να μάθει τη σωστή χρήση το παιδί και αυτό. Εγώ προσωπικά δεν θα ήθελα να μάθω κάτι παραπάνω.

Ε: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ8: Ναι, έχω ζητήσει να μην έχει καθημερινή επαφή αν γίνεται και το έχει εκτιμήσει και η ίδια, αλλά ευτυχώς έχουμε μία πολύ καλή Νηπιαγωγό η οποία δεν το έχει προτεραιότητα το συγκεκριμένο και υπάρχει μέτρο, οπότε της το είχα ζητήσει μία μέρα και μετά τις γιορτές, μετά τα Χριστούγεννα ήταν έντονο αυτό, γιατί είναι ένα παιδί που δεν είχε την ανάγκη να έχει όλη την ώρα κάτι στα χέρια του να βλέπει, οπότε η αντίδραση του ήταν έντονη, οπότε εκείνο το διάστημα της είχα πει πώς είναι με τον υπολογιστή, και σιγά σιγά με τη βοήθειά της να τον βοηθήσει να μην έχει επαφή ή αυτό το λίγο που είχε πριν. Οπότε εκείνη την περίοδο είχαμε συζητήσει γι' αυτό το θέμα. Αλλά και η ίδια ήταν πολύ διακριτική και βοήθησε αρκετά.

Ε: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ8: Αυτό που θα ήθελα είναι να τους εξηγήσει ότι είναι ένα πολύ καλό εργαλείο, ας το πω έτσι, στο να τα βοηθήσει μεγαλώνοντας και να μπορούν να μαθαίνουν από εκεί κάποια πράγματα και πληροφορίες, να τα μάθει να έχουν τον έλεγχο, να μπορούν να το ελέγχουν, ότι δεν είναι κάτι, μπορεί να μας βοηθήσει σε πάρα πολλές στιγμές που είναι απαραίτητο, αλλά όχι να το έχουμε ανάγκη και να νιώθουν ότι πρέπει όλη την ώρα να είναι εκεί. Αυτό. Να τους μάθει να το

χρησιμοποιούν σωστά και να το έχουν και στο μυαλό τους ως κάτι το οποίο υπάρχει, είναι εκεί και αν χρειαστούμε κάποια πληροφορία είναι εκεί, μπορούμε να ανατρέξουμε να το βρούμε, από εκεί και πέρα να μην υπάρχει τόσο έντονα στο μυαλό τους.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ8: Θα με ενδιέφερε να έχω ενημέρωση στο τι κάνει, τι βλέπουν, θα ήθελα να ενημερώνομαι πιο συχνά για το τι προγράμματα βλέπουν, αλλά υπάρχει ενημέρωση και δεν υπάρχει καθημερινή χρήση τόσο έντονη. Πιστεύω ότι είναι καλή η συνεργασία γενικότερα. Αυτό να ενημερώνει περισσότερο για τη χρήση, την ώρα, τις ώρες που βλέπουν, τα προγράμματα που βλέπουν. Θα με ενδιέφερε τι βλέπει στον υπολογιστή.

E: Δώστε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ8: (γέλιο) Τώρα βρήκατε και τον άνθρωπο! Αν μπορούσα δεν θα υπήρχαν καθόλου. Θεωρώ ότι από κάποια ηλικία δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιούν καθόλου, αλλά δυστυχώς δεν είναι τόσο εύκολο με τόσο έντονη χρήση γύρω μας. Εεεε εγώ αυτό που θα ήθελα είναι να νιώθουν τα παιδιά, αυτό που είπα και πριν, ότι είναι ένα εργαλείο με το οποίο μπορούμε... έχει πολλές χρήσεις, είτε διασκέδαση είτε μπορούμε να μάθουμε κάποια πράγματα, είτε να διαβάσουμε ή οτιδήποτε, αλλά ότι δεν μας είναι τόσο απαραίτητο. Ότι είναι απλά μία λύση που μπορούμε να ανατρέξουμε να βρούμε οτιδήποτε, από εκεί και πέρα να μην ορίζει την καθημερινότητά μας και το μυαλό μας. Για μένα αυτό είναι το πιο σημαντικό. Το παιδί θα πρέπει να σκέφτεται, να παίζει και να ζει την ηλικία του με τα παιχνίδια και να αναπτύσσει τη φαντασία του με αυτό τον τρόπο. Φτιάχνοντας κατασκευές, ζωγραφική, παίζοντας με κάτι με άλλο. Θεωρώ ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό. Σίγουρα δεν μπορούμε να το αποκλείσουμε τελείως γιατί έτσι είναι η ζωή μας, όλοι χρησιμοποιούμε ψηφιακές συσκευές, όλοι έχουμε ένα κινητό ή οτιδήποτε, απλά να μη μας είναι απαραίτητο. Αυτό θα ήθελα πιο πολύ. Να βλέπω πιο πολύ παιδιά να παίζουν έξω παρά να είναι με ένα κινητό στο χέρι. Νομίζω ότι αυτό είναι το ιδανικό.

E: Πολύ ωραία! Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

Γ8: Κι εγώ ευχαριστώ πολύ

Γονέας 9.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 39

Φύλο και ηλικία παιδιού: Κορίτσι, 5,5 ετών

Επάγγελμα: Οικιακά

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι.

Πόσο συχνά; Εντάξει, σίγουρα κάθε μέρα θα χαζέψω έτσι λίγο, αλλά σίγουρα όχι πάρα πολλές ώρες. Δεν έχω social media, τέτοια. Έτσι, τα νέα της ημέρας, τέτοια πράγματα. Πολύ περιορισμένα.

Για ποιους λόγους συνήθως; Συνήθως για ενημέρωση, ναι.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας; Έχει δική του ψηφιακή συσκευή;

Γ9: Tablet και τηλεόραση.

E: Έχει δικό του tablet;

Γ9: Έχει ναι.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ9: Δεν θα μιλήσω για την περίοδο που διανύουμε τώρα που είναι έτσι λίγο ιδιαίτερη, εκτός αν θέλετε εσείς, γενικά όμως όταν είμαστε σε φάση ρουτίνας, καθημερινές δε βλέπει, μόνο σαββατοκύριακο. Τώρα είναι αλλιώς τα πράγματα. Τηλεόραση δε βλέπει γενικά, μιλάω για το tablet.

E: Τώρα εν μέσω καραντίνας;

Γ9: Τώρα βλέπει μία ώρα ημερησίως. Και το πρωί θέλει με το γάλα της, χαζεύει και με το βραδινό της θέλει λίγο, βλέπει κάθε μέρα σίγουρα.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ9: Βλέπει παιδικά στο tablet, δεν ασχολείται με εφαρμογές, με παιχνίδια και τέτοια δηλαδή.

E: Ποια παιδικά της αρέσουν να βλέπει;

Γ9: Βλέπει Ακαντού και Λυκούργο, βλέπει Μπεν και Χόλι, πυτζαμοήρωες, ροζ πάνθηρα, μεταξύ αυτών.

E: Για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ9: Τέτοια βλέπει, για ψυχαγωγία. Και αυτές τις μέρες κάναμε χρήση του laptop μαζί που δεν είχε ξαναχρησιμοποιήσει, για να μπαίνουμε σε μία διαδικτυακή πύλη που μας έστειλε η Νηπιαγωγός της να κάνουμε κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα μαζί. Αυτό το κάνουμε τώρα στην καραντίνα μαζί. Είναι η πρώτη της επαφή με laptop. Αυτό είναι ένα μέρος επιμορφωτικού χαρακτήρα.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;

Γ9: Όταν είναι για ψυχαγωγικούς λόγους, εντάξει ότι της αρέσει, αρέσει σε αυτήν, έτσι να χαζέψει, να δει παιδικά. Τηλεόραση δε βλέπει, αντικαθιστά λίγο την τηλεόραση, να βλέπει παιδικά. Δεν μπορώ να πω ότι προσφέρει και πολλά. Απλά έτσι ένα μισάωρο που χαλαρώνει και της αρέσει και της ίδιας. Αν και μικρότερη που έβλεπε Πέππα, μάθαινε και πράγματα αρκετά έτσι, τώρα που το συζητάμε και το θυμάμαι. Μου έλεγε πράγματα πολλά, πως πλένουμε τα δόντια μας για το σχολείο και αυτά. Ό,τι άκουγε το συγκρατούσε.

E: Θεωρείτε ότι συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας; Αν ναι, μπορείτε να αναφέρετε σε ποιον τομέα; Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ9: Ναι, αλλά όχι πάντα με καλό τρόπο. Δηλαδή έχω δει και να μαθαίνει πράγματα και να τα κρατάει, αλλά έχω δει και να είναι πιο ανήσυχη στον ύπνο της αν έχει δει λίγο παραπάνω tablet, ή αν έχει δει κάτι στα δικά της τα μάτια πάντα και να την τρομάξει λίγο, ή να είναι πιο υπερκινητική αν έχει δει το βράδυ και να μην μπορεί να κοιμηθεί μετά. Δηλαδή έχω δει και κάποια αρνητικά και κάποια θετικά.

E: Σαν θετικά τι θα μπορούσαμε να πούμε;

Γ9: Αυτό που σας είπα, ότι έχει συγκρατήσει κάποια πράγματα για την υγιεινή διατροφή ή για το πως πλένουμε τα δόντια μας, ή για το σχολείο, που τα έχει δει από εκεί και τα έχει συγκρατήσει μόνη

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ9: Μόνο αυτό, ότι της δημιουργεί μία υπερδιέγερση αν δει λίγο παραπάνω και στον ύπνο της πιο ανήσυχη και πιο υπερκινητική. Εγώ τουλάχιστον το έχω συνδυάσει, αν δει λίγο παραπάνω δεν είναι ήρεμη μετά, όσο είναι κανονικά.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ9: Κοιτάζετε, επειδή είναι πλήρως ελεγχόμενη προς το παρόν, δεν μπορώ να πω ότι έχω ιδιαίτερες ανησυχίες γιατί δεν μπορεί να δει κάτι το οποίο δεν θα το επιβλέψω εγώ. Οπότε είμαι λίγο πιο ήσυχη. Μεγαλώνοντας, αν κάνει πιο ελεύθερη χρήση σίγουρα υπάρχουν πολλά, που μπορεί ένας γονιός να φοβάται, έτσι; Γιατί είναι η πληροφόρηση για τα πάντα και αν δεν υπάρχει έλεγχος μπορεί να δει το παιδί το οτιδήποτε και ίσως πράγματα όχι για την ηλικία του. Προς το παρόν δεν μπορώ να πω ότι έχω κάποιες ανησυχίες γιατί σας λέω είναι πλήρως ελεγχόμενο.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένεια σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ9: Εεεε συγκρούσεις...Ναι. Μετά τις γιορτές σας πούμε των Χριστουγέννων, που είδε πάλι λίγο παραπάνω, για να επανέλθουμε στους ρυθμούς τους καθημερινούς με το σχολείο, ότι τις καθημερινές δεν βλέπουμε, βλέπουμε μόνο σαββατοκύριακα, λίγο ζορίστηκε. Μου το ζήτηγε λίγο πιο έντονα. Αλλά εντάξει, δεν μας πήρε πολύ, επανήλθαμε.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους);

Γ9: Μόνη της, με την αδελφή της, αλλά όταν λέω μόνη της κάπου εκεί είμαι κι εγώ δηλαδή. Πάντα έχω το νου μου τι βλέπει, τι παρακολουθεί. Αλλά ξέρει να τη χειρίζεται μόνη της, αν αυτό με ρωτάτε.

Γ9: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ9: Πλέον, αφού έχει βρει και τη φωνητική αναζήτηση, όχι (γέλιο).

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ9: Να σας πω για την περίοδο της καραντίνας ή για πριν;

E: Και για τις δύο.

Γ9: Στα κανονικά μας, κυρίως σαββατοκύριακο και τις πρωινές ώρες, συνήθως όταν ξυπνάει. Εκεί με το γάλα της βλέπει λίγο, πριν αρχίσει να παίζει. Πρωί και βράδυ και το βράδυ πάλι με το γάλα της. Από δύο μισάωρα σίγουρα τα σαββατοκύριακα.

E: Και εν μέσω καραντίνας;

Γ9: Είναι καθημερινό αυτό.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ9: Εεε ευκαιρία να κάνω δουλειές.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή;

Γ9: Είμαστε στον ίδιο χώρο και πάντα ακούω τι παρακολουθεί αυτή. Και συν του ότι έχω συνδεδεμένη τη δική της συσκευή με το δικό μου κινητό και βλέπω και το ιστορικό της και ό,τι αναζητήσεις έχει κάνει.

E: Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ9: Μόνο για το χρόνο που βλέπουμε και τις ημέρες που βλέπουμε.

E: Μισή ωρίτσα μου είπατε είναι ο χρόνος;

Γ9: Μία. Μισή το πρωί, μισή το βράδυ, περίπου μία ημερησίως, αλλά μόνο Σαββατοκύριακο.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ9: Μόνο τώρα, σε αυτή την περίοδο της καραντίνας, αλλιώς όχι. Τα επιμορφωτικά προγράμματα αυτά που σας είπα, που μας συνέστησε η Νηπιαγωγός της.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ9: Στο Νηπιαγωγείο έχουν υπολογιστή, η ίδια δεν έκανε χρήση, επειδή ούτε σπίτι είχε ποτέ, δηλαδή δεν της άνοιγα εγώ το laptop και δεν ήξερε ότι ούτε το ποντίκι να χρησιμοποιήσει, οπότε μου είχε πει ότι άλλα παιδιά μαμά, παίζουν. Αυτή όμως δεν το είχε κάνει στο σχολείο, ενώ έχουν υπολογιστή, γιατί δεν ήξερε να χρησιμοποιεί το ποντίκι, δηλαδή τώρα ήταν η πρώτη της επαφή που μπαίνουμε στη διαδικτυακή πύλη.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ9: Τώρα η εικόνα που έχω εγώ είναι πως, στο δικό μας Νηπιαγωγείο τίποτα. Δηλαδή όποτε έχω δει εγώ παιδάκια, παίζουν. Απλά. Αλλά εντάξει, είναι μία πρώτη επαφή, γνωρίζουν λίγο τι είναι ο υπολογιστής, γιατί τι παραπάνω να κάνουν παιδιά νηπίου; Τους βάζει η κυρία τραγούδια, κάποια παραμυθάκια, για καθαρά ψυχαγωγικό ρόλο όμως έχει.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ9: Θεωρώ ότι είναι πολύ μικρά ακόμα για αυτό. Έτσι νομίζω. Δηλαδή είναι τόσα ακόμα που έχουν να μάθουν, αριθμούς, γραμματάκια και αυτά, που το θεωρώ ότι είναι δευτερεύον στη παρούσα φάση.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ9: Ναι.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ9: Απλά το έχω googλάρει και έχω διαβάσει διάφορα άρθρα για το ποιος θα ήταν ο σωστός ημερήσιος χρόνος παρακολούθησης από τα παιδιά, τι επίδραση έχει στα παιδιά και τα λοιπά.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ9: Εγώ κυρίως αυτό, τι κακό μπορεί να τους κάνει η συχνή χρήση να παρακολουθούν. Πέρα από το να δουν κάτι το οποίο δεν επιτρέπεται για την ηλικία τους έτσι; Εννοώ στην ανάπτυξή τους αν τα εμποδίζει κάπου, αν τους κάνει κάτι κακό, έτσι τέτοιες ανησυχίες έχω και συν ότι θεωρώ ότι το παιχνίδι πιο πολύ τη βάζει σε σκέψη. Μ' αρέσει πιο πολύ να παίζει με την αδελφή της. Το θεωρώ πιο δημιουργικό δηλαδή.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ9: Όχι.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ9: Να πω την αλήθεια δεν περιμένω κάτι, τίποτα, δηλαδή και να μην είχαν υπολογιστή στο Νήπιο καλύτερα θα το έβλεπα εγώ. Δεν είμαι πολύ υπέρ δηλαδή. Δεν νομίζω ότι κάνουν κάτι.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ9: Να πω την αλήθεια δεν το είχα έτσι σκεφτεί ποτέ αυτό γιατί τα θεωρώ πολύ μικρά ακόμα. Δηλαδή ακόμα και στην Α' Δημοτικού που τους λένε πέντε πράγματα, δεν ξέρω, στο δικό μου μυαλό, μου φαίνονται πολύ μικρά ακόμα για να υπάρχει τέτοια... Δεν έχουμε τέτοια επικοινωνία με τη δασκάλα, αλλά και δεν νομίζω ότι του δίνει τέτοια βαρύτητα, δηλαδή τους μαθαίνει άλλα πράγματα, γραμματάκια τέτοια, πιο χρήσιμα μου φαίνονται εμένα.

E: Κλείνοντας θα μπορούσατε να δώσετε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά;

Γ9: Τώρα δεν μου έρχεται κάτι...

E: Είτε έχει να κάνει με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά, είτε με την ενημέρωση των γονέων, οτιδήποτε.

Γ9: Α δεν μου έρχεται κάτι αυτή τη στιγμή, δεν ξέρω, έχω μπλοκάρει πώς να το απαντήσω, δεν μου έρχεται κάτι στο μυαλό!

E: Δεν πειράζει! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ9: Κι εγώ! Ελπίζω να βοήθησα!

Γονέας 10.

Φύλο γονέα: Γυναίκα

Ηλικία γονέα: 32

Φύλο και ηλικία παιδιού: Κορίτσι, 5 ετών

Επάγγελμα: Ιδιωτική Υπάλληλος

Χρησιμοποιείτε υπολογιστές, Διαδίκτυο; Ναι, ναι, βεβαίως.

Πόσο συχνά; Αρκετά, αρκετές ώρες την ημέρα. Τρεις με τέσσερις ώρες μεμονωμένες εννοώ. Σαν σύνολο λέω.

Για ποιους λόγους συνήθως; Ε τίποτα. Απλό σερφάρισμα έτσι, όχι για κάποιο ιδιαίτερο λόγο. Δεν χρησιμοποιώ για τη δουλειά μου αυτό εννοώ.

E: Ποιες ψηφιακές συσκευές χρησιμοποιεί το παιδί σας;

Γ10: Το παιδί μόνο tablet. Εντάξει και την τηλεόραση που έχουμε στο σπίτι αν εννοούμε και αυτό.

E: Έχει δικό του tablet;

Γ10: Όχι, είναι το δικό μας και απλά το χρησιμοποιεί κάποιες ώρες.

E: Πόσο συχνά χρησιμοποιεί το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ10: Είναι κάθε μέρα γύρω στη μία ώρα και τηλεόραση όσο είμαστε εμείς, όσο παίζει για μας, δηλαδή τρεις ώρες... δουλεύουμε κιόλας. Κάποιες ώρες δουλεύουμε, κάποιες κοιμόμαστε, οπότε εκεί είναι.

E: Με ποιες εφαρμογές ασχολείται το παιδί σας; Τι του αρέσει να κάνει κατά την ενασχόλησή του με ψηφιακές συσκευές; Δώστε ένα παράδειγμα.

Γ10: Του αρέσει το Youtube που βλέπει βιντεάκια και έχει κάποιες εφαρμογές, παιχνίδια που είναι, διάφορα εκπαιδευτικά όμως παιχνίδια στο tablet, δηλαδή που κάνει ασκήσεις, διάφορα, που το προετοιμάζει από το Νηπιαγωγείο στην πρώτη, μιλάμε τώρα.

E: Ποιες εφαρμογές είναι αυτές;

Γ10: Συγκεκριμένα δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή και δεν έχω τώρα το tablet, θέλετε να σας πάρω κάποια στιγμή αύριο ή δεν υπάρχει θέμα;

E: Όχι εντάξει, για ποιους λόγους συνήθως χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ10: Εκπαιδευτικούς είναι και ψυχαγωγικούς. Βλέπει το Youtube, κάποια βιντεάκια που θα δει, κάποια μουσική που θα ακούσει δηλαδή σαν διασκέδαση. Θα ακούσει μουσική.

E: Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρει η χρήση των ψηφιακών συσκευών στο παιδί σας;

Γ10: Εντάξει, δεν προσφέρει τόσα πολλά πράγματα, εντάξει απλά το διασκεδάζει, θα του κρατήσει λίγο το ενδιαφέρον, δηλαδή αν έχουμε κάποια δουλειά να κάνουμε, αυτά. Δεν νομίζω ότι προσφέρει κάτι παραπάνω. Θα το απασχολήσει λίγο στην ουσία.

E: Τις εκπαιδευτικές εφαρμογές που χρησιμοποιεί τις έχετε κατεβάσει εσείς;

Γ10: Ναι, τις έχουμε κατεβάσει εμείς.

E: Θεωρείτε ότι συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού σας;

Γ10: Λίγο ναι, όχι τόσο πολύ όχι όσο θα συμβάλουμε εμείς ας πούμε ή το σχολείο του, λίγο το βοηθάει κι αυτό.

E: Μπορείτε να αναφέρετε σε ποιον τομέα; Τι μαθαίνει το παιδί σας κατά τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ10: Έχει βοηθηθεί από λέξεις που έχει μέσα, οι εφαρμογές οι συγκεκριμένες μιλάω τώρα ας πούμε. Από κάποιες λέξεις, το βοηθάει να πει καλύτερα τα γραμματάκια που δεν μπορούσε πριν, γιατί τα ακουει. Το έχει βοηθήσει γενικά σε κάποιες πράξεις που κάνει, αυτά.

E: Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αρνητικές συνέπειες για το δικό σας παιδί από τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ10: Εεεε αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν, κάποιες στιγμές ας πούμε το χρησιμοποιούσε πάρα πολύ, οπότε υπήρχαν αρνητικές. Υπήρχαν νεύρα ας πούμε, υπήρχε κάτι δεν ξέρω, οτιδήποτε. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει γιατί έχει ελλατωθεί πάρα πολύ ο χρόνος που το χρησιμοποιεί.

E: Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας/φόβοι για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από το παιδί σας;

Γ10: Ότι το παιδί δεν μπορεί να κατανοήσει περισσότερα πράγματα από ότι από μια δασκάλα ή ένα δάσκαλο που μπορεί να του μάθει περισσότερα πράγματα. Δηλαδή δεν θα το βοηθήσει τόσο πολύ μια χρήση υπολογιστή ή τηλεόρασης να κατανοήσει κάποια πράγματα.

E: Εσάς σας ανησυχεί κάτι όταν χρησιμοποιεί την τηλεόραση ή το tablet;

Γ10: Όχι ιδιαίτερα αυτή τη στιγμή γιατί είναι πάρα πολύ μικρό να μπει σε κάποιες σελίδες ή κάτι άλλο, αυτή τη στιγμή δηλαδή στην ηλικία που είναι.

E: Έχουν υπάρξει συγκρούσεις στην οικογένειά σας για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ10: Όχι δεν έχουν υπάρξει. Είμαστε απόλυτα σύμφωνοι με το σύζυγο μου για αυτήν την ώρα δηλαδή που την αφήνουμε και για αυτά που βλέπει.

E: Συνήθως το παιδί σας χειρίζεται την ψηφιακή συσκευή μόνο του (με αδέρφια ή φίλους;)

Γ10: Τη χειρίζεται μόνο του (γέλιο)! Τελείως!

E: Χρειάζεται τη δική σας βοήθεια;

Γ10: Χρειάζεται στις ασκήσεις που θέλει να κάνει. Αν θα με ρωτήσει κάτι, αν το έχει κάνει σωστά, δηλαδή αν θα παίζει, να της αλλάξω κάποιο τραγουδάκι από αυτά που βλέπει, αυτό μόνο.

E: Πότε (ποιες ώρες της ημέρας) χρησιμοποιεί συνήθως το παιδί σας ψηφιακές συσκευές;

Γ10: Μετά το μεσημέρι, δηλαδή μετά το φαγητό της που θα κάτσει να χαλαρώσει λίγο, αυτά! Εκεί.

E: Τι κάνετε εσείς συνήθως, όταν το παιδί σας χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές;

Γ10: Τι κάνω; Θα κάνω κάποια δουλειά στο σπίτι, οπότε για αυτό της το δίνω. Δεν θα έχουμε χρόνο δηλαδή για να σχοληθούμε λίγο με το παιδί και της δίνουμε αυτό το λίγο δηλαδή.

E: Με ποιο τρόπο ελέγχετε-παρακολουθείτε τη σχέση του παιδιού σας με την ψηφιακή συσκευή;

Γ10: Ε τώρα τι να σας πω (γέλιο). Εντάξει, θα περάσουμε, θα δούμε τι βλέπει, θα δούμε κι εμείς, δεν θα την αφήσουμε τελείως μόνη της. Σίγουρα θα κοιτάζουμε κι εμείς τι βλέπει στο tablet ασ πούμε ή με τι ασχολείται.

E: Βάζετε κανόνες (ποιους ακριβώς);

Γ10: Εννοείται ότι βάζουμε κανόνες. Θα δει κάποια συγκεκριμένη ώρα, κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Δεν μπορεί να δει ό,τι θέλει ασ πούμε, σε αυτά τα προγράμματα που λειτουργεί ασ πούμε στο Youtube. Δεν μπορεί ασ πούμε να δει κάποια προγράμματα που είναι για πολύ μεγάλους που έχει βία μέσα ή ο,τιδήποτε. Θα είναι παιδικά προγραμματάκια ή κάτι που να τη βοηθήσει.

E: Χρησιμοποιείτε μαζί με το παιδί σας ψηφιακές συσκευές; Πόσο συχνά και τι ακριβώς κάνετε; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ10: Φυσικά και χρησιμοποιούμε. Ακούμε τα τραγουδάκια που θέλει, ας πούμε αν θέλει να βρει κάτι ή τις ασκήσεις που σας είπα πριν ή τη βοηθάω να τις κάνουμε μαζί.

E: Έχει αναφέρει το παιδί σας δραστηριότητες με υπολογιστή ή άλλη ψηφιακή συσκευή που συμμετείχε (ή υλοποιούνται) στο Νηπιαγωγείο;

Γ10: Όχι, δεν μου έχει αναφέρει κάτι.

E: Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει η Γωνιά του υπολογιστή. Κατά τη γνώμη σας, τι προσφέρουν στα μικρά παιδιά οι δραστηριότητες με υπολογιστές ή άλλες ψηφιακές συσκευές;

Γ10: Εντάξει πιστεύω θα τα βοηθήσει και για το μέλλον τους, γιατί οι υπολογιστές είναι μέσα σε όλη τη ζωή μας και σε όλο αυτό, αλλά εντάξει. Όχι τόσο πολύ ώστε να του μάθεις κάποια πράγματα εσύ, δηλαδή ο δάσκαλος ή ο καθηγητής αργότερα ή οτιδήποτε.

E: Θεωρείτε ότι ενισχύουν τη μάθηση ή το κίνητρο των παιδιών;

Γ10: Εντάξει βοηθάνε πάρα πολύ εννοείται σε εργασίες των παιδιών, αν θες να βρεις κάτι στο ίντερνετ ή ο,τιδήποτε, αλλά εντάξει μέχρι εκεί.

E: Πώς σας φαίνεται η ιδέα η Νηπιαγωγός να ζητήσει να φέρουν τα παιδιά το δικό τους tablet στο σχολείο για να υλοποιηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Γ10: Εντάξει δεν θα μου φαινόταν και τόσο καλή ιδέα. Εντάξει θα προτιμούσα να γίνουν αυτές οι δραστηριότητες με άλλες μεθόδους από τους δασκάλους και όχι από το tablet ή υπολογιστές ή οτιδήποτε.

E: Σας έχει απασχολήσει με ποιους τρόπους και για πόσο χρόνο πρέπει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τις ψηφιακές συσκευές;

Γ10: Με έχει απασχολήσει γιατί σας είπα και πριν ότι κάποια στιγμή ήταν πάρα πολύ, δηλαδή είχε ξεφύγει η κατάσταση ας πούμε στο δικό μου παιδί και καταφέραμε και τον ρίξαμε πάρα πολύ το χρόνο.

E: Από ποιες πηγές ενημερώνεστε;

Γ10: E δεν ενημερώνομαι από κάποια πηγή.

E: Για ποια ζητήματα θα θέλατε να ενημερωθείτε/να γνωρίσετε περισσότερα;

Γ10: Θα ήθελα να ενημερωθώ για την προστασία για τους υπολογιστές ή οτιδήποτε που αν το παιδί μπορεί πιο μεγάλο να σερφάρει ας πούμε στο ίντερνετ. Ποια θα είναι η προστασία για να μπορώ να το ελέγχω μέχρι κάποια ηλικία εννοείται.

E: Έχετε συνεργαστεί με τη Νηπιαγωγό σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το παιδί σας στο σχολείο και στο σπίτι; Δώστε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Γ10: Έχουμε συνεργαστεί και μας έχουμε μιλήσει και μας έχει ζητήσει να μην δίνουμε στο παιδί πάρα πολύ tablet ή οποιαδήποτε ψηφιακή συσκευή τέλος πάντων. Ή μας ζήτησε να διαβάζουμε παραμύθια και να βοηθάμε το παιδί και διάφορες άλλες δραστηριότητες.

E: Τί περιμένετε από την εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά;

Γ10: Τώρα τι να σας πω γι αυτό (γέλιο); Τώρα δηλαδή ακριβώς τι με ρωτάτε; Τι περιμένω, δηλαδή τι εννοείτε τι περιμένω;

E: Τι περιμένετε από τη Νηπιαγωγό σε σχέση με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά.

Γ10: Βασικά θα θέλω να ενημερώσει τους γονείς, όπως κι έχει γίνει στη δική μας περίπτωση.

E: Έχει γίνει ενημέρωση γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών;

Γ10: Έτσι, έτσι ακριβώς ναι, για τη χρήση του υπολογιστή ή και να δώσει και κάποιες λύσεις αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα αν πάρα πολύ, εννοω να έχει ξεφύγει η κατάσταση πάρα πολύ.

E: Δώστε κάποια άλλη δική σας ιδέα ή πρόταση που σχετίζεται με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά.

Γ10: Εεε τι να σας πω, δηλαδή μία ιδέα, δηλαδή τι ακριβώς;

E: Είτε έχει να κάνει με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά, είτε με την ενημέρωση γονέων...

Γ10: Σίγουρα θα μπορούσε να γίνει να υπάρχουν κάποιες ενημερώσεις, δεν ξέρω από πού, ή και από τους δασκάλους όπως και έχουμε κιόλας για να μπορούμε να μετριάσουμε λίγο την κατάσταση, να μην ξεφύγει τόσο πολύ όλο αυτό το πράγμα.

E: Ελπίζω να μη σας κούρασα.

Γ10: Καθόλου, καθόλου!

E: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ10: Κι εγώ ευχαριστώ!